

И. СТАЛИН

СЪЧИНЕНИЯ

9

РУСКОТО
ИЗДАНИЕ Е ОТПЕЧАТАНО
ПО ПОСТАНОВЛЕНИЕ НА
ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ
НА ВСЕСЪЮЗНАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА
ПАРТИЯ (БОЛШЕВИКИ)

Пролетарии от всички страни, съединявайте се!

ИНСТИТУТ МАРКС—ЕНГЕЛС—ЛЕНИН при ЦК на ВКП(б)

И.В. СТАЛИН

СЪЧИНЕНИЯ

ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

И.В. СТАЛИН

ТОМ

9

ДЕКЕМВРИ 1926 – ЮЛИ 1927

ПРЕДГОВОР

Деветият том от съчиненията на И. В. Сталин съдържа произведенията, написани от декември 1926 г. до юли 1927 година.

През този период работниците и селяните на СССР под ръководството на болшевишката партия въз основа на решенията на XIV конгрес и XV конференция на ВКП(б) продължаваха борбата за социалистическата индустриализация на страната.

Укрепването на социалистическото стопанство в СССР предизвика силно изостряне на борбата на империалистическите държави срещу Съветския съюз и борбата на капиталистическите елементи срещу социалистическите елементи вътре в страната.

Против Съветската власт „се създава нещо като единен фронт от Чембърлейн до Троцки“.

В доклада пред VII разширен пленум на ИККИ „Още веднаж за социалдемократическия уклон в нашата партия“, в заключителното слово по доклада, в речите на XV Московска губернска партийна конференция и на събранието на работниците от Сталинските железопътни работилници, в статията „Бележки на съвременни теми“ и в други работи И. В. Сталин защитава и развива марксистко-ленинското учение за партията като основна направляваща и ръководеща сила в Съветската държава, разобличава враждебните на делото на работническата класа и болшевишката партия „теории“ на лидерите на

троцкистко-зиновиевския блок и тяхната подривна дейност във ВКП(б) и Коминтерна.

В тези произведения на И. В. Сталин се развиват въпросите за теорията и практиката на социалистическата индустриализация, на строителството на социализма в СССР; подчертава се единството и неразделността на националните и интернационалните задачи на социалистическата революция; определя се линията на партията в областта на външната политика в условията на засилващата се заплаха от ново военно нападение срещу СССР и се набелязват задачите по укрепването на отбранителната способност на Съветския съюз.

В трудовете „За трите основни лозунга на партията по селския въпрос“, „Към въпроса за работническо-селското правителство“, „За лозунга „Диктатура на пролетариата и бедните селяни“ през периода на подготовката на Октомври“ се развива ленинското учение за съюза на работническата класа и селяните, за ръководещата роля на пролетариата в този съюз и се разкрива класовата същност на Съветската държава и Съветското правителство.

Значително място в деветия том заемат произведенията, посветени на анализа на движещите сили и перспективите за развитието на революционндемократическото и антиимпериалистическото движение на китайския народ през 1925—1927 година. Към тях се отнасят: „Въпросите на китайската революция“, „Беседа със студентите от университета „Сун Ят-сен““, „Революцията в Китай и задачите на Коминтерна“ и др.

В тома за пръв път се публикуват писмата на И. В. Сталин до Ксенофонов, Зайцев, Шинкевич, Чугунов, Цветков и Алипов, Покровски.

*Институт Маркс—Енгелс—Ленин
при ЦК на ВКП(б)*

ДЕКЕМВРИ 1926 – ЈУЛИ 1927

VII РАЗШИРЕН ПЛЕНУМ НА ИККИ¹
22 ноември—16 декември 1926 г.

*Правда бр. 285, 286, 294, 295 и 296;
9, 10, 19, 21 и 22 декември 1926 г.*

¹ И. В. Сталин, том IX.

ОЩЕ ВЕДНАЖ ЗА СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКИЯ УКЛОН В НАШАТА ПАРТИЯ

Доклад на 7 декември

I

ПРЕДВАРИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

Другари! Преди да премина към същността на въпроса, позволете да направя няколко предварителни бележки.

1. Противоречията на вътрешно-партийното развитие

Първият въпрос — това е въпросът за борбата вътре в нашата партия, за борбата, която започна не от вчера и която не се прекратява.

Ако се вземе историята на нашата партия от момента на нейното зараждане като група на болшевиките в 1903 г. и се проследят по-нататъшните нейни етапи до наше време, без преувеличение може да се каже, че историята на нашата партия е история на борбата на противоречията вътре в партията, история на преодоляването на тези противоречия и на постепенното укрепване на нашата партия върху основата на преодоляването на тези противоречия. Може да се помисли, че руските хора са твърде свадливи, обичат да спорят, плодят разногласия и затова развитието на тяхната партия се извършва чрез преодоляване на вътрешно-партийните противоречия. Това не е вярно, другари. Въпросът тук не е в свадливостта. Въпросът тук е в наличието на принципни разногласия, възникващи в хода на развитието на партията, и хода на класовата борба на пролетариата. Въпросът тук е в това, че противоречията могат да се преодолеят

само по пътя на борбата за едни или други принципи, за едни или други цели на борбата, за едни или други методи на борбата, която води към целта. Може и трябва да се действа за сключването на всякакви съглашения с иначе мислещите вътре в партията по въпросите на текущата политика, по въпросите от чисто практически характер. Но ако тези въпроси са свързани с принципни разногласия, никакво съглашение, никаква „средна“ линия не може да спаси делото. Няма и не може да има „средна“ линия по въпросите от принципен характер. Или едните, или другите принципи трябва да легнат в основата на партийната работа. „Средната“ линия по принципните въпроси е „линия“ на замъгляване на главите, „линия“ на замазване на разногласията, „линия“ на идейно израждане на партията, „линия“ на идейна смърт на партията.

Как живеят и се развиват сега социалдемократическите партии на Запад? Има ли у тях противоречия вътре в партията, принципни разногласия? Разбира се, има. Разкриват ли те тези противоречия и стараят ли се да ги преодолеят честно и открито пред очите на партийните маси? Не. Разбира се, не! Практиката на социалдемократията се състои в това, да скрива, да потулва тези противоречия и разногласия. Практиката на социалдемократията се състои в това, да превръща своите конференции и конгреси в празен маскарад на парадно благополучие, като старателно скрива и замазва вътрешните разногласия. Но от това нищо друго не може да се получи освен замъгляване на главите и идейно обедняване на партията. Това е една от причините за падението на западноевропейската социалдемократия, революционна някога, а сега реформистка.

Но ние не можем така да живеем и да се развиваме, другари. Политиката на „средна“ принципна линия не е наша политика. Политиката на „средна“ принципна линия е политика на увяхващите и израждащи се партии. Такава политика не може да не води към превръщането на партията в празен бюрократичен апарат, който се върти на празен ход и е откъснат от работническите маси. Този път не е наш път.

Цялото минало на нашата партия потвърждава положението, че историята на нашата партия е история на преодоляване вътрешно-партийните противоречия и на неотклонно укрепване редовете на нашата партия върху основата на това преодоляване.

Да вземем първия период, периода на „Искра“, или периода на II конгрес на нашата партия, когато за пръв път се появиха разногласия вътре в нашата партия между болшевиките и меншевиките и когато в края на краищата върхушката на нашата партия се разпадна на две части: на болшевишка част (Ленин) и меншевишка част (Плеханов, Акселрод, Мартов, Засулич, Потресов). Ленин беше тогава сам. Ако вие знаете колко викове и вопли имаше тогава за „незаменимите“, които се отделиха от Ленин! Обаче практиката на борбата и историята на нашата партия показаха, че това отделяне имаше принципна база, че това отделяне беше необходим етап за зараждането и развитието на действително революционна и действително марксистка партия. Практиката на борбата показа тогава, че, първо, работата не е в количеството, а в качеството, и, второ, че работата не е във формалното единство, а в това — единството да има принципна основа. Историята показва, че Ленин беше прав, а „незаменимите“ не бяха прави. Историята показва, че без преодоляването на тези противоречия между Ленин и „незаменимите“ ние не бихме имали истинска революционна партия.

Да вземем следващия период, периода на навечерието на революцията в 1905 г., когато болшевиките и меншевиките стояха едни против други все още вътре в една партия като два лагера с две съвършено различни платформи, когато болшевиките стояха на прага на формалното разцепление на партията и когато те за защита на линията на нашата революция бяха принудени да свикат свой отделен конгрес (III конгрес). С какво взе връх тогава болшевишката част на партията, с какво тя завоюва симпатиите на болшинството на партията? С това, че тя не замазваше принципните разногласия и се бореше за преодоляването на тези разногласия чрез изолиране на меншевиките.

Аз бих могъл да се позова по-нататък на третия стадий от развитието на нашата партия, на периода след поражението на революцията в 1905 г., на периода от 1907 г., когато една част от болшевиките, така наречените „отзовисти“ начело с Богданов, се отдели от болшевиизма. Това беше критичен период в живота на нашата партия. Това беше оня период, когато цяла редица болшевики от старата гвардия напуснаха Ленин и неговата партия. Меншевиките крещяха тогава за гибелта на болшевиките. Обаче болшевиизмът не загина и практиката на борбата за някаква си година и половина показа, че Ленин и неговата партия бяха прави, като водеха борбата за преодоляване на противоречията вътре в редовете на болшевиизма. Тези противоречия бяха преодолени не чрез замазването им, а чрез тяхното разкриване и чрез борба за благото и изгодата на нашата партия.

Аз бих могъл по-нататък да се позова на четвъртия период от историята на нашата партия, на периода 1911—1912 година, когато болшевиките възстановиха почти разбитата от царската реакция партия и изгониха ликвидаторите. И тук, както и в предидущите периоди, болшевиките вървяха към възстановяване и укрепване на партията не чрез замазване на принципните разногласия с ликвидаторите, а чрез тяхното разкриване и преодоляване.

Аз бих могъл след това да посоча петия стадий от развитието на нашата партия, периода преди Октомврийската революция 1917 г., когато една част от болшевиките начело с известни лидери на болшевишката партия се поколеба и не искаше да върви към Октомврийското въстание, считайки го за авантюра. Известно е, че и това противоречие беше преодоляно от болшевиките не чрез замазване на разногласията, а чрез открита борба за Октомврийската революция. Практиката на борбата показа, че без преодоляването на тези разногласия ние можехме да поставим Октомврийската революция в критично положение.

Най-после аз бих могъл да посоча по-нататъшните периоди от развитието на нашата вътрешно-партийна борба, периода на Бресткия мир, периода на 1921 г.

(профсъюзната дискусия) и останалите периоди, които ви са известни и за които аз тук няма да се разпростирам. Известно е, че през всички тези периоди, както и в миналото, нашата партия растеше и крепнеше чрез преодоляване на вътрешните противоречия.

А какво се получава от това?

Излиза, че ВКП(б) растеше и крепнеше чрез преодоляване на вътрешно-партийните противоречия.

Излиза, че преодоляването на вътрешно-партийните разногласия чрез борба е закон за развитието на нашата партия.

Могат да кажат, че това е закон за ВКП(б), а не за другите пролетарски партии. Това не е вярно. Този закон е закон за развитието на всички що-годе големи партии, все едно дали става дума за пролетарската партия на СССР или за пролетарските партии на Запад. Ако в малка партия в малка страна може така или иначе да се замажат разногласията, като се покрият с авторитета на едно или няколко лица, в голяма партия в голяма страна развитието чрез преодоляване на противоречията е неизбежен елемент за растежа и укрепването на партията. Така вървеше работата в миналото. Така върви работата и сега.

Тук аз бих желал да се позова на авторитета на Енгелс, който заедно с Маркс ръководи пролетарските партии на Запад не едно десетилетие. Става дума за осемдесетте години на миналото столетие, когато в Германия цареше изключителният закон против социалистите², Маркс и Енгелс се намираха в Лондон в емиграция, а задграничният нелегален орган на германската социалдемократия „Социалдемократ“³ ръководеше на дело работата на германската социалдемократия. Бернщайн беше тогава революционен марксист (той още не беше успял да се прехвърли към реформистите), Енгелс водеше оживена преписка с него по най-злюбодневните въпроси на политиката на германската социалдемократия. Ето какво писа той тогава на Бернщайн (1882 г.):

„Види се, всяка работническа партия в голяма страна може да се развива само във вътрешна борба, в пълно съответствие със законите на диалектичното развитие въобще. Германската партия

стана това, което е, в борбата на айзенахците и ласалианците, в която даже самият спор игра важна роля. Обединението стана възможно едва тогава, когато шайката авантюристи, създадена специално от Ласал, за да му бъде оръдие, изживя своето време, но и тогава нашите много набързо се съгласиха с това обединение. Във Франция същите хора, които, макар и да пожертвуваха бакунинската теория, продължават да се ползват с бакунински средства за борба и в същото време искат да принесат класовия характер на движението в жертва на своите особени цели, също трябва най-напред да изживеят своето време, преди да стане пак възможно обединението. Да се проповядва обединение при такива обстоятелства би било най-чиста глупост. Моралните проповеди не ще помогнат срещу детските болести, които при сегашните обстоятелства са неизбежни“ (виж „Архив К. Маркса и Ф. Енгелса“, кн. I, стр. 324—325)⁴.

Тъй като, казва на друго място Енгелс (1885 г.):

„Противоречията никога не могат да се замазват дълго, те се решават с борба“ (виж пак там, стр. 371).

Ето с какво преди всичко трябва да си обясним наличието на противоречия вътре в нашата партия и развитието на нашата партия чрез преодоляване на тези противоречия чрез борба.

2. Източниците на противоречията вътре в партията

Но откъде се вземат тези противоречия и разногласия, къде е техният източник?

Аз мисля, че източниците на противоречията в пролетарските партии се крият в две обстоятелства.

Какви са тези обстоятелства?

Това е, първо, натискът на буржоазията и на буржоазната идеология върху пролетариата и неговата партия в обстановката на класовата борба, натиск, на който се поддават често пъти най-слабо устойчивите слоеве на пролетариата, а значи — и най-слабо устойчивите слоеве на пролетарската партия. Не може да се счита, че пролетариатът е съвършено изолиран от обществото, стоящ въвн от обществото. Пролетариатът е част от обществото, свързан с разнообразните му слоеве с многобройни нишки. Но партията е част от пролетариата. Затова и партията не може да бъде свободна от връзките и влиянието на разнообразните слоеве на буржоазното общество. Натискът

на буржоазията и на нейната идеология върху пролетариата и неговата партия се изразява в това, че буржоазните идеи, нрави, обичаи, настроения често пъти проникват в пролетариата и неговата партия чрез известни слоеве на пролетариата, така или иначе свързани с буржоазното общество.

Това, второ, е разнородността на работническата класа, наличието на разни слоеве вътре в работническата класа. Аз мисля, че пролетариатът като класа може да се раздели на три слоя.

Единият слой — това е основната маса на пролетариата, неговото ядро, неговата постоянна част, това е оная маса „чистокръвни“ пролетарии, които отдавна вече са скъсали връзките с класата на капиталистите. Този слой на пролетариата е най-надеждната опора на марксизма.

Вторият слой — това са неотдавнашните пришълци от непролетарските класи, от селяните, от еснафските среди, от интелигенцията. Това са пришълци от другите класи, неотдавна влезли в състава на пролетариата и внесли в работническата класа своите навици, своите привички, своите колебания, своите клатушкания. Този слой е най-благоприятната почва за всякакви анархистични, полуанархистични и „ултралеви“ групировки.

Най-после, третият слой — това е работническата аристокрация, върхушката на работническата класа, най-обезпечената част на пролетариата с нейния стремеж към компромиси с буржоазията, с преобладаващото ѝ настроение за приспособяване към силните на света, с нейните настроения да „излезе между хората“. Този слой е най-благоприятната почва за явните реформисти и опортюнисти.

Въпреки външната разлика, тези последните два слоя на работническата класа са повече или по-малко обща среда, която подхранва опортюнизма въобще, открития опортюнизъм, доколкото в него вземат връх настроенията на работническата аристокрация, и опортюнизма, прикрит с „лява“ фраза, доколкото в него вземат връх настроенията на ненапълно скъсалите още с дребнобуржоазната среда полуеснафски слоеве на

работническата класа. Фактът, че „ултралевите“ настроения често съвпадат с настроението на открития опортюнизъм, този факт не представлява нищо удивително. Ленин неведнаж казваше, че „ултралявата“ опозиция е opakата страна на дясната, меншевишката, явна опортюнистическа опозиция. И това е съвършено правилно. Ако „ултралевият“ е за революцията само затова, че той очаква *още утре* победата на революцията, ясно е, че той трябва да изпадне в отчаяние и да се разочарова от революцията, ако тя се забави, ако революцията не победи още утре.

Естествено е, че при всеки поврат в развитието на класовата борба, при всяко изостряне на борбата и увеличаване на трудностите разликата във възгледите, в навиците и настроенията на различните слоеве на пролетариата трябва неминуемо да се прояви във вид на известни разногласия в партията, а натискът на буржоазията и нейната идеология неминуемо трябва да изостри тези разногласия, като им даде изход във вид на борба вътре в пролетарската партия.

Такива са източниците на вътрешно-партийните противоречия и разногласия.

Могат ли да се избягнат тези противоречия и разногласия? Не, не могат. Да се мисли, че тези противоречия могат да се избягнат, значи да се самоизмамваме. Енгелс беше прав, когато казваше, че е невъзможно да се замазват дълго противоречията вътре в партията, че тези противоречия се решават с борба.

Това не значи, че партията трябва да се превърне в дискуссионен клуб. Напротив, пролетарската партия е и трябва да си остане бойна организация на пролетариата. Аз искам само да кажа, че не бива да не обръщаме внимание и да си затваряме очите пред разногласията вътре в партията, ако тези разногласия имат принципен характер. Аз искам само да кажа, че единствено чрез борба за принципна марксистка линия може да се опази пролетарската партия от натиска и влиянието на буржоазията. Аз искам само да кажа, че единствено чрез преодоляване на вътрешно-партийните противоречия може да се постигне оздравяването и укрепването на партията.

II

ОСОБЕНОСТИТЕ НА ОПОЗИЦИЯТА ВЪВ ВКП(б)

Позволете ми сега да премина от предварителните бележки към въпроса за опозицията във ВКП(б).

Преди всичко аз бих искал да отбележа някои особености на нашата вътрешно-партийна опозиция. Аз имам предвид нейните външни, биещи в очи особености, без да засягам засега разногласията по същество. Аз мисля, че тези особености могат да се сведат към три главни особености. Първо, това е, че опозицията във ВКП(б) е опозиция *обединена*, а не каква да е „просто“ опозиция. Второ, това е, че опозицията се старае да прикрие своя опортюнизъм с „лява“ фраза, като се перчи с „революционни лозунги“. Трето, това е, че опозицията поради своята принципна безформеност постоянно се оплаква, че не са я разбрали, че всъщност лидерите на опозицията са фракция на „неразбраните“ (С м я х).

Да почнем с първата особеност. С какво се обяснява фактът, че у нас опозицията излиза като *обединена* опозиция, като блок на всички и всякакви течения, осъдени по-рано от партията, при което тя излиза не някак си „просто“, а начело с троцкизма?

Това се обяснява със следните обстоятелства.

Първо, с това, че всички течения, обединили се в блок — и троцкистите, и „новата опозиция“, и остатъците от „демократическия централизъм“⁵, и остатъците от „работническата опозиция“⁶, — всички те са повече или по-малко опортюнистически течения, които или са се борили с ленинизма от началото на неговото възникване, или са започнали борба с него в последно време. Няма защо да се говори, че тази *обща* черта трябваше да облекчи тяхното обединение в блока за борба против партията.

Второ, с преломния характер на преживявания период, с обстоятелството, че сегашният преломен период отново постави ребром основните въпроси на нашата революция, и тъй като всички тия течения се различаваха и продължават да се различават от нашата партия по едни или други въпроси на революцията, то естествено

е, че преломният характер на сегашния период, в който се прави равносметка на всички наши разногласия, трябва да тласне всички тия течения в един блок, в блок против основната линия на нашата партия. Няма съмнение, че това обстоятелство не можеше да не улесни обединяването на разнообразните опозиционни течения в един общ лагер.

Трето, с обстоятелството, че могъщата сила и сплотеност на нашата партия, от една страна, слабостта и откъснатостта на всички без изключение опозиционни течения от масите — от друга, не можеха да не направят разпокъсаната борба на тия течения против партията явно безнадеждна, поради което опозиционните течения неминуемо трябваше да тръгнат по пътя на *обединяването* на силите си, та чрез събирането на отделните групи да компенсират своята слабост и с това, макар и външно, да издигнат шансовете на опозицията.

А с какво да се обясни фактът, че именно троцкизмът излиза начело на опозиционния блок?

Първо, с това, че троцкизмът е най-завършеното течение на опортюнизма в нашата партия от всички съществуващи опозиционни течения (V конгрес на Коминтерна беше прав, като квалифицира троцкизма като дребнобуржоазен уклон⁷).

Второ, с това, че нито едно опозиционно течение в нашата партия не умее така ловко и изкусно да маскира своя опортюнизъм с „лява“ и рrrреволюционна фраза както троцкизмът (С м я х).

Това не е първият случай в историята на нашата партия, когато троцкизмът излиза начело на опозиционните течения против нашата партия. Аз бих искал да се позова на известния прецедент в историята на нашата партия през 1910—1914 година, когато начело с Троцки беше образуван блокът на опозиционните антипартийни течения във вид на така наречения Августовски блок. Аз бих искал да се позова на този прецедент, тъй като той представлява някакъв прототип на сегашния опозиционен блок. Тогава Троцки обедини против партията ликвидаторите (Потресов, Мартов и др.), отзовистите („вперьодовци“) и своята собствена група. А сега той се

опита да обедини в опозиционен блок „работническата опозиция“, „новата опозиция“ и своята собствена група.

Известно е, че Ленин се бори тогава против Августовския блок в течение на три години. Ето какво писа тогава Ленин за Августовския блок пред прага на неговото оформяване:

„Затова ние заявяваме *от името на партията като цяло*, че Троцки води антипартийна политика; че той *разкъсва* партийната *легалност*, тръгва по пътя на *авантюрата и разцеплението* . . . Троцки премълчава тази безспорна истина, защото за *реалните* цели на неговата политика истината е непоносима. А реалните цели се все повече изясняват и стават очевидни даже за най-малко далновидните партийци. Тези реални цели са — *антипартийният блок на потресовци с вперьодовци*, който блок се подкрепя и организира от Троцки . . . Този блок, разбира се, ще подкрепи и „фонда“ на Троцки, и антипартийната конференция, свиквана от него, тъй като и г. потресовци, и вперьодовци получават тук това, което им е нужно: свобода за своите фракции, освещаването им, прикриването на тяхната дейност, нейната адвокатска защита пред работниците.

И именно от гледището на „принципните основи“ ние не можем да не признаем този блок за *авантюризм* в най-точното значение на думата. Да каже, че той вижда истински марксисти, действителни защитници на принципността на социалдемократизма в Потресов, в отзивистите, Троцки *не смее*. В това е и същността на позицията на авантюриста, че той е заставен перманентно да клинчи . . . Блокът на Троцки с Потресов и вперьодовци е авантюра именно от гледището на „принципните основи“. Това е не по-малко вярно от гледна точка на *партийно-политическите* задачи . . . Едногодишният опит след пленума показва на дело, че именно групите на Потресов, именно фракцията на вперьодовци *въплътяват* това буржоазно влияние върху пролетариата . . . най-после, трето, авантюрата на Троцки е авантюра в *организационен* смисъл, понеже, както ние посочихме вече, тя разкъсва партийната легалност и организирайки конференция само от името на задгранична група (или от името на блока на *двете* антипартийни фракции, голосовци и вперьодовци), тя тръгва направо по пътя на разцеплението“ (виж т. XV, стр. 65, 67—70).

Така се изказваше Ленин за първия блок на антипартийните течения начело с Троцки.

Изобщо същото трябва да се каже, но с още по-голяма рязкост за сегашния блок на антипартийните течения също начело с Троцки.

Ето причините за това, че нашата опозиция излиза сега във вид на обединена опозиция и излиза не „просто“, а начело с троцкизма.

Така стои въпросът с първата особеност на опозицията.

Да преминем към втората особеност. Аз казах вече, че втората особеност на опозицията се състои в усиления ѝ стремеж да прикрива своето опортюнистическо дело с „лява“, „революционна“ фраза. Аз не считам за възможно да се разпростирам тук върху фактите, които демонстрират постоянните различия между „революционните“ думи и опортюнистическите дела в практиката на нашата опозиция. Достатъчно е да се прегледат само тезисите за опозицията, приети на XV конференция на ВКП(б)⁸, за да се разбере механиката на тази маскировка. Аз бих искал да приведа само няколко примера от историята на нашата партия, говорещи за това, че всички опозиционни течения в нашата партия през периода след вземането на властта се стараеха да прикриват своите нереволуционни дела с „революционна“ фраза, критикувайки постоянно партията и нейната политика „отляво“.

Да вземем например „левите“ комунисти, които се опълчиха против партията през периода на Бресткия мир (1918 г.). Известно е, че те критикуваха партията „отляво“, обявявайки се против Бресткия мир и квалифицирайки политиката на партията като опортюнистическа, непролетарска, съглашателска по отношение на империалистите. А на дело се оказа, че опълчвайки се против Бресткия мир, „левите“ комунисти пречеха на партията да получи „отдых“ за организиране и заздравяване на Съветската власт, помагаха на есерите и меншевиките, които бяха тогава против Бресткия мир, облекчаваха делото на империализма, който се стремеше да задуши Съветската власт в самия ѝ зародиш.

Да вземем „работническата опозиция“ (1921 г.). Известно е, че тя също критикуваше партията „отляво“, като всячески „громеше“ политиката на непа, „разбивайки“ „на пух и прах“ тезиса на Ленин, че възстановяването на индустрията трябва да се започне с развитието на селското стопанство, което дава суровинните и продоволствените предпоставки за промишлеността, „разбивайки“ този тезис на Ленин като забравяне интересите

на пролетариата и като селски уклон. А на дело се оказва, че без политиката на непа, без развитието на селското стопанство, създаващо суровинните и продоволствени предпоставки за промишлеността, у нас не би имало никаква промишленост, а пролетариатът би си останал в състояние на декласираност. Освен това известно е накъде започна да расте след всичко това „рабочническата опозиция“, надясно или наляво.

Да вземем, най-после, троцкизма, който няколко години вече критикува нашата партия „отляво“ и заедно с това, както правилно се изрази V конгрес на Коминтерна, е дребнобуржоазен уклон. Какво общо може да има между дребнобуржоазния уклон и действителната революционност? Нима не е ясно, че „революционната“ фраза тук е само прикритие на дребнобуржоазния уклон?

Аз не говоря за „новата опозиция“, „левите“ кръсци на която са предназначени да прикрият пленяването ѝ от троцкизма.

За какво говорят всички тия факти?

За това, че „лявата“ маскировка на опортюнистическото дело е една от най-характерните черти на всички и всякакви опозиционни течения в нашата партия през периода след вземането на властта.

С какво се обяснява това явление?

То се обяснява с революционността на пролетариата в СССР, с грамадните революционни традиции, създадени в недра на нашия пролетариат. То се обяснява с откритата ненавист на работниците в СССР към антиреволюционните, към опортюнистическите елементи. Обяснява се с това, че нашите работници просто няма да слушат откровения опортюнист, поради което „революционната“ маскировка е оная примамка, която трябва, макар и външно, да привлече вниманието на работниците и да всели у тях доверие към опозицията. Нашите работници не могат например да разберат как така досега английските работници не се сещат да удавят такива предатели като Томас, да ги хвърлят в кладенеца (С м я х). Всеки, който познава нашите работници, лесно ще разбере, че такива хора и такива опортюнисти като Томас просто не биха могли да живеят сред съветските работници. А при това

известно е, че английските работници не само не се канят да давят господата Томасовци, но още ги и преизбират в Генсъвета⁹, и ги преизбират не така просто, а с демонстрация. Ясно е, че такива работници не се нуждаят от революционната маскировка на опортюнизма, тъй като те и без това не са против приемането на опортюнистите в своята среда.

А с какво се обяснява това? Това се обяснява с отсъствието на революционни традиции у английските работници. Те, тези революционни традиции, се зараждат сега. Те се зараждат и развиват и нямаме основание да се съмняваме, че английските работници се закаляват в революционните боеве. Но докато няма това, разликата между английските и съветските работници си остава. С това собствено се обяснява фактът, че за опортюнистите в нашата партия е рисковано да се приближават към работниците в СССР без известна „революционна“ маскировка.

Ето къде се крият причините за „революционната“ маскировка на опозиционния блок.

Най-последно, за третата особеност на опозицията. Аз вече говорих, че тази особеност се състои в принципната неоформеност на опозиционния блок, в неговата безпринципност, в неговата амебовидност и в произтичащите от това постоянни оплаквания на лидерите на опозицията, че тях не ги „разбрали“, „изопачили ги“, приписали им това, което те „не са говорили“, и т. н. Това е наистина фракция на „неразбраните“. Историята на пролетарските партии говори, че тази особеност („не ги разбрали!“) е най-обикновената и най-разпространената особеност на опортюнизма въобще. Вие трябва да знаете, другари, че точно същото се „случи“ с известните опортюнисти Бернщайн, Фолмар, Ауер и други в редовете на германската социалдемократия в края на 90-те и началото на 900-те години, когато германската социалдемократия беше революционна и когато тези самозабравили се опортюнисти в продължение на редица години се оплакваша, че тях „не ги разбрали“, че тях „ги изопачили“. Известно е, че тогава германските революционни социалдемократи нарекоха фракцията на Бернщайн фракция на „неразбраните“.

Не бива да се счита за случайност фактът, че поради това опозиционният блок трябва да се причисли в разряда на фракцията на „неразбраните“.

Такива са най-главните особености на опозиционния блок.

III

РАЗНОГЛАСИЯТА ВЪВ ВКП (б)

Да преминем към разногласията по същество.

Аз мисля, че нашите разногласия биха могли да се сведат към няколко основни въпроса. Аз не ще се спирам подробно на тези въпроси, тъй като времето за това е малко, а докладът и без това се удължава. Още повече че вие имате материалите по въпросите на ВКП (б), които действително страдат от някои грешки на превода, но в основата си те все пак дават правилна представа за разногласията в нашата партия.

1. Въпроси на социалистическото строителство

Първи въпрос. Първият въпрос, това е въпросът за възможността на победата на социализма в една страна, въпросът за възможността за победоносно строителство на социализма. Става дума, разбира се, не за Черна гора или даже не за България, а за нашата страна, за СССР. Става дума за такава страна, където е имало и се е развивал империализъм, където има известен минимум от едра промишленост, където има известен минимум пролетариат, където има партия, ръководеща пролетариата. И така, възможна ли е победата на социализма в СССР, възможно ли е да се построи в него социализмът въз основа на вътрешните сили на нашата страна, въз основа на ония възможности, които са на разположение на пролетариата в СССР?

Но що значи да се построи социализмът, ако се преведе тази формула на конкретен класов език? Да се построи социализмът в СССР — това значи да се преодолее в процеса на борбата с наши собствени сили нашата, съветската буржоазия. Значи, въпросът се свежда

към това, способен ли е пролетариатът на СССР да преодолее своята собствена, съветската буржоазия. Ето защо, когато говорят за това, възможно ли е да се построи социализмът в СССР, с това искат да кажат: способен ли е пролетариатът на СССР да преодолее със своите собствени сили буржоазията в СССР. Така и само така стои въпросът при разрешаването на проблемата за построяването на социализма в нашата страна.

Партията отговаря на този въпрос положително, тъй като тя изхожда от това, че пролетариатът на СССР, пролетарската диктатура в СССР има възможност да преодолее буржоазията в СССР със своите собствени сили.

Ако това беше неправилно, ако партията нямаше основание да твърди, че пролетариатът на СССР е способен да построи социалистическото общество, въпреки сравнителната техническа изостаналост на нашата страна, партията не би имала основания да стои повече на власт, тя трябваше така или иначе да напусне властта и да мине в положението на опозиционна партия.

Тъй като едно от двете:

или ние можем да строим социализма и да го построим напълно, преодолявайки своята „национална“ буржоазия — и тогава партията трябва да остане на власт и да ръководи социалистическото строителство в страната в името на победата на социализма в целия свят;

или ние не сме в състояние със своите собствени сили да преодолеем своята буржоазия — и тогава, имайки предвид отсъствието на незабавна подкрепа отвън от страна на победоносната революция в другите страни, ние трябва честно и открито да напуснем властта и да водим курс на организиране на нова революция в СССР в бъдеще.

Може ли партията да лъже своята класа, в дадения случай работническата класа? Не, не може. Такава партия би трябвало да бъде насечена. Но именно затова че нашата партия няма право да лъже работническата класа, тя би трябвало да каже открито, че отсъствието на увереност във възможността за построяване на социализма в нашата страна води към напускане на властта и към преминаване на нашата партия от поло-

жението на управляваща партия към положението на опозиционна партия.

Ние завоювахме диктатурата на пролетариата и с това създадохме *политическата* база за придвижване към социализма. Можем ли ние със свои собствени сили да създадем *икономическата* база на социализма, новия икономически фундамент, необходим за построяването на социализма? В какво се състои икономическата същност и икономическата база на социализма? Не в това ли, да създадем на земята „рай небесен“ и всеобщо доволство? Не, не в това. Това е филистерска, еснафска представа за икономическата същност на социализма. Да се създаде икономическата база на социализма — това значи да се съедини селското стопанство със социалистическата индустрия в едно цялостно стопанство, да се подчини селското стопанство под ръководството на социалистическата индустрия, да се установят отношенията между града и селото въз основа на размяната на продуктите на селското стопанство и индустрията, да се затворят и ликвидират всички ония канали, при помощта на които се раждат класите и се ражда преди всичко капиталът, да се създадат в края на краищата такива условия за производство и разпределение, които водят пряко и непосредствено към унищожаването на класите.

Ето какво казваше по този въпрос др. Ленин през периода, когато въвеждахме непа и когато въпросът за построяването на социалистическия фундамент на народното стопанство се изправи в целия си ръст пред партията:

„Заменяване на изземването на излишъците с данък, неговото принципно значение: от „военния“ комунизъм към *правилния* социалистически фундамент. Нито изземване на излишъците, нито данък, а размяна на продуктите на едрата („социализирана“) промишленост със селските продукти, такава е икономическата същност на социализма, неговата база“ (виж т. XXVI, стр. 311—312).

Ето как разбира Ленин въпроса за създаването на *икономическата* база на социализма.

Но за да се съедини селското стопанство със социализираната индустрия, е необходимо да имаме преди

всичко богата мрежа от органи за разпределение на продуктите, богата мрежа от органи на кооперацията, както потребителна, така и селскостопанска, производствена. Ленин изхождаше именно от това положение, когато в своята брошура „За кооперацията“ казваше, че:

„При нашите условия кооперацията почти във всички случаи съвпада със социализма“ (т. XXVII, стр. 396).

И така, може ли пролетариатът на СССР да построи със своите собствени сили икономическата база на социализма в условията на капиталистическото обкръжение на нашата страна?

На този въпрос партията отговаря *положително* (виж резолюцията на XIV конференция на РКП(б)¹⁰). Ленин отговаря на този въпрос положително (виж например брошурата му „За кооперацията“). Цялата практика на нашето строителство дава положителен отговор на този въпрос, тъй като делът на социалистическия сектор в нашето стопанство расте от година на година за сметка на дела на частния капитал както в областта на производството, така и в областта на обръщението, при което ролята на частния капитал по отношение ролята на социалистическите елементи в нашето стопанство става все по-малка от година на година.

А как отговаря на този въпрос опозицията?

Тя дава *отрицателен* отговор на този въпрос.

Излиза, че победата на социализма в нашата страна е възможна, че възможността за построяването на икономическата база на социализма може да се счита за осигурена.

Значи ли това, че такава победа може да се нарече пълна победа, окончателна победа на социализма, гарантираща страната на строящия се социализъм от всякаква опасност отвън, от опасността на империалистическа интервенция и свързаната с нея реставрация? Не, не значи. Ако въпросът за построяването на социализма в СССР е въпрос за преодоляване на собствената „национална“ буржоазия, въпросът за окончателната победа на социализма е въпрос за преодоляване на

световната буржоазия. Партията казва, че със своите собствени сили пролетариатът от една страна не може да преодолее световната буржоазия. Партията казва, че за окончателната победа на социализма в една страна е необходимо преодоляването или поне неутрализирането на световната буржоазия. Партията казва, че такава задача е по силите само на пролетариата от няколко страни. Ето защо окончателната победа на социализма в една или друга страна означава победа на пролетарската революция поне в няколко страни.

Този въпрос не предизвиква особени разногласия в нашата партия и затова аз няма да се разпростирам върху него, като отправям интересуващите се към материалите на ЦК на нашата партия, раздадени тия дни на членовете на разширения пленум на ИККИ.

2. Факторите на „отдиха“

Втори въпрос. Вторият въпрос се касае до проблемата за условията на сегашното международно положение на СССР, за условията на този период на „отдих“, през който у нас започна и се разгърна работата по строителството на социализма. Ние можем и трябва да строим социализма в СССР. Но за да строим социализма, трябва преди всичко да съществуваме. Трябва да имаме „отдих“ от войната, трябва да няма опити за интервенция, трябва да бъде завоюван известен минимум от международни условия, необходими за да съществуваме и да строим социализма.

Пита се: на какво се крепи сегашното международно положение на републиката на Съветите, с какво се определя сегашният „мирен“ период на развитие на нашата страна по отношение на капиталистическите страни, на какво се базира този „отдих“ или този период на „отдих“, който е завоюван, който не дава възможност на капиталистическия свят за незабавни опити за сериозна интервенция и който създава необходимите външни условия за строителство на социализма в нашата страна, ако е доказано, че опасността от интервенция съществува и ще съществува и че тази опасност може да бъде ликвиди-

дирана само в резултат от победата на пролетарската революция в редица страни?

Сегашният период на „отдых“ се базира най-малко на четири основни факта.

Първо — на противоречията в лагера на империалистите, които не отслабват и които затрудняват сговора им срещу републиката на Съветите.

Второ — на противоречията между империализма и колониалните страни, на растежа на освободителното движение в колониалните и зависими страни.

Трето — на растежа на революционното движение в капиталистическите страни и усилващото се съчувствие на пролетариите от всички страни към републиката на Съветите. Пролетариите от капиталистическите страни нямат *още* сили, за да подкрепят пролетариите от СССР с пряка революция против своите капиталисти. Но капиталистите от империалистическите държави *вече* не са в състояние да вдигнат „своите“ работници против пролетариата на СССР, тъй като съчувствието на пролетариата от всички страни към републиката на Съветите расте и не може да не расте от ден на ден. А сега не може да се воюва без работниците.

Четвърто — на силата и могъществото на пролетариата на СССР, на успехите на неговото социалистическо строителство, на силата на организираността на неговата Червена армия.

Съчетанието на тези и подобните им условия създава оня период на „отдых“, който е характерна черта на сегашното международно положение на републиката на Съветите.

3. Единството и неразделността на „националните“ и интернационалните задачи на революцията

Трети въпрос. Третиият въпрос се касае до проблемата за „националните“ и интернационалните задачи на пролетарската революция в една или друга страна. Партията изхожда от това, че „националните“ и интернационалните задачи на пролетариата на СССР се сливат

в една обща задача за освобождението на пролетариите на всички страни от капитализма, че интересите на строителството на социализма в нашата страна напълно се сливат с интересите на революционното движение на всички страни в един общ интерес на победата на социалистическата революция във всички страни.

Какво би било, ако пролетариите от всички страни не съчувстваха и не подкрепяха републиката на Съветите? Щеше да има интервенция и разгром на републиката на Съветите.

Какво би било, ако капиталът успееше да разгроми републиката на Съветите? Настъпила би епоха на най-черна реакция във всички капиталистически и колониални страни, биха започнали да душат работническата класа и угнетените народи, биха били ликвидирани позициите на международния комунизъм.

Какво ще бъде, ако съчувствието, подкрепата на републиката на Съветите от страна на пролетариите от всички страни се усилват и нарастват? Това коренно ще облекчи строителството на социализма в СССР.

Какво ще бъде, ако успехите на социалистическото строителство в СССР се увеличават? Това ще подобри коренно революционните позиции на пролетариите от всички страни в борбата им с капитала, ще подкопае позициите на международния капитал в борбата му с пролетариата и ще издигне шансовете на световния пролетариат на още по-високо стъпало.

Но от това следва, че интересите и задачите на пролетариата в СССР се преплитат и неразривно се свързват с интересите и задачите на революционното движение във всички страни и, обратно, задачите на революционните пролетарии от всички страни се неразривно свързват със задачите и успехите на пролетариите на СССР на фронта на социалистическото строителство.

Затова да се противопоставят „националните“ задачи на пролетариите на една или друга страна на интернационалните задачи — значи да се допуска най-груба грешка в политиката.

Затова да се изобразява поривът и страстността в борбата на пролетариите на СССР на фронта на социа-

листическото строителство като признак на „национална затвореност“ и „национална ограниченост“, както това правят понякога нашите опозиционери — значи да си изгубиш ума или да изпаднеш в детинщина.

Затова твърдението за единството и неразделността на интересите и задачите на пролетариите от една страна с интересите и задачите на пролетариите от всички страни е най-верният път за победата на революционното движение на пролетариите от всички страни.

Именно затова победата на пролетарската революция в една страна не е самоцел, а средство и помощ за развитието и победата на революцията във всички страни.

Затова да се строи социализмът в СССР, това значи да се върши общото дело на пролетариите от всички страни, това значи да се кове победата над капитала не само в СССР, но и във всички капиталистически страни, тъй като революцията в СССР е част от световната революция, нейно начало и база за нейното разгръщане.

4. Към историята на въпроса за строителството на социализма

Четвърти въпрос. Четвъртият въпрос засяга историята на обсъждания въпрос. Опозицията уверява, че въпросът за строителството на социализма в една страна е поставен за пръв път в нашата партия през 1925 г. Във всеки случай Троцки открито заяви пред XV конференция: „Защо искат теоретическо признаване на построяването на социализма в една страна? Откъде се взе тази перспектива? Защо до 1925 г. никой не повдигаше този въпрос?“

И така излиза, че до 1925 г. този въпрос не се е повдигал в нашата партия. Излиза, че само Сталин и Бухарин са повдигнали този въпрос в партията и са го повдигнали в 1925 г.

Вярно ли е това? Не, не е вярно.

Аз твърдя, че въпросът за строителството на социалистическо стопанство в една страна беше издигнат в партията най-напред от Ленин още в 1915 г. Аз твърдя, че тогава на Ленин възразяваше не някой друг, а Троцки.

Аз твърдя, че оттогава, т. е. от 1915 г., въпросът за строителството на социалистическото стопанство в една страна се е разглеждал неведнаж в нашия печат и в нашата партия.

Да се обърнем към фактите.

а) 1915 г. Статията на Ленин в централния орган на болшевиките (в. „Социал-Демократ“¹¹): „За лозунга за европейски съединени щати“. Ето какво казва Ленин в тази статия:

„Като самостоятелен лозунг лозунгът за световни съединени щати едва ли би бил правилен, първо, затова че той се слива със социализма; второ, затова че той би могъл да породи неправилното тълкуване за невъзможността на победата на социализма в една страна и за отношението на такава страна към останалите.

Неравномерността на икономическото и политическо развитие е безусловен закон на капитализма. Оттук следва, че е възможна победата на социализма първоначално в не много или даже в една отделно взета капиталистическа страна. Победилният пролетариат в тази страна, като *експроприира капиталистите и организира социалистическо производство**, ще застане срещу останалия, капиталистическия свят, като привлича към себе си угнетените класи на другите страни, вдигайки в тях въстания против капиталистите, излизайки в случай на необходимост даже с военна сила против експлоататорските класи и техните държави“ . . . Тъй като „невъзможно е свободното обединение на нациите в социализма без повече или по-малко дълга, упорита борба на социалистическите републики с останалите държави“ (виж т. XVIII, стр 232—233).

А ето възражението на Троцки, дадено в същата 1915 г. в ръководения от Троцки „Наше слово“¹²:

„Неравномерността на икономическото и политическото развитие е безусловен закон на капитализма“. Оттук „Социал-Демократ“ (централният орган на болшевиките в 1915 г., където беше напечатана посочената статия на Ленин. *И. Ст.*) правеше извода, че е възможна победата на социализма в една страна и че затова няма защо диктатурата на пролетариата във всяка отделна държава да се обуславя от създаването на европейски съединени щати. . . Че нито една страна не трябва в своята борба да „дочаква“ другите — това е елементарна мисъл, която е полезно и необходимо да се повтаря, за да не би идеята за паралелното интернационално действие да се подменя с идеята на очаквателното интернационално бездействие. Без да дочакваме другите, ние започваме и продължаваме борбата на национална почва с пълна увереност, че нашата инициатива ще даде тласък на борбата в другите страни; а ако това не стане,

* Курсивът е мой *И. Ст.*

то безнадежно е да се мисли — така показва и опитът на историята, и теоретическите съображения, — че например *революционна Русия би могла да устои срещу консервативна Европа или социалистическа Германия, би могла да остане изолирана в капиталистическия свят*. Да се разглеждат перспективите на социалната революция в национални рамки би значело да станем жертва на същата *национална ограниченост*, която представлява същността на социал-патриотизма** (Троцки, „1917“, т. III, ч. I, стр. 89—90).

Вие виждате, че въпросът за „организирането на социалистическо производство“ беше поставен от Ленин още в 1915 г., пред прага на буржоазнодемократическата революция в Русия, през периода на империалистическата война, когато въпросът за прерастването на буржоазнодемократическата революция в социалистическа революция стоеше на дневен ред.

Вие виждате, че тогава на Ленин възразяваше не някой друг, а Троцки, който очевидно знаеше, че в статията на Ленин ставаше дума за „победата на социализма“ и за възможността за „организирането на социалистическото производство в една страна“.

Вие виждате, че обвинението в „национална ограниченост“ беше издигнато за пръв път от Троцки още в 1915 г., при което това обвинение беше насочено не срещу Сталин или Бухарин, а срещу Ленин.

Сега Зиновиев често пуска в ход смешното обвинение в „национална ограниченост“. Но той навярно не разбира, че с това повтаря и реставрира тезиса на Троцки, насочен против Ленин и неговата партия.

б) 1919 г. Статията на Ленин „Икономиката и политиката в епохата на диктатурата на пролетариата“. Ето какво пише Ленин в тази статия:

„Както и да лъжат и да клеветят буржоата от всички страни и техните открити или прикрити помагачи („социалистите“ от II Интернационал), остава си несъмнено: *от гледището на основната икономическа проблема на диктатурата на пролетариата у нас победата на комунизма над капитализма е осигурена*. Именно затова буржоазията от целия свят беснее и се разярява против болшевиизма, организира военни нашествия, заговори и прочее против болшевиките, защото превъзходно разбира *неизбежността на нашата победа в пргустройството на общественото стопанство, ако*

* Курсивът е мой. И. Ст.

не ни задушат с военна сила. А да ни задуши по този начин тя не може“ (вж т. XXIV, стр. 510).

Вие виждате, че в тази статия на Ленин става дума за „икономическата проблема на диктатурата на пролетариата“, за „преустройството на общественото стопанство“ в посока на „победата на комунизма“. А какво е „икономическата проблема на диктатурата на пролетариата“ и „преустройството на общественото стопанство“ при диктатурата на пролетариата? Това не е нищо друго освен строителство на социализма в една страна, в нашата страна.

в) 1921 г. Брошурата на Ленин „За продоволствения данък“¹³. Известното положение, че ние можем и трябва да построим „социалистическия фундамент на нашата икономика“ (виж „За продоволствения данък“).

г) 1922 г. Речта на Ленин в Моссъвета, в която той казва, че „ние вмъкнахме социализма в ежедневния живот“, че „от Русия неповска ще стане Русия социалистическа“ (виж т. XXVII, стр. 366). Възраженията на Троцки се намират в неговото „Послесловие“ към „Програмата на мира“ от 1922 г. без пряко указание за това, че той полемизира с Ленин. Ето какво казва Троцки в това „Послесловие“:

„Няколко пъти повтарящото се в „Програмата на мира“ твърдение, че пролетарската революция не може да завърши победоносно в национални рамки, ще се покаже навярно на някои читатели опровергано от почти петгодишния опит на нашата съветска република. Но такова заключение би било неоснователно. Фактът, че работническата държава се държи против целия свят в една страна, и при това изостанала, свидетелствува за колосалната мощ на пролетариата, която в другите, по-напреднали, по-цивилизовани страни ще бъде способна да извършва наистина чудеса. Но като устояхме в политическо и военно отношение като държава, ние не сме дошли и даже не сме се приближили към създаването на социалистическо общество. Борбата за революционно-държавното самосъхранение предизвика през този период извънредно понижение на производителните сили; а социализмът е мислим само въз основа на техния растеж и рязцвет. Търговските преговори с буржоазните държави, концесиите, Генуезката конференция и пр. са твърде ярко свидетелство за *невъзможността на изолирано социалистическо строителство в национално-държавни рамки. . . Истински подем на социалистическото стопанство в Русия ще стане възможен само*

след победата на пролетариата в най-важните страни на Европа** (Троцки, „1917“, т. III, ч. 1, стр. 92—93).

На кого възразява тук Троцки по въпроса за невъзможността на изолирано „социалистическо строителство в национално-държавни рамки“? Та, разбира се, че не на Сталин или Бухарин. Тук Троцки възразява на др. Ленин и той възразява не по какъв да е друг въпрос, а по основния въпрос — за възможността на „социалистическо строителство в национално-държавни рамки“.

д) 1923 г. Брошурата на Ленин „За кооперацията“ представлява неговото политическо завещание. Ето какво казва Ленин в тази брошура:

„Всъщност властта на държавата върху всички крупни средства за производство, властта на държавата в ръцете на пролетариата, съюз на този пролетариат с многото милиони дребни и най-дребни селяни, осигуряване ръководството на този пролетариат по отношение на селяните и т. н. — няма това не е всичко, което е нужно, щото от кооперацията, само от кооперацията, която ние по-рано третирахме като търгашеска и която от известна страна сега, при непа, имаме право да третираме също така, няма всичко това *не е всичко необходимо* за построяването на *пълно социалистическо общество*? Това още не е построяване на социалистическото общество, но това е всичко необходимо и *достатъчно* за това построяване“* (виж т. XXVII, стр. 392).

Струва ми се, трудно е да се изразиш по-ясно.

У Троцки излиза, че „социалистическото строителство в национално-държавни рамки“ е *невъзможно*. А Ленин твърди, че ние, т. е. пролетариатът на СССР, сега, в периода на диктатурата на пролетариата, имаме „*всичко необходимо и достатъчно*“ „за построяване на *пълно социалистическо общество*“. Противоположността във възгледите е пълна.

Такива са фактите.

И така вие виждате, че въпросът за строителството на социализма в една страна беше повдигнат в нашата партия още в 1915 г., той беше повдигнат лично от Ленин, с когото по този въпрос спореше не някой друг, а Троцки, обвинявайки Ленин в „национална ограниченост“.

---

* Курсивът е мой *И. Ст.*

Вие виждате, че оттогава този въпрос не е слизал от дневния ред на работата на нашата партия до самата смърт на Ленин.

Вие виждате, че този въпрос се е повдигал няколко пъти от Троцки в една или друга форма във вид на скрита, но съвършено определена полемика с др. Ленин, при което всеки път този въпрос се е разглеждал от Троцки не в духа на Ленин и ленинизма, а против Ленин и ленинизма.

Вие виждате, че Троцки говори *явна неистина*, като уверява, че въпросът за строителството на социализма в една страна не се е повдигал от никого до 1925 година.

5. Особено важното значение на въпроса за строителството на социализма в СССР в дадения момент

Петти въпрос. Петият въпрос засяга проблемата за актуалността на задачата за строителството на социализма в дадения момент. Защо въпросът за строителството на социализма придоби особено актуален характер именно сега, именно в последно време? Защо например през 1915, 1918, 1919, 1921, 1922, 1923 година въпросът за строителството на социализма в СССР се обсъждаше от случай на случай, в отделни статии, а в 1924, 1925, 1926 година този въпрос зае особено видно място в нашата партийна практика? С какво се обяснява това?

Това се обяснява по моему с три главни причини.

Първо, с това, че през последните години темпът на революцията в другите страни се забави, настъпи така наречената „частична стабилизация на капитализма“. Оттук и въпросът — не води ли частичната стабилизация на капитализма към отслабване или даже към унищожаване на възможностите за строителство на социализма в нашата страна? Оттук и повишеният интерес към въпроса за съдбините на социализма и социалистическото строителство в нашата страна.

Второ, с това, че ние въведохме непа, допуснахме частния капитал и извършихме известно отстъпление, за да прегрупираме силите си и след това да започнем

настъпление. Оттук и въпросът — няма ли въвеждането на непа да спомогне за отслабване възможностите за социалистическото строителство в нашата страна? Оттук и новият източник на засилващия се интерес към въпроса за възможността на социалистическото строителство в нашата страна.

Трето, с обстоятелството, че ние спечелихме гражданската война, изгонихме интервенционистите и завоювахме „отдых“ от войната, осигурихме мира и мирен период, представляващ благоприятни условия, за да ликвидираме стопанската разруха, да възстановим производителните сили на страната и се заловим за строителството на новата икономика в нашата страна. Оттук и въпросът, в какво направление трябва да се извършва строителството на стопанството — към социализма или към нещо друго? Оттук и въпросът — ако се води строителството към социализма, то имаме ли основание да разчитаме, че имаме възможност да строим социализма в условията на непа и при частичната стабилизация на капитализма? Оттук и грамадният интерес на цялата партия и цялата работническа класа към въпроса за съдбините на социалистическото строителство в нашата страна. Оттук и ежегодните пресмятания на всякакъв род данни, извършвани от органите на партията и Съветската власт с оглед на усилване относителната тежест на социалистическите форми на стопанството в областта на промишлеността, в областта на търговията, в областта на земеделието.

Ето ви трите главни причини, които показват, че въпросът за строителството на социализма стана за нашата партия и за нашия пролетариат, а също така и за Коминтерна най-актуалният въпрос.

Опозицията мисли, че въпросът за строителството на социализма в СССР има само теоретичен интерес. Това не е вярно. Това е най-дълбоко заблуждение. Такава трактовка на въпроса може да бъде обяснена само с пълната откъснатост на опозицията от нашата партийна практика, от нашето стопанско строителство, от нашето кооперативно строителство. Въпросът за строителството на социализма сега, когато ликвидирахме стопанската

разруха, възстановихме промишлеността и навлязохме в периода на преустройството на цялото народно стопанство на нова техническа основа, въпросът за строителството на социализма сега има грамадно практическо значение. Накъде да се води работата при стопанското строителство, в какво направление да се строи, какво да се строи, какви трябва да бъдат перспективите на нашето строителство — всичко това са такива въпроси, без разрешаването на които честните и сериозни стопански ръководители не могат да направят нито крачка напред, ако те искат да се отнесат към делото на строителството действително съзнателно и обмислено. Строим ли ние, за да наторим почвата за буржоазната демокрация или за да построим социалистическото общество — в това е сега коренът на нашата строителна работа. Имаме ли възможност да строим социалистическо стопанство сега, в условията на непа, при частичната стабилизация на капитализма — това е сега един от най-важните въпроси на нашата партийна и съветска работа.

Ленин отговори на този въпрос *положително* (виж например брошурата „За кооперацията“). Партията отговори на този въпрос *положително* (виж резолюцията на XIV конференция на РКП(б)). Добре, а опозицията? Аз вече казах, че опозицията отговаря на този въпрос *отрицателно*. Аз вече казах в своя доклад на XV конференция на ВКП(б), а сега съм принуден да повтора тук, че Троцки, лидерът на опозиционния блок, още съвсем неотдавна, през септември 1926 г., заяви в своето известно обръщение към опозиционерите, че „теорията за социализма в една страна“ той счита за „теоретическо оправдание на националната ограниченост“ (виж доклада на Сталин на XV конференция на ВКП(б))¹⁴.

Сравнете този цитат на Троцки (1926 г.) с неговата статия в 1915 г., където той, полемизирайки с Ленин по въпроса за възможността на победата на социализма в една страна, за пръв път постави въпроса за „националната ограниченост“ на др. Ленин и ленинците — и вие ще разберете, че Троцки е останал върху старата си позиция на социалдемократическо отричане по въпроса за строителството на социализма в една страна.

Именно затова партията твърди, че троцкизмът е социалдемократически уклон в нашата партия.

6. За перспективите на революцията

Шести въпрос. Шестият въпрос се отнася до проблемата относно перспективите на пролетарската революция. В речта си на XV конференция на партията Троцки каза: „Ленин считаше, че за 20 години ние съвсем няма да построим социализма, при изостаналостта на нашата селска страна и за 30 години няма да го построим. Да допуснем 30—50 години като минимум.“

Аз трябва да заявя тук, другари, че тази перспектива, измислена от Троцки, няма нищо общо с перспективата на др. Ленин за революцията в СССР. След няколко минути Троцки сам започва да се бори в своята реч с тази перспектива. Но това е вече негова работа. Но аз трябва да заявя, че нито Ленин, нито партията могат да отговорят за тази измислена от Троцки перспектива и за изхождащите от нея изводи. Фактът, че Троцки, след като съчини тази перспектива, след това в своята реч започва да се бори срещу своето собствено съчинение — този факт говори само за това, че Троцки окончателно се обърка и се постави в смешно положение.

Ленин съвсем не е говорил, че „ние съвсем няма да построим социализма“ за 30 или 50 години. В действителност ето какво казваше Ленин:

„10—20 години правилни отношения със селячеството, и победата в световен мащаб е осигурена (даже при забавяне на пролетарските революции, които растат), иначе 20—40 години мъчения от белогвардейски терор“ (виж т. XXVI, стр. 313).

Може ли от това положение на Ленин да се направи изводът, че ние „съвсем няма да построим социализма за 20—30 или 50 години“? Не, не може. От това положение може да се направят само следните изводи:

а) при правилни съотношения със селяните победата ни е осигурена (т. е. победата на социализма) за 10—20 години;

б) тази победа ще бъде победа не само в СССР, но и победа „в световен мащаб“;

в) ако ние не победим в този срок, това ще бъде признак, че нас са ни разгромили и режимът на диктатурата на пролетариата се е сменил с режим на белогвардейски терор, който може да продължи 20—40 години.

Може, разбира се, да се съгласяваш или да не се съгласяваш с това положение на Ленин и с изводите, които произтичат от него. Но да го изопачаваш, както това прави Троцки, не бива.

А какво значи „победа в световен мащаб“? Значи ли това, че такава победа е равнозначна на победата на социализма в една страна? Не, не значи. В своите съчинения Ленин строго различава победата на социализма в една страна от победата „в световен мащаб“. Говорейки за победата „в световен мащаб“, Ленин иска да каже, че успехите на социализма в нашата страна, победата на социалистическото строителство в нашата страна има такова грамадно международно значение, че тя (победата) не може да се ограничи с нашата страна, а трябва да предизвика мощно движение към социализма във всички капиталистически страни, при това, ако тя не съвпада по време с победата на пролетарската революция в другите страни, тя във всеки случай трябва да предизвика мощно движение на пролетариите от другите страни за победата на световната революция.

Ето каква е перспективата на революцията според Ленин, ако се има предвид перспективата за победата на революцията, за което собствено и става дума у нас, в партията.

Да се смесва тази перспектива с перспективата на Троцки за 30—50 години — значи да се клевети Ленин.

7. Как стои въпросът в действителност

Седми въпрос. Да допуснем, ни казва опозицията, но с кого е по-добре в края на краищата да поддържа съюз — със световния пролетариат ли, или със селяните на нашата страна, кого да предпочетем — световния пролетариат или селяните на СССР? При това работата се представя така, като че ли пролетариатът

на СССР стои и пред него са два съюзника — световният пролетариат, който е готов незабавно да събори своята буржоазия, но чака нашето предпочително съгласие за това, и нашите селяни, които са готови да помогнат на пролетариата в СССР, но не са напълно убедени, че пролетариатът на СССР ще приеме тази помощ. Това, другари, е детинска постановка на въпроса. Такава постановка на въпроса няма нищо общо нито с хода на революцията в нашата страна, нито със съотношението на силите на фронта на борбата между световния капитализъм и социализма. Извинявайте за израза, но така могат да поставят въпроса само институтки. За съжаление не така стои въпросът, както ни го представят някои опозиционери, при което няма основание за съмнение в това, че ние с удоволствие бихме приели помощ и от едната, и от другата страна, ако това зависеше само от нас. Не, не така стои въпросът в действителния живот.

Ето как стои въпросът: *тъй като* темпът на световното революционно движение се забави, победа на социализма на Запад още няма, а пролетариатът на СССР е на власт, укрепва я от година на година, сплотява около себе си основните маси на селяните, има вече сериозни успехи на фронта на социалистическото строителство и с успех укрепва връзките на дружба с пролетариите и угнетените народи от всички страни — има ли основание да се отрича, че пролетариатът на СССР може да преодолее своята буржоазия и да продължава победоносното строителство на социализма в нашата страна, въпреки капиталистическото обкръжение?

Ето как стои въпросът сега, ако, разбира се, не се изхожда от фантазии, както прави опозиционният блок, а от действителното съотношение на силите на фронта на борбата между социализма и капитализма.

Партията отговаря на този въпрос, че пролетариатът на СССР е в състояние при такива условия да преодолее своята, „националната“ буржоазия и да строи с успех социалистическото стопанство.

А опозицията казва, че:

„Без пряката *държавна** подкрепа на европейския пролетариат работническата класа на Русия не може да се задържи на власт и да превърне своето временно господство в продължителна социалистическа диктатура“ (виж Троцки, „Наша революция“, стр. 278).

А какъв е смисълът на този цитат от Троцки и какво значи „*държавна* подкрепа на европейския пролетариат“? Това значи, че без *предварителната* победа на пролетариата на Запад, без *предварителното* завземане на властта от пролетариата на Запад пролетариатът на СССР не само не може да преодолее своята буржоазия и да строи социализъм, но той не може даже да се задържи на власт.

Ето как стои въпросът и ето къде е коренът на нашите разногласия.

С какво се отличава тази позиция на Троцки от позицията на меншевика Ото Бауер?

За съжаление с нищо.

8. Шансовете за победа

Осми въпрос. Да допуснем, казва опозицията, но кой има повече шансове за победа — пролетариатът на СССР или световният пролетариат?

„Можем ли да си представим — казва Троцки в своята реч пред XV конференция на ВКП(б), — че в течение на 30—50 години европейският капитализъм ще загнива, а пролетариатът ще се окаже неспособен да извърши революцията? Аз питам: защо трябва да вземам тази предпоставка, която не може да се нарече иначе освен предпоставка на необоснования черен песимизъм за сметка на европейския пролетариат? . . . Аз твърдя, че нямам никакви теоретически или политически основания да мисля, че на нас заедно със селяните ни е по-лесно да построим социализма, отколкото на европейския пролетариат да вземе властта“ (виж речта на Троцки на XV конференция на ВКП(б)).

Първо, трябва без оговорки да се отхвърли перспективата на застои в Европа „в течение на 30—50 години“. Никой не е задължавал Троцки да изхожда от тази перспектива на пролетарската революция в капиталистическите страни на Запад, нямаща нищо общо с перспекти-

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

вата на нашата партия. Троцки сам се свързва с тази измислена перспектива и сам трябва да отговаря за последствията от такава операция. Аз мисля, че тези срокове трябва да бъдат съкратени поне наполовина, ако се има предвид действителната перспектива на пролетарската революция на Запад.

Второ, Троцки решава без оговорки, че у пролетариите на Запад има много повече шансове да преодолеят световната буржоазия, която сега е на власт, отколкото пролетариатът на СССР да преодолее своята „национална“ буржоазия, която политически е вече разгромена, отхвърлена от командните пунктове на народното стопанство, в икономическо отношение е принудена да отстъпва пред напора на диктатурата на пролетариата и социалистическите форми на нашето стопанство.

Аз считам, че такава постановка на въпроса е неправилна. Аз считам, че поставяйки така въпроса, Троцки се издава напълно. Нима през октомври 1917 г. меншевиките не ни говореха същото, когато крещяха от всички покриви, че пролетариите на Запад имат повече шансове да съборят буржоазията и да вземат властта отколкото пролетариите на Русия, където техниката е слабо развита и пролетариатът е малочислен? И нима не е факт, че въпреки воплите на меншевиките, у пролетариата на Русия през октомври 1917 г. се оказаха повече шансове да вземе властта и да събори буржоазията отколкото у пролетариата на Англия, Франция или Германия? Нима практиката на революционната борба в целия свят не показва и не доказва, че не може да се поставя въпросът така, както го поставя Троцки?

Въпросът, кой има повече шансове за скорошна победа, се решава не чрез противопоставяне пролетариата на една страна на пролетариата от другите страни или селяните на нашата страна на пролетариата от другите страни. Такова противопоставяне е детска игра на сравнения. Въпросът, кой има повече шансове за скорошна победа, се решава от реалната международна обстановка, реалното съотношение на силите на фронта на борбата между капитализма и социализма. Може да се случи пролетариите на Запад да победят своята бур-

жоазия и да вземат властта по-рано, преди ние да успеем да построим социалистическия фундамент на нашата икономика. Това съвсем не е изключено. Но може да се случи и така — пролетариатът на СССР да успее да построи социалистическия фундамент на нашата икономика, преди пролетариите на Запад да съборят своята буржоазия. Това също не е изключено.

Решението на въпроса за шансове за скорошна победа зависи тук от реалната обстановка на фронта на борбата между капитализма и социализма, и само от нея.

9. Практическо-политическите разногласия

Такива са основите на нашите разногласия.

От тези основи произтичат разногласия от практическо-политически характер както в областта на външната и вътрешна политика, така и в чисто партийната област. Тези разногласия съставляват предмета на *деветия въпрос*.

а) Партията, изхождайки от факта на частичната стабилизация на капитализма, счита, че ние преживяваме междуреволюционен период, че в капиталистическите страни ние вървим към революция и основната задача на компартиите е да прокарат път към масите, да укрепят връзките с масите, да овладеят масовите организации на пролетариата и подготвят широките работнически маси за настъпващите революционни схватки.

Но опозицията, не вярвайки във вътрешните сили на нашата революция и боейки се от частичната стабилизация на капитализма като факт, който може да погуби нашата революция, счита (или считаше) за възможно да отрича факта на частичната стабилизация на капитализма, счита (или считаше) английската стачка¹⁵ като признак на завършване на стабилизацията на капитализма, а когато все пак се окаже, че стабилизацията е факт, опозицията твърди, че това е толкова по-зле за фактите и че може значи да се прескочи през фактите, издигайки при това кресливи лозунги за ревизиране тактиката на единния фронт, за скъсване с професионалното движение на Запад и т. н.

Но какво значи да не се съобразяваш с фактите, с обективния ход на нещата? Това значи да слезеш от почвата на науката и да застанеш на почвата на врачуването.

Оттук и авантюризмът в политиката на опозиционния блок.

б) Партията, изхождайки от това, че индустриализацията е основният път на социалистическото строителство, а основният пазар за социалистическата индустрия е вътрешният пазар на нашата страна, счита, че индустриализацията трябва да се развива върху базата на непрестанното подобряване материалното положение на основната маса на селяните (да не говорим за работниците), че спойката между индустрията и селското стопанство, между пролетариата и селяните и ръководството на пролетариата в тази спойка е, както се изразява Ленин, „алфата и омегата на Съветската власт“¹⁶ и победата на нашето строителство, че във връзка с това нашата политика въобще, данъчната политика и политиката на цените по-специално трябва да бъде построена така, че да отговаря на интересите на тази спойка.

Но опозицията, не вярвайки във възможността за привличането на селяните в делото за строителството на социализма и считайки очевидно, че индустриализацията може да се провежда във вреда на основната маса на селяните, се подхлъзва по пътя на капиталистическите методи на индустриализация, по пътя на разглеждането на селяните като „колония“, като обект за „експлоатация“ от страна на пролетарската държава и предлага такива мерки за индустриализацията (увеличаване данъчното бреме на селяните, повишаване продажните цени на промишлените стоки и т. н.), които могат само да разстроят спойката на индустрията със селското стопанство, да подкопаят икономическото положение на беднотата и средняка и да разрушат самите основи на индустриализацията.

Оттук и отрицателното отношение на опозицията към идеята за блока между пролетариата и селяните и

хегемонията на пролетариата в този блок — отношение, свойствено на социалдемокрацията.

в) Ние изхождаме от това, че партията, комунистическата партия, е основният инструмент на диктатурата на пролетариата, че ръководството на *една* партия, която не дели и не може да дели това ръководство с други партии, е онова основно условие, без което е немислима що-годе трайна и развита диктатура на пролетариата. Предвид на това ние считаме за недопустимо съществуването на фракции вътре в нашата партия, тъй като от само себе си е ясно, че наличието на организирани фракции вътре в партията води към разпокъсване на единната партия на паралелни организации, към образуване на зародиши и ядки на нова партия или нови партии в страната и значи към разлагане на диктатурата на пролетариата.

Но опозицията, без да възразява открито против тези положения, при все това в своята практическа работа изхожда от необходимостта за отслабване единството на партията, от необходимостта за свобода на фракциите вътре в партията, а значи — от необходимостта за образуване елементи на нова партия.

Оттук и разколническата политика в практическата работа на опозиционния блок.

Оттук и воплите на опозицията за „режим“ в партията, които всъщност са отражение на протестите на непролетарските елементи в страната против режима на диктатурата на пролетариата.

Оттук и въпросът за две партии.

Такава е, другари, общата сума на нашите разногласия с опозицията.

IV

ОПОЗИЦИЯТА НА РАБОТА

Да преминем сега към въпроса, как се проявиха тези разногласия в практическата работа.

И така, как изглеждаше на дело нашата опозиция в нейната практическа работа, в нейната борба с партията ?

Известно е, че опозицията вършеше своето дело не само в нашата партия, но и в другите секции на Коминтерна — например в Германия, във Франция и т. н. Затова въпросът трябва да се постави така: как изглеждаше на дело практическата работа на опозицията и нейните последователи както във ВКП (б), така и в другите секции на Коминтерна?

а) Практическата работа на опозицията и на нейните последователи във ВКП (б). Опозицията започна своята „работа“ с това, че отправи против партията най-тежки обвинения. Опозицията заявяваше, че „партията се спуска на релсите на опортюнизма“. Опозицията твърдеше, че политиката на партията „върви в разрез с класовата линия на революцията“. Опозицията твърдеше, че партията се изражда и върви към термидор. Опозицията заявяваше, че нашата държава е „далеч не-пролетарска държава“. Всичко това се заявяваше или в открити декларации, или в речите на представителите на опозицията (юлския пленум на ЦК и ЦКК в 1926 г.), или в нелегалните документи на опозицията, разпространявани от нейните привърженици.

Но издигайки против партията тези тежки обвинения, опозицията създаваше с това почва за организиране вътре в партията на нови паралелни ядки, за организиране на нов паралелен център на партията, за създаването на нова партия. Един от привържениците на опозицията, г. Осовски, открито заяви в своите статии, че съществуващата партия, нашата партия, защитава интересите на капиталистите, че поради това е необходимо да се организира нова партия, „чисто пролетарска партия“, която би съществувала и би се подвизавала наред със съществуващата партия.

Опозицията може да каже, че тя не отговаря за позицията на Осовски. Но това не е вярно. Тя изцяло и напълно отговаря за „деянията“ на г. Осовски. Известно е, че Осовски открито се причисляваше към привържениците на опозицията, против което опозицията нито веднаж не се опита да възрази. Известно е по-нататък, че Троцки защитаваше Осовски на юлския пленум на ЦК против др. Молотов. Известно е най-последно,

че въпреки единодушното мнение на партията против Осовски, опозицията гласува в ЦК против изключването на Осовски от партията. Всичко това говори, че опозицията вземаше върху себе си моралната отговорност за „деянията“ на Осовски.

Извод: практическата работа на опозицията във ВКП(б) се прояви в позицията на Осовски, в неговата позиция за необходимостта от образуването на нова партия в нашата страна, паралелно и против ВКП(б).

А иначе и не можеше да бъде. Тъй като едно от двете:

или опозицията, отправяйки тези тежки обвинения против партията, сама не вярваше в сериозността на тези обвинения и ги издигаше само за демонстрация — и тогава тя въвеждаше в заблуждение работническата класа, което е престъпно;

или опозицията вярваше и продължава да вярва в сериозността на своите обвинения — и тогава тя беше длъжна да държи курс и действително държеше курс на разгромяване ръководещите кадри на партията, на образуване нова партия.

Ето каква беше физиономията на нашата опозиция в нейната практическа работа против ВКП(б) към октомври 1926 г.

б) Практическата работа на последователите на опозицията в Германската компартия. Изхождайки от обвиненията против партията, издигнати от нашата опозиция, „ултралевите“ в Германия начело с г. Корш направиха своите „по-нататъшни“ изводи и поставиха точка над и-то. Известно е, че Корш, този идеолог на „ултралевите“ в Германия, твърди, че нашата социалистическа промишленост е „чисто капиталистическа промишленост“. Известно е, че Корш нарича нашата партия „окулачена“, а Коминтерна — „опортюнистическа“ организация. Известно е по-нататък, че Корш проповядва поради това необходимостта от „нова революция“ против съществуващата власт в СССР.

Опозицията може да каже, че тя не отговаря за позицията на Корш. Но това не е вярно. Опозицията изцяло и напълно отговаря за „деянията“ на г. Корш.

Това, което говори Корш, е естественият извод от ония предпоставки, които преподават на своите привърженици лидерите на нашата опозиция във вид на известните обвинения против партията. Понеже ако партията се спуска върху релсите на опортюнизма, ако нейната политика е в противоречие с класовата линия на революцията, ако тя се изражда и върви към термидор, а нашата държава е „далеч непролетарска държава“, изводът оттук може да бъде само един — нова революция против „окулачената“ власт. Освен това известно е, че „ултралевите“ в Германия, и ведингците¹⁷ в това число, гласуваха против изключването на Корш от партията, като с това поеха моралната отговорност за контрареволюционната пропаганда на Корш. Е, а кому не е известно, че „ултралевите“ са на страната на опозицията във ВКП(б)?

в) *Практическата работа на последователите на опозицията във Франция.* Същото трябва да се каже и за последователите на опозицията във Франция. Аз имам предвид Суварин и неговата група, подвизаваща се в известното списание във Франция. Изхождайки от предпоставките, дадени от нашата опозиция в нейните обвинения против партията, Суварин идва до извода, че основният враг на революцията е партийната бюрокрация, ръководещата върхушка в нашата партия. Суварин твърди, че „спасението“ може да бъде само в едно: в нова революция против ръководещата върхушка в състава на партията и в състава на властта, в нова революция преди всичко против Секретариата на ЦК на ВКП(б). Там, в Германия — „нова революция“ против съществуващата власт в СССР. Тук, във Франция — „нова революция“ против Секретариата на ЦК. Е, а как ще се организира тази нова революция? Може ли тя да се организира без специална партия, пригодена за целите на новата революция? Разбира се, че не може. Оттук и въпросът за създаването на нова партия.

Опозицията може да каже, че тя не отговаря за писанията на Суварин. Но това не е вярно. Известно е, първо, че Суварин и неговата група са привърженици на опозицията и особено на нейната троцкистка част.

Известно е, второ, че съвсем неотдавна опозицията проектиреше да настани Суварин в редакцията на централния орган на компартията във Франция. Вярно е, че този проект не успя. Но това не е вина, а беда на нашата опозиция.

По този начин излиза, че опозицията в своята практическа работа, ако тя се вземе не в такъв вид, в какъвто тя сама се рисува, а в този, в какъвто тя се проявява в процеса на работата както у нас в СССР, така и във Франция, и Германия — излиза, казвам аз, че опозицията в своята практическа работа се е приближила непосредствено до въпроса за разгромяването на съществуващите кадри на нашата партия и образуването на нова партия.

V

ЗА КАКВО ВРАГОВЕТЕ НА ДИКТАТУРАТА НА ПРОЛЕТАРИАТА ХВАЛЯТ ОПОЗИЦИЯТА

За какво социалдемократите и кадетите хвалят опозицията?

Или иначе — чии настроения отразява опозицията?

Вие навярно сте обърнали внимание, че така нареченият „руски въпрос“ в последно време стана злободневен въпрос за социалдемократическия и буржоазен печат на Запад. Случайно ли е това? Разбира се, не е случайно. Растежът на социализма в СССР и разгръщането на комунистическото движение на Запад не могат да не пораздат най-големи тревоги в редовете на буржоазията и нейните агенти в работническата класа — социалдемократическите лидери. Водоразделът между революцията и контрареволуцията минава сега по линията на злобната ненавист на едните и взаимната дружба на другите по отношение на пролетарската партия в СССР. Извънредно голямото международно значение на „руския въпрос“ е сега факт, с който не могат вече да не се съобразяват враговете на комунизма.

Два фронта се образуваха около „руския въпрос“: фронтът на противниците на републиката на Съветите и фронтът на нейните самоотвержени приятели. Какво

искат противниците на републиката на Съветите? Те се мъчат да създадат идейни и морални предпоставки в широките маси на населението за борба против пролетарската диктатура. Какво искат приятелите на републиката на Съветите? Те се стараят да създадат идейни и морални предпоставки сред широките слоеве на пролетариата за подкрепа, за защита на републиката на Съветите.

Да видим сега за какво хвалят нашата опозиция социалдемократите и кадетите от руската буржоазна емиграция.

Ето какво говори например Паул Леви, известен социалдемократически лидер в Германия:

„Ние бяхме на мнение, че особените интереси на работниците, в последна сметка интересите на социализма, са в противоречие със съществуването на селската собственост, че тъждествеността на интересите на работниците и селяните е само видимост и че по-нататъшното развитие на руската революция ще изостри и ще направи по-явно това противоречие. Идеята за общността на интересите ние смятаме за видоизменена идея на коалиция. Ако изобщо марксизмът има макар и сянка от обоснова̀ност, ако историята се развива диалектически, това противоречие трябва да разбие идеята за коалиция също така, както тя е вече разбита в Германия . . . За нас, които разглеждаме събитията в СССР отстрана, от Западна Европа, е ясно: *нашите възгледи съвпадат с възгледите на опозицията* . . . Фактът е налице, в Русия отново се започва самостоятелно, антикапиталистическо движение под знака на класовата борба“ („Лайпцигер фолксцайтунг“, 30 юли 1926 г.).

Че тук, в този цитат, има бърканица по въпроса за „тъждествеността“ на интересите на работниците и селяните — това е очевидно. Но че Паул Леви хвали нашата опозиция за нейната борба против идеята за блока на работниците и селяните, против идеята за съюза на работниците и селяните — това е също така несъмнено.

Ето какво говори за нашата опозиция небезизвестният Дан, лидер на „руската“ социалдемократия, лидер на „руските“ меншевики, ратуващи за реставрацията на капитализма в СССР.

„Със своята критика на съществуващия строй, почти дословно повтаряща критиката на социалдемократията, болшевишката опозиция *подготвя умовете* . . . за възприемането на положителната платформа на социалдемократията“.

И по-нататък:

„Опозицията отглежда не само в работническите маси, но и в средата на работниците-комунисти кълнове на такиви идеи и настроения, които при умело гледане лесно *могат да дадат социал-демократически плодове*“ („Социалистическия Вестник“ бр. 17—18).

Струва ми се, че е ясно.

А ето какво пише за нашата опозиция централният орган на контрареволуционната буржоазна партия на Милюков „Последние Новости“¹⁸:

„Днес опозицията подкопава диктатурата, всяко ново издание на опозицията произнася все по-„страшни“ думи, самата опозиция еволюира към все по-резки нападки срещу господстващата система и това е достатъчно засега, за да я приемем благодарствено като високоговорител за широките слоеве от политически недоволното население“ („Последние Новости“ бр. 1990).

И по-нататък:

„Най-страшен враг за Съветската власт сега е този, който припълзва незабелязано към нея, обхваща я със своите пипала от всички страни и я ликвидира преди тя да забележи, че е ликвидирана. Именно тази роля, неизбежна и необходима в подготвителния период, от който ние още не сме излезли, играе съветската опозиция“ („Последние Новости“ бр. 1983, 27 август т. г.).

Аз мисля, че коментариите тук са излишни.

Аз се ограничавам само с тези цитати поради краткото време, макар че би могло да се приведат десетки и стотици такива цитати.

Ето за какво хвалят нашата опозиция социалдемократите и кадетите.

Случайно ли е това? Не, не е случайно.

От това се вижда, че опозицията отразява не настроенията на пролетариата в нашата страна, а настроенията на непролетарските елементи, недоволни от диктатурата на пролетариата; на озлобените против диктатурата на пролетариата и жадуващи с нетърпение нейното разложение, нейното падане.

По този начин логиката на фракционната борба на нашата опозиция доведе на дело към това, че фронтът на нашата опозиция обективно се сля с фронта на противниците и враговете на диктатурата на пролетариата.

Искаше ли това опозицията? Може би тя не е искала това. Но работата тук зависи не от това, какво иска опозицията, а от това, към какво води обективно нейната фракционна борба. Логиката на фракционната борба е по-силна от желанията на едни или други хора. И именно затова работата се сложи така, че фронтът на опозицията се сля на дело с фронта на противниците и враговете на диктатурата на пролетариата.

Ленин ни учеше, че основното задължение на комунистите се състои в защитата и укрепването на диктатурата на пролетариата. А работата взе такъв обрат, че опозицията поради своята фракционна политика се оказа в лагера на противниците на диктатурата на пролетариата.

Ето защо ние казваме, че опозицията е скъсала с ленинизма не само в теорията, но и на практика.

А иначе и не можеше да бъде. Съотношението на силите на фронта на борбата между капитализма и социализма е такова, че в редовете на работническата класа сега е възможна само една от двете политики: или политиката на комунизма, или политиката на социалдемократизма. Опитът на опозицията да заеме трета позиция при заостряне борбата против ВКП(б) неминуемо трябваше да свърши с това, че опозицията беше тласната от хода на фракционната борба в лагера на противниците на ленинизма.

Така се и случи, както се вижда от приведените факти.

Ето за какво социалдемократите и кадетите хвалят опозицията.

VI

ПОРАЖЕНИЕТО НА ОПОЗИЦИОННИЯ БЛОК

Аз казах по-горе, че в своята борба против партията опозицията си служеше с най-тежки обвинения против партията. Аз казах, че в своята практическа работа опозицията се приближи до самия праг на въпроса за разцеплението и образуването на нова партия. Оттук и въпросът — колко време се удаде на опозицията да се задържи на тази разколническа позиция? Фактите показват, че тя успя да се задържи на тази позиция само

няколко месеца. Фактите говорят, че към началото на октомври тази година опозицията се оказа принудена да признае своето поражение и да отстъпи.

От какво беше предизвикано това отстъпление на опозицията?

Аз мисля, че отстъплението на опозицията беше предизвикано от следните причини.

Първо, от това, че в СССР опозицията нямаше своя политическа армия. Твърде е възможно изграждането на нова партия да представлява увлекателна задача. Но ако след дискусията се оказва, че няма от кого да се строи новата партия, ясно е, че отстъплението се явява единствен изход.

Второ, от това, че в хода на фракционната борба към опозицията се прилепиха всякакви кални елементи както у нас, в СССР, така и зад граница, а социалдемократите и кадетите започнаха с всички сили да я хвалят, като я излагаха на срам и позор в очите на работниците със своите целувки. Пред опозицията оставаше изборът: или да приеме тези похвали и целувки на враговете като нещо заслужено, или да направи рязък завой към отстъпление, за да отпаднат механически от опозицията прилепилите се към нея нечисти опашки. Като отстъпи и заяви за своето отстъпление, опозицията призна, че вторият изход е единственият приемлив за нея изход.

Трето, от обстоятелството, че положението в СССР се оказа по-добро, отколкото предполагаше опозицията, а партийните маси се оказаха по-съзнателни и по-сплотени, отколкото това можеше да изглежда на опозицията в началото на борбата. Разбира се, ако в страната имаше криза, ако недоволството на работниците растеше и ако партията беше проявила по-малка сплотеност — опозицията би тръгнала по друг път и тя не би се решила да отстъпи. Но фактите показаха, че сметките на опозицията и в тази област се провалиха.

Оттук и поражението на опозицията.

Оттук и нейното отстъпление.

Поражението на опозицията премина през три етапа.

Първият етап — това е „заявлението“ на опозицията от 16 октомври 1926 г. В този документ опози-

цията се отказа от теорията и практиката на свободата на фракциите и от фракционните методи за борба, като призна открито и недвусмислено своите грешки в тази област. Но опозицията се отказа не само от това. Доколкото в своето „заявление“ тя се разграничаваше от „работническата опозиция“ и от всякакви Коршевци и Сувариновци, опозицията се отказа с това и от ония свои идейни позиции, които неотдавна я сближаваха с тези течения.

Вторият етап — това е фактическият отказ от ония обвинения, които опозицията неотдавна издигаше против партията. Трябва да се признае и като се признае това, трябва да се подчертае, че опозицията не се реши да повтори своите обвинения против партията на XV конференция на ВКП(б). Ако се сравнят протоколите на юлския пленум на ЦК и ЦКК с протоколите на XV конференция на ВКП(б), не може да не се отбележи, че от старите обвинения в опортюнизъм, в термидорианство, в отстъпване от класовата линия на революцията и т. н. — на XV конференция не е останала и следа. Ако се вземе освен това под внимание обстоятелството, че редица делегати се обърнаха към опозицията с въпроса за старите обвинения, а опозицията продължаваше упорито да мълчи по това, не може да не се признае, че опозицията действително се е отказала от своите стари обвинения против партията.

Може ли да се квалифицира това обстоятелство като фактически отказ на опозицията от редица свои идейни позиции? Може и трябва. Това е съзнателно свиване на бойното знаме на опозицията пред лицето на своето поражение. А иначе и не можеше да бъде. Обвиненията бяха издигнати с цел за създаване на нова партия. Но щом тези сметки отпаднаха — трябваше да отпаднат поне временно и обвиненията.

Третият етап — това е пълното изолиране на опозицията на XV конференция на ВКП(б). Трябва да се отбележи, че на XV конференция опозицията не получи *нищо един глас*, като по тоя начин се оказа в пълна изолация. Представете си оня шум и врява, които опозицията вдигна в края на септември тази година, тръг-

вайки на поход, на открит поход против партията, и сравнете тоя шум с факта, че на XV конференция опозицията остана, както казват, в единствено число, и вие ще разберете, че не можеше да се пожелае на опозицията „по-добро“ поражение.

Може ли да се отрича фактът, че опозицията действително се отказа от своите обвинения против партията, не се реши да ги повтори на XV конференция, въпреки исканията на делегатите?

Не, не може, тъй като това е факт.

А защо опозицията тръгна по този път, защо тя сви своето знаме?

Затова защото развяването на идейното знаме на опозицията означава непременно и неминуемо теория за две партии, съживяване на разните Кацевци, Коршевци, Масловци, Сувариновци и други мръсни елементи, развързване на антипролетарските сили в нашата страна, похвали и целувки от страна на социалдемократията и либералните буржоа от руската емиграция.

Идейното знаме на опозицията убива опозицията — ето къде е въпросът, другари.

За да не изгние окончателно, опозицията беше принудена да отстъпи и да захвърли своето знаме.

В това е причината за поражението на опозиционния блок.

VII

ПРАКТИЧЕСКИЯТ СМИСЪЛ И ЗНАЧЕНИЕТО НА XV КОНФЕРЕНЦИЯ НА ВКП(б)

Аз завършвам, другари. Остава ми да кажа само няколко думи за изводите, като имам предвид смисъла и значението на решенията на XV конференция на ВКП(б).

Първият извод се състои в това, че конференцията направи равносметка на вътрешно-партийната борба след XIV конгрес, оформи победата, която партията одържа над опозицията, и като изолира опозицията, тури край на оная фракционна вакханалия, която опозицията наложи на нашата партия в предишния период.

Вторият извод се състои в това, че конференцията сплоти нашата партия повече, отколкото когато и да било, въз основа на социалистическата перспектива на нашето строителство, въз основа на идеята на борбата за победата на социалистическото строителство, против всички опозиционни течения в нашата партия, против всички уклони в нашата партия.

Най-актуалният въпрос в нашата партия сега е въпросът за построяването на социализма в нашата страна. Ленин беше прав, когато казваше, че целият свят гледа на нас, на нашето стопанско строителство, на нашите успехи на фронта на строителството. Но за да се постигнат успехи на този фронт, е необходимо основният инструмент на диктатурата на пролетариата, нашата партия, да бъде готов за тази работа, да съзнава важността на тази задача и да може да послужи като лост за победата на социалистическото строителство в нашата страна. Смисълът и значението на XV конференция се състои в това, че тя оформи и увенча делото за въоръжаването на нашата партия с идеята за победата на социалистическото строителство в нашата страна.

Третият извод се състои в това, че конференцията даде решителен отпор на всички и всякакви идейни колебания в нашата партия и с това улесни пълното тържество на ленинизма във ВКП (б).

Ако разширеният пленум на Изпълнителния комитет на Коминтерна одобри решенията на XV конференция на ВКП (б) и признае за правилна политиката на нашата партия по отношение на опозицията, в което аз нямам основания да се съмнявам, това ще доведе до четвъртия извод — че XV конференция подготви някои немаловажни условия, необходими за възтържествуването на ленинизма в целия Коминтерн, в редовете на революционния пролетариат от всички страни и народи (Бурни аплодисменти. Овации от целия пленум).

ЗАКЛЮЧИТЕЛНО СЛОВО

13 декември

I

ОТДЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

1. Нужни са ни факти, а не измислици и интриги

Другари! Преди да премина към същността на въпроса, позволете да направя някои фактически поправки към заявленията на опозицията, към заявленията, които или изопачават фактите, или са измислици и сплетни.

1) Първият въпрос — това е въпросът за изказванията на опозицията на разширения пленум на ИККИ. Опозицията заявяваше, че тя е решила да вземе думата, затова защото ЦК на ВКП (б) не е дал пряко указание, че изказването на опозицията може да наруши „заявлението“ на опозицията от 16 октомври 1926 г., че ако ЦК им беше забранил да се изкажат, лидерите на опозицията не биха се решили да вземат думата.

Опозицията заяви по-нататък, че изказвайки се тук, на разширения пленум, тя ще вземе всички мерки, за да не се изостри борбата, че тя ще се ограничи с прости „обяснения“, че в атака против партията тя, пази боже, и не мисли да отива, че тя няма никакво намерение, пази боже, да изнесе някакви обвинения срещу партията и да възразява срещу нейните решения.

Всичко това не е вярно, другари. Това съвършено не съответствува на действителността. Това е лицемерие от страна на опозицията. Фактите показваха, а особено изказването на Каменев показва, че изказванията на

лидерите на опозицията пред разширения пленум бяха не „обяснения“, а атака против партията, нападение срещу партията.

Какво значи да се постави открито въпрос за обвиняване на партията в десен уклон? Това е атака срещу партията, това е нападение против партията.

Нима ЦК на ВКП (б) не посочи в своето постановление, че изказването на опозицията ще изостри борбата, ще даде тласък на фракционната борба? Да, посочи. Това беше предупреждение към опозицията от страна на ЦК на ВКП (б). Можеше ли да отиде подалеч от това ЦК? Не, не можеше. Защо? Затова защото ЦК не можеше да забрани изказването. Всеки член на партията има право да обжалва решенията на партията във висшата инстанция. ЦК не можеше да не се съобразява с това право на партийните членове. Значи ЦК на ВКП (б) направи всичко, което беше по силите му, за да предотврати ново изостряне на борбата, ново засилване на фракционната борба.

Лидерите на опозицията, те са и членове на ЦК, трябваше да знаят, че техните изказвания не могат да не се превърнат във възражение срещу решенията на собствената партия, в нападение срещу партията, в атака срещу партията.

Поради това изказванията на опозицията и особено изказването на Каменев, което не е негово лично изказване, а е изказване на целия опозиционен блок, тъй като неговата реч, която той чете в писмена форма, беше подписана от Троцки, Каменев и Зиновиев — това изказване на Каменев е повратен пункт в развитието на опозиционния блок от „заявлението“ на 16 октомври 1926 г., където опозицията се отказваше от фракционните методи на борба, към нов период на съществуването на опозицията, в който тя отново се възвръща към фракционните методи на борба против партията.

Оттук и изводът: опозицията наруши своето собствено „заявление“ от 16 октомври 1926 г., като се върна към фракционните методи на борба.

Така и ще запишем, другари. Няма защо да се лицемери. Каменев беше прав, когато казваше, че котката

трябва да се нарече котка (Гласове: „Правилно!“). „А свинята — „свиня“).

2) В своята реч Троцки казваше, че „след февруарската революция Сталин проповядвал погрешна тактика, която Ленин характеризирал като кауцкиански уклон“.

Това не е вярно, другари: Това е интрига. Никакъв кауцкиански уклон Сталин не е „проповядвал“. Това, че у мене имаше някои колебания след връщането ми от заточение, аз не съм скривал и сам писах за това в брошурата си „Пътят към Октомври“. Но у кого от нас не е имало мимолетни колебания. Колкото се касае до позицията на Ленин и неговите Априлски тезиси¹⁹ в 1917 г. — за което именно става дума тук, — партията знае прекрасно, че тогава аз стоях в едни редици с др. Ленин против Каменев и неговата група, които се бореха тогава против тезисите на Ленин. Хората, запознати с протоколите на Априлската конференция на нашата партия в 1917 г., не може да не знаят, че тогава аз стоях в едни редици с Ленин, воювайки заедно с него против опозицията на Каменев.

Фокусът тук се заключава в това, че Троцки е объркал мене с Каменев (Смях, аплодисменти).

Вярното е, че тогава Каменев беше в опозиция против Ленин, против неговите тезиси, против болшинството на партията и развиваше гледището, граничещо с оборончество. Вярното е, че Каменев писа тогава в „Правда“, например през месец март, статии от полу-оборончески характер, за които статии аз не мога, разбира се, да отговарям в никаква степен.

Бедата на Троцки е в това, че той е объркал тук Сталин с Каменев.

А къде беше тогава Троцки, през време на Априлската конференция в 1917 г., когато партията водеше борба с групата на Каменев, в коя партия се намираше тогава — в левоменшевишката или в десноменшевишката, и защо тогава той не беше в редовете на цимервалдската левица²⁰ — нека да ни разкаже за това Троцки поне в пресата. Но че тогава той не беше в нашата партия — това е факт, който Троцки би трябвало да помни.

3) Троцки каза в своята реч, че „по националния въпрос Сталин извършил твърде крупна грешка“. Каква грешка, при какви обстоятелства — Троцки така и не каза.

Това не е вярно, другари. Това е интрига. Никакви разногласия по националния въпрос с партията или с Ленин аз не съм имал никога. Тук, у Троцки, става дума сигурно за един незначителен инцидент, когато другарят Ленин пред XII конгрес на нашата партия ме упрекваше, че аз водя твърде строга организационна политика по отношение на грузинските полунационалисти, полукомунисти от типа на Мдивани, който неотдавна беше търговски представител във Франция, че аз ги „преследвам“. Обаче последвалите факти показаха, че тъй наречените „уклонисти“, хора от типа на Мдивани, действително са заслужавали по-строга отношение към тях отколкото моето отношение като един от секретарите на ЦК на нашата партия. Последвалите събития показаха, че „уклонистите“ са разлагача се фракция на най-открит опортюнизъм. Нека Троцки да докаже, че това не е така. Ленин не знаеше и не можеше да знае тези факти, тъй като той боледуваше, беше на легло и нямаше възможност да следи събитията. Но какво отношение може да има този незначителен инцидент към принципната позиция на Сталин? Троцки очевидно интригантски намеква тук за някакви „разногласия“ между мене и партията. Но нима не е факт, че ЦК като цяло, в това число и Троцки, единодушно гласуваха за тезисите на Сталин по националния въпрос? Нима не е факт, че това гласуване стана след инцидента с Мдивани, преди XII конгрес на нашата партия? Нима не е факт, че докладчик по националния въпрос на XII конгрес беше именно Сталин, а не някой друг? Къде са тук „разногласията“ по националния въпрос и за какво собствено на Троцки се е дощяло да спомене за този незначителен инцидент?

4) В своята реч Каменев заяви, че XIV конгрес на нашата партия е допуснал грешка, като „открил огън наляво“, т. е. като открил огън против опозицията. Излиза, че партията се е борила и продължава да се бори

против революционното ядро на партията. Излиза, че нашата опозиция е лява, а не дясна.

Всичко това са празни работи, другари. Това е интрига, разпространявана от нашите опозиционери. XIV конгрес не е мислил и не можеше да открива огън против революционното болшинство. В действителност той откри огън срещу десните, срещу нашите опозиционери, които са дясна опозиция, макар и да се обвинват в „лява“ тога. Разбира се, че опозицията е склонна да счита себе си за „революционна левица“. Но XIV конгрес на нашата партия определи, напротив, че опозицията само се маскира с „лява“ фраза, а на дело е опортюнистическа опозиция. Ние знаем как дясната опозиция често се маскира с „лява“ тога, за да заблуди работническата класа. „Работническата опозиция“ също считаше себе си за най-лява от всички, обаче на дело тя се оказва най-дясна от всички. Сегашната опозиция също счита себе си за най-лява от всички, обаче практиката и цялата работа на сегашната опозиция доказват, че тя е център за сплотяване и огнище на всички десни опортюнистически течения, от „работническата опозиция“ и троцкизма до „новата опозиция“ и всякакви там Сувариновци.

Каменев допусна „малко“ извъртане относно „левите“ и „десните“.

5) Каменев приведе цитат от съчиненията на Ленин за това, че ние още не сме построили социалистическия фундамент на нашата икономика, и заяви, че партията прави грешка, като твърдяла уж, че ние вече сме построили социалистическия фундамент на нашата икономика.

Това са празни приказки, другари. Това е дребнава интрига на Каменев. Никога още партията не е заявявала, че тя е вече построила социалистическия фундамент на нашата икономика. Сега спорът е съвсем не за това, построили ли сме или не сме построили още социалистическия фундамент на нашата икономика. Спорът сега не е за това. Спорът се води само за това, *можем ли* ние да построим със свои собствени сили социалистическия фундамент на нашата икономика или *не можем*.

Партията твърди, че ние имаме възможност да доизградим социалистическия фундамент на нашата икономика. Опозицията отрича това, като с това се смъква на пътя на поражението и капитуланството. Ето за какво се спори сега. Каменев, чувствувайки неустойчивостта на своята позиция, се старее да изклинчи от този въпрос. Но това няма да му се удаде.

Каменев допусна още едно „малко“ извъртане.

б) В речта си Троцки заяви, че той „изпреварил политиката на Ленин през март—април 1917 г.“ По този начин излиза, че Троцки „изпреварил“ Априлските тезиси на др. Ленин. Излиза, че Троцки още през февруари—март 1917 г. самостоятелно стигнал до оная политика, която др. Ленин защитаваше през април—май 1917 г. в своите Априлски тезиси.

Позволете, другари, да заявя, че това е глупава и неприлична хвалба. Троцки, който „изпреварва“ Ленин — това е такава картина, над която заслужава да се посмеем. Селяните са съвършено прави, когато в такива случаи обикновено казват: „Сравнил мухата с пожарна кула“ (Смях). Троцки, който „изпреварва“ Ленин... Нека Троцки се опита да излезе и докаже това в печата. Защо той не се е опитал да стори това поне веднаж? Троцки „изпреварил“ Ленин... Но с какво да се обясни тогава фактът, че др. Ленин още с появяването си на арената в Русия, в април 1917 г., счете за необходимо да се разграничи от позицията на Троцки? С какво да се обясни фактът, че „изпреварваният“ намира за нужно да заяви несъгласието си с „изпреварващия“? Нима не е факт, че през април 1917 г. Ленин няколко пъти заявяваше, че той няма нищо общо с основната формула на Троцки: „без цар, а правителство работническо“? Нима не е факт, че още тогава Ленин няколко пъти заявяваше, че той няма нищо общо с Троцки, който се опитваше да прескочи през селското движение, през аграрната революция?

Къде е тук „изпреварването“?

Извод: нужни са ни факти, а не измислици и клюки, докато опозицията пък предпочита да оперира с измислици и клюки.

2. За какво враговете на диктатурата на пролетариата хвалят опозицията

Аз казах в своя доклад, че враговете на диктатурата на пролетариата, меншевиките и кадетите от руската емиграция, хвалят опозицията. Аз казах, че те хвалят опозицията за такава работа, която води към подкопаване единството на партията и значи към подкопаване диктатурата на пролетариата. Аз приведох редица цитати, които говорят, че враговете на диктатурата на пролетариата затова именно хвалят опозицията, че опозицията със своята работа развързва антипролетарските сили в страната, старе се да развенчае нашата партия, да развенчае пролетарската диктатура и с това облекчава делото на враговете на диктатурата на пролетариата.

В отговор на това Каменев (а също така и Зиновиев) се позова отначало на капиталистическата преса на Запад, която, оказва се, хвали нашата партия, а така също и Сталин, а след това се позова на Устрялов, сменеховеца²¹, представителя на буржоазните специалисти в нашата страна, който се солидаризира с позицията на нашата партия.

Колкото се касае до капиталистите, те имат големи разногласия по отношение на нашата партия. Ето например неотдавна в американската преса хвалиха Сталин, че той, тъй да се каже, ще им даде възможност да получат крупни концесии. А сега, оказва се, те всячески псуват и ругаят Сталин, твърдейки, че той, Сталин, ги „излъгал“. По едно време в буржоазната преса се появи карикатура на Сталин, който държи в ръцете си ведро с вода и гаси пожара на революцията. Но след това, като опровержение, се появи друга карикатура, в която Сталин държи в ръцете си ведро, но във ведрото не е вода, а петрол и, оказва се, че Сталин не гаси, а разпалва пожара на революцията (А плодисменти, смях).

Както виждате, там, у тях, у капиталистите, съществуват големи разногласия относно позицията на нашата партия също така, както и относно позицията на Сталин.

Да преминем към въпроса за Устрялов. Кой е Устрялов? Устрялов е представител на буржоазните спе-

циалисти и въобще на новата буржазия. Той е класов враг на пролетариата. Това е безспорно. Но има разни врагове. Има класови врагове, които не се помиряват със Съветската власт и се мъчат да я съборят на всяка цена. Има и такива класови врагове, които се помиряват така или иначе със Съветската власт. Има врагове, които се стараят да подготвят условията за събаряне диктатурата на пролетариата. Това са меншевиките, есерите, кадетите и прочее. Но има и такива врагове, които сътрудничат със Съветската власт и се борят против ония, които стоят на гледището за събарянето на Съветската власт, надявайки се, че диктатурата постепенно ще отслабва, ще се изражда и след това ще почне да задоволява интересите на новата буржоазия. Към последната категория врагове принадлежи Устрялов.

Защо Каменев се позова на Устрялов? Може би за това, за да покаже, че нашата партия се е изродила и Устрялов заради това хвали Сталин или нашата партия въобще? Вижда се, че не за това, тъй като Каменев не се реши да каже това открито. Защо в такъв случай Каменев се позова на Устрялов? Очевидно, за да направи намек за „израждане“.

Но Каменев забрави да каже, че същият този Устрялов още повече хвалеше Ленин. Статиите на Устрялов с похвала по адрес на Ленин са известни на цялата наша партия. В какво се състои тук въпросът? Може би др. Ленин се е „изродил“ или е започнал да се „изражда“, когато той въвеждаше непа? Достатъчно е да се постави този въпрос, за да се разбере цялата абсурдност на такова предположение относно „израждането“.

И така: за какво Устрялов хвали Ленин и нашата партия и за какво меншевиките и кадетите хвалят опозицията — ето въпроса, който преди всичко трябва да се разреши и който Каменев всячески се мъчи да заобиколи.

Меншевиките и кадетите хвалят опозицията за това, че тя подкопава единството на нашата партия, отслабва диктатурата на пролетариата и с това улеснява работата на меншевиките и кадетите по събарянето на Съветската власт. Това доказват цитатите. Устрялов пък хвали нашата партия за това, че Съветската власт допусна непа,

допусна частния капитал, допусна буржоазните специалисти, от помощта и опита на които пролетариатът се нуждае.

Меншевиките и кадетите хвалят опозицията за това, че тя със своята фракционна работа им помага в подготовката на условията за събарянето на диктатурата на пролетариата. А Устряловци, знаейки, че диктатурата не може да се събори, отхвърлят гледището за събарянето на Съветската власт, стараят се да получат местенце около диктатурата на пролетариата, стараят се да се примажат към нея и хвалят партията за това, че тя е въвела непа и допуснала при известни условия новата буржоазия, която иска да използва Съветската власт за своите класови цели, но която самата Съветска власт използва за целите на пролетарската диктатура.

Ето къде е разликата между различните класови врагове на пролетариата в нашата страна.

Ето къде е коренът на това, че меншевиките и кадетите хвалят опозицията, а господа Устряловци — нашата партия.

Аз бих искал да обърна вашето внимание върху гледището на Ленин по този въпрос.

„В нашата Съветска република — казва Ленин — социалният строй е основан на сътрудничеството между две класи: работниците и селяните, към което сега са допуснати при известни условия и „непманите“, т. е. буржоазията“ (Ленин, т. XXVII, стр. 405).

Ето за това допусчане на новата буржоазия към известно условно сътрудничество, разбира се, при известни условия и под контрол от страна на Съветската власт — за това именно и хвали Устрялов нашата партия, надявайки се да се залови за това допускане и да използва Съветската власт за целите на буржоазията. А нашата партия има други съображения: да използва представителите на новата буржоазия, техния опит, техните знания с цел да съветизира, да асимилира част от тях, а другата част, която не ще бъде в състояние да се съветизира, да отхвърли настрана.

Нима не е факт, че Ленин правеше разлика между новата буржоазия и меншевиките и кадетите, допускайки

и използвайки първата и предлагайки да се арестуват вторите?

Ето какво писа по този въпрос др. Ленин в „Продоволствения данък“ :

„Комунистите не трябва да се боят да се „учат“ от буржоазните специалисти, в това число и от търговците, и от капиталистчетата-кооператори, и от капиталистите. Да се учат от тях иначе по форма, а всъщност също така, както се учеха и се научиха от военните специалисти. Резултатите от „науката“ да се проверяват само с практически опит: направй по-добре, отколкото са направили преди тебе буржоазните специалисти, съумей да постигнеш така и иначе подем на земеделието, подем на промишлеността, развиване оборота между земеделието и промишлеността. Не се скъпи да заплатиш „за науката“: да се заплати скъпо за наука не е жалко, стига само учението да бъде сериозно“ (Ленин, т. XXVI, стр. 352).

Така говореше Ленин за новата буржоазия и буржоазните специалисти, представител на които е Устрялов.

А ето какво говореше Ленин за меншевиките и есерите:

„А „безпартийните“, които на дело не са нищо друго освен преоблечени в моден, кроншатски-безпартиен костюм меншевики и есери — да бъдат държани грижливо в затвора или отправяни в Берлин, при Мартов, за свободно използване всички прелести на чистата демокрация, за свободна размяна на мисли с Черюв, с Милюков, с грузинските меншевики“ (виж пак там).

Така казваше Ленин.

Може би опозицията да не е съгласна с Ленин? Нека тя да каже това открито.

Ето с какво се обяснява фактът, че арестуваме меншевиките и кадетите, а новата буржоазия ние допускаме при известни условия и с известни ограничения, за да можем, борейки се против нея с мерки от икономическо естество и преодолявайки я крачка по крачка, заедно с това да използваме нейния опит, нейните знания за нашето стопанско строителство.

И така, излиза, че някои класови врагове като Устрялов хвалят нашата партия за това, че ние въведохме непа и допуснахме буржоазията до известно условно и ограничено сътрудничество със съществуващия съветски строй, при което ние имаме за цел да използваме знанията и опита на тази буржоазия за нашето строител-

ство, която цел ние осъществяваме, както е известно, не без успехи. А другите класови врагове като меншевиките и кадетите хвалят опозицията, затова защото нейната работа води към подкопаване единството на нашата партия, към подкопаване диктатурата на пролетариата и към улесняване работата на меншевиките и кадетите по събарянето на диктатурата.

Надявам се, че опозицията ще разбере най-последната дълбочина на разликата между похвалата от първия род и похвалата от втория род.

3. Има грешки и грешки

Опозицията говори тук за някои грешки на отделни членове на ЦК. Отделни грешки, разбира се, имаше. У нас няма хора абсолютно „безгрешни“. Такива хора изобщо няма. Но има разни грешки. Има грешки, на които авторите на грешките не настояват и от които не възникват платформи, течения, фракции. Такива грешки се забравят бързо. Има и друг род грешки, на които авторите настояват и от които възникват фракции, платформи и борба в партията. Такива грешки не могат да се забравят бързо.

Тези две категории грешки трябва строго да се различават.

Ето например Троцки казва, че едно време аз съм допуснал грешка по отношение на монопола на външната търговия. Това е вярно. Аз действително предлагам в периода на разрухата на нашите органи по държавните доставки да бъде открито *временно* едно от пристанищата за изнасяне на зърнени храни. Но аз не настоявах на своята грешка и след като поговорих с Ленин, незабавно я поправих. Такива грешки на Троцки, поправени после от ЦК, на които той след това не настояваше, аз бих могъл да изброя десетки и стотици. Ако аз бих се заел да изброявам всичките грешки, много сериозни, по-малко сериозни и малко сериозни, които Троцки допусна в своята работа в ЦК, но на които той не настояваше и които бяха забравени — аз би трябвало да прочета няколко реферата по този повод. Но аз мисля,

че в политическата борба, в политическата полемика би трябвало да се говори не за такива грешки, а за ония грешки, които после се развиха в платформи и предизвикаха борба вътре в партията.

Но Троцки и Каменев засегнаха въпроса тъкмо за такъв род грешки, които не се развиха в опозиционни течения и които бяха скоро забравени. И тъй като опозицията засегна именно тези въпроси, позволете и на мене да напомня тук за някои грешки от този род, допуснати на времето от лидерите на опозицията. Може би това ще им послужи за урок и друг път те не ще се опитват да се хващат за забравени вече грешки.

Беше време, когато Троцки твърдеше в ЦК на нашата партия, че Съветската власт виси на косъм, че „кукувицата вече изкукала“ и на Съветската власт ѝ остава да живее няколко месеца, ако не седмици. Това бе в 1921 г. Това беше много опасна грешка, която говори за опасните настроения на Троцки. Но ЦК го осмя за това, а Троцки не настояваше на тази своя грешка и грешката беше забравена.

Беше време — това бе в 1922 г., — когато Троцки предлагаше да се разреши на нашите промишлени предприятия и тръстове да залагат държавното имущество, в това число и основния капитал, на частните капиталисти за получаване на кредит (др. Ярославски: „Това е пътят на капитулацията“). Да, така е. Във всеки случай, това би бил предпоставка за денационализацията на нашите предприятия. Но ЦК отхвърли този план, Троцки се бореше, но след това престана да настоява на своята грешка и грешката е сега забравена.

Беше време — това бе в 1922 г., — когато Троцки предлагаше силна концентрация на нашата промишленост, такава налудничава концентрация, която неминуемо би оставила вън от фабриките и заводите около една трета от нашата работническа класа. ЦК отхвърли това предложение на Троцки като нещо схоластично, налудничаво и политически опасно. Троцки няколко пъти напомняше на ЦК, че все пак ще ни се наложи в бъдеще да тръгнем по този път. Обаче ние по този път не тръгнахме (Глас от място: „Щеше да ни се наложи

да затворим Путиловския завод“). Да, към това вървеше работата. Но впоследствие Троцки престана да настоява на своята грешка и грешката беше забравена.

И т. н. и др. т.

Или да вземем приятелите на Троцки — Зиновиев и Каменев, които обичат често да напомнят, че Бухарин казал веднаж: „обогатявайте се“, и танцуват около това „обогатявайте се“.

Това беше в 1922 г., когато у нас се обсъждаше въпросът за концесията на Уркарт, за крайно заробващите условия на тази концесия. И какво? Нима не е факт, че Каменев и Зиновиев предлагаха да се приемат заробващите условия на концесията Уркарт и като предлагаха, настояваха на своето предложение? Обаче ЦК отхвърли уркартовската концесия, Зиновиев и Каменев не настояваха повече на своята грешка и грешката беше забравена.

Или да вземем например още един факт от грешките на Каменев, за който аз не бих искал да говоря, но за който Каменев ме принуждава да напомня, тъй като той дотегна със своето напомняне за грешката на Бухарин, за грешката, която Бухарин отдавна вече поправи и ликвидира. Аз говоря за един инцидент, който се случи с Каменев, когато той беше на заточение в Сибир, след февруарската революция, когато Каменев заедно с именити търговци в Сибир (в Ачинск) е взел участие в изпращането приветствена телеграма до конституционалиста Михаил Романов (Викове: „Позор!“), на същия този Михаил Романов, на когото царят, отрекъл се от престола, предаде „правото на престола“. Това, разбира се, беше крайно глупава грешка и за тази грешка Каменев получи сериозно наказание от нашата партия през време на Априлската конференция в 1917 г. Но Каменев призна своята грешка и грешката беше забравена.

Трябва ли да се напомнят такъв род грешки? Разбира се, че не трябва, тъй като те са забравени и отдавна вече ликвидирани. А защо Троцки и Каменев навират под носа на своите партийни опоненти грешки от този род? Не е ли ясно, че с това те само ни при-

нуждават да напомняме за многобройните грешки на лидерите на опозицията? И ние сме принудени да направим това, макар и само за да отучим опозицията от дребнавости и сплетни.

Но биват грешки от друг род, такива грешки, на които техните автори настояват и от които после възникват фракционни платформи. Това вече са грешки от друг сорт. Задачата на партията се състои в това, да открие такива грешки и да ги преодолее. Защото преодоляването на такива грешки е единственото средство за утвърдяване принципите на марксизма в партията, за запазване единството в партията, за ликвидиране фракционността и създаване гаранция срещу повтаряне на такива грешки.

Да вземем например грешката на Троцки през време на Бресткия мир, която се превърна в цяла платформа против партията. Трябва ли да се борим против такива грешки открито и решително? Да, трябва.

Или друга грешка на Троцки през време на профсъюзната дискусия, която (грешка) предизвика всеруска дискусия в нашата партия.

Или например октомврийската грешка на Зиновиев и Каменев, която създаде криза в партията преди въстанието през Октомври 1917 г.

Или например сегашните грешки на опозиционния блок, които се изляха във фракционна платформа и в борба против партията.

И т. н. и др. т.

Трябва ли открито и решително да се борим против такива грешки? Да, трябва.

Може ли да се премълчават такива грешки, когато става дума за разногласия в партията? Ясно е, че не може.

4. Диктатурата на пролетариата според Зиновиев

В речта си за диктатурата на пролетариата Зиновиев говореше и уверяваше, че Сталин неправилно разяснява понятието диктатура на пролетариата в известната статия „Към въпросите на ленинизма“.

Това са празни работи, другари. Тук Зиновиев превърля от болната глава на здравата. Всъщност може да става дума само за това, че Зиновиев извратява ленинското разбиране за диктатурата на пролетариата.

Зиновиев има две версии за диктатурата на пролетариата, от които нито едната не може да се нарече марксистка и които коренно си противоречат една на друга.

Първа версия. Изхождайки от правилното положение, че партията е основна ръководеща сила в системата на диктатурата на пролетариата, Зиновиев идва до съвършено неправилния извод, че *диктатурата на пролетариата е диктатура на партията*. С това Зиновиев отъждествява диктатурата на партията с диктатурата на пролетариата.

Но какво значи да се отъждествява диктатурата на партията с диктатурата на пролетариата?

Това значи, първо, да се поставя знак на равенство между класата и партията, между цялото и част от това цяло, което е абсурдно и с нищо несъобразно. Ленин никога не е отъждествявал и не можеше да отъждествява партията с класата. Между партията и класата стоят цяла редица масови безпартийни организации на пролетариата, а зад тези организации стои цялата маса на класата на пролетариите. Да се игнорират ролята и относителното тегло на всички тези масови безпартийни организации, и още повече на цялата маса на работническата класа, и да се мисли, че партията може да замени масовите безпартийни организации на пролетариата и цялата пролетарска маса въобще — значи да се откъсва партията от масите, да се доведе бюрократизацията на партията до висша точка, да се превърне партията в непогрешима сила, да се насади в партията „нечаевщина“²², „аракчеевщина“²³.

Не е нужно да се казва, че Ленин няма нищо общо с такава „теория“ за диктатурата на пролетариата.

Това значи, второ, да се разбира диктатурата на партията не в преносен смисъл, не в смисъл на *ръководство* на работническата класа от партията, както именно я и разбираше др. Ленин, а да се разбира тя в

точния смисъл на думата „диктатура“, т. е. в смисъл на заменяване ръководството с *насилие* на партията над работническата класа. Защото какво е диктатура в точния смисъл на думата? Диктатура в точния смисъл на думата е власт, опираща се върху насилие, тъй като без елементи на насилие няма диктатура, ако диктатурата се вземе в точния смисъл на тая дума. Може ли партията да бъде власт, опираща се на насилието по отношение на своята класа, по отношение на мнозинството на работническата класа? Ясно е, че не може. В противен случай това би било не диктатура над буржоазията, а диктатура над работническата класа.

Партията е учител, ръководител, вожд на своята класа, но не власт, опираща се върху насилието по отношение на болшинството на работническата класа. Иначе не би имало защо и да се говори за метода на убеждението като основен метод на работата на пролетарската партия в редовете на работническата класа. Иначе не би имало защо и да се говори, че партията трябва да убеждава широките пролетарски маси в правилността на своята политика, че само в процеса на изпълнението на тази задача партията би могла да счита себе си за действително масова партия, способна да поведе пролетариата в бой. Иначе партията би била принудена да замени метода на убеждаването с командването и заплахата по отношение на пролетариата, което е абсурдно и свършено несъвместимо с марксисткото разбиране на диктатурата на пролетариата.

Ето към каква безсмислица довежда „теорията“ на Зиновиев за отъждествяване диктатурата (ръководството) на партията с диктатурата на пролетариата.

Няма защо да се казва, че Ленин няма нищо общо с тази „теория“.

Против тази безсмислица аз и възразявах в своята статия „Към въпросите на ленинизма“, когато излизах против Зиновиев.

Може би не е излишно да заявя, че тази статия беше написана и дадена за печат с пълното съгласие и одобрение от ръководните другари на нашата партия.

Така стои въпросът с първата версия за диктатурата на пролетариата според Зиновиев.

А ето и *втората версия*. Ако първата версия е изопачаване на ленинизма в едно направление, втората версия е изопачаване в съвсем друго направление, точно противоположно на първото направление. Тя, тази втора версия, се състои в това, че Зиновиев определя диктатурата на пролетариата като ръководство не на една класа, не на класата на пролетариите, а като ръководство на *две* класи, работниците и селяните.

Ето какво говори по това Зиновиев:

„Сега *ръководството*, кормилото, направляването на държавния живот се намира в ръцете на *две класи* — работническата класа и селяните“ (Г. Зиновиев. „Рабоче-крестьянский союз и Красная армия“. Изд. „Прибой“, Л., 1925 г., стр. 4).

Може ли да се отрича, че сега у нас съществува диктатура на пролетариата? Не, не може. В какво се състои диктатурата на пролетариата в нашата страна? Според Зиновиев тя, оказва се, се състои в това, че държавният живот в нашата страна се управлява от две класи. Съвместимо ли е това с марксисткото разбиране на диктатурата на пролетариата? Ясно е, че не е съвместимо.

Ленин казва, че диктатурата на пролетариата е господство на *една* класа, класата на пролетариите. При условията на съюза на пролетариата и селяните това *единодържавие* на пролетариата се изразява в това, че ръководещата сила в този съюз е пролетариатът, неговата партия, която не дели и не може да дели ръководството на държавния живот с друга сила или с друга партия. Всичко това е дотолкова елементарно и безспорно, че едва ли е необходимо да се разясняват тези елементарни неща. А у Зиновиев излиза, че диктатурата на пролетариата е ръководство на две класи. Защо тогава да не се нарече такава диктатура не диктатура на пролетариата, а диктатура на пролетариата и селяните? И нима не е ясно, че при зиновиевското разбиране на диктатурата на пролетариата ние би трябвало да имаме ръководството на две партии, съобразно с двете класи, стоящи на „кормилото на дър-

жавния живот“ ? Какво общо може да има между тази „теория“ на Зиновиев и марксистското разбиране за диктатурата на пролетариата ?

Няма защо и да се говори, че Ленин няма нищо общо с тази „теория“.

Извод : Зиновиев явно изопачава ленинското учение за диктатурата на пролетариата, все едно дали става дума за първата версия на зиновиевската „теория“, или за втората версия.

5. Оракулските премъдрости на Троцки

Аз, по-нататък, бих искал да се спра на някои двусмислени заявления на Троцки, имащи за цел всъщност да въведат хората в заблуждение. Аз бих искал да приведа само няколко факта.

Един факт. На въпроса, как се отнася Троцки към своето меншевишко минало, Троцки отговори не без известна поза :

„Сам по себе си фактът, че аз встъпих в болшевишката партия ... сам по себе си вече този факт доказва, че аз съм сложил пред прага на партията всичко онова, което до това време ме отделяше от болшевизма“.

Какво значи „да сложи пред прага на партията всичко онова, което отделяло“ Троцки „от болшевизма“ ? Ремеле беше прав, когато възкликна на това : „Как може да се слагат такива неща пред прага на партията ?“ И действително, как могат да се слагат такива гадости пред прага на партията ? (Смях.) Този въпрос така си и остана без отговор от страна на Троцки.

Освен това какво значи да сложиш пред прага на партията меншевишките отживелици на Троцки ? Сложил ли е той тези неща пред прага на партията за запас при бъдещите боеве в партията, или просто е взел, че ги е изгорил ? Изглежда, че Троцки ги е сложил пред прага на партията за запас. Тъй като с какво иначе да се обяснят ония перманентни разногласия на Троцки с партията, които се започнаха известно време след влизането му в партията и не се прекратяват до днес ?

Съдете сами. 1918 г. — разногласия на Троцки с партията по въпроса за Бресткия мир и борбата в партията. 1920—21 г. — разногласия на Троцки с партията по професионалното движение и всеруска дискусия. 1923 г. — разногласия на Троцки с партията по основните въпроси на партийното строителство и стопанската политика и дискусия в партията. 1924 г. — разногласия на Троцки с партията по въпроса за оценката на Октомврийската революция и за ръководството на партията и дискусия в партията. 1925—26 г. — разногласия на Троцки и неговия опозиционен блок с партията по основните въпроси на нашата революция и текущата политика.

Не са ли твърде много тези разногласия за човек, който е „сложил пред прага на партията всичко онова, което го е отделяло от болшевизма“?

Може ли да се каже, че тези перманентни разногласия на Троцки с партията са „случайно случил се случай“, а не закономерно явление?

Едва ли може да се каже това.

В такъв случай каква цел може да преследва това повече от двусмислено заявление на Троцки?

Аз мисля, че само една цел: да замаже очите на слушателите и да ги въведе в заблуждение.

Друг факт. Известно е, че въпросът за „теорията“ на перманентната революция на Троцки има немаловажно значение от гледището на идеологията на нашата партия, от гледището на перспективите на нашата революция. Известно е, че тази „теория“ имаше претенция и продължава да има претенция да конкурира теорията на ленинизма по въпроса за движещите сили на нашата революция. Ето защо напълно понятно е, че неведнаж са се обръщали към Троцки с въпроса за неговото отношение сега, 1926 г., към собствената му „теория“ за перманентната революция. А какъв отговор даде Троцки в своята реч на пленума на Коминтерна? Отговор, повече от двусмислен. Той каза, че „теорията“ за перманентната революция има известни „пропуски“, че някои страни на тази „теория“ не получили оправдание в нашата революционна практика. Излиза, че ако някои страни на тази „теория“ представляват „пропуск“, има

и други страни на тази „теория“, които не представляват „пропуск“ и които трябва да останат в сила. Но как да се отделят някои страни от „теорията“ на перманентната революция от другите страни на тази „теория“? Нима „теорията“ на перманентната революция не е цялостна система от възгледи? Нима може да се разглежда тази „теория“ на перманентната революция като сандък, двете ъгълчета на който, да кажем, са изгнили, а другите две ъгълчета са останали цели и запазени? И освен това нима тук можем да се ограничаваме с простото и нищо незадължаващо заявление за „пропуските“ въобще, без да кажем *какви* именно „пропуски“ има предвид Троцки и *какви* именно страни от „теорията“ на перманентната революция той счита за неправилни? Троцки говори за известни „пропуски“ в „теорията“ на перманентната революция, но какви именно „пропуски“ има той предвид и какви именно страни на тази „теория“ той счита неправилни — за всичко това той не казано дума. Затова заявлението на Троцки по дадения въпрос трябва да се разглежда като изключване от въпроса, като опит да се отърве с двусмислената фраза за „пропуските“, която с нищо не обвързва Троцки.

Троцки постъпи в дадения случай също така, както в старо време са постъпвали някои ловки оракули, когато са се отървавали от запитвачите с двусмислен отговор като следния: „При преминаване през река ще бъде разбита голяма войска“. През *коя* река, *чия* войска ще бъде разбита — нека разбере, който може (С м я х).

6. Зиновиев в ролята на ученик, който цитира Маркс, Енгелс, Ленин

Аз бих искал по-нататък да кажа няколко думи за особения маниер на Зиновиев да цитира класиците на марксизма. Характерната черта на този зиновиевски маниер се състои в това, че той обърква всички периоди и дати, струпва ги в един куп, откъсва отделни положения и формули на Маркс и Енгелс от тяхната жива връзка с действителността, превръща ги в овехтели

догми и по тоя начин нарушава основното искане на Маркс и Енгелс, състоящо се в това, че „марксизмът не е догма, а ръководство за действие“.

Ето няколко факта.

1) Първи факт. Зиновиев приведе в своята реч известния цитат от брошурата на Маркс „Класовата борба във Франция“ (1848—1850 г.), където се говори, че „задачата на работническата класа (става дума за победата на социализма. *И. Ст.*) е неразрешима в пределите на националните граници“²⁴.

Зиновиев приведе по-нататък следния цитат от писмото на Маркс до Енгелс (1858 г.):

„Труден за нас е следният въпрос: на континента революцията е неизбежна и веднага ще вземе социалистически характер. Не ще ли бъде тя неизбежно разгромена в това малко кътче поради това, че на неизмеримо по-широка територия движението на буржоазното общество *все още върви по възходяща линия?*“* (виж *К. Маркс и Ф. Енгелс*, „Писма“, стр. 74—75²⁵).

Зиновиев привежда тези цитати от Маркс от периода на 40—50-те години на миналото столетие и идва до извода, че с това въпросът за победата на социализма в отделните страни е разрешен отрицателно *за всички времена и периоди на капитализма*.

Може ли да се каже, че Зиновиев е разбрал Маркс, неговото гледище, неговата основна линия по въпроса за победата на социализма в отделните страни? Не, не може да се каже. Напротив, от тези цитати се вижда, че Зиновиев съвършено не е разбрал Маркс, че той е изопачил основното гледище на Маркс.

Следва ли от цитата на Маркс, че победата на социализма в отделни страни е невъзможна при *всички* условия на развитието на капитализма? Не, не следва. От думите на Маркс следва само това, че победата на социализма в отделни страни е невъзможна само в случай *ако* „движението на буржоазното общество върви все още по *възходяща* линия“. Е, а как ще бъде, ако движението на буржоазното общество като цяло, по силата на нещата, изменя своето направление и за-

*Курсивът е мой. *И. Ст.*

почва да върви по *низходяща* линия? От думите на Маркс следва, че при *такива* условия изчезва основанието за отричане възможността за победа на социализма в отделни страни.

Зиновиев забравя, че цитатите на Маркс се отнасят към периода на домонополистическия капитализъм, когато капитализмът като цяло се развиваше по възходяща линия, когато растежът на капитализма като цяло не се съпровождаше от процеса на загиването на такава капиталистически развита страна като Англия, когато законът за неравномерността на развитието още не представляваше и не можеше да представлява оня могъщ фактор за разложението на капитализма, какъвто той стана впоследствие, в периода на монополистическия капитализъм, в периода на империализма. За периода на домонополистическия капитализъм думите на Маркс, че решаването на основната задача на работническата класа в отделните страни е невъзможно, са съвършено правилни. Аз още в своя доклад на XV конференция на ВКП(б) казах, че за старото време, за периода на домонополистическия капитализъм, въпросът за победата на социализма в отделните страни се решаваше отрицателно и се решаваше съвършено правилно. Е, а сега, в сегашния период на капитализма, когато домонополистическият капитализъм прерасна в империалистически капитализъм — може ли да се каже, че капитализмът като цяло се развива сега по възходяща линия? Не, не може да се каже. Анализът на икономическата същност на империализма, даден от Ленин, говори, че в периода на империализма буржоазното общество като цяло върви по низходяща линия. Ленин е съвършено прав, когато казва, че монополистическият капитализъм, империалистическият капитализъм е *умиращ* капитализъм. Ето какво казва по това др. Ленин:

„Понятно е защо империализмът е *умиращ* капитализъм, *преходен* към социализма; монополът, който израства *от* капитализъм, е *вече* умираше на капитализма, начало на прехода му в социализъм. Гигантското обобществяване на труда от империализма (това, което апологетите — буржоазните икономисти, наричат „преплитане“) означава същото“ (виж *Ленин*, т. XIX, стр. 302).

Едно е домонополистическият капитализъм, развиващ се като цяло по възходяща линия. Друго е империалистическият капитализъм, когато светът е вече поделен между капиталистическите групи, когато скоообразното развитие на капитализма изисква нови преразделяния на вече разделения свят чрез военни сблъсквания, когато конфликтите и войните между империалистическите групи, възникващи на тази почва, отслабват световния фронт на капитализма, правят го лесно уязвим и създават възможност за пробив на този фронт в отделни страни. Там, при домонополистическия капитализъм, победата на социализма в отделни страни беше невъзможна. Тук, в периода на империализма, в периода на умиращия капитализъм, победата на социализма в отделни страни стана вече възможна.

Ето в какво е работата, другари, и ето какво не иска да разбере Зиновиев.

Вие виждате, че Зиновиев цитира Маркс като ученик, който се абстрахира от *гледницето* на Маркс и се залавя за отделни цитати от Маркс, прилага тези цитати не като марксист, а като социалдемократ.

В какво се състои ревизионисткият маниер на цитиране на Маркс? Ревизионисткият маниер на цитиране на Маркс се състои в подменяване *гледницето* на Маркс с *цитати* от отделни положения на Маркс, взети без връзка с конкретните условия на определена епоха.

В какво се състои зиновиевският маниер на цитиране на Маркс? Зиновиевският маниер на цитиране на Маркс се състои в подменяване *гледницето* на Маркс с буквата, с *цитати* от Маркс, откъснати от живата връзка с условията на развитието през петдесетте години на XIX столетие и превърнати в догма.

Аз мисля, че тук коментарите са излишни.

2) Втори факт. Зиновиев цитира думите на Енгелс от „Принципите на комунизма“²⁶ (1847 г.) за това, че работническата революция „не може да се извърши в една отделна страна“, съпоставя тези думи на Енгелс с моето заявление на XV конференция на ВКП(б), че ние в СССР сме осъществили вече девет десети от ония дванадесет искания, които Енгелс издига, и оттук вади два извода:

първо, че победата на социализма в отделни страни е невъзможна, второ, че в своето заявление аз разкривам съвременните условия в СССР.

Що се касае до цитатите от Енгелс, трябва да се каже, че Зиновиев допуска тук същата грешка при тълкуването на цитатите, каквато той допуска по отношение на Маркс. Разбира се, че в периода на домонополистическия капитализъм, в периода на развитието на буржоазното общество като цяло по възходяща линия, Енгелс трябваше да дойде до отрицателно решение на въпроса за възможността за победата на социализма в отделни страни. Да се разпростира механически това положение на Енгелс, казано по отношение на стария период на капитализма, към новия период на капитализма, към империалистическия период — това значи да се извършва гледището на Маркс и Енгелс в угода на буквата, в угода на отделния цитат, взет извън връзката с реалните условия на развитието в периода на домонополистическия капитализъм. Аз говорих вече в своя доклад на XV конференция на ВКП(б), че на времето си тази формула на Енгелс е била единствено правилната формула. Но трябва пък да се разбере, че не може да се поставя на една дъска периодът от 40-те години на миналото столетие, когато не е могло и дума да става за умиращ капитализъм, със сегашния период на развитието на капитализма, с периода на империализма, когато капитализмът като цяло е умиращ капитализъм. Нима е трудно да се разбере, че това, което тогава се е считало за невъзможно, сега, при новите условия на капитализма, стана възможно и необходимо?

Вие виждате, че и тук по отношение на Енгелс, също така, както и по отношение на Маркс, Зиновиев остана верен на своя ревизионистки маниер за цитиране класиците на марксизма.

А що се касае до втория извод на Зиновиев, той е допуснал пряко извършване на Енгелс по отношение на неговите 12 условия или мероприятия по линията на работническата революция. Зиновиев изобразява работата така, че уж Енгелс дава в своите 12 условия разгърнатата програма на социализма до унищожаването

на класите, до унищожаването на стоковото производство и значи до унищожаването на държавата. Това е съвършено невярно. Това е пълно извращаване на Енгелс. В 12-те условия на Енгелс няма нито една дума за унищожаването на класите, нито за унищожаването на стоковото стопанство, нито за унищожаването на държавата, нито за унищожаването на всички и всякакви форми на частната собственост. Напротив, 12-те условия на Енгелс изхождат от съществуването на „демократията“ (тогава под „демократия“ Енгелс е разбирал диктатурата на пролетариата), от наличието на класите и наличието на стоковото стопанство. Енгелс казва открито, че неговите 12 условия имат предвид непосредственото „посегателство върху частната собственост“ (а не нейното пълно унищожаване) и „осигуряване съществуването на пролетариата“ (а не унищожаването на пролетариата като класа). Ето думите на Енгелс:

„Революцията на пролетариата, която по всяка вероятност ще стане, ще съумее само постепенно да преобрази сегашното общество и само *след това* да премахне частната собственост, когато вече бъдат създадени необходимите за това маса средства за производство... Преди всичко тя ще създаде демократически строй и с това, пряко или косвено, политическо господство на пролетариата... Демократията би била съвършено безполезна за пролетариата, ако той не се възползува незабавно за провеждането на широки мероприятия, които *непосредствено посягат върху частната собственост и осигуряват съществуването на пролетариата**. Тези най-главни мероприятия, които по необходимост произтичат от съществуващите сега условия, са следните.“

И по-нататък се изброяват известните вече 12 условия или мероприятия (виж Енгелс „Принципите на комунизма“).

И така вие виждате, че у Енгелс става дума не за разгърнатата програма на социализма с унищожаване на класите, държавата, стоковото производство и т. н., а за *първите стъпки* на социалистическата революция, за *първите мероприятия*, необходими за да се извърши непосредствено посегателство върху частната собственост, да се осигури съществуването на работническата

* Курсивът навсякъде е мой *И. Ст.*

класа и се укрепи политическото господство на пролетариата.

Изводът е един: Зиновиев е изопачил Енгелс, характеризирайки неговите 12 условия като разгърната програма на социализма.

За какво говорих аз в заключителното си слово на XV конференция на ВКП(б)? За това, че $\frac{9}{10}$ от Енгелсовите условия или мероприятия, представляващи първите стъпки на социалистическата революция, у нас, в СССР, са вече осъществени.

Значи ли това, че у нас социализмът е вече осъществен?

Ясно е, че не значи.

Значи Зиновиев, верен на своя маниер на цитиране, е допуснал „малко“ извъртане относно моето заявление на XV конференция на ВКП(б).

Ето към какво довежда Зиновиев неговият специфичен маниер на цитиране Маркс и Енгелс.

Зиновиевският маниер на цитиране ми напомня една твърде смешна „история“ със социалдемократите, разказана от един шведски революционен синдикалист в Стокхолм. Това е станало в 1906 г., през време на Стокхолмския конгрес на нашата партия. Този шведски другар твърде смешно изобразяваше в своя разказ буквоедския маниер на някои социалдемократи да цитират Маркс и Енгелс, а ние, делегатите на конгреса, слушайки го, се смеехме до премаляване. Ето съдържанието на тази „история“. Действието става в Крим през време на въстанието на флотата и пехотата. Идват представители на флотата и пехотата и казват на социалдемократите: през последните години вие ни зовяхте към въстание против царизма, ние се убедихме, че вашият призив е правилен, и ние, матросите и пехотата, се сговорихме да въстанем и сега се обръщаме към вас за съвет. Социалдемократите се стреснали и отговорили, че те не могат да решат въпроса за въстанието без специална конференция. Матросите дали да се разбере, че не бива да се бави, че работата е вече готова и ако те не получат точен отговор от социалдемократите, а социалдемократите не се заемат с ръководството на въстанието,

делото може да се провали. Матросите и войниците си отишли в очакване на директиви, а социалдемократите свикали конференция за обсъждане на въпроса. Взели първия том на „Капитала“, взели втория том на „Капитала“, взели най-после третия том на „Капитала“. Търсят указания за Крим, Севастопол, за въстание в Крим. Но нито едно, буквално нито едно указание не намират в трите тома на „Капитала“. Нито за Севастопол, нито за Крим, нито за въстание на матросите и войниците (Смях). Прелистват други съчинения на Маркс и Енгелс, търсят указания — и там никакви указания нямало (Смях). Какво да се прави? А матросите вече дошли и чакат отговор. И какво става? Социалдемократите трябвало да признаят, че при такова положение на нещата те не са в състояние да дадат каквото и да е указание на матросите и войниците. „Така се провалило въстанието на флотата и пехотата“ — завърши своя разказ шведският другар (Смях).

Няма съмнение, че в този разказ има големи преувеличения. Но няма съмнение също така, че този разказ твърде правилно схваща основната болест на зиновиевския маниер за цитиране Маркс и Енгелс.

3) Трети факт. Думата е за цитатите от съчиненията на Ленин. Какво ли не направи Зиновиев, за да измъкне цял куп цитати от съчиненията на Ленин и да „зашемети“ слушателите. Навярно Зиновиев мисли, че колкото повече цитати има, толкова по-добре, при което той малко се съобразява с това, за какво говорят тези цитати и към какво водят те. А всъщност, ако се вникне в тези цитати, не е трудно да се разбере, че Зиновиев не е привел нито един цитат от съчиненията на Ленин, който би говорил, макар и с намек, в полза на сегашната капитулантска позиция на опозиционния блок. Трябва да се отбележи, че Зиновиев, кой знае защо, не приведе нито един от основните цитати на Ленин за това, че осъществяването на „икономическата проблема“ на диктатурата, победата на пролетариата в СССР по осъществяването на тази проблема трябва да се счита осигурена.

Зиновиев приведе цитат от брошурата на Ленин „За кооперацията“, в която се казва, че у нас, в СССР, има

всичко необходимо и достатъчно за построяване на пълно социалистическо общество. Но той дори не си мръдна пръста, за да постави макар и с намек въпроса, към какво води този цитат и в чия полза той е приведен: в полза на опозиционния блок или на ВКП(б).

Зиновиев се стараеше да докаже, че победата на социалистическото строителство в нашата страна е невъзможна, но за доказателство на това положение той приведе такива цитати от съчиненията на Ленин, които обръщат с дъното нагоре положението на Зиновиев.

Ето например един от тия цитати:

„Случвало ми се е вече неведнаж да казвам: в сравнение с напредналите страни на русите беше по-лесно *да започнат* великата пролетарска революция, но на тях ще бъде *по-трудно да я продължават* и доведат до окончателна победа, в смисъл на *пълна организация на социалистическото общество*“* (виж Ленин, т. XXIV, стр. 250).

Зиновиев даже не е помислил, че този цитат говори не в полза на опозиционния блок, а в полза на партията, тъй като в него се говори не за невъзможността за построяването на социализма в СССР, а за трудностите на това построяване, при което възможността за построяването на социализма в СССР се признава в този цитат като нещо, което се подразбира от само себе си. Партията всякога казваше, че да се започне революцията в СССР ще бъде по-лесно отколкото в западноевропейските капиталистически страни, но да се построи социализмът ще бъде по-трудно. Значи ли това, че признаването на този факт е равносилно на отричане възможността за построяването на социализма в СССР? Разбира се, не значи. Напротив, от този факт произтича само изводът, че построяването на социализма в СССР е напълно възможно и необходимо, въпреки трудностите.

Пита се: защо бяха необходими на Зиновиев цитати от този род?

Види се, за да „зашемети“ слушателя с куп цитати и да размъти водата (С м я х).

---

* Курсивът е мой. И. Ст.

Но сега, мисля, е ясно, че Зиновиев не постигна целта си, че него по най-недвусмислен начин го подведе неговият повече от смешен маниер на цитиране класиците на марксизма.

7. Ревизионизмът според Зиновиев

Най-после няколко думи за зиновиевското тълкуване на понятието „ревизионизъм“. Според Зиновиев излиза, че всяко подобряване, всяко уточняване старите формули или отделни положения на Маркс или Енгелс, а още повече заменяването им с други формули, съответстващи на новите условия, е ревизионизъм. Пита се защо? Нима марксизмът не е наука и нима науката не се развива, обогатявайки се с нов опит и подобрявайки старите формули? Оказва се, че затова защото „ревизия“ означава „преразглеждане“, а подобряването и уточняването на старите формули не може да стане без известно преразглеждане на тези формули, тогава всяко уточняване и подобряване на старите формули, всяко обогатяване на марксизма с нов опит и нови формули е ревизионизъм. Всичко това, разбира се, е смешно. Но какво да се прави със Зиновиев, ако той сам се поставя в смешно положение и заедно с това си въобразява, че воюва против ревизионизма.

Имаше ли право например Сталин да измени и уточни своята собствена формула за победата на социализма в една страна (1924 г.) в пълно съответствие с указанията и основната линия на ленинизма? Според Зиновиев излиза, че нямам право. Защо? Затова защото изменението и уточняването на старата формула е преразглеждане на тая формула, а преразглеждане по немски значи ревизия. Не е ли ясно, че Сталин е изпаднал в ревизионизъм?

По тоя начин излиза, че ние имаме нов, зиновиевски критерий за ревизионизма, който обрича марксистката мисъл на пълна неподвижност под страх на обвинение в ревизионизъм.

Ако например в средата на миналото столетие Маркс казва, че при *възходяща линия* на развитие на

капитализма победата на социализма в национални граници е невъзможна, а Ленин в 15-та година на XX столетие каза, че при *низходяща линия* на развитие на капитализма, при умиращия капитализъм, такава победа е възможна — излиза, че Ленин е изпаднал в ревизионизъм по отношение на Маркс.

Ако например в средата на миналото столетие Маркс казва, че социалистическият „преврат в икономическите отношения на която и да е страна на европейския континент или даже на целия европейски континент без Англия е само буря в чаша вода“²⁷, а Енгелс, отчитайки новия опит на класовата борба, впоследствие измени това положение, като каза, че социалистическата революция „ще я започне французинът, а ще я довърши немецът“ — излиза, че Енгелс е изпаднал в ревизионизъм по отношение на Маркс.

Ако Енгелс казва, че французинът ще започне социалистическата революция, а немецът ще я довърши, когато пък Ленин, отчитайки опита на победата на революцията в СССР, измени тази формула и я замени с друга, като каза, че русинът започна социалистическата революция, а немецът, французинът, англичанинът ще я довършат — излиза, че Ленин е изпаднал в ревизионизъм по отношение на Енгелс и още повече по отношение на Маркс.

Ето например думите на Ленин по този въпрос:

„Великите основоположници на социализма Маркс и Енгелс, наблюдавайки в течение на редица десетилетия развитието на работническото движение и растежа на световната социалистическа революция, виждаха ясно, че преходът от капитализма към социализма ще изисква дълги родилни мъки, дълъг период на диктатура на пролетариата, сломяване на всичко старо, безпощадно унищожаване на всички форми на капитализма, сътрудничество на работниците от всички страни, които трябва да слезат всички свои усилия, за да осигурят победата докрай. И те казваха, че в края на XIX век ще бъде така, че „французинът ще започне, а немецът ще довърши“ — французинът ще започне, затова защото в течение на десетилетия революция той си изработи оня беззаветен почин в революционното действие, който направи от него авангард на социалистическата революция.

Сега ние виждаме друго съчетание на силите на международния социализъм. Ние казваме, че по-лесно се започва движението в ония страни, които не принадлежат към числото на експлоатира-

щите страни, имащи възможност по-лесно да грабят и са в състояние да подкупят върхушката на своите работници . . . *Работата се сложи не така, както очакваха Маркс и Енгелс**, те дадоха на нас, на руските трудещи се и експлоатирани класи, почетната роля на авангард на международната социалистическа революция и ние сега ясно виждаме как далеч ще отиде развитието на революцията; — русинът започна, немецът, французинът, англичанинът ще довършат, и социализмът ще победи“ (виж *Ленин*, т. XXII, стр. 218).

Вие виждате, че тук Ленин открито „преразглежда“ Маркс и Енгелс, изпадайки според Зиновиев в „ревизионизъм“.

Ако например Енгелс и Маркс определиха Парижката комуна като диктатура на пролетариата, която, както е известно, се ръководеше от две партии, от които нито едната не беше марксистка, а Ленин, отчитайки новия опит в борбата на класите в условията на империализма, каза после, че що-годе развита диктатура на пролетариата може да бъде осъществена само при ръководството на една партия, партията на марксизма, излиза, че Ленин е изпаднал в явен „ревизионизъм“ по отношение на Маркс и Енгелс.

Ако в периода преди империалистическата война Ленин казваше, че федерацията е неприемлив тип на държавно устройство, а в 1917 год., отчитайки новия опит в борбата на пролетариата, измени, преразгледа тази формулг, като каза, че федерацията е целесъобразен тип на държавно устройство при преминаването към социализма, излиза, че Ленин е изпаднал в „ревизионизъм“ по отношение на самия себе си и на ленинизма.

И т. н. и др. т.

По този начин според Зиновиев излиза, че марксизмът не трябва да се обогатява с нов опит, че всяко подобряване на отделните положения и формули на тия или ония от класиците на марксизма е ревизионизъм.

Какво е марксизъм? Марксизмът е наука. Може ли да се запази и да се развива марксизмът като наука, ако не се обогатява с новия опит на класовата борба на пролетариата, ако той не преработва този опит от

---

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

гледна точка на марксизма с помощта на марксисткия метод? Ясно е, че не може.

Не е ли ясно тогава, че марксизмът изисква подобряване и обогатяване на старите формули въз основа на отчитане новия опит *при запазване* гледната точка на марксизма, при запазване на метода, а Зиновиев постъпва обратно, като запазва буквата и подменя с буквата отделните положения на марксизма, гледната точка на марксизма, неговия метод.

Какво общо може да има между действителния марксизъм и подменяването на основната линия на марксизма с буквата на отделните формули и с цитати от отделни положения на марксизма?

Нима може да се съмняваме, че това не е марксизъм, а карикатура на марксизма?

Маркс и Енгелс имаха предвид именно такива „марксистски“ като Зиновиев, когато казваха: „Нашето учение не е догма, а ръководство за действие“.

Бедата на Зиновиев е в това, че той не разбира смисъла и значението на тези думи на Маркс и Енгелс.

II

ВЪПРОСЪТ ЗА ПОБЕДАТА НА СОЦИАЛИЗМА В ОТДЕЛНИ КАПИТАЛИСТИЧЕСКИ СТРАНИ

Аз говорих за отделните грешки на опозицията и за фактическите неистини, забелязани в речите на лидерите на опозицията. Аз се постарях да изчерпя този въпрос в първата част на заключителното слово във вид на отделни бележки. Позволете сега да премина направо към същината на работата.

1. Предпоставки за пролетарските революции в отделни страни през периода на империализма

Първият въпрос — това е въпросът за възможността на победата на социализма в отделни капиталистически страни през периода на империализма. Както виждате, става дума не за една която и да било страна, а за всички много или малко развити империалистически страни.

В какво се състои основната грешка на опозицията по въпроса за победата на социализма в отделни капиталистически страни?

Основната грешка на опозицията се състои в това, че тя не разбира или не иска да разбере цялата разлика между доимпериалистическия капитализъм и империалистическия капитализъм, тя не разбира икономическата същност на империализма и смесва двете различни фази на капитализма — доимпериалистическата фаза с империалистическата фаза.

От тази грешка на опозицията произлиза другата ѝ грешка, която се състои в това, че тя не разбира смисъла и значението на закона за неравномерността на развитието през периода на империализма, противопоставя на този закон тенденцията към нивелиране и по тоя начин се подхлъзва на кауцкианската позиция за ултраимпериализма.

Тези две грешки водят към трета грешка на опозицията, към грешката, че тя механически разпростира формулите и положенията, възникнали върху основата на доимпериалистическия капитализъм, на империалистическия капитализъм, поради което тя идва до отричане възможността за победата на социализма в отделни капиталистически страни.

В какво се състои разликата между стария, домонополистическия капитализъм и новия, монополистическия капитализъм, ако тази разлика се изрази в две думи?

Тя се състои в това, че развитието на капитализма чрез свободната конкуренция се смени с развитие чрез грандиозните монополистически съюзи на капиталистите, че старият, „културният“, „прогресивният“ капитал се смени с финансовия капитал, капитал „загниващ“, че „мирното“ разширяване на капитала и неговото разпростиране в „свободните“ територии се смени със скокообразно развитие, развитие чрез преразделяне на вече разделения свят чрез военни стълкновения между капиталистическите групи, че старият капитализъм, развиващ се като цяло по възходяща линия, се смени по тоя начин с умиращия капитализъм, капитализъм, развиващ се като цяло по низходяща линия.

Ето какво казва Ленин по този въпрос:

„Да си спомним на какво е основана смяната на предидущата, „мирната“ епоха на капитализма със съвременната, империалистическата: на това, че свободната конкуренция отстъпи място на монополистическите съюзи на капиталистите, и на това, че целият земен свят (земното кълбо? *И. Ст.*) е разделен. Ясно е, че тези два факта (и фактора) имат действително световно значение: свободната търговия и мирната конкуренция бяха възможни и необходими, докато капиталът можеше безпрепятствено да увеличава колониите си и да заграбва в Африка и др. т. незаети земи, при което концентрацията на капитала беше още слаба, монополистически предприятия, т. е. толкова грамадни, че те да господствуват над *целия* даден клон от промишлеността, още нямаше. Възникването и растежът на такива монополистически предприятия... правят *невъзможна* предишната свободна конкуренция, подкопават почвата под краката ѝ, а разделянето на земното кълбо *заставя* да се премине от мирно разширяване към въоръжена борба за *преразделяне* на колониите и сферите на влияние“ (виж т. XVIII, стр. 254).

И по-нататък:

„*Не може* да се живее по старому в сравнително спокойна, културна, мирна обстановка на *плавна еволюиращия** и постепенно разширяващ се в *нови* страни капитализъм, тъй като настъпи друга епоха. Финансовият капитал *изтиква* и ще изтика дадена страна от редицата на великите държави, ще отнеме нейните колонии и сфери на влияние“ (виж пак там, стр. 256—257).

Оттук основният извод на Ленин за характера на империалистическия капитализъм:

„Понятно е защо империализмът е *умиращ* капитализъм, *преходен* към социализма: монополът, възникнал *от* капитализма, е вече умираше на капитализма, началото на прехода му в социализъм. Гигантското *обобществяване* на труда от империализма (това, което апологетите — буржоазните икономисти, наричат „преплитане“) означава същото“ (виж т. XIX, стр. 302).

Бедата на нашата опозиция се състои в това, че тя не разбира цялата важност на тази разлика между доимпериалистическия и империалистическия капитализъм.

По този начин изходен пункт на позицията на нашата партия е признаването на факта, че сегашният капитализъм, империалистическият капитализъм, е умиращ капитализъм.

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

Това още не означава за съжаление, че капитализмът е вече умрял. Но това несъмнено означава, че капитализмът като цяло върви не към възраждане, а към умиране, че капитализмът като цяло се развива не по възходяща линия, а по низходяща линия.

От този общ въпрос произтича въпросът за неравномерността на развитието в периода на империализма.

За какво става дума обикновено у ленинистите, когато те говорят за неравномерността на развитието в периода на империализма?

Не за това ли, че съществува голяма разлика в равнището на развитието на различните капиталистически страни, че едни страни изостават от другите в своето развитие, че тази разлика се все повече и повече увеличава?

Не, не за това. Да се смесва неравномерността на развитието при империализма с разликата в равнището на развитието на капиталистическите страни — значи да се изпада в еснафщина. Именно в такава еснафщина изпадна опозицията, когато на XV конференция на ВКП(б) обърка въпроса за неравномерността на *развитието* с въпроса за разликата в равнището на стопанското положение на различните капиталистически страни. Именно, изхождайки от тази бъркотия, опозицията тогава стигна до съвършено неправилния извод, че по-рано неравномерността на развитието била по-голяма отколкото при империализма. Именно затова на XV конференция Троцки говори, че „в XIX столетие тази неравномерност била *по-голяма* отколкото в XX“ (виж речта на Троцки на XV конференция на ВКП). Същото това говори тогава и Зиновиев, твърдейки: „не е вярно, че неравномерността на капиталистическото развитие до началото на империалистическата епоха е по-малка“ (виж речта на Зиновиев на XV конференция на ВКП).

Наистина сега, след дискусията на XV конференция, опозицията счете за нужно да измени фронта, заявявайки в своите речи на разширения пленум на ИККИ нещо съвършено противоположно или старейки се просто да замълчи тази своя грешка. Ето например заявлението на Троцки в речта му на разширения пленум:

„Що се касае до темпа на развитието, империализмът *изостри безкрайно* тази неравномерност“. А що се касае до Зиновиев, той в речта си на пленума на ИККИ счете за благоразумно просто да замълчи по този въпрос, макар че не можеше да не знае, че спорът се водеше именно за това, усилва ли се действието на закона за неравномерността в периода на империализма или отслабва. Но това говори само, че дискусията научи на нещо опозицията и не мина без полза за нея.

И така: въпросът за неравномерността на развитието на капиталистическите страни в периода на империализма не може да се смесва с въпроса за разликата в равнището на стопанското положение на различните капиталистически страни.

Може ли да се каже, че отслабването на разликата в равнището на развитието на капиталистическите страни и развитието на нивелировката на тези страни отслабва действието на закона за неравномерността на развитието при империализма? Не, не може да се каже това. Увеличава ли се или се намалява тази разлика в равнището на развитието? Несъмнено, намалява се. Расте или пада нивелировката? Безусловно, расте. Не противоречи ли засилването на нивелировката на усилването на неравномерността на развитието при империализма? Не, не противоречи. Наопаки, нивелировката е оня фон и оная база, въз основа на която е възможно усилване на действието на неравномерността на развитието при империализма. Само хора, неразбиращи икономическата същност на империализма, като нашите опозиционери могат да противопоставят нивелировката на закона за неравномерността на развитието при империализма. Именно затова че изостаналите страни ускоряват своето развитие и се нивелират с напредналите страни — именно затова се изостря борбата за изпреварване на едни страни от други страни, именно затова *се създава възможност* за едни страни да надминат други страни и да ги изместят от пазарите, създавайки с това предпоставките за военни стълкновения, за отслабване световния фронт на капитализма, за пробив на този фронт от пролетариите на различните капиталистически страни. Който не е раз-

брал това просто нещо, той нищо не е разбрал от въпроса за икономическата същност на монополистическия капитализъм.

И така: нивелировката е едно от условията за усиляване неравномерността в развитието през периода на империализма.

Може ли да се каже, че неравномерността на развитието при империализма се състои в това, че едни страни догонват други и след това ги изпреварват в стопанско отношение в *обикновен порядък*, в порядък, така да се каже, *еволуционен*, без скокове, без военни катастрофи, без преразделяне на разделения вече свят? Не, това не може да се каже. Такава неравномерност имаше и в периода на домонополистическия капитализъм, за което знаеше Маркс и за което писа Ленин в своето „Развитие на капитализма в Русия“²⁸. Тогава развитието на капитализма вървеше повече или по-малко плавно, еволюционно и едни страни изпреварваха други в продължение на дълъг период от време без скокове и без задължителни военни стълкновения от световен мащаб. Сега става дума не за тази неравномерност.

А какво е в такъв случай законът за неравномерността на развитието на капиталистическите страни при империализма?

Законът за неравномерността на развитието в периода на империализма означава скокообразно развитие на едни страни по отношение на други, бързо изместване от световния пазар на едни страни от други, периодични преразделяния на *вече подделения свят* чрез военни стълкновения и военни катастрофи, задълбочаване и изостряне на конфликтите в лагера на империализма, отслабване фронта на световния капитализъм, възможност за пробив на този фронт от пролетариата на отделни страни, възможност за победа на социализма в отделни страни.

В какво се състоят основните елементи на закона за неравномерността на развитието при империализма?

Първо, във факта, че светът е вече разделен между империалистическите групи, „свободни“, незаети територии няма повече в света и за да се заемат нови па-

зари и източници на суровини, за да се разширят — трябва със сила да се вземе тази територия от други.

Второ, в това, че небивалото развитие на техниката и усилващата се нивелировка в равнището на развитието на капиталистическите страни създадоха възможност и облекчиха скокообразното изпреварване на едни страни от други, изместването на по-могъщите страни от по-малко могъщите, но бързо развиващи се страни.

Трето, в това, че старото разпределение на сфери на влияние между отделните империалистически групи всеки път идва в стълкновение с новото съотношение на силите на световния пазар, че за установяване на „равновесие“ между старото разпределение на сферите на влияние и новото съотношение на силите са необходими периодични преразделяния на света чрез империалистически войни.

Оттук — усилването и изострянето на неравномерността на развитието в периода на империализма.

Оттук — невъзможността за разрешаване конфликтите в лагера на империализма по мирен път.

Оттук — несъстоятелността на кауцкианската теория за ултраимпериализма, проповядваща възможност за мирно разрешение на тези конфликти.

Но от това следва, че опозицията, която отрича факта на усилване и изостряне на неравномерността на развитие в периода на империализма, се подхлъзва на позицията на ултраимпериализма.

Такива са характерните черти на неравномерността на развитието в периода на империализма.

Кога беше завършено разделянето на света между империалистическите групи?

Ленин казва, че разделянето на света е било завършено в началото на XX столетие.

Кога е бил поставен за пръв път на дело въпросът за преразделянето на разделения вече свят?

През периода на първата световна империалистическа война.

Но от това следва, че законът за неравномерността на развитието *при империализма* би могъл да се открие и обоснове едва в началото на XX столетие.

За това аз говорих в доклада си на XV конференция на ВКП(б), когато казах, че законът за неравномерността на развитието при империализма беше открит и обоснован от др. Ленин.

Световната империалистическа война беше първият опит да се прераздели разделеният вече свят. Този опит струва на капитализма победата на революцията в Русия и подкопаване основите на империализма в колониалните и зависими страни.

Няма съмнение, че след първия опит за преразделяне на света ще последва втори опит, за което се води вече подготвителна работа в лагера на империалистите.

Едва ли можем да се съмняваме, че вторият опит за преразделянето ще струва много по-скъпо на световния капитализъм отколкото първия.

Такива са перспективите на развитието на световния капитализъм от гледна точка на закона за неравномерността в условията на империализма.

Вие виждате, че тези перспективи водят пряко и непосредствено към възможността за победа на социализма в отделни капиталистически страни в периода на империализма.

Известно е, че Ленин извеждаше възможността за победа на социализма в отделни страни направо и непосредствено из закона за неравномерното развитие на капиталистическите страни. И Ленин беше съвършено прав. Защото законът за неравномерността на развитието при империализма унищожавя всякаква почва за „теоретически“ упражнения на всички и всякакви социалдемократи върху невъзможността за победа на социализма в отделни капиталистически страни.

Ето какво казва Ленин по този въпрос в своята програмна статия, написана в 1915 година:

„Неравномерността на икономическото и политическото развитие е безусловен закон на капитализма. Оттук следва*, че е възможна победата на социализма първоначално в не много или даже в една отделно взета капиталистическа страна“ (виж т. XVIII, стр. 232).

---

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

Изводи:

а) Основната грешка на опозицията се състои в това, че тя не вижда разликата между двете фази на капитализма или избягва да подчертае тази разлика. А защо тя избягва това? Затова защото тази разлика води към закона за неравномерността на развитието в периода на империализма.

б) Втората грешка на опозицията се състои в това, че тя не разбира или недооценява решаващото значение на закона за неравномерността на развитието на капиталистическите страни при империализма. А защо тя недооценява това? Затова защото правилната оценка на закона за неравномерността на развитието на капиталистическите страни води към извода за възможността за победа на социализма в отделни страни.

в) Оттук третата грешка на опозицията, състояща се в отричане възможността за победа на социализма в отделни капиталистически страни при империализма.

Който отрича възможността за победа на социализма в отделни страни, той е принуден да премълчи значението на закона за неравномерността на развитието при империализма, а който е принуден да премълчава значението на закона за неравномерността, той не може да не замъглява разликата, съществуваща между доимпериалистическия и империалистическия капитализъм.

Така стои работата с въпроса за предпоставките на пролетарските революции в капиталистическите страни.

Какво е практическото значение на този въпрос?

От гледна точка на практиката пред нас изпъкват две линии.

Едната линия, това е линията на нашата партия, която зове пролетариите на отделните страни да се готвят за предстоящата революция, да следят зорко хода на събитията и да бъдат готови при благоприятни условия самостоятелно да пробият фронта на капитала, да вземат властта и да разклащат основите на световния капитализъм.

Другата линия е линията на нашата опозиция, която сее съмнение за целесъобразността на самостоятелния пробив на капиталистическия фронт и която призовава

пролетариите на отделните страни да чакат момента на „всеобщата развръзка“.

Ако линията на нашата партия е линия на усиляване революционния натиск срещу собствената буржоазия и разгръщане инициативата на пролетариите от отделните страни, линията на нашата опозиция е линия на пасивно изчакване и сковаване инициативата на пролетариите от отделните страни в борбата им против собствената буржоазия.

Първата линия е линия на активизиране на пролетариите от отделните страни

Втората линия е линия на отслабване волята на пролетариата към революцията, линия на пасивност и изчакване.

Ленин беше хиляди пъти прав, когато писа следните мъдри думи, имащи пряко отношение към нашите сегашни спорове :

„Аз зная, има, разбира се, мъдrecи, които считат себе си за много умни и даже наричат себе си социалисти, които уверяват, че не следвало да се взема властта, докато не се разгори революцията във всички страни. Те не подозират, че говорейки така, те се отдръпват от революцията и преминават на страната на буржоазията. Да се чака, докато трудещите се класи извършат революцията в международен мащаб, това значи всички да замръзнат в очакване. Това е безсмислица“ (виж т. XXIII, стр. 9).

Тези думи на Ленин не бива да се забравят.

2. Как Зиновиев „обработва“ Ленин

Аз говорих за предпоставките на пролетарските революции в отделни капиталистически страни. Аз бих искал да кажа сега няколко думи за това, как Зиновиев изопачава или „обработва“ основната статия на Ленин за предпоставките на пролетарските революции и за победата на социализма в отделни капиталистически страни. Аз имам предвид известната статия на Ленин „За лозунга за европейски съединени щати“, написана в 1915 година, цитирана няколко пъти през време на нашите разисквания. Зиновиев ме упрекваше, че аз не цитирам тази статия изцяло; при това той се старае да придаде на тази статия такова тълкувание, което не може да се на-

рече иначе освен пълно изопачаване възгледите на Ленин, неговата основна линия по въпроса за победата на социализма в отделни страни. Позволете да приведа този цитат изцяло, при което редовете, пропуснати от мене миналия път поради малкото време, аз ще се по-старая да отбележа с курсив. Ето този цитат:

„Неравномерността на икономическото и политическото развитие е безусловен закон на капитализма. Оттук следва, че е възможна победата на социализма първоначално в не много или даже в една отделно взета капиталистическа страна. Победилният пролетариат в тази страна, след като експроприра капиталистите и организира социалистическо производство в страната си, би застанал *против* останалия, капиталистическия свят, привличайки към себе си угнетените класи от другите страни, повдигайки в тях въстание против капиталистите, като в случай на необходимост излиза даже с военна сила против експлоататорските класи и техните държави. *Политическата форма на обществото, в което пролетариатът побеждава, събаряйки буржоазията, ще бъде демократическа република, все повече централизираща силите на пролетариата на дадена нация или дадени нации в борбата против държавите, които още не са преминали към социализма. Невъзможно е унищожаването на класите без диктатурата на угнетената класа, пролетариата. Невъзможно е свободно обединяване на нациите в социализма без повече или по-малко дълга, упорита борба на социалистическите републики с изостаналите държави*“ (виж т. XVIII, стр. 232—233).

Привеждайки този цитат, Зиновиев прави две забележки: първо — за демократическата република, и второ — за организацията на социалистическото производство.

Да поговорим най-напред за първата забележка. Зиновиев мисли, че ако Ленин говори тук за демократическа република, може да става дума най-много за вземането на властта от пролетариата, при което Зиновиев не се е засрамил да направи тук твърде мъглив, но настойчив намек за това, че у Ленин тук става дума едва ли не за буржоазна република. Вярно ли е това? Разбира се, че не е вярно. За да се опровергае този не съвсем чистоплътен намек на Зиновиев, достатъчно е да се прочетат последните редове от цитата, където се говори за „борбата на *социалистическите* републики с изостаналите държави“. Ясно е, че говорейки за демократическа република, Ленин е имал предвид не буржоазна република, а социалистическа република.

В 1915 г. Ленин не познаваше още Съветската власт като държавна форма на диктатурата на пролетариата. Още в 1905 г. Ленин знаеше, че отделните Съвети са зачатък на революционната власт в периода на събарянето на царизма. Но обединената в държавен мащаб Съветска власт като държавна форма на диктатурата на пролетариата тогава той още не познаваше. Републиката на Съветите като държавна форма на диктатурата на пролетариата Ленин откри едва в 1917 г. и подробно разработи въпроса за тази нова форма на политическа организация на преходното общество през лятото на 1917 г., главно в книгата си „Държавата и революцията“²⁹. С това собствено се и обяснява, че в цитата Ленин говори не за Съветска република, а за демократическа република, разбирайки под това, както се вижда от цитата, социалистическа република. Тук Ленин е постъпил също така, както на времето са постъпвали Маркс и Енгелс, които до Парижката комуна като форма на политическата организация на преходното общество от капитализма към социализма са считали републиката въобще, а след Парижката комуна разшифроваха този термин, казвайки, че тази република трябва да бъде република от типа на Парижката комуна. Аз не се спирам на това, че ако в своя цитат Ленин би имал предвид буржоазнодемократическа република, не би могло и дума да става за „диктатура на пролетариата“, „експроприация на капиталистите“ и т. н.

Вие виждате, че опитът на Зиновиев „да обработи“ Ленин не може да се нарече успешен.

Да преминем към втората забележка на Зиновиев. Зиновиев уверява, че фразата на др. Ленин за „организирането на социалистическо производство“ трябва да се разбира не така, както трябва въобще да я разберат нормалните хора, а някак по-иначе, а именно, че тук Ленин е имал предвид само *пристъпване* към организирането на социалистическо производство. Защо, на какво основание — Зиновиев така и не обясни. Позволете да заявя, че Зиновиев прави тук още един опит „да обработи“ Ленин. В цитата ясно е казано, че „победилният пролетариат на тази страна, след като експроприира ка-

питалистите и след като *организира* социалистическо производство, би се изправил срещу останалия, капиталистическия свят“. Тук е казано „*след като организира*“, а не „организирайки“. Трябва ли още да се доказва, че тук има разлика? Трябва ли още да се доказва, че ако Ленин би имал предвид само *пристъпване* към организиране на социалистическо производство, той би казал — „организирайки“, а не „след като организира“. Значи Ленин е имал предвид не само пристъпването към организиране на социалистическо производство, но и възможността да се организира социалистическо производство, възможността да се построи социалистическо производство в отделни страни.

Вие виждате, че и този втори опит на Зиновиев „да обработи“ Ленин трябва да се счита повече от неуспешен.

Зиновиев се старае да прикрие тези свои опити „да обработи“ Ленин със смешки за това, че „не може да се строи социализъм по заповед на щуката за две седмици или за два месеца“. Боя се, че на Зиновиев тези смешки са нужни, за да прави „хубава мина при лоша игра“. Но къде е намерил Зиновиев такива хора, които се канят да строят социализъм за две седмици, за два месеца или за две години? Защо той не посочи такива хора, ако те въобще съществуват в природата? Но той не ги посочи, затова защото такива хора в природата няма. Фалшивите смешки бяха нужни на Зиновиев, за да прикрие своята „работа“ по „обработката“ на Ленин и ленинизма.

И така:

а) изхождайки от закона за неравномерността на развитието при империализма, Ленин в своята основна статия „За лозунга за европейски съединени щати“ стигна до извода, че победата на социализма в отделни капиталистически страни е възможна;

б) под победа на социализма в отделни страни Ленин разбира завземането на властта от пролетариата, експроприацията на капиталистите и организиране на социалистическо производство, при което всички тия задачи са не самоцел, а средство да се застане против останалия капиталистически свят и да се помогне на

пролетариите от всички страни в борбата им против капитализма;

в) Зиновиев се опита да окастри тези положения на ленинизма и „да обработи“ Ленин в полза на сегашната полуменшевишка позиция на опозиционния блок. Но този опит се оказа опит с негодни средства.

Аз мисля, че по-нататъшни коментарии тук са излишни.

III

ВЪПРОСЪТ ЗА СТРОИТЕЛСТВОТО НА СОЦИАЛИЗМА В СССР

Позволете сега, другари, да премина към въпроса за строителството на социализма в СССР, в нашата страна.

1. „Маневрите“ на спозицията и „национал-реформизмът“ на партията на Ленин

Троцки заяви в речта си, че най-голямата грешка на Сталин е теорията за възможността за строителство на социализма в една страна, в нашата страна. Излиза, че става дума не за теорията на Ленин за възможността за построяване на социализма в нашата страна, а за някаква никому неизвестна „теория“ на Сталин. Аз разбирам това така, че Троцки си е поставил за цел да води борба против теорията на Ленин, но тъй като да се води открито борба против Ленин е рискована работа, той е решил да проведе тази борба във вид на борба против „теорията“ на Сталин. С това Троцки иска да облекчи борбата си с ленинизма, маскирайки тази борба със своята критика на „теорията“ на Сталин. Че работата стои именно така, че името на Сталин тук не бива да се меси, че за никаква „теория“ на Сталин не може и дума да става, че никога Сталин не е претендирал за нещо ново в теорията, а се е старал само да улесни пълното тържество на ленинизма в нашата партия, въпреки ревизионистките напъни на Троцки — това аз ще се постарая да покажа по-долу. А засега ще забележим, че

заявлението на Троцки относно „теорията“ на Сталин е маневра, хитрост, страхлива и неудачна хитрост, с която той цели да прикрие своята борба срещу ленинската теория за победата на социализма в отделни страни, борба, която води началото си от 1915 г. и продължава до наши дни. Е ли този похват на Троцки признак на честна полемика — нека другарите съдят за това.

Изходен пункт на решенията на нашата партия по въпроса за възможността за строителството на социализма в нашата страна са известните програмни трудове на др. Ленин. В тези трудове на Ленин се говори, че победата на социализма в отделни страни в условията на империализма е възможна, че победата на диктатурата на пролетариата в разрешаването на икономическите проблеми на тази диктатура е осигурена, че ние, пролетариите на СССР, имаме всичко необходимо и достатъчно за построяване на пълно социалистическо общество.

Аз току-що приведох цитат от известната статия на Ленин, където той за пръв път поставя въпроса за възможността за победа на социализма в отделни страни и който поради това аз няма да повтарям тук. Тази статия е написана в 1915 г. В тази статия се говори, че победата на социализма в отделни страни, вземането на властта от пролетариата, експроприацията на капиталистите и организирането на социалистическото производство са възможни. Известно е, че Троцки още тогава, в същата 1915 г., излезе в печата срещу тази статия на Ленин, като нарече ленинската теория за социализма в една страна теория на „национална ограниченост“.

Пита се, какво общо има тук „теорията“ на Сталин?

По-нататък в своя доклад аз приведох цитат от известното съчинение на Ленин „Икономиката и политиката в епохата на диктатурата на пролетариата“, където открито и определено се говори, че победата на пролетариата в СССР в смисъл на осъществяване икономическата проблема на диктатурата на пролетариата трябва да се счита осигурена. Това съчинение е написано в 1919 г. Ето този цитат:

„Както и да лъжат, да клеветят буржоата от всички страни и техните открити или прикрити помагачи („социалистите“ от II Ин-

тернационал), остава си несъмнено: *от гледището на основната икономическа проблема на диктатурата на пролетариата у нас победата на комунизма над капитализма е осигурена. Именно затова буржоазията от целия свят беснее и се разярява против болшевиизма, организира военни нашествия, заговори и прочее против болшевиките, защото превъзходно разбира неизбежността на нашата победа в преустройството на общественото стопанство, ако не ни задушат с военна сила. А да ни задуши по този начин тя не може*** (виж т. XXIV, стр. 510).

Вие виждате, че Ленин открито говори тук за възможността за победа на пролетариата на СССР в преустрояването на общественото стопанство, в разрешаването на икономическата проблема на диктатурата на пролетариата.

Известно е, че Троцки и опозицията като цяло не са съгласни с основните положения, дадени в този цитат.

Пита се, какво общо има тук „теорията“ на Сталин?

Аз приведох най-после цитат от известната брошура на Ленин, брошурата „За кооперацията“, написана в 1923 г. В този цитат се казва:

„В действителност властта на държавата върху всички крупни средства за производство, властта на държавата в ръцете на пролетариата, съюзът на този пролетариат с многото милиони дребни и най-дребни селяни, осигуряване ръководството на този пролетариат по отношение на селяните и т. н. — нима това не е всичко, което е нужно, щото от кооперацията, само от кооперацията, която ние по-рано третирахме като търгашеска и която от известна страна имаме право да третираме сега, при непа, също така, нима това не е *всичко необходимо* за построяване на *пълно социалистическо общество*? Това още не е построяване на социалистическо общество, но това е всичко необходимо и *достатъчно* за това построяване“* (виж т. XXVII, стр. 392).

Вие виждате, че този цитат не оставя никакви съмнения относно възможността за построяването на социализма в нашата страна.

Вие виждате, че в този цитат са изброени главните фактори за построяването на социалистическото стопанство в нашата страна: пролетарската власт, крупното производство в ръцете на пролетарската власт, съюзът на пролетариата и селяните, ръководството на пролетариата в този съюз, кооперацията.

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

Неотдавна, на XV конференция на ВКП(б), Троцки се опитваше да противопостави на този цитат друг цитат от съчиненията на Ленин, където се говори, че „Комунизмът — това е Съветска власт плюс електрификация на цялата страна“ (виж т. XXVI, стр. 46). Но да се противопоставят тези цитати един на друг — значи да се изопачава основният смисъл на брошурата на Ленин „За кооперацията“. Нима електрификацията не е съставна част от едрото производство и нима тя е възможна въобще в нашата страна без едро производство, съсредоточено в ръцете на пролетарската власт? Не е ли ясно, че думите на Ленин в брошурата „За кооперацията“ относно едрото производство като един от факторите за строителството на социализма включват в себе си и електрификацията?

Известно е, че опозицията води повече или по-малко явна, а най-често скрита борба против основните положения, изложени в този цитат от брошурата на Ленин „За кооперацията“.

Пита се, какво общо има тук „теорията“ на Сталин?

Такива са основните положения на ленинизма по въпроса за строителството на социализма в нашата страна.

Партията твърди, че на тези положения на ленинизма коренно противоречат известните положения на Троцки и опозиционния блок, че „строителството на социализма в национално-държавни рамки е *невъзможно*“, че „теорията за социализма в една страна е *теоретично оправдаване на националната ограниченост*“, че „без пряката държавна подкрепа на европейския пролетариат работническата класа в Русия *не ще може да се задържи на власт*“ (Троцки).

Партията твърди, че тези положения на опозиционния блок са израз на социалдемократическия уклон в нашата партия.

Партията твърди, че формулата на Троцки относно „пряката държавна подкрепа на европейския пролетариат“ е формула на пълно скъсване с ленинизма. Защо какво значи да се постави строителството на социализма в нашата страна в зависимост от „пряката

държавна подкрепа на европейския пролетариат“? А какво ще правим, ако европейският пролетариат не успее да вземе властта в най-близките години? Може ли нашата революция да се върти на празен ход в очакване победата на революцията на Запад в продължение на неопределено време? Може ли да се разчита на това, че буржоазията в нашата страна ще се съгласи да чака победата на революцията на Запад, като се откаже от своята работа и от своята борба против социалистическите елементи в нашето стопанство? Не произтича ли от тази формула на Троцки перспективата за постепенното предаване на нашите позиции на капиталистическите елементи в нашето стопанство и след това перспективата за напускане на властта от нашата партия в случай че победоносната революция на Запад се забави?

Не е ли ясно, че тук ние имаме работа с две свършено различни линии, от които едната е линия на партията и ленинизма, а другата — линия на опозицията и троцкизма?

В своя доклад аз питах Троцки и продължавам да питам: нима не е вярно, че Троцки в 1915 година квалифицира теорията на Ленин за възможността за победа на социализма в отделни страни като теория на „национална ограниченост“? Но аз не получих отговор. Защо? Нима замълчаването е признак на мъжество в полемиката?

По-нататък аз питах Троцки и продължавам да питам: нима не е вярно това, че той повтори обвинението за „национална ограниченост“ против теорията на строителството на социализма още съвсем неотдавна, през септември 1926 г., в своя известен документ, отправен към опозицията? Но аз и този път не получих отговор. Защо? Не за това ли, че замълчаването е също един вид „маневра“ на Троцки?

За какво говори всичко това?

За това, че Троцки си остава на своите стари позиции на борба с ленинизма по основния въпрос за строителството на социализма в нашата страна.

За това, че Троцки, нямайки мъжество да излезе открито против ленинизма, се мъчи да прикрие тази

своя борба с критика на несъществуващата „теория“ на Сталин.

Да преминем към другия „маневрист“, към Каменев. Той навярно се е заразил от Троцки и започна също да маневрира. Но неговата маневра излезе по-груба отколкото тая на Троцки. Ако Троцки се мъчеше да обвини само Сталин, Каменев взе, че хвърли обвинение против цялата партия, като заяви, че тя, т. е. партията, „подменява международната революционна перспектива с национално-реформистка перспектива“. Виждате ли: излиза, че нашата партия подменява международната революционна перспектива с национално-реформистка перспектива. Но тъй като нашата партия е партия на Ленин, тъй като тя в своите решения по въпроса за строителството на социализма се опира изцяло и напълно върху известните положения на Ленин, излиза, че ленинската теория за строителството на социализма е теория на национал-реформизма. Ленин — „национал-реформист“ — ето с каква глупост ни гощава Каменев.

Има ли в нашата партия някакви решения по въпроса за строителството на социализма в нашата страна? Да, има, и даже много определени решения. Кога бяха приети от партията тези решения? Те бяха приети на XIV конференция на нашата партия през април 1925 г. Аз имам предвид известната резолюция на XIV конференция за работата на ИККИ и социалистическото строителство в нашата страна. Ленинска ли е тази резолюция? Да, тъй като за това могат да ни гарантират такива компетентни хора като Зиновиев, който направи доклад на XIV конференция в *защита* на тази резолюция, и Каменев, който председателствуваше тази конференция и който гласува за тази резолюция.

А защо тогава Каменев и Зиновиев не се постараха да уличат партията в противоречия, в несъгласие с резолюцията на XIV конференция по въпроса за строителството на социализма в нашата страна, която (резолюция) беше приета, както е известно, *единодушно*?

Та какво изглежда по-лесно от това: партията има специална резолюция по въпроса за строителството на социализма в нашата страна, за нея гласуваха Каменев

и Зиновиев, двамата сега обвиняват партията в национал-реформизъм — защо да не се аргументират с такъв важен партиен документ като резолюцията на XIV конференция, която говори за строителството на социализма в нашата страна и която е очевидно ленинска от началото до края?

Обърнахте ли вие внимание, че опозицията изобщо, особено Каменев, заобикаля резолюцията на XIV конференция като котарак гореща каша? (С м я х.) Откъде у тях този страх от резолюцията на XIV конференция, приета по доклада на Зиновиев и прокарана при активното съдействие на Каменев? Защо Каменев и Зиновиев се боят даже мимоходом да споменат за тази резолюция? Нима тя, тази резолюция, не говори за строителството на социализма в нашата страна? Нима въпросът за строителството на социализма не е основният спорен въпрос в нашата дискусия?

В какво се състои работата тук?

Та в това, че Каменев и Зиновиев, докато в 1925 г. бяха за резолюцията на XIV конференция, след това се отрекоха от тази резолюция, отрекоха се следователно от ленинизма, преминаха на страната на троцкизма и сега се боят да се докоснат, макар и мимоходом, до тая резолюция, опасявайки се, че ще бъдат изобличени.

За какво говори тази резолюция?

Ето цитат от тази резолюция:

„Въобще победата на социализма (не в смисъл на *окончателна* победа) е *безусловно възможна** в една страна“

И по-нататък:

„...Наличието на две право противоположни обществени системи предизвиква постоянна заплаха от капиталистическа блокада, от други форми на икономически натиск, въоръжена интервенция, реставрация. Единствена гаранция за *окончателната победа на социализма*, т. е. гаранция срещу реставрация, е следователно победоносната социалистическа революция в редица страни. От това *съвсем не произтича, че е невъзможно построяването на пълно социалистическо общество в такава изостанала страна като Русия без „държавната помощ“** (Троцки) на по-развитите в технико-икономическо отношение страни. Съставна част на троцкистката теория за перманентната революция е твърдението, че „истинският

---

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

подем на социалистическото стопанство в Русия ще стане възможен *само след победата* на пролетариата в най-важните страни на Европа“ (Троцки, 1922 г.) — твърдение, което обрича пролетариата на СССР в сегашния период на фаталистична пасивност. Против подобни „теории“ др. Ленин писа: „До безконечност шаблонен е техният довод, който те са научили наизуст през време на развитието на западноевропейската социалдемократия и който се състои в това, че ние не сме дорасли до социализма, че у нас няма, както се изразяват разни „учени“ господа от тях, обективни икономически предпоставки за социализма“ (Бележки за Суханов)“. (Резолюция на XIV конференция на РКП(б) „За задачите на Коминтерна и РКП(б) във връзка с разширения пленум на ИККИ“.³⁰⁾

Вие виждате, че резолюцията на XIV конференция е точно изложение на основните положения на ленинизма по въпроса за възможността за изграждане на социализма в нашата страна.

Вие виждате, че в резолюцията троцкизмът се квалифицира като противовес на ленинизма, а редица тезиси на резолюцията изхождат от прякото отричане на основите на троцкизма.

Вие виждате, че резолюцията изцяло отразява ония спорове, които се разиграха сега отново по въпроса за построяването на социалистическото общество в нашата страна.

Вие знаете, че моят доклад беше построен въз основа на ръководните положения на тази резолюция.

Вие навярно помните, че в своя доклад аз споменавах специално за резолюцията на XIV конференция, обвинявайки Каменев и Зиновиев в нарушение на тая резолюция, в отстъпление от тази резолюция.

А защо Каменев и Зиновиев не се помъчиха да разсеят това обвинение?

В какво е тук секретът?

А секретът тук е в това, че Каменев и Зиновиев отдавна вече се отрекоха от тази резолюция и като се отрекоха — преминаха на страната на троцкизма.

Тъй като едно от двете:

или резолюцията на XIV конференция не е ленинска — и тогава Каменев и Зиновиев, като гласуваха за тази резолюция, не са били ленинци;

или тази резолюция е ленинска — и тогава Каменев и Зиновиев, като скъсаха с тази резолюция, престанаха да бъдат ленинци.

Някои оратори говориха тук (в това число, струва ми се, и Ризе), че не Зиновиев и Каменев преминали към троцкизма, а, обратно, Троцки преминал към Зиновиев и Каменев. Това са празни работи, другари. Фактът на отричането на Каменев и Зиновиев от резолюцията на XIV конференция е пряко доказателство, че именно Каменев и Зиновиев са преминали на страната на троцкизма.

И така:

Кой се отрече от ленинската линия по въпроса за строителството на социализма в СССР, формулирана в резолюцията на XIV конференция на РКП (б)?

Излиза, че Каменев и Зиновиев.

Кой „подмени международната революционна перспектива“ с троцкизма?

Излиза, че Каменев и Зиновиев.

Ако сега Каменев шуми и крещи за „национал-реформизъм“ в нашата партия, това е, защото той се мъчи по такъв начин да отвлече вниманието на другарите от своето грехопадение и да прехвърли вината от болната глава на здравата.

Ето защо „маневрата“ на Каменев относно „национал-реформизма“ в нашата партия е уловка, некрасива и груба уловка, предназначена с кръсък за „национал-реформизъм“ в нашата партия да прикрие неговото отричане от резолюцията на XIV конференция, неговото отричане от ленинизма, неговото преминаване на страната на троцкизма.

2. Ние строим и можем да построим икономическата база на социализма в СССР

В своя доклад аз казах, че *политическата* база на социализма у нас е вече създадена — това е диктатурата на пролетариата. Аз казах, че *икономическата* база на социализма далеч още не е създадена и тя трябва още да се създава. Аз казах по-нататък, че поради това

въпросът стои така: имаме ли възможност да построим със свои собствени сили икономическата база на социализма в нашата страна? Аз казах, най-после, че ако изразим този въпрос на класов език, той ще приеме следния вид: имаме ли ние възможност да преодолеем със свои собствени сили нашата, съветската буржоазия?

Троцки твърди в своята реч, че аз, говорейки за преодоляването на буржоазията в СССР, съм имал предвид нейното политическо преодоляване. Това, разбира се, не е вярно. Това е фракционно увлечение на Троцки. От моя доклад се вижда, че говорейки за преодоляването на буржоазията в СССР, аз съм имал предвид нейното икономическо преодоляване, тъй като политически тя е вече преодоляна.

Какво значи да се преодолее икономически буржоазията в СССР? Или иначе: какво значи да се създаде икономическата база на социализма в СССР?

„Да се създаде икономическата база на социализма — това значи да се съедини селското стопанство със социалистическата индустрия в едно цялостно стопанство, да се подчини селското стопанство на ръководството на социалистическата индустрия, да се установят отношенията между града и селото въз основа на размяната на продуктите на селското стопанство и индустрията, да се затворят и ликвидират всички ония канали, при помощта на които се раждат класите и се ражда преди всичко капиталът, да се създадат, в края на краищата, такива условия за производство и разпределение, които водят пряко и непосредствено към унищожаването на класите“ (Виж доклада на Сталин на VII разширен пленум на ИККИ*).

Ето как аз определях в своя доклад същността на икономическата база на социализма в СССР.

Това определение е точно изложение на определението на „икономическата същност“, на „икономическата база“ на социализма, дадено от Ленин в неговата известна скица на брошурата „За продоволствения данък“³¹.

Правилно ли е това определение и можем ли ние да разчитаме на възможността за построяване икономическата база на социализма в нашата страна — ето в какво е основният въпрос на нашите разногласия.

* Виж настоящия том, стр. 19. *Ред.*

Троцки даже не засегна този въпрос. Той просто го заобиколи, като счита навярно, че по-благоразумно ще бъде да помълчи.

А че ние строим и можем да построим икономическата база на социализма, се вижда макар и от това, че:

а) нашето социализирано производство е производство едро и обединено, докато ненационализираното производство в нашата страна е дребно и разпръснато, при което е известно, че превъзходството на едрото производство, и при това обединено, над дребното производство е неоспорим факт;

б) нашето социализирано производство вече ръководи и започва да подчинява под свое влияние дребното производство, все едно става ли дума за дребното градско производство или за селското;

в) на фронта на борбата на социалистическите елементи на нашето стопанство с капиталистическите елементи първите несъмнено по сила превъзхождат вторите и стъпка по стъпка се движат напред, преодолявайки капиталистическите елементи на нашето стопанство както в областта на производството, така и в областта на обръщението.

Аз и не говоря за другите фактори, които водят към победата на социалистическите елементи на нашето стопанство над капиталистическите елементи.

Какви основания има да се предполага, че процесът на преодоляване капиталистическите елементи в нашето стопанство не ще продължава и занапред?

Троцки в своята реч каза:

„Сталин казва, че ние провеждаме строителство на социализма, т. е. стремим се към унищожаване на класите и държавата, т. е. преодоляваме нашата буржоазия. Да, другари, но нали на държавата е нужна армия против външните врагове“ (цитирам по стенограмата. *И. Ст.*).

Какво значи това? Какъв е смисълът на този цитат? От този цитат може да се направи само един извод: тъй като построяването на икономическата база на социализма означава унищожаване на класите и държавата и тъй като армията все пак ще ни потрябва за защита на социалистическото отечество, и тъй като армия без

държава е невъзможна (така мисли Троцки) — излиза, че ние не можем да построим икономическата база на социализма до оня момент, докато не изчезне необходимостта от въоръжена защита на социалистическото отечество.

Това е, другари, смесване на всички понятия. Или тук под държава се разбира просто апарат за въоръжена защита на социалистическото общество, което е абсурдно, тъй като държавата е преди всичко оръдие на една класа против други класи, при което от само себе си се разбира, че щом като няма класи, не може да има и държава. Или армията за защита на социалистическото общество не се мисли тук без наличие на държава, което е също така абсурдно, тъй като теоретически е напълно възможно да се допусне такова състояние на обществото, при което няма класи, няма държава, но има въоръжен народ, който защитава своето безкласово общество от външните врагове. Социологията ни дава не малко примери за това, че в историята на човечеството е имало общества, които не са имали класи, не са имали държава, но са се защищавали така или иначе от външните врагове. Същото трябва да се каже за бъдещото безкласово общество, което, нямайки класи и държава, все пак може да има социалистическа милиция, необходима за защита от външните врагове. Аз смятам за малко вероятно работата да стигне до такова състояние, тъй като няма съмнение, че успехите на социалистическото строителство в нашата страна, а още повече победата на социализма и унищожаването на класите — това са такива факти от всемирноисторическо значение, които не могат да не предизвикат могъщ устрем на пролетариите от капиталистическите страни към социализма, които не могат да не предизвикат революционни избухвания в другите страни. Но теоретически е напълно допустимо такова състояние на обществото, при което е мислимо съществуването на социалистическа милиция без наличието на класи и държава.

Впрочем този въпрос е осветлен до известна степен в програмата на нашата партия. Ето какво е казано там:

„Червената армия като оръдие на пролетарската диктатура трябва по необходимост да има открито класов характер, т. е. да се формира изключително от пролетариата и близките му полупролетарски слоеве на селяните. *Само във връзка с унищожаването на класите подобна класова армия ще се превърне във всенародна социалистическа милиция*“* (виж Програмата на ВКП (б)³²).

Троцки, види се, е забравил този пункт от нашата програма.

Троцки говори в своята реч за зависимостта на нашето народно стопанство от световното капиталистическо стопанство и уверяваше, че „от изолирания военен комунизъм ние все повече и повече идваме към *срастване* със световното стопанство“.

И така излиза, че нашето народно стопанство с неговата борба на капиталистическите и социалистическите елементи *се сраства* със световното *капиталистическо* стопанство. Аз говоря за *капиталистическото* световно стопанство, тъй като друго световно стопанство не съществува в природата в настоящия момент.

Това не е вярно, другари. Това е абсурд. Това е фракционно увлечение на Троцки.

Никой не отрича, че съществува зависимост на нашето народно стопанство от световното капиталистическо стопанство. Това никой не е отричал и не отрича, също тъй както никой не отрича това, че съществува зависимост на всяка страна и всяко народно стопанство, като не изключваме и американското народно стопанство, от международното капиталистическо стопанство. Но зависимостта е взаимна. Не само нашето стопанство зависи от капиталистическите страни, но и капиталистическите страни зависят от нашето стопанство, от нашия нефт, от нашите храни, от нашия дървен материал и, най-последно, от нашия необятен пазар. Ние получаваме кредити, да кажем, от „Стандарт Ойл“. Получаваме кредити от германските капиталисти. Но ние ги получаваме не заради нашите черни очи, а затова че капиталистическите страни се нуждаят от нашия петрол, от нашите храни, от нашия пазар за пласиране на машини. Не бива да се забравя това, че нашата страна представлява една шеста част от

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

света, представлява грамаден пазар за продажба, и капиталистическите страни не могат да минат без едни или други връзки с нашия пазар. Всичко това е зависимост на капиталистическите страни от нашето стопанство. Зависимостта тук е взаимна.

Значи ли това, че зависимостта на нашето народно стопанство от капиталистическите страни изключва възможността за построяване на социалистическо стопанство в нашата страна? Разбира се, не значи. Да се представя социалистическото стопанство като абсолютно затворено и абсолютно независимо от окръжаващите го народни стопанства — значи да се говори глупост. Може ли да се твърди, че социалистическото стопанство не ще има абсолютно никакъв внос и износ, не ще внася липсващите в страната продукти и изнася във връзка с това свои продукти? Не, не може да се твърди. А какво е експорт и импорт? Това е израз на зависимост на едни страни от други. Това е израз на икономическа взаимозависимост.

Същото това трябва да се каже за капиталистическите страни в наше време. Вие не можете да посочите нито една страна, която да няма износ и внос. Да вземем Америка, най-богатата страна от всички страни в света. Можем ли да кажем, че сегашните капиталистически държави, например Англия или Америка, са абсолютно независими страни? Не, не можем да кажем. Защо? Затова защото те зависят от вноса и износа, те зависят от суровините на другите страни (Америка зависи например от каучук и други суровини), те зависят от пазарите за продажба, където продават своите машини и други готови стоки.

Значи ли това, че ако няма абсолютно независими страни, с това се изключва самостоятелността на отделните народни стопанства? Не, не значи. Нашата страна зависи от другите страни също така, както и другите страни зависят от нашето народно стопанство, но това още не означава, че нашата страна с това е загубила или ще загуби своята самостоятелност, че тя не може да защити своята самостоятелност, че тя трябва да се превърне във винтче на международното капитали-

стическо стопанство. Трябва да се прави разлика между зависимостта на едни страни от други и икономическата самостоятелност на тези страни. Отричането на абсолютната независимост на отделните народностопански единици още не означава и не може да означава отричането на икономическата самостоятелност на тези единици.

Но Троцки говори не само за зависимостта на нашето народно стопанство. Той превръща тази зависимост в срастване на нашето стопанство със световното капиталистическо стопанство. Но какво значи срастване на нашето народно стопанство със световното капиталистическо стопанство? Това значи превръщането му в придатък на световния капитализъм. Но нима нашата страна представлява придатък на световния капитализъм? Разбира се, не! Това е глупост, другари. Това е несериозно.

Ако това беше вярно, ние не бихме имали никаква възможност да защитим нашата социалистическа индустрия, нашия монопол на външната търговия, нашия национализиран транспорт, нашия национализиран кредит, нашето планово ръководство на стопанството.

Ако това беше вярно, ние бихме стояли вече на пътя на израждането на нашата социалистическа индустрия в обикновена капиталистическа индустрия.

Ако това беше вярно, ние не бихме имали успехи на фронта на борбата на социалистическите елементи на нашето стопанство с капиталистическите елементи.

Троцки казваше в своята реч, че „в действителност ние през всичкото време ще се намираме *под контрола* на световното стопанство“.

По този начин излиза, че нашето народно стопанство ще се развива под контрола на световното капиталистическо стопанство, тъй като друго световно стопанство освен капиталистическото няма сега в природата.

Вярно ли е това? Не, не е вярно. Това е мечта на капиталистическите акули, която никога не ще се осъществи.

Какво е контрол на капиталистическото световно стопанство? Контрол в устата на капиталистите не е

празна дума. Контрол в устата на капиталистите е нещо реално.

Капиталистически контрол — това значи преди всичко финансов контрол. Но нима нашите банки не са национализирани и нима те работят под ръководството на европейските капиталистически банки? Финансов контрол — това значи насаждане в нашата страна отделения на крупните капиталистически банки, това значи образуване на така наречените „дъщерни“ банки. Но нима у нас има такива банки? Разбира се, че няма. И не само че ги няма, но тях няма да ги има никога, докато е жива Съветската власт.

Капиталистически контрол — това значи контрол над нашата промишленост, денационализация на нашата социалистическа промишленост, денационализация на нашия транспорт. Но нима нашата промишленост не е национализирана и нима тя не расте именно като национализирана промишленост? Нима някой се кани да денационализира макар и едно от национализираните предприятия? Аз не зная, разбира се, какви предположения има там, в Концескома на Троцки (С м я х). Но че за денационализаторите няма живот в нашата страна, докато живее Съветската власт — в това можете да не се съмнявате.

Капиталистически контрол — това значи право за разпореждане с нашия пазар, това значи ликвидиране монопола на външната търговия. Аз зная, че капиталистите на Запад неведнаж са си били главите в стената в старанието си да пробият бронята на монопола на нашата външна търговия. Известно е, че монополът на външната търговия е щит и ограда за нашата млада социалистическа промишленост. Но нима капиталистите можаха вече да постигнат успехи в работата по ликвидиране монопола на външната търговия? Нима е трудно да се разбере, че докато има Съветска власт, монополът на външната търговия ще живее и укрепва въпреки всичко.

Капиталистически контрол означава, най-после, политически контрол, унищожаване на политическата самостоятелност на нашата страна, приспособяване законите

на страната към интересите и вкусовете на международното капиталистическо стопанство. Но нима нашата страна не е политически самостоятелна страна? Нима нашите закони не се диктуват от интересите на пролетариата и трудещите се маси в нашата страна? Защо да не се приведат факти, макар един факт, който говори за изгубване политическата самостоятелност на нашата страна? Нека се опитат да приведат.

Ето как капиталистите разбират контрола, ако, разбира се, говорим за действителен контрол, а не бърборим напразно за някакъв безплатен контрол.

Ако става дума за такъв действително капиталистически контрол — а може да става дума само за такъв контрол, тъй като с празно бърборене за безплатен контрол могат да се занимават само лоши литератори, — аз трябва да заявя, че такъв контрол у нас няма и не ще има никога, докато е жив нашият пролетариат и докато у нас има Съветска власт (А плодисменти).

Троцки казваше в своята реч:

„Става дума в обкръжение от световното капиталистическо стопанство да се построи изолирана социалистическа държава. Това може да се постигне само ако производителните сили на тази изолирана държава стоят по-високо от производителните сили на капитализма, тъй като в перспектива не за година или за десет години, а за половин век, *даже за столетие*, може да се укрепи само оная държава, оная нова обществена форма, производителните сили на която се окажат по-мощни отколкото производителните сили на старата стопанска система“ (виж стенограмата на речта на Троцки на VII разширен пленум на ИККИ).

Излиза следователно, че са необходими петдесет или даже сто години, за да може социалистическата стопанска система да докаже на дело своето превъзходство от гледна точка на развитието на производителните сили над капиталистическата стопанска система.

Това не е вярно, другари. Това е смесване на всички понятия и перспективи.

За да може феодалната стопанска система да докаже своето превъзходство над робската стопанска система, са били необходими, струва ми се, около двеста години, ако не и по-малко. А иначе не е могло и да бъде, тъй като темпът на развитието тогава е бил

страшно бавен, а техниката на производството е била повече от примитивна.

За да може буржоазната стопанска система да докаже своето превъзходство над феодалната стопанска система, са били необходими нещо около сто години, а даже и по-малко. Още в недрата на феодалното общество буржоазната стопанска система показва, че тя стои високо, много по-високо отколкото феодалната стопанска система. Разликата в сроковете се обяснява тук с по-бързия темп на развитието и по-развитата техника на буржоазната стопанска система.

Оттогава насам техниката постигна небивали успехи, а темпът на развитието стана просто бесен. Пита се, какво основание има Троцки да предположи, че на социалистическата стопанска система, за да докаже своето превъзходство над капиталистическата стопанска система, ще са нужни нещо около сто години?

Нима фактът, че начело на нашето производство ще стоят не тунеядци, а самите производители — нима този факт не е най-големият фактор за това, че социалистическата стопанска система ще има всички шансове да тласне стопанството напред с гигантски крачки и да докаже своето превъзходство над капиталистическата стопанска система за по-кратък срок?

Нима фактът, че социалистическото стопанство е най-обединеното концентрирано стопанство, че социалистическото стопанство се води по план — нима този факт не говори за това, че социалистическото стопанство ще има всички плюсове, за да докаже в сравнително по-кратък срок своето превъзходство над капиталистическата стопанска система, разкъсвана от вътрешни противоречия и разяждана от кризи?

Не е ли ясно след всичко това, че да оперираш тук с перспектива за петдесет и сто години — това значи да страдаш от суеверната вяра на наплагания еснафин във всемогъществото на капиталистическата стопанска система? (Г л а с о в е : „Вярно!“)

А какви са изводите? Тук изводите са два.

Първо. В своите възражения по въпроса за строителството на социализма в нашата страна Троцки отстъпи

от старата база на полемика на нова база. По-рано опозицията възразяваше от гледището на вътрешните противоречия, от гледището на противоречията между пролетариата и селяните, считайки тези противоречия за непреодолими. Сега Троцки подчертава външни противоречия, противоречия между нашето народно стопанство и световното капиталистическо стопанство, считайки тези противоречия за непреодолими. Ако по-рано Троцки считаше, че камън преткновения за социалистическото строителство в нашата страна са противоречията между пролетариата и селяните, сега той сменява фронта, отстъпва на друга база за критика на партийната позиция и твърди, че камън преткновения за социалистическото строителство са противоречията между нашата стопанска система и капиталистическото световно стопанство. С това той на дело призна несъстоятелността на старите аргументи на опозицията.

Второ. Но отстъплението на Троцки е отстъпление в дебри и блата. Всъщност Троцки отстъпи към Суханов прямо и открито. Към какво всъщност се свеждат „новите“ аргументи на Троцки? Те се свеждат към това, че предвид на своята икономическа изостаналост ние не сме дорасли до социализма, че у нас няма обективни предпоставки за построяване на социалистическото стопанство, че поради това нашето народно стопанство се превръща и трябва да се превърне в придаък на световното капиталистическо стопанство, в подконтролна стопанска единица на световния капитализъм.

Но това е „сухановщина“, явна и с нищо неприкрита „сухановщина“.

Опозицията се хлъзна към меншевика Суханов, към неговата позиция на пряко отричане на възможността за победоносно социалистическо строителство в нашата страна.

3. Ние строим социализъм в съюз със световния пролетариат

Че ние строим социализъм в съюз със селяните, това, струва ми се, нашата опозиция не се решава открито

да отрече. Строим ли ние социализъм в съюз със световния пролетариат — в това опозицията има склонност да се съмнява. Някои опозиционери даже твърдят, че нашата партия недооценява значението на този съюз. А един от тях, Каменев, стигна даже дотам, че започна да обвинява партията в национал-реформизъм, в подмяна на международната революционна перспектива с национал-реформистка перспектива.

Това е глупост, другари. Непроходима глупост. Само луди могат да отричат грамадното значение на съюза на пролетариите от нашата страна с пролетариите от всички останали страни в строителството на социализма. Само луди могат да обвиняват нашата партия в недооценяване съюза на пролетариите от всички страни. Само в съюз със световния пролетариат може да се строи социализмът в нашата страна.

Целият въпрос е в това, как да се разбира този съюз.

Когато пролетариите на СССР взеха властта през октомври 1917 г., това беше помощ на пролетариите от всички страни, това беше съюз с тях.

Когато пролетариите на Германия вдигнаха революция в 1918 г., това беше помощ за пролетариите във всички страни, особено пък за пролетариите в СССР, това беше съюз с пролетариата на СССР.

Когато пролетариите на Западна Европа разстройваха планове на интервенцията в СССР, не превозваха въоръжение за контрареволуционните генерали, създаваха комитети за действие и подкопаваха тила на своите капиталисти, това беше помощ на пролетариите в СССР, това беше съюз на западноевропейските пролетарии с пролетариите на СССР. Без такова съчувствие и без такава подкрепа от страна на пролетариите от капиталистическите страни ние не бихме могли да спечелим гражданската война.

Когато пролетариите от капиталистическите страни пращат у нас цяла редица делегации, контролират нашето строителство и след това разнасят мълвата за успехите на нашето строителство по цяла работническа Европа — това е помощ на пролетариите в СССР, това е грамадна подкрепа на пролетариите в СССР, това е

съюз с пролетариите в СССР и юзда против възможната империалистическа интервенция в нашата страна. Без такава подкрепа и без такава юзда ние не бихме имали сега „отдых“, а без „отдых“ у нас не би имало разгърнатата работа по строителството на социализма в нашата страна.

Когато пролетариите на СССР укрепват своята диктатура, ликвидират стопанската разруха, разгръщат строителната работа и имат успехи в строителството на социализма — това е грамадна подкрепа на пролетариите от всички страни, на борбата им против капитализма, на борбата им за власт, тъй като съществуването на Съветската република, нейната здравина, нейните успехи на фронта на социалистическото строителство са грамаден фактор за световната революция, ободряващ пролетариите от всички страни в борбата им против капитализма. Едва ли може да се съмняваме, че унищожаването на Съветската република би повлякло след себе си най-черна и най-зла реакция във всички капиталистически страни.

Силата на нашата революция и силата на революционното движение в капиталистическите страни се състои в тази взаимна подкрепа и в този съюз на пролетариите от всички страни.

Такива са разнообразните форми на съюза на пролетариата на СССР със световния пролетариат.

Грешката на опозицията се състои в това, че тя не разбира или не признава тези форми на съюз. Бедата на опозицията се състои в това, че тя признава само една форма на съюз, формата на „пряката държавна подкрепа“ на пролетариата на СССР от страна на пролетариите от Западна Европа, т. е. оная форма, която за съжаление не може да се приложи засега, при това опозицията поставя съдбата на социалистическото строителство в СССР в пряка зависимост от тази подкрепа в бъдеще.

Опозицията мисли, че само признавайки такава форма на подкрепа, може да се запази за партията „международната революционна перспектива“. Но аз вече казах, че в случай на забавяне на световната революция такава позиция може да доведе само до непрекъснати отстъпки

от наша страна на капиталистическите елементи в нашето стопанство и в края на краищата до капитуланство и поражение.

Следователно излиза, че „пряката държавна подкрепа“ на пролетариата от Европа, предлагана от опозицията като единствена форма на съюз със световния пролетариат в случай на забавяне на световната революция, е прикритие на капитуланството.

„Международната революционна перспектива“ на Каменев като прикритие на капитуланството — ето накъде се оказва, че води работата Каменев.

Затова можем само да се учудваме на оная смелост, с която излезе тук Каменев, обвинявайки нашата партия в национал-реформизъм.

Откъде се е взела — някак си по-меко да кажем — такава смелост у Каменев, който у нас никога не се е отличавал нито с революционност, нито с интернационализъм?

Откъде такава смелост у Каменев, който всякога у нас е бил болшевик между меншевиките и меншевик между болшевиките? (С м я х.)

Откъде е взел тази смелост Каменев, когото Ленин на времето с пълно основание нарече „щрайкбрехер“* на Октомврийската революция?

Каменев иска да знае пролетариатът на СССР интернационален ли е. Аз трябва да заявя, че пролетариатът на СССР не се нуждае от атестацията на „щрайкбрехера“ на Октомврийската революция.

Вие искате да знаете мярката на интернационализма на пролетариата на СССР? Запитайте английските работници, запитайте германските работници (Б у р н и а п л о д и с м е н т и), запитайте китайските работници — и те ще ви разкажат за интернационализма на пролетариата на СССР.

4. Въпросът за израждането

И така, може да се счита за доказано, че опозицията стои върху гледището на откритото отричане на възмож-

* — стачкоизменник, изменник *Бълг. ред.*

ността за победоносно строителство на социализма в нашата страна.

Но отричането на възможността за победоносно строителство на социализма води към перспектива за израждане на партията, а перспективата за израждане от своя страна води към напускане на властта и към въпроса за образуване на друга партия.

Троцки си даде вид, че той не може да се отнася към този въпрос сериозно. Това е маскировка.

Не може да има съмнение в това, че ако ние не можем да строим социализъм, а революцията в другите страни се забавя, докато капиталът у нас се засилва също така, както се засилва „срастването“ на нашето народно стопанство със световното капиталистическо стопанство — от *гледницата на опозицията* остават само два изхода:

а) или да останем на власт и да провеждаме политика на буржоазна демокрация, да участвуваме в буржоазно правителство — значи да провеждаме „милитаризъм“;

б) или да напуснем властта, за да не се изродим, и наред с официалната партия да се образува нова партия, към което собствено се стреми и продължава всъщност да се стреми нашата опозиция.

Теорията за две партии или теорията за нова партия е пряк резултат от отричането на възможността за победоносно строителство на социализма, пряк резултат от перспективата за израждане.

И този, и другият изход водят към капитуланство, към поражение.

Как стоеше въпросът през периода на гражданската война? Въпросът стоеше така: ако ние не съумеем да организираме армия и да дадем отпор на враговете, диктатурата на пролетариата ще падне и ние ще загубим властта. Тогава войната беше на първо място.

Как стои въпросът сега, когато гражданската война завърши и задачите на стопанското строителство застанаха на първо място? Сега въпросът стои така: ако ние не можем да строим социалистическото стопанство, диктатурата на пролетариата, правейки все повече и по-

вече сериозни отстъпки на буржоазията, ще трябва да се изроди и да се повлече в опашката на буржоазната демокрация.

Могат ли комунистите да се съгласят да водят буржоазна политика при израждаща се диктатура на пролетариата?

Не, не могат и не трябва.

Оттук изходът: да напуснем властта и създадем нова партия, като очистим пътя за реставриращия се капитализъм.

Капитулантство — като естествен резултат от сегашната позиция на опозиционния блок — такъв е изводът.

IV

ОПОЗИЦИЯТА И ВЪПРОСЪТ ЗА ЕДИНСТВОТО НА ПАРТИЯТА

Преминавам към последния въпрос, към въпроса за опозиционния блок и единството на нашата партия.

Как се образува опозиционният блок?

Партията твърди, че опозиционният блок се образува чрез прехода на „новата опозиция“, чрез прехода на Каменев и Зиновиев на страната на троцкизма.

Зиновиев и Каменев отричат това, намеквайки, че не те са отишли при Троцки, а Троцки дошъл при тях.

Да се обърнем към фактите.

Аз говорих за резолюцията на XIV конференция по въпроса за строителството на социализма в нашата страна. Аз говорих за това, че Каменев и Зиновиев се отрекоха от тази резолюция, която не ще приеме и не може да приеме Троцки, отрекоха се затова, за да се сблизат с Троцки и да преминат на страната на троцкизма. Вярно ли е това или не? Да, вярно е. Опитаха ли се Каменев и Зиновиев да противопоставят нещо на това твърдение? Не, не се опитаха. Те заобиколиха този въпрос с мълчание.

Ние имаме по-нататък резолюцията на XIII конференция на нашата партия, която квалифицира троцкизма като дребнобуржоазен уклон и ревизия на ленинизма³³. Тази резолюция, както е известно, е утвърдена от V конгрес на Коминтерна. Аз казах в своя доклад, че Каменев

и Зиновиев се отрекоха от тази резолюция, като в своите специални заявления признаха правотата на троцкизма в борбата му с партията през 1923 г. Вярно ли е това или не? Да, вярно е. Опитаха ли се Зиновиев и Каменев да противопоставят каквото и да е на това твърдение? Не, не се опитаха. Те отговориха с мълчание.

Още факти. В 1925 г. Каменев писа за троцкизма следното:

„Др. Троцки стана оня канал, по който дребнобуржоазната стихия се проявява в нашата партия. Целият характер на неговите изказвания, цялото му историческо минало показват, че това е така. В своята борба срещу партията той стана вече в страната символ на всичко, което е насочено против нашата партия“ . . . „Ние трябва да вземем всички мерки, за да опазим от заразата на това неболшевишко учение ония слоеве на партията, на които то разчита, именно — нашата младеж, този бъдещ състав, който трябва да вземе в ръцете си съдбата на партията. И затова засилването на всякакъв вид разяснения за неправилността на позициите на др. Троцки, за това, че *трябва да се избере между троцкизма и ленинизма, че не може да се съчетае едното с другото** — това трябва да бъде непосредствена задача на нашата партия“ (виж Каменев „Партия и троцкизм“, сборника „За ленинизм“, стр. 84—86).

Има ли Каменев смелост да повтори тези думи сега? Ако той е готов да ги повтори, защо се намира сега в блок с Троцки? Ако той не се решава да ги повтори, не е ли ясно, че Каменев е напуснал своите стари позиции и е преминал на страната на троцкизма?

В 1925 г. Зиновиев писа за троцкизма:

„Последното изказване на др. Троцки („Уроци Октября“) не е нищо друго освен твърде открит вече *опит за ревизия или даже пряка ликвидация на основите на ленинизма**. Ще мине много кратко време и това ще бъде ясно на цялата наша партия и на целия Интернационал“ (виж Зиновиев, „Большевизм или троцкизм“, сборника „За ленинизм“, стр. 120).

Сравнете този цитат на Зиновиев със заявлението на Каменев в неговата реч: „Ние сме с Троцки, затова защото той не ревизира основните идеи на Ленин“ — и вие ще разберете цялата дълбочина на падението на Каменев и Зиновиев.

В същата 1925 г. Зиновиев писа за Троцки:

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

„Сега се решава въпросът, какво представлява РКП в 1925 г. В 1903 г. той се решаваше с отношението към първия параграф на устава, а в 1925 г. — с отношението към Троцки, към троцкизма. Който казва, че троцкизмът може да стане „законен оттенък“ в болшевишката партия, той сам престава да бъде болшевик. *Който иска сега да строи партията в съюз с Троцки, в сътрудничество с оня троцкизъм, който открито излиза против болшевизма, той отстъпва от основите на ленинизма**. Трябва да се разбере, че троцкизмът е изминат етап, че сега може да се строи ленинска партия само в разрез с троцкизма“ („Правда“, 5 февруари 1925 г.).

Има ли смелост Зиновиев да повтори сега тези думи? Ако е готов да ги повтори, защо той е сега в блок с Троцки? Ако той не може да ги повтори, не е ли ясно, че Зиновиев е напуснал ленинизма и е преминал към троцкизма?

За какво говорят всички тия факти?

За това, че опозиционният блок възникна чрез преминаването на Каменев и Зиновиев на страната на троцкизма.

Каква е платформата на опозиционния блок?

Платформата на опозиционния блок е платформа на социалдемократическия уклон, платформа на десния уклон в нашата партия, платформа на събиране всички и всякакви опортюнистически течения за организиране на борба против партията, против нейното единство, против нейния авторитет. Каменев говори за десния уклон в нашата партия, като кима към Централния комитет. Но това е уловка, груба и фалшива уловка, имаща за цел с кресливи обвинения против партията да прикрие опортюнизма на опозиционния блок. В действителност опозиционният блок е израз на десния уклон в нашата партия. Ние съдим за опозицията не по нейните изявления, а по нейните дела. А делата на опозицията говорят, че тя е сборен пункт и огнище на всички и всякакви опортюнистически елементи, от Осовски и „работническата опозиция“ до Суварин и Маслов, Корш и Рут Фишер. Възстановяване на фракционността, възстановяване на теорията за свободата на фракциите в нашата партия, събиране на всичките опортюнистически елементи на нашата партия, борба против единството на нашата партия, борба против нейните ръководещи кадри,

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

борба за образуване на нова партия — ето накъде тегли сега опозицията, ако се съди по изказването на Каменев. Изказването на Каменев е в това отношение повратен пункт от „заявлението“ на опозицията през октомври 1926 г. към възстановяване разколническата линия на опозицията.

Какво е опозиционният блок от гледището на единството на партията?

Опозиционният блок е зародиш на нова партия вътре в нашата партия. Нима не е факт, че опозицията имаше свой централен комитет и свои паралелни местни комитети? В своето „заявление“ от 16 октомври 1926 г. опозицията уверяваше, че се е отрекла от фракционността. Но нима изказването на Каменев не говори, че тя отново се е върнала към фракционната борба? Каква е гаранцията, че тя не е вече възстановила централната и местните паралелни организации на опозицията? Нима не е факт, че опозицията събираше специални членски вноски за своята каса? Каква е гаранцията, че тя не е тръгнала отново по този разколнически път?

Опозиционният блок е зародиш на нова партия, подкопаващ единството на нашата партия.

Задачата се състои в това, да се разбие и ликвидира този блок (Бурни аплодисменти).

Другари, диктатурата на пролетариата при господството на империализма в другите страни, когато една страна, само една страна, е успяла да пробие фронта на капитала — диктатурата на пролетариата при такива условия не може да съществува нито една минута без единство на партията, въоръжена с желязна дисциплина. Опитите да се подкопае единството на партията, опитите за образуване на нова партия трябва да бъдат унищожени в корена си, ако ние искаме да запазим диктатурата на пролетариата, ако ние искаме да строим социализъм.

Ето защо задачата се състои в това — да се ликвидира опозиционният блок и да се укрепи единството на нашата партия.

V

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Аз завършвам, другари.

Ако се направи равносметка на разискванията, може да се дойде до един общ извод, който не оставя никакви съмнения, а именно до извода, че XIV конгрес на нашата партия беше прав, като каза, че опозицията страда от неверие в силите на нашия пролетариат, неверие във възможността за победоносно строителство на социализма в нашата страна.

Това е общата наслойка от впечатления и общият извод, който не можеше да не се създаде у другарите.

По тоя начин пред вас стоят две сили. От една страна — нашата партия, която уверено води напред пролетариата на СССР, която строи социализъм и зове пролетариите от всички страни на борба. От друга страна — опозицията, която се тътри след нашата партия като грохнал старик с ревматизъм в краката, с болка в кръста, с мигрен в главата — опозиция, която сее навсякъде песимизъм и отравя атмосферата с брътвеж, че у нас, в СССР, от социализма нищо няма да излезе, че у тях там, у буржоата, всичко е добре, а у нас, у пролетариите, всичко е лошо.

Такива са, другари, двете сили, които стоят пред вас.

Вие трябва да направите избор между тях (С мя х).

Аз не се съмнявам, че вие ще направите правилен избор (А пло дис менти).

В своето фракционно заслепление опозицията разглежда нашата революция като нещо, лишено от всякаква самостоятелна сила, като някакво безплатно приложение към бъдещата, непобедила още революция на Запад.

Др. Ленин не гледаше така на нашата революция, на републиката на Съветите. Др. Ленин считаше републиката на Съветите като факел, осветляващ пътя на пролетариите от всички страни.

Ето какво казва за това др. Ленин:

„Примерът на Съветската република ще стои пред тях (т. е. пролетариите от всички страни. *И. Ст.*) за дълго време. Нашата

социалистическа република на Съветите ще стои здраво като факел на международния социализъм и като пример пред всички трудещи се маси. Там — стълкновения, война, кръвопролития, жертви на милиони хора, експлоатация на капитала, тук — истинска политика на мир и социалистическа република на Съветите“ (виж т. XXII, стр. 218).

Около този факел се създадоха два фронта: фронтът на враговете на пролетарската диктатура, които се стараят да развенчаят този факел, да го разклатят и го угасят, и фронтът на приятелите на диктатурата на пролетариата, които се стараят да поддържат факела и да раздухат неговия пламък.

Задачата се състои в това, да се поддържа този факел и се закрепи неговото съществуване в името на победата на световната революция.

Другари! Аз не се съмнявам, че вие ще вземете всички мерки този факел да гори и осветлява пътя на всички угнетени и поробени.

Аз не се съмнявам, че вие ще вземете всички мерки пламъкът на този факел да се раздухва с всички сили за страх на враговете на пролетариата.

Аз не се съмнявам, че вие ще вземете всички мерки такива факли да се запалят във всички части на света за радост на пролетариите от всички страни (Продължителни, дълго нестихващи аплодисменти. Всички делегати стават и пеят „Интернационала“. Трикратно „Ура!“).

ПИСМО ДО КСЕНОФОНТОВ

Четох писмото Ви и скицата за статия. Извинявайте, че закъснях с отговора си.

Моите забележки:

1) Аз съм против това, Вие да се наричате „ученик на Ленин и Сталин“. Аз нямам ученици. Наричайте се ученик на Ленин, Вие имате право на това, въпреки критиката на Шацкин. Но Вие нямате основание да се наричате ученик на ученика на Ленин. Това е неправилно. Това е излишно.

2) Аз съм против това, че Вие в полемиката си с Шацкин в края на 1926 г. се позовавате на моето лично писмо, написано през юли 1924 г. Още повече че обсъжданят въпрос за *определението на ленинизма* беше формулиран от мене през март 1924 г., преди излизането на книжката „За Ленин и ленинизма“³⁴. Аз и не говоря за това, че такова позоваване на извадка от моето писмо, без да Ви дава съвсем нищо в полемиката с Шацкин, обърква работата и пренася вниманието в друга плоскост, а мене може да застави да изляза в печата със заявление, неблагоприятно за Вас (което аз не бих искал да правя).

3) Аз считам, че изобщо Шацкин е прав, а Вие не сте прав. Аз съжалявам, че нямах възможност да прегледам Вашата нова брошура за стратегията. Аз непременно бих Ви убедил да не печатате такъв набързо и небрежно съставен труд с редица крайно груби грешки и неправилни формулировки.

4) Това, разбира се, не значи, че Шацкин е прав във всичко. Ще отбележа главните грешки на Шацкин.

Погрешно е у Шацкин например онова място в статията му, където той счита почти тъждествена формулата на Маркс за невъзможността да се изпълнят задачите на работническата класа в национални граници с формулата на Ленин за възможността на победата на социализма в една страна. Вместо да изясни разликата между тези формули и да разкрие историческите ѝ корени, Шацкин се е отървал с нищо неказваща забележка и така е замъглил най-важния въпрос. Но измъкването от въпроса не е решение на въпроса.

Шацкин не е прав и в това, че той, без сам да забележи това, *противопоставя* една на друга двете формули на Ленин за диктатурата на пролетариата (за диктатурата като господство на *една* класа и за диктатурата като *особена форма на съюза* на пролетариата и трудещите се слоеве на непролетарските класи при държавното ръководство на пролетариата). Шацкин е прав, като отхвърля идеята за съучастието на селячеството във властта, идеята за разделянето на властта между две класи при диктатурата. Но той не е прав, като противопоставя една на друга тези две формули, тъй като да ги противопоставяш — значи да не ги разбираш.

Не ми харесва също така и грубо самоувереният тон на статиите на Шацкин: сам проповядва скромност, а на дело проявява максимум самоувереност.

5) Съветвам Ви да не излизате с полемика в печата, защото Вие не сте прав, а Шацкин е изобщо прав. По-добре е да залягате за сериозно и задълбочено изучаване на ленинизма. Освен това съветвам Ви веднаж завинаги да се простите с привичката на прибързано фабрикуване на книжки по ленинизма. Това не е хубаво.

30 декември 1926 г.

Печата се за първи път.

РЕЧ НА XV МОСКОВСКА ГУБЕРНСКА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ³⁵

14 януари 1927 г.

Другари, аз нямах намерение да говоря. Нямах намерение, тъй като всичко, което трябваше да се каже на конференцията, е вече казано от други другари, ново няма какво да се каже, а да се повтаря казаното не струва. Но въпреки това поради настояванията на редица делегации ще трябва да кажа няколко думи.

В какво се изразява главното и характерното в положението на нашата страна, ако се погледне на работата от гледна точка на управлението на страната, от гледна точка на ръководството на цялата наша строителна работа?

Главното и характерното се състои в това, че партията съумя да напипа правилната политика — основната линия на партията се оказа правилна, а нейните ръководни указания се оказаха жизнени.

Ленин казваше:

Десет—двадесет години правилна политика по отношение на селяните — и нашата победа е осигурена.

Какво означава това? Това означава, че в дадения исторически момент въпросът за взаимоотношенията между пролетариата и селяните е за нас главният въпрос. И ето че нашата практика, нашата работа, работата на партията показва, че партията съумя да напипа правилното разрешение на този въпрос.

Какво се изисква, за да бъде правилна политиката на партията по този основен въпрос?

За това се иска, първо, политиката на партията да осигурява спойката, съюза между работническата класа и селяните.

За това се иска, второ, политиката на партията да осигурява ръководството на пролетариата вътре в този съюз, в тая спойка.

За да се осигури спойката, е необходимо нашата финансова политика въобще и нашата данъчна политика по-специално да съответствуват на интересите на трудещите се маси, ценовата политика у нас да бъде правилна, отговаряща на интересите на работническата класа и селяните, кооперативната общественост да се насажда както в града, така и особено в селото системно, всеки ден.

Аз мисля, че в това отношение ние сме на прав път. В противен случай ние бихме имали най-сериозни усложнения.

Няма да кажа, че у нас няма трудности в тая област. Трудности има, и то много сериозни. Но ние ги преодоляваме. И ние ги преодоляваме, затова защото нашата политика е изобщо правилна.

А какво се изисква, за да се осигури ръководството на селяните от пролетариата? За това е необходима индустриализацията на страната. За това е необходимо нашата социалистическа индустрия да расте и крепне. За това е необходимо нашата растяща социалистическа индустрия да води след себе си селското стопанство.

Ленин казваше: всеки нов завод, всяка нова фабрика до такава степен укрепват позициите на работническата класа по отношение на ръководството на селото, че никаква дребнобуржоазна стихия не е страшна за нас. Това той казваше в 1921 година. Оттогава се изминаха пет години. През този период нашата индустрия порасна, появиха се нови заводи и фабрики. И ето излиза, че всяка нова фабрика, всеки нов завод е нова крепост в ръцете на пролетариата, която му осигурява ръководството на милионните селски маси.

Вие виждате, че и в тази област партията съумя да напипа правилната политика.

Аз няма да кажа, че в тая област ние нямаме трудности. Трудности, разбира се, има, но ние не се боим от тях и ние ги преодоляваме, тъй като нашата политика в основата си е правилна.

Казват, че властта на Съветите е най-здравата власт от всички съществуващи правителства в света. Това е вярно. А с какво се обяснява това? То се обяснява с това, че политиката на Съветската власт е единствено правилната политика.

Но достатъчно ли е само една правилна политика, за да се побеждават всички и всякакви трудности, които възникват пред нас?

Не, не е достатъчно.

За това са необходими поне още две условия.

Първо условие. Необходимо е преди всичко правилната политика, изработена от партията, действително да се прокарва в живота, действително да се осъществява всецяло и напълно.

Да имаш правилна политика — това, разбира се, е първата работа. Но ако тази политика не се прокарва в живота, ако тя се изопачава на практика при прокарването ѝ в живота, каква полза от такава политика? В живота има случаи, когато политиката е правилна, но тя не се провежда или се провежда не така, както трябва да се провежда. Такива случаи у нас сега не са малко. Именно такива случаи Ленин имаше предвид, когато на XI конгрес в своя последен доклад³⁶ каза:

Нашата политика е правилна, но това не е достатъчно, затова работата сега е да уредим правилен подбор на хората и да организираме проверка на изпълнението.

Подбор на хората и проверка на изпълнението — ето върху какво заостряше Ленин въпроса в своя последен доклад. Аз мисля, че ние трябва да имаме пред очи това указание на Ленин през целия период на нашата строителна работа. За да ръководиш строителството, не е достатъчно да имаш правилни директиви. За това е необходимо още да се поставят на ръководни постове в нашата съветска, стопанска, кооперативна и всяка друга строителна работа такива хора, които раз-

бират смисъла и значението на тези директиви, които са способни честно и добросъвестно да провеждат тези директиви, които считат провеждането на тези директиви не празна формалност, а дело на чест, дело на своя висш дълг пред партията и пролетариата.

Ето как трябва да се разбира лозунгът на Ленин: правилен подбор на хората и проверка на изпълнението.

А у нас понякога става нещо напълно противоположно. Наглед като че ли признават нарежданията на висшите партийни органи и Съветската власт, а в действителност ги турят под миндера и продължават да провеждат съвсем друга политика. Нима не е факт, че понякога ръководителите на някои апарати — стопански, кооперативни и други, турят под миндера правилните указания на партията и продължават да шествуват по старата отъпкана пътека? Ако например централните органи на партията и Съветската власт решават, че най-близка задача на нашата политика е намаляване цените на дребно, а редица кооперативни и въобще търговски работници не обръщат внимание на това решение, като предпочитат да го заобикалят — как да се нарече това? Какво е това, ако не подкопаване на оная правилна политика, от добросъвестното прокарване на която зависи съдбата на спойката, съдбата на съюза на работниците и селяните, съдбата на Съветската власт?

Ленин имаше предвид именно такива случаи, когато казваше:

Линията ни е правилна, но машината се движи не нататък, накъдето тя трябва да се движи.

А с какво да се обясни тази несъгласуваност между линията и машината? Именно с това, че съставът на тази машина, съставът на тоя апарат не всякога е доброкачествен.

Ето защо правилното подбиране на дейците и проверката на изпълнението сега са една от най-близките задачи на партията и Съветската власт.

Ето защо партията трябва зорко да следи главните дейци на нашата строителна работа да се подбират с оглед на добросъвестното осъществяване на политиката на партията и на Съветската власт.

Второ условие. Но с това, разбира се, работата не се свършва. Необходимо е освен това да се издигне качеството на партийното ръководство на масите и с това да облекчим въвличането на широките работнически маси, а така също и на селяните в цялата наша строителна работа. Осигуряване ръководството на пролетариата — това е, разбира се, първата работа. Но пролетариатът проявява своята воля да ръководи чрез партията. Да се ръководи строителство с лоша партия начело е невъзможно. За да може пролетариатът да ръководи, необходимо е партията да стои на висотата на своето призвание на висш ръководител на масите. А какво се иска за това? За това се иска ръководството на партията да бъде не формално, не книжно, а действително. За това се иска ръководството на партията да бъде максимално гъвкаво.

Казват, че без привеждане широките маси на работническата класа в действие ние не можем да одържим победа на фронта на нашето строителство. Това е свършено вярно. Но какво значи това? Това значи, че за да се впрегнат широките маси в делото на нашето строителство, е необходимо тези маси да се ръководят правилно, гъвкаво, а не необмислено. А кой трябва да ръководи масите? Партията трябва да ръководи масите. Но партията не може да ръководи масите, ако тя не отчете ония изменения, които станаха сред работниците и селяните през последните години. Сега вече не може да се ръководи по старому, само с едни разпореждания и указания. Минаха времената на такова ръководство. Сега простото формално ръководство може да внесе само раздразнение. А защо? Защото активността на работническата класа нарасна, нараснаха нуждите на работническата класа, нарасна чувствителността на работниците към недостатъците на нашата работа и работниците станаха по-взискателни.

Добре ли е това? Разбира се, че е добре. Ние всякога сме се стремили към това. Но от това следва, че ръководството на работническата класа става по-сложно, а самото ръководство трябва да добие по-гъвкав характер. По-рано — случваше се — настъпиш го по крака — и нищо.

А сега това не може, другари! Сега се изисква максимално внимание даже към най-незначителните дреболии, тъй като битът на работниците се образува именно от тези дреболии.

Същото трябва да се каже и за селяните. Днешният селянин не е оня, който беше преди две-три години. Той стана също така по-чувствителен и съзнателен. Той чете статиите на така наречените ръководители, обсъжда ги, проучва и майчиното мляко на всекиго от ръководителите и си съставя свое собствено мнение за тях. Вие не мислете, че той е глупав, както ни го изобразяват понякога някои умници. Не, другари, селянинът е много по-умен от много умници в града. И ето той иска към него да се отнасят по-внимателно. Тука също така, както и по отношение на работниците, не може да се ограничаваме само с едни резолюции. Тука също така, както и по отношение на работниците, трябва да разясняваме указанията на партията и Съветската власт, да разясняваме търпеливо и внимателно, та хората да разберат какво иска партията и накъде тя води страната. Не разберат ли днес — потрудете се да обясните утре. Не разберат ли утре — потрудете се да обясните другиден. Без това няма и не може да има сега никакво ръководство.

Това, разбира се, не значи, че трябва да захвърлим ръководството. Не, не значи. Масата не може да уважава партията, ако партията захвърля ръководството, ако тя престава да ръководи. Масите сами искат да бъдат ръководени и те дирят твърдо ръководство. Но масите искат ръководството да бъде не формално, не книжно, а действително, разбрано за тях. Затова именно е необходимо търпеливо разясняване на целите и задачите, директивите и указанията на партията и Съветската власт. Както не бива да се захвърля ръководството, също така то не бива и да отслабва. Напротив, ръководството трябва да се усили. Но за да се усили ръководството, трябва самото ръководство да стане по-гъвкаво, а партията да се въоръжи с максимална отзивчивост към нуждите на масите.

Аз завършвам, другари. Нашата политика е правилна и в това е нашата сила. Но за да не увисне нашата по-

литика във въздуха, са необходими поне две условия. Първо, правилен подбор на дейците и проверка на изпълнението на директивите на партията. Второ, гъвкавост при ръководството на масите и максимална отзивчивост към нуждите на масите, отзивчивост и още веднаж отзивчивост (Шумни, продължителни аплодисменти и овации от цялата зала. Всички присъстващи стават и пеят „Интернационала“).

*„Правда“ бр. 13,
16 януари 1927 г.*

ПИСМО ДО ДР. ЗАЙЦЕВ

Закъснях с отговора във връзка със статията на др. Жиров, но по-добре късно отколкото никога.

Аз се изказах против напечатването в „Большевик“ на статията на др. Жиров за неравномерността на развитието на капиталистическите страни по следните мотиви:

1) Според мене статията е ученическа. Вижда се, че авторът не е овладял темата и няма представа за сложността на въпроса. Такива статии може спокойно да се поместват в ученическите списания, където хората могат да се упражняват, за да израснат после като зрели литератори. Но „Большевик“ е ръководно списание, от него се изискват ръководни указания по основните въпроси на теорията и политиката и затова да се помества статията на др. Жиров в „Большевик“ значи, първо, да се объркат читателите, второ, да се уронва престижът на „Большевик“ като ръководно списание.

2) Др. Жиров явно греши, като поставя на една дъска *политическата* страна на закона за неравномерността на развитието на капиталистическите страни с неговата *икономическа* страна. Че тия две страни съставляват съдържанието на закона за неравномерността, това, разбира се, е вярно. Но че политическата, неравномерност не представлява сега актуален въпрос за нас, ако се имат предвид нашите сегашни спорове с опозицията във ВКП(б), това не подлежи на никакво съмнение. В какво може да се види най-оче-

бийният израз на политическата неравномерност в дадения момент от гледна точка на световното развитие? В това, че у нас има власт напредничава, власт на пролетариата, власт на Съветите тогава, когато в най-развитите технически и културно страни съществува власт изостанала, т. е. буржоазна власт. Отрича ли опозицията възможността или наличието на тази политическа неравномерност? Не, не я отрича. Напротив, тя счита, че вземането на властта от пролетариата в една страна е напълно възможно.

Значи не в тази област лежат нашите разногласия.

Разногласията започват от въпроса за това, може ли *икономически* да се победи буржоазията, т. е. може ли да се построи социализмът при наличието на Съветска власт в една страна, обкръжена с капиталистически страни. Значи разногласията лежат в икономическата област. Ето защо ние изтъкваме икономическата страна на закона за неравномерността на развитието на капиталистическите страни. Грешката на др. Жиров се състои в това, че той не е забелязал тази особеност в нашите спорове с опозицията и е приел изтъкването на икономическата страна на закона за неравномерността на развитието за отричане на политическата страна на този закон.

Накратко, др. Жиров не е разбрал същността на нашите спорове с опозицията.

Аз оставям настрана това, че икономическата страна на закона за неравномерността е сама по себе си основата на всички и всякакви катастрофи в областта на развитието на световното капиталистическо стопанство, в това число и на политическите катастрофи.

3) Др. Жиров не вижда цялата дълбочина на разликата между доимпериалистическия капитализъм и империалистическия капитализъм. У него законът за неравномерността се превръща в проста „непропорционалност и нехармоничност“ на развитието на световния капитализъм. Но ако това е така, откъде се е появила разликата между капитализма, развиващ се по възходяща линия, и умиращия капитализъм, развиващ се по низходяща линия? Откъде се е появила разликата между плавно

еволуиращия капитализъм и капитализма, развиващ се със загиване, скокове и катастрофи? Защо по-рано беше невъзможна победата на социализма в отделни страни, а сега тя стана възможна? Може ли да се отвлечаме от такива факти като господството на финансовия капитал, колосалното развитие на техниката, тенденцията към нивелиране, разделянето на света на сфери на влияние, бурното, скокообразно развитие на капиталистическите страни с катастрофи и с периодическо пре-разделяне на разделения вече свят и с възможността за победа на социализма в отделни страни?

С какво се отличава в дадения случай позицията на др. Жиров от позицията на нашата опозиция и защо собствено, на какво основание той спори с опозицията?

Др. Жиров, както изглежда, не разбира, че законите на развитието на *капитализма* за разлика от социологическите закони, които имат отношение към *всички* фази на общественото развитие — могат и трябва да се менят. Законът за неравномерността при доимпериалистическия капитализъм е имал известен вид и резултатите при него са били едни, а при империалистическия капитализъм този закон приема друг вид и поради това при него се получават други резултати. Ето защо може и трябва да се говори за неравномерност в развитието на капиталистическите страни при империализма за разлика от неравномерността при стария капитализъм. Въпросът за това, как се менят законите на капитализма при разните стадии на капиталистическото развитие, как те се ограничават или усилват в своето действие в зависимост от изменящите се условия — този въпрос представлява особен теоретичен интерес, за което би трябвало да помисли преди всичко онзи, който пише специална статия върху закона за неравномерността. Бедата (а не вината) на др. Жиров се състои в това, че той съвършено не вижда тази страна на въпроса.

4) Аз не засягам другите според мене неясни за самия др. Жиров въпроси, засегнати в неговата статия, като например въпроса за „безсубективността на световната капиталистическа система“ и т. н. Аз виж-

дам, че др. Жиров го сърби езикът да каже нещо особено и удивително.

5) Що се касае до проекта за редакционната бележка към статията на др. Жиров, аз мисля, че такива редакционни бележки не трябва да се правят в такова отговорно списание като „Большевик“. Да се заяви, че редакцията „не се съгласява с някои положения на автора“, и да не се каже в какво се състоят тия положения—това значи да се отклониш от въпроса и да оставиш читателя в недоумение. Аз мисля, че „Большевик“ не трябва да дава такива бележки.

С ком. привет *И. Сталин*

28 януари 1927 г.

Печата се за първи път.

ДО ЛЕНСКИТЕ РАБОТНИЦИ

Априлският разстрел на ленските работници преди 15 години беше едно от най-кървавите злодеяния на царското самодържавие. Смелата борба на другарите, паднали в далечната тайга от царските куршуми, не е забравена от победилия пролетариат. Оглеждайки изминатия път, работниците в Съветския съюз могат да кажат: нито една капка работническа кръв на бодайбинците не е отишла напразно, тъй като враговете на пролетариата получиха възмездие, а пролетариатът одържа своята победа над тях.

Сега, освободени от царския и капиталистическия гнет, вие имате възможност да добивате злато на бреговете на Витим не за да обогатявате тунейдците, а за да укрепвате мощта на първата в света, *своя*, работническа държава.

Чест и слава на падналите в борбата за победата на работническата класа!

Приветствувайки ви, скъпи другари, в този ден на възпоминания за геройската борба на падналите другари, позволете да изразя увереност в това, че вие твърдо и неотклонно ще продължавате делото на понататъшната борба за пълна победа на социализма в нашата страна.

28 февруари 1927 г.

И. Сталин

*Вестник „Ленский Шахтер“
(гр. Бодайбо) бр. 87,
17 април 1927 г.*

ПРИВЕТСТВИЕ ДО СТАЛИНГРАДСКИЯ ВЕСТНИК „БОРЬБА“

Скъпи другари!

10 години боева работа на „Борьба“³⁷ на революционния пост са славен юбилей, с който могат да се гордеят работниците на Сталинград.

Борбата с генералите Краснов и Деникин, изгонването на контрареволуционерите и западните интервенти, преодоляването на стопанската разруха, успехите на фронта на мирното строителство на новия живот — такива са главните събития в живота на сталинградския пролетариат през последните 10 години. През целия този период „Борьба“ стоеше в първите редици на борците за социализъм, осветлявайки пътя на трудещите се.

Горещ привет на „Борьба“! Желая ѝ нови успехи!

И. Сталин

22 февруари 1927 г.

*Вестник „Борьба“ (Сталинград)
бр. 122, 31 май 1927 г.*

РЕЧ НА СЪБРАНИЕТО НА РАБОТНИЦИТЕ ОТ СТАЛИНСКИТЕ Ж. П. РАБОТИЛНИЦИ НА ОКТОМВРИЙСКАТА Ж. П. ЛИНИЯ

1 март 1927 г.

(Кратко изложение)

Другари! Обикновено на ораторите „се полага“ да говорят безкрай, та другите да ги слушат също така безкрай. Аз мисля, че този път ние ще постъпим малко по-иначе. Аз ще се огранича с това, че ще отговарям на въпросите, зададени в записките на отделни другари. Аз мисля, че така ще бъде по-весело. Ако сте съгласни, аз пристъпвам към работа.

Повечето от тези записки свеждат работата към един въпрос: ще имаме ли тази година война, през пролетта или през есента тази година?

Моят отговор: война няма да имаме нито през пролетта, нито през есента тази година.

Няма да имаме война тази година не затова че въобще няма опасност от империалистически войни. Не, опасността от войни съществува. Война няма да има тази година, затова защото нашите врагове не са готови за война, затова защото нашите врагове се боят от резултатите от войната повече от когото и да било, затова защото работниците на Запад не искат да воюват със СССР, а да се воюва без работниците е невъзможно, затова, най-последно, защото ние водим твърдо и непоколебимо политика на мир, а това обстоятелство затруднява войната с нашата страна.

След като обоснова тези положения с факти от областта на нашите отношения с големите и малки държави на Запад, др. Сталин премина към въпроса за политиката на СССР на Изток.

Казват ни, че политиката на дружба, която провеждаме по отношение на зависимите и колониалните народи на Изток, ще има за последствие някои отстъпки от наша страна, а значи и някои разноски за нас. Това, разбира се, е вярно. Но всяка друга политика би била неприемлива за нас не само от принципна гледна точка, но и от гледна точка на разноските по външната политика. Че тук ние не можем да провеждаме принципно друга политика освен политика на дружба, това произхожда от самата природа на Съветската власт, която разби оковите на империализма и върху това изгради своята мощ. Ето защо аз не ще се разпростирам върху това.

Да разгледаме въпроса от гледна точка на разноските по външната политика. Границите на нашата държава на Изток с Китай, Авганистан, Персия и Турция, както е известно, се простират на няколко хиляди версти*. На тия граници ние имаме сега най-незначителен брой войски, които се намират в дружески отношения с населението на пограничните държави, и ние можем да си позволим тази колосална икономия по охраната на границите, затова защото водим политика на дружба с тези държави.

Но да допуснем, че отношенията ни с тези страни не бяха дружески, а враждебни, както това беше през периода на руското самодържавие. Тогава ние щяхме да бъдем принудени да държим на тези граници няколко армии, въоръжени от главата до петите, и цяла редица военни кораби на Далечния изток, както това правят сега някои империалистически държави. А какво значи да се държат няколко армии и съответната флота на тези граници? Това значи да се изразходват ежегодно за тия армии и флота стотици милиони рубли народни пари. Това също така би било източна политика. Но тя би била най-непресметливата, най-разточителната и най-опасната от всички възможни политики. Ето защо аз мисля, че нашата политика на Изток е най-правилната в принципно отношение, най-вярната от гледна точка на

---

* верста = 1 км и 70 м *Бълг. ред.*

политическите резултати и най-икономичната от всички възможни политики на Изток.

Аз не се спирам на това, че такава политика ни осигурява траен мир на Изток не само по отношение на колониалните и зависимите страни, но и по отношение на Япония.

След редица оратори, които се изказаха в разискванията по напътствията за депутатите, др. Сталин отново взе думата, за да отговори на редицата нови записки от членове на събранието.

Другари! Позволете да отговоря на новите записки на другарите. От тези записки изпъкват два въпроса: въпросът за възможното прекъсване на англо-съветските дипломатически отношения и въпросът за основните постижения на нашето стопанско строителство.

Ще скъса ли Англия търговския договор от 1921 г.? Ще прекъсне ли тя дипломатическите отношения със СССР?

Разбира се, че скъсването на отношенията от страна на Англия не е изключено. Но аз мисля, че това е малко вероятно. А малко вероятно е, затова защото скъсването не може да даде нищо друго на Англия освен минуси. Аз не се спирам на това, че при тази мирна политика, която води СССР, отговорността за скъсването би била най-тежката отговорност от всички възможни тежки отговорности, каквито може да поеме върху себе си сега английското правителство...

В какво се състои нашето основно постижение в областта на стопанското строителство?

Говорят ни за недостатъците на нашето строителство. Казват, че тези недостатъци още не са ликвидирани. Всичко това е вярно, другари. Недостатъци имаме много както в заводите и фабриките, така и в апарата на нашето управление. Би било странно, ако нямаше недостатъци при тая колосална работа, с която ние се нагърбихме. Но работата не е в тези недостатъци. Важното сега е в това, че ние съумяхме да организираме със собствените си сили индустриализацията на нашата страна.

Какво значи да се индустриализира нашата страна? Това значи да се превърне аграрната страна в инду-

стриална. Това значи да се изгради и развие нашата индустрия на нова техническа основа.

Никъде в света още не е било една грамадна изостанала аграрна страна да се превърне в индустриална страна без ограбване на колонии, без ограбване на чужди страни или без големи заеми и дългосрочни кредити отвън. Спомнете си историята с промишленото развитие на Англия, Германия, Америка, и вие ще разберете, че това е именно така. Даже Америка, най-могъщата от всички капиталистически страни, е била принудена след гражданската война да се блъска цели 30—40 години, за да създаде своя промишленост за сметка на заеми и дългосрочни кредити отвън и ограбване на съседните ѝ държави и острови.

Можем ли ние да тръгнем по този „изпитан“ път? Не, не можем, тъй като природата на Съветската власт не търпи колониални грабежи, а на големи заеми и дългосрочни кредити нямаме основание да разчитаме.

Стара Русия, царска Русия, вървеше към индустриализация по друг път — пътя на сключване поробващи заеми и отдаване на поробващи концесии основните клонове на нашата промишленост. Вие знаете, че почти целият Донбас, повече от половината на петербургската промишленост, бакинският нефт и цяла редица железопътни линии, да не говорим за електрическата промишленост, се намираха в ръцете на чуждестранни капиталисти. Това беше път на индустриализация за сметка на народите на СССР и против интересите на работническата класа. Ясно е, че ние не можем да тръгнем по този път: не за това се борихме ние срещу игото на капитализма, не за това ние съборихме капитализма, за да отидем след това доброволно под ярема на капитализма.

Остава един път, пътят на собствените натрупвания, пътят на икономии, пътят на пресметливото водене на стопанството, за да се натрупат необходимите средства за индустриализацията на нашата страна. Няма съмнение, че тая задача е трудна. Но въпреки трудностите, ние вече я разрешаваме. Да, другари, четири години след гражданската война ние вече разрешаваме тази задача.

Ето как стои въпросът, другари, и ето какви са нашите основни постижения.

Тази година ние даваме за нуждите на промишлеността един милиард и триста милиона рубли. С тези пари ние строим нови заводи, ремонтираме старите, въвеждаме нова техника, увеличаваме броя на работническата класа. По тоя начин ние постигнахме това, че изграждаме основите на новата промишленост със свои собствени натрупвания. По тоя начин ние постигнахме това, че издигаме грандиозното здание на новата, социалистическата промишленост със свои собствени средства. Ето в какво е нашето основно постижение, другари.

Казват, че това грандиозно здание има някои недостатъци, че мазилката не е както трябва, че тук-там тапетите се отлепват, че там някъде в ъгъла сметта още не е изметена и т. н. Всичко това е така. Но нима в това е въпросът и нима това е главното? А грандиозното здание на новата промишленост издига ли се, или не? Да, издига се. А това здание строи ли се със собствени средства, или не? Да, със собствени средства. Не е ли ясно, че в работата по стопанското строителство, в работата по индустриализацията ние вече достигаме главното и основното?

Ето в какво е основата на нашите постижения.

Някои от другарите са склонни да приписват тези успехи само на партията. С това собствено се и обяснява, че някои другари хвалят нея, нашата партия, без мярка. С това трябва да се обясни, че на някои от комунистите им се ще да се похвалят и се погордеят — грях, който за съжаление все още е присъщ на нашего брата. Разбира се, правилната в основата си политика на нашата партия изигра огромна роля за постигането на тези успехи. Но политиката на нашата партия не би струвала и грош, ако тя не срещаше истинска дружеска подкрепа от страна на многомилionните маси безпартийни работници. С това собствено е и силна нашата партия, че тя има подкрепата на безпартийните работнически маси. Това не бива да се забравя, другари (Бурни аплодисменти).

ПИСМО ДО ДРУГАРИТЕ ЦВЕТКОВ И АЛИПОВ

Вашето запитване от 1. III. 1927 г. считам за недо-
разумение. И ето защо.

1) В моя доклад³⁸ става дума не за образуването на „самодържавния строй“ в Русия, а за образуването на централизиранни многонационални държави в Източна Европа (Русия, Австрия, Унгария). Не е трудно да се разбере, че това са две различни теми, макар и да не бива да се смятат за откъснати една от друга.

2) Нито в моя доклад, нито в моите тезиси³⁹ нищо не е казано за образуването на централизирана държава в Русия „не като резултат от икономическото развитие, а в интересите на борбата с монголите и други народи на Изток“ (вижте вашето писмо). За това противопоставяне трябва да отговаряте вие, а не аз. Аз говоря само за това, че процесът на образуването на централизиранни държави в Източна Европа поради необходимостта за отбрана е вървял *по-бързо* отколкото процесът на групиране на хората в нации, поради което са се и образували тук многонационални държави преди ликвидацията на феодализма. Това, както виждате, не е онова, което вие неправилно ми приписвате.

Ето цитат от моя доклад:

„В Източна Европа, напротив, процесът на образуване на нации и ликвидацията на феодалната разпокъсаност не е съвпаднал по време с процеса на образуването на централизиранни държави. Аз имам предвид Унгария, Австрия, Русия. В тия страни още не е имало капиталистическо развитие, то може би едва се е зараж-

дало, когато интересите за отбрана срещу нашествието на турците, монголите и други народи от Изток са налагали незабавното образуване на централизирани държави, способни да удържат напора на нашествието. И тъй като в Източна Европа процесът на появяване централизирани държави *е вървял по-бързо* от процеса на групиране на хората в нации, там са се образували смесени държави, състоящи се от няколко народа, негрупирани още в нация, но обединени вече в една обща държава.“⁴⁰

А ето цитат от моите тезиси, приети от X конгрес на партията:

„Там, където образуването на нациите изобщо е съвпаднало по време с образуването на централизирани държави, нациите естествено са се облекли в държавна обвивка, развили са се в самостоятелни буржоазни национални държави. Така е ставало в Англия (без Ирландия), Франция, Италия. В Източна Европа, напротив, образуването на централизирани държави, *ускорено* от необходимостта за самоотбрана (нашествието на турците, монголите и др.), станало преди ликвидацията на феодализма, значи преди образуването на нациите. Поради това нациите не са се развили тук и не са могли да се развият в национални държави, а са образували няколко смесени, многонационални буржоазни държави, състоящи се обикновено от една силна, господстваща нация и няколко слаби, подчинени. Такива са: Австрия, Унгария, Русия.“⁴¹

Моля, обърнете внимание на подчертаните в цитатите думи.

3) Ако прегледате целия мой доклад пред X конгрес, а така също и тезисите по националния въпрос (първата им част), не е трудно да се убедите, че темата на доклада не е въпросът за образуването на „самодържавния строй“, а въпросът за образуването на многонационалните централизирани държави в Източна Европа и за факторите, ускоряващи този последен процес.

С ком. привет *И. Сталин*

7 март 1927 г.

Печата се за първи път.

КЪМ ВЪПРОСА ЗА РАБОТНИЧЕСКО-СЕЛСКОТО ПРАВИТЕЛСТВО

Отговор на Дмитриев

Вашето писмо от 14 януари т. г. до „Большевик“ по въпроса за работническо-селското правителство ми бе препратено в ЦК за отговор. Поради претрупаност отговарям със закъснение, за което моля извинение.

1) Не бива да се поставя въпросът така, както го поставят някои другари: „работническо-селско правителство — фактически или като агитационен лозунг“. Не бива да се казва, че макар у нас да няма фактически работническо-селско правителство, все пак ние можем да говорим за работническо-селско правителство като агитационен лозунг. При такава постановка на въпроса излиза, че нашата партия може да дава вътрешно фалшиви лозунги, които на дело са несъстоятелни, в които самата партия не вярва, но които все пак се пускат в ход от партията, за да измами масите. Така могат да постъпват есерите, меншевиките, буржоазните демократи, тъй като разликата между думите и делата и лъгането на масите са едно от основните оръдия на тези умиращи партии. Но нашата партия никога и при никакви условия не може да постави въпроса така, тъй като тя е партия марксистка, партия ленинска, партия възходяща, която черпи своята сила от това, че у нея думите не се различават от делата, тя не лъже масите, тя говори на масите само истината и строи своята политика не върху демагогията, а върху научния анализ на класовите сили.

Въпросът трябва да се постави така: *или* у нас няма работническо-селско правителство — и тогава лозунгът за работническо-селско правителство трябва да се отхвърли като ненужен и фалшив лозунг, *или* у нас действително има работническо-селско правителство, съществуването на такова правителство съответствува на състоянието на класовите сили — и тогава лозунгът за работническо-селско правителство е правилен и революционен лозунг. Едното или другото. Тук трябва да се избира.

2) Вие наричате лозунга за работническо-селско правителство „формула на др. Сталин“. Това е съвършено неправилно. В действителност този лозунг или ако искате, тази „формула“ е лозунг на Ленин, а не на някого друго. Аз само го повторих във „Въпроси и отговори“⁴². Вземете XXII том от съчиненията на Ленин, стр. 13, 15, 90, 133, 210; XXIII том, стр. 93, 504; XXIV том, стр. 448; XXVI том, стр. 184, където Ленин нарича Съветската власт „*работническо-селско правителство*“; вземете XXIII том, стр. 58, 85, 86, 89; XXIV том, стр. 115, 185, 431, 433, 436, 539, 540; XXV том, стр. 82, 146, 390, 407; XXVI том, стр. 24, 39, 40, 182, 207, 340, където Ленин нарича Съветската власт „*работническо-селска власт*“ — вземете всички тези, а така също и някои други произведения на Ленин, и вие ще разберете, че лозунгът или „формулата“ за работническо-селско правителство е лозунг или „формула“ на Ленин, а не на някого друго.

3) Вашата основна грешка се състои в това, че Вие смесвате:

а) въпроса за нашето правителство с въпроса за нашата държава;

б) въпроса за класовата природа на нашата държава и нашето правителство с въпроса за всекидневната политика на нашето правителство.

Не бива да се смесва, а значи и да се отъждествява нашата държава с нашето правителство. Нашата държава е организация на пролетарската *класа* в държавна власт, призвана, за да смазва съпротивата на експлоататорите, да организира социалистическото стопанство, да ликвидира класите и т. н. А нашето правителство е върхът

на тази държавна организация, нейният ръководен връх. Правителството може да греши, то може да допусне грешки, които заплашват с временен провал диктатурата на пролетариата, но това още не ще означава, че пролетарската диктатура е неправилна и погрешна като принцип за построяването на държавата в преходния период. То ще означава само това, че ръководното ядро е лошо, че политиката на ръководното ядро, политиката на правителството не съответствува на диктатурата на пролетариата, че тази политика трябва да бъде изменена *в съответствие* с изискванията на диктатурата на пролетариата.

Държавата и правителството са еднородни по своята класова природа, но правителството е по-тясно по обем, то не обхваща държавата. Те са свързани органически помежду си и зависят едно от друго, но това не значи още, че може да ги струпваме в един куп.

Вие виждате, че не бива да се смесва въпросът за нашата държава с въпроса за нашето правителство, така както не бива да се смесва въпросът за пролетарската класа с въпроса за ръководния връх на пролетарската класа.

Но още по-недопустимо е смесването на въпроса за класовата природа на нашата държава и нашето правителство с въпроса за всекидневната политика на нашето правителство. Класовата природа на нашата държава и нашето правителство е ясна сама по себе си — тя е пролетарска. Целите на нашата държава и нашето правителство са също така ясни — те се свеждат към смазване съпротивата на експлоататорите, към организиране на социалистическото стопанство, към унищожаване на класите и т. н. Всичко това е ясно.

Към какво се свежда тогава въпросът за всекидневната политика на нашето правителство? Той се свежда към въпроса за *пътищата* и *средствата*, с помощта на които могат да се осъществят класовите цели на пролетарската диктатура в нашата селска страна. Пролетарската държава е необходима, за да смазва съпротивата на експлоататорите, да организира социалистическото стопанство, да унищожи класите и т. н. А

нашето правителство е необходимо освен за всичко това още и за да набележи ония *пътища* и *средства* (всекидневната политика), без които е немислимо осъществяването на тия задачи в нашата страна, където пролетариатът е малцинство, а селяните огромно мнозинство.

Какви са тези пътища и средства, към какво се свеждат те? Те се свеждат главно към мероприятия, насочени към запазване и укрепване на *съюза* на работниците и основната маса селяни, към запазване и укрепване на *ръководната роля* на намиращия се на власт пролетариат в този съюз. Едва ли е нужно да се доказва, че въвн от *такъв* съюз и без *такъв* съюз нашето правителство би било безсилно и ние не бихме имали възможност да постигнем осъществяването на ония задачи на диктатурата на пролетариата, за които аз току-що говорих. Колко дълго ще съществува този съюз, тази спойка, и докога ще продължава политиката на Съветското правителство по укрепването на този съюз, по укрепването на тази спойка? Ясно е, че дотогава докато има класи и докато съществува правителство като израз на класовото общество, като израз на диктатурата на пролетариата.

При това трябва да се има предвид, че:

а) съюзът на работниците и селяните ни е нужен не за да запазим селячеството като класа, а за неговото превъзпитаване и преобразяване по пътя, съответстваващ на интересите на победата на социалистическото строителство;

б) политиката на Съветското правителство е насочена не към закрепване, а към унищожаване на класите, към ускоряване темпа за унищожаване на класите.

Затова Ленин беше свършено прав, когато писа:

„Висшият принцип на диктатурата — това е поддържане на съюза на пролетариата и селяните, за да може той да удържи ръководната роля и държавната власт“ (т XXVI, стр. 460).

Няма нужда да се доказва, че именно това положение на Ленин, а не нещо друго, е ръководната линия на Съветското правителство във всекидневната му политика, че политиката на Съветското правителство през дадения стадий на развитие е всъщност политика на запазване и укрепване на *такъв* именно съюз на работ-

ниците и основната маса селяни. *В този смисъл* — но само в този смисъл, а не в смисъл на своята класова природа — Съветското правителство е *работническо-селско* правителство.

Да не признаваме това — значи да се отклоним от пътя на ленинизма и да тръгнем по пътя на отричане идеята за спойката, идеята за съюза на пролетариата и трудещите се селски маси.

Да не признаваме това — значи да смятаме, че спойката е машинация, а не реално революционно дело, че ние сме въвели непа за „агитация“, а не за социалистическо строителство заедно с основните селски маси.

Да не признаваме това — значи да считаме, че коренните интереси на основните селски маси не могат да бъдат удовлетворени от нашата революция, че тези интереси са в непримиримо противоречие с интересите на пролетариата, че ние не можем и не трябва да строим социализъм заедно с основните селски маси, че кооперативният план на Ленин е несъстоятелен, че меншевиките и техните пригласници са прави и т. н.

Достатъчно е само да се поставят тия въпроси, за да се разбере цялата гнилост и несъстоятелност на „агитационния“ подход към кардиналния въпрос за спойката. Ето защо аз казах в своите „Въпроси и отговори“, че лозунгът за работническо-селско правителство не е „демагогия“, не е „агитационна“ маневра, а безусловно правилен и революционен лозунг.

Накратко: едно е въпросът за класовата природа на държавата и правителството, която определя основните цели на развитието на нашата революция, а друго е въпросът за всекидневната политика на правителството, за *пътищата и средствата* на тази политика, необходими за осъществяването на тези цели. Двата тези въпроса са безусловно свързани помежду си. Но това още не значи, че те са тъждествени и че те могат да се струпват в един куп.

Вие виждате, че не бива да се смесва въпросът за класовата природа на държавата и правителството с въпроса за ежедневната политика на правителството.

Могат да кажат, че тук има противоречие: как може пролетарското по своята класова природа правителство да се нарича работническо-селско? Но тук противоречието е мнимо. Собствено тук има също такава „противоречие“, каквото някои наши мъдrecи се стараят да намерят между двете формули на Ленин за диктатурата на пролетариата, от които първата говори, че „диктатурата на пролетариата е власт на *една* класа“ (т. XXVI, стр. 398), а втората формула говори, че „диктатурата на пролетариата е *особена форма на класовия съюз** между пролетариата, авангарда на трудещите се, и многочислените слоеве на трудещите се (дребната буржоазия, дребните стопани, селяните, интелигенцията и т. н.)“ (т. XXIV, стр. 311).

Има ли противоречие между тези две формули? Разбира се, че няма. Как се постига в такъв случай властта на *една* класа (пролетариата) при класовия съюз, да речем, с основната маса на селячеството? Чрез осъществяване ръководната роля на намиращия се на власт пролетариат („авангарда на трудещите се“) в този съюз. Властта на една класа, класата на пролетариата, осъществявана с помощта на съюза на тази класа с основната маса на селяните въз основа на *държавното* ръководство на тези последните — ето основната мисъл на тези две формули. Къде е тук противоречието?

А какво означава *държавно* ръководство на пролетариата по отношение на основната маса на селяните? Това също такава ръководство ли е, каквото е имало например в периода на буржоазнодемократическата революция, когато ние се борехме за диктатура на пролетариата и селяните? Не, това не е такава ръководство. *Държавното* ръководство на пролетариата по отношение на селяните е ръководство при диктатурата на пролетариата. *Държавното* ръководство на пролетариата означава, че:

- а) буржоазията е вече съборена,
- б) на власт е пролетариатът,
- в) пролетариатът не дели властта с други класи,

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

г) пролетариатът строи социализъм, водейки след себе си основните маси на селяните.

А ръководството на пролетариата при буржоазно-демократическата революция и диктатурата на пролетариата и селяните означава, че :

а) капитализмът остава като основа,

б) на власт е революционндемократическата буржоазия, която представлява преобладаващата сила в състава на властта,

в) демократическата буржоазия дели властта с пролетариата,

г) пролетариатът освобождава селяните от влиянието на буржоазните партии, ръководи ги идейно-политически и подготвя борбата за събарянето на капитализма.

Както виждате, разликата тук е коренна.

Същото трябва да се каже по въпроса за работническо-селското правителство. Какво противоречие може да има в това, че пролетарската природа на нашето правителство и произхождащите оттук социалистически задачи не само не му пречат, но, напротив, го тласкат, необходимо го тласкат към провеждането на политиката за запазване и укрепване на работническо-селския съюз като най-важно средство за постигане на социалистическите класови задачи на пролетарската диктатура в нашата селска страна, че това правителство поради това се нарича работническо-селско правителство ?

Не е ли ясно, че Ленин беше прав, като провеждаше лозунга за работническо-селското правителство и като квалифицираше нашето правителство като работническо-селско правителство ?

Въобще трябва да се каже, че „системата на диктатурата на пролетариата“, с помощта на която в нашата страна се провежда властта на една класа, властта на пролетариата, е нещо твърде сложно. Аз зная, че на някои другари не им се нрави, не им е по вкуса тая сложност. Аз зная, че мнозина от тях биха предпочели с оглед на „принципа за най-малко разходване на сили“ да имат работа с по-проста и по-лека система. Но какво да се прави: първо, ленинизмът трябва да се вземе такъв, какъвто е той в действителност (не бива да се опростява

и вулгаризира ленинизмът), второ, историята показва, че най-простите и най-лесните „теории“ далеч не всякога са най-правилни.

4) В писмото си Вие се оплаквате:

„Грехът на всички другари, които осветляват този въпрос, е в това, че те говорят или само за правителството, или само за държавата и затова не дават окончателен отговор, като съвсем изпускат изпредвид какво отношение трябва да има между тези понятия“

Аз признавам, че такъв „грех“ има действително у нашите ръководни другари, особено ако се има предвид обстоятелството, че някои не твърде прилежни „читатели“ не искат сами да вникнат добре в съчиненията на Ленин и искат да им се раздъвква основно всяка фраза. Но какво да се прави: първо, нашите ръководни другари са твърде заети и обременени с текуща работа, което не им дава възможност да се заемат с разясняването на ленинизма, както се казва, точка по точка; второ, трябва все пак да се остави нещо и за „читателите“, които пък трябва най-после да преминат от лекото *четене* на съчиненията на Ленин към сериозното *изучаване* на ленинизма. А трябва да се каже, че без сериозно изучаване на ленинизма от страна на „читателите“ оплаквания като Вашето и „недоразумения“ всякога ще има.

Да вземем например въпроса за нашата държава. Ясно е, че нашата държава както по своята класова природа, така и по своята програма, по своите основни задачи, по своите действия, по своите дела е пролетарска държава, работническа държава, наистина с известно „бюрократическо извращение“. Спомнете си определението на Ленин:

„Работническата държава е абстракция. А на дело ние имаме работническа държава, първо, с тази особеност, че в страната преобладава не работническото, а селското население, и второ, работническа държава с бюрократическо извращение“ (т. XXVI, стр. 91).

В това могат да се съмняват само меншевиките, есерите и някои от нашите опозиционери. Ленин нееднократно разясняваше, че нашата държава е държава на пролетарската диктатура, а пролетарската диктатура е

власт на една класа, власт на пролетариата. Всичко това е известно много отдавна. А при това има не малко „читатели“, които са били и все още са недоволни от Ленин по повод на това, че понякога Ленин наричаше нашата държава „работническо-селска“ държава, макар че не е трудно да се разбере, че Ленин при това е имал предвид не определянето на класовата природа на нашата държава и още повече не отричането на пролетарската природа на тази държава, а това, че пролетарската природа на съветската държава води към необходимостта от спойка на пролетариата и основните маси на селячеството, поради което политиката на съветското правителство трябва да бъде насочена към укрепване на тази спойка.

Вземете например XXII том, стр. 174; XXV том, стр. 50, 80; XXVI том, стр. 40, 67, 207, 216; XXVII том, стр. 47. Във всички тези трудове, а така също и в някои други произведения Ленин квалифицира нашата държава като „работническо-селска“ държава. Но би било странно да не се разбира, че във всички тия случаи Ленин има предвид не характеристиката на класовата природа на нашата държава, а определението на оная политика за укрепването на спойката, която произлиза от пролетарската природа и социалистическите задачи на нашата държава в условията на нашата селска страна. В този условен и ограничен смисъл, *но само в този смисъл*, може да се говори за „работническо-селска“ държава, което и прави в посочените места на своите трудове Ленин.

Що се отнася до класовата природа на нашата държава, аз вече казах по-горе, че по тоя въпрос Ленин даде най-точна формулировка, която не допуска никакви погрешни тълкувания: работническа държава с бюрократическо извращение в страна с преобладаващо селско население. Струва ми се, че е ясно. Въпреки това някои „читатели“, които умеят „да четат“ буквите, но не желаят да разберат прочетеното, все още продължават да се оплакват, че Ленин ги „объркал“ по въпроса за характера на нашата държава, а „учениците“ не искат да „оправят“ „обърканото“. Малко смешничко...

Вие ще запитате: къде е изходът от „недоразуменията“?

Изходът според мене е един: да се изучава Ленин не по отделни цитати, а по същество, да се изучава сериозно и задълбочено, неуморно.

Друг изход аз не виждам.

*„Большевик“ бр. 6.
15 март 1927 г.*

ПИСМО ДО ШИНКЕВИЧ

Извинявам се за късния отговор.

1) Вие се позовавате на думите на Ленин (виж XXVI и XXVII том⁴³) против водката. Думите на Ленин, разбира се, са известни на Централния комитет. Ако при все това ЦК на партията се съгласи с въвеждането на водката, това е защото той имаше съгласието на Ленин за това, дадено в 1922 година.

Ленин не смяташе за изключено, че при известни жертви от наша страна ние ще можем да урегулируем своите сметки по дълговете с буржоазните държави и да получим крупен заем или крупни дългосрочни кредити. Така мислеше той през периода на конференцията в Генуа⁴⁴. При такава комбинация ние, разбира се, не бихме били принудени да въвеждаме водката. Но тъй като тази комбинация не се осъществи, а пари за промишлеността нямахме, когато без известен минимум от парични средства ние не можехме да разчитаме на щогоде сносно развитие на нашата промишленост, от което зависи съдбата на цялото наше народно стопанство — ние заедно с Ленин се убедихме, че ще трябва да въведем водката.

Кое е по-добро: заробване от чуждестранния капитал или въвеждане на водката — така стоеше въпросът пред нас. Ясно е, че ние се спряхме на водката, тъй като считахме и продължаваме да считаме, че ако за победата на пролетариата и селяните на нас ни пред-

стои да се изцапаме мъничко в калта, ние ще прибегнем и към това крайно средство за интересите на нашето дело.

Този въпрос се постави на обсъждане у нас в ЦК на нашата партия през октомври 1924 година. Някои от членовете на ЦК възразяваха против въвеждането на водката, без обаче да посочват никакви източници, от които би могло да се черпят средства за промишлеността. В отговор на това 7 члена на ЦК, в това число и аз, внесохме в пленума на ЦК следното заявление:

„През лятото на 1922 година и есента на същата година (септември) др. Ленин няколко пъти заявяваше на всекиго от нас, че поради безнадеждността да получим заем от чужбина (неуспеха в Генуа) ще бъде необходимо да се въведе монополът на водката, че това е особено необходимо за създаването на минимален фонд за поддържане на валутата и поддържане на промишлеността. Считаме за свой дълг да заявим всичко това, тъй като някои другари се позовават на по-раншни заявления на Ленин по този въпрос.“

Пленумът на ЦК на нашата партия взе решение за въвеждане монопола на водката.

2) Що се отнася до Вашето желание „да започнете писмена връзка с мене“, аз съм готов да Ви услужа и Ви моля да ми пишете по въпросите, които Ви интересуват. Възможно е да Ви отговарям с известно закъснение. Но все пак ще отговарям.

С ком. привет *И. Сталин*

20 март 1927 г.

Печата се за първи път.

РЕЧ НА V ВСЕСЪЮЗНА КОНФЕРЕНЦИЯ НА ВЛКСМ⁴⁵

29 март 1927 г.

Другари! Позволете да ви приветствувам от името на Централния комитет на нашата партия (Аплодисменти).

Позволете да ви пожелаая успех в трудната работа по организирането и политическото просвещаване на работническо-селската младеж в нашата страна.

Комсомолът у нас винаги е вървял в първите редици на нашите бойци. Нека се надяваме, че и за в бъдеще Комсомолът ще бъде в първите редици, носейки високо напред знамето на социализма (Аплодисменти).

А сега, след приветствията, разрешете да премина към два въпроса, за които току-що говориха с мен някои от вашите другари-комсомолци.

Първият въпрос — това е въпросът за нашата промишлена политика. Това са, така да се каже, наши вътрешни работи. И вторият въпрос е въпросът за нанкинските събития.⁴⁶ Това са значи външни работи.

Другари! Основната линия, по която трябва да тръгне нашата промишленост, основната линия, която трябва да определя всички нейни по-нататъшни крачки — това е линията за системното намаляване себестойността на промишлената продукция, линията за системното намаляване продажните цени на индустриалните стоки. Това е оня главен път, по който трябва да върви нашата индустрия, ако тя иска да се развива, ако тя иска

да крепне, ако тя иска да води след себе си селското стопанство, ако тя иска да заздравява и разширява фундамента на нашата социалистическа икономика.

Откъде се взе тази линия?

В какво се заключават причините, които определят необходимостта и целесъобразността на такава линия?

Тази линия се определя главно от четири основни причини.

Първата причина се състои в това, че промишленост, която се базира на високи цени, не е и не може да бъде действителна промишленост, тъй като такава промишленост трябва неизбежно да се изроди в парниково растение, което не е и не може да бъде жизнеспособно. Само промишленост, която системно намалява цените на стоките, само промишленост, която се базира на системно намаляване себестойността на продукцията, само промишленост, която следователно системно подобрява своето производство, техниката и организацията на труда, методите и формите на управление на стопанството — само такава промишленост е нужна за нас, защото само тя може да се развива напред и само тя може да даде на пролетариата пълна победа.

Втората причина се състои в това, че нашата промишленост се базира на вътрешния пазар. Ние не можем и нямаме възможност да конкурираме капиталистите на външния пазар. Вътрешният пазар е основният пазар за нашата промишленост. Но от това следва, че нашата промишленост може да се развива и крепне само дотолкова, доколкото ще се развива и разширява нашият вътрешен пазар, вместимостта на тоя пазар, масовото търсене на промишлени стоки. А от какво се определя разширяването на нашия вътрешен пазар, усилването на неговата вместимост? То се определя между другото от системното намаляване на цените на индустриалните стоки, т. е. оная най-основна линия на развитие на нашата промишленост, за която аз говорих по-горе.

Третата причина се състои в това, че без намаляване цените на индустриалните стоки, без системно поевтиняване на индустриалните стоки е немислимо да се запазят ония условия, които са необходими за

по-нататъшното увеличаване работната заплата на работниците. Първо, работниците сами са потребители на индустриални стоки, поради което намаляването на цените на тези стоки не може да няма сериозно значение за запазването и повишаването на реалната работна заплата. Второ, намаляването на цените на индустриалните стоки определя стабилността на цените на селскостопанските продукти, консумирани в градовете главно от работниците, което също така не може да няма най-сериозно значение за запазването и повишаването на реалната заплата на работниците. Може ли нашата социалистическа държава да не повишава системно работната заплата на работниците? Не, не може. Но от това следва, че системното намаляване на цените на индустриалните стоки е една от най-необходимите предпоставки за прогресивното повишаване жизненото равнище на работническата класа.

Най-после, четвъртата причина се състои в това, че без намаляването на цените на индустриалните стоки ние не можем да запазим оная спойка между пролетариата и селяните, между индустрията и селското стопанство, която е базата на пролетарската диктатура в нашата страна. Вие знаете, че селянинът плаща повече за индустриалните стоки, за манифактурата, за машините и т. н. Вие знаете, че това обстоятелство предизвиква сериозно недоволство сред селячеството и затруднява растежа на селското стопанство. А какво произлиза от това? От това произлиза само това, че ние трябва да провеждаме политика на системно намаляване цените на индустриалните стоки, ако действително искаме да запазим спойката, да запазим съюза на работническата класа и селяните и да развием по-нататък селското стопанство.

Но какво се изисква, за да стане възможна и напълно осъществима политиката на намаляване себестойността на индустриалната продукция и продажните цени на стоките? За това са необходими коренно подобряване техниката на производството, коренно подобряване организацията на труда в предприятията, коренно подобряване и опростяване на целия стопански апарат, реши-

телна борба с бюрократизма в стопанския апарат. Всичко това у нас се нарича социалистическа рационализация на производството и управлението на стопанството. Нашата индустрия навлезе в такава фаза на развитие, когато сериозният растеж на производителността на труда и системното намаляване себестойността на индустриалната продукция стават невъзможни без прилагането на нова, по-добра техника, без прилагането на нова, по-добра организация на труда, без опростяването и поевтиняването на нашия стопански апарат. Всичко това ни е необходимо не само за да повдигнем производителността на труда и да намаляваме цените на индустриалните стоки, но и за да се използват получените въз основа на това спестявания за по-нататъшното развитие и разширяване на нашата индустрия. Ето защо ни е нужна социалистическата рационализация на производството и управлението на стопанството.

По тоя начин се получава верига: ние не можем да развиваме индустрията по-нататък, без да намаляваме системно себестойността на индустриалната продукция и продажните цени на стоките, а намаляването на цените на индустриалните стоки е невъзможно без прилагането на нова техника, нови форми на организация на труда, нови, опростени способности за управление на стопанството. Оттук и въпросът за социалистическата рационализация на производството и управлението на стопанството като един от решаващите въпроси на съвременността.

Ето защо аз мисля, че неотдавнашното постановление на ЦК на нашата партия за рационализация на производството и управлението на стопанството⁴⁷ е едно от най-важните постановления на нашата партия, което определя нашата промишлена политика за най-близкия период.

Казват, че рационализацията изисква някои временни жертви от страна на някои групи работници, в това число и младежите. Това е вярно, другари.

Историята на нашата революция говори, че нито една крупна крачка не е минавала без някои жертви от страна на отделни групи от работническата класа в

интереса на цялата работническа класа в нашата страна. Да вземем например гражданската война, макар че днешните незначителни жертви по никой начин не могат да се сравнят с ония сериозни жертви, които додохме през периода на гражданската война. Вие виждате, че тези жертви се изплащат вече с лихвата.

Едва ли е нужно да се доказва, че днешните незначителни жертви ще се изплатят в близко бъдеще с излишък. Ето защо аз мисля, че ние не трябва да се спираме пред някои незначителни жертви в интереса на работническата класа като цяло.

У нас Комсомолът винаги е стоял в първите редове на нашите бойци. Аз не зная случаи той да е изоставал от събитията на нашия революционен живот. Аз не се съмнявам, че и сега по въпроса за провеждането на социалистическата рационализация в живота Комсомолът ще заеме подобаващото му място (Аплодисменти).

Позволете сега да премина към втория въпрос — към въпроса за нанкинските събития. Аз мисля, че нанкинските събития не бива да бъдат нещо неочаквано за нас. Империализмът не може да живее без насилия и грабежи, без кръв и стрелби. Затова той е и империализъм. Затова събитията в Нанкин не могат да бъдат изненада за нас.

Какво показват нанкинските събития?

Какъв е техният политически смисъл?

Те показват, че в политиката на империализма е настъпил прелом, прелом от въоръжения мир към въоръжената война срещу китайския народ.

Преди нанкинските събития империализмът се стареше да прикрива своите намерения с елейни речи за мир и ненамеса във вътрешните работи на другите страни, с маската на „цивилизация“ и „човеколюбие“, с Обществото на народите и т. н. След нанкинските събития империализмът захвърля настрана и елейните речи, и ненамесата, и Обществото на народите, и всякаква друга маска. Сега империализмът стои пред цял свят в цялата си голота на откровен хищник и угнетител.

На буржоазния пацифизъм е нанесен още един съкрушителен удар. Защото какво собствено могат да

противопоставят сладкопевците на империалистическия пацифизъм от рода на Бонкуровци, Брайтшайдовци и др. срещу *факта* на разстрела на нанкинските жители освен своите лъжливи пацифистични *речи*?

На Обществото на народите е ударена още една плесница. Защото кой освен лакеите на империализма може да счита за „нормален“ факта, че един от членовете на Обществото на народите разстрелва населението на друг член от Обществото на народите, а самото Общество на народите е принудено да мълчи, смятайки, че това не се отнася до него?

Доказано е, че нашата партия е била права, преценявайки докарването на войски към Шанхай като прелюдия за военни нападения срещу китайския народ. Защото кой освен слепите може сега да не вижда, че войските в Шанхай са били нужни на империализма за преминаване от „думи“ към „дела“.

Такъв е смисълът на нанкинските събития.

Какви можеха да бъдат намеренията на империалистите, които се решиха на нанкинската авантюра?

Възможно е, че сваляйки маската си и поставяйки на дневен ред артилерията в Нанкин, империалистите са искали да върнат назад колелото на историята, да турят край на разрастващото се революционно движение във всички страни и да поведат борба за възстановяването на оная относителна устойчивост на световния капитализъм, която съществуваше преди империалистическата война.

Известно е, че капитализмът излезе с неизлечими рани от империалистическата война.

Известно е, че преди десет години работниците и селяните на СССР пробиха фронта на капитала и му нанесоха неизлечима рана.

Известно е, че империалистическата война разклати основите на империалистическото господство в колониалните и зависимите страни.

Известно е, че десет години след Октомври китайските работници и селяни започнаха също така да пробиват фронта на империализма, при което няма никакви основания да се предполага, че те накрай не ще го пробият.

Така че възможно е империалистите да са искали да изтрият всичко това с един удар и да започнат „нова страница“ на историята. И ако те действително са искали това, трябва да се признае, че те са стигнали с пръст небето. Тъй като само хора, изпаднали в детинщина, могат да мислят, че законите на артилерията са по-силни от законите на историята, че колелото на историята може да се върне назад с изстрелите срещу Нанкин.

Възможно е империалистите, стреляйки срещу Нанкин, да са искали да сплашат с това угнетените народи от другите страни, стремещи се към свобода, като да им казват: за вас се разказва приказката в Нанкин. Това съвсем не е изключено, другари. Политиката на заплашвания има своите „основания“ в историята на империализма. Но че тя, тази политика, е негодна и не постига целта, в това едва ли може да има съмнение. Тази политика с „успех“ прилагаше на времето си руският царизъм. Но с какво завърши тя? Вие знаете, че тя завърши с пълния крах на царизма.

Възможно е, най-после, стреляйки срещу Нанкин, империалистите да са искали да сразят китайската революция в самото ѝ сърце и да направят невъзможно, първо, по-нататъшното придвижване на южните китайски войски и обединението на Китай и, второ, осъществяването на условията, изработени в преговорите за концесиите, които бяха проведени в Ханкоу. Това е напълно възможно и даже напълно вероятно. Че империалистите не искат единен Китай и предпочитат, за да могат „по-успешно да маневрират“, да имат два Китайа, в това вече капиталистическият печат на няколко пъти се издаде. Що се отнася до шанхайските и други концесии, едва ли можем да се съмняваме, че много от империалистите „не съчувствуват“ на ония условия, които бяха изработени и утвърдени в Ханкоу. И ето, стреляйки срещу Нанкин, империалистите очевидно искаха да кажат с това, че те предпочитат в бъдеще да водят преговори с националното правителство под натиска и под аккомпанимента на артилерията. Такива са музикалните вкусове на империалистите. Това, че тази странна музика прилича на

музиката на канибалите — това очевидно не смущава империалистите . . .

Ще постигнат ли те своите цели — това ще покаже най-близкото бъдеще. Необходимо е обаче да се забележи, че те постигнаха засега само едно: задълбочаване ненавистта на китайците против империализма, сплотяване силите на Гоминдана⁴⁸ и ново придвижване на революционното движение в Китай наляво.

Едва ли може да се съмняваме, че засега се получават обратни резултати.

По този начин излиза, че стреляйки срещу Нанкин, империалистите се стремяха към едно, а на дело се получи друго, при което се получи нещо точно противоположно на онова, към което те се стремяха.

Такива са резултатите и перспективите на нанкинските събития.

Такава е политиката на мъдреците от консервативния лагер.

Не напразно е казано, че когото бог обрича на гибел, той го лишава от разум (Бурни, дълго нестихващи аплодисменти).

*„Правда“ бр. 72,
31 март 1927 г.*

ПИСМО ДО ЧУГУНОВ

Закъснях извънредно с отговора си. Извинявам се.

1) Лениновата критика на Сун Ят-сен, дадена в 1912 година⁴⁹, разбира се, не е остаряла и си остава в сила. Но тази критика се отнасяше до стария Сун Ят-сен. Та Сун Ят-сен не стоеше през всичкото време на една точка. Той се развиваше напред, както и всичко в света се развива. След Октомври, а особено в 1920—21 година Ленин се отнасяше към Сун Ят-сен с голямо уважение главно поради това, че Сун Ят-сен започна да се сближава и сътрудничи с комунистите в Китай. Това обстоятелство трябва да се има предвид, когато се говори за Ленин и сунятсенизма. Значи ли това, че Сун Ят-сен е бил комунист? Не, не значи. Разликата между сунятсенизма и комунизма (марксизма) си остава. Ако въпреки това китайските комунисти сътрудничат с гоминданците в една партия, в партията на Гоминдана, това се обяснява с обстоятелството, че трите принципа на Сун Ят-сен — демокрация, националност, социализъм — са напълно приемлива база за съвместна работа на комунистите със Сунятсеновци в партията на Гоминдана в дадения стадий на развитие на китайската революция.

Разговорите за това, че едно време Русия също е стояла пред буржоазнодемократическа революция и въпреки това комунистите и есерите тогава не са влизали в една обща партия — тия разговори са лишени от всякаква почва. Въпросът е там, че тогава Русия не беше угнетена в национално отношение страна (тя сама

не беше далеч от това, да угнетява други нации), поради което в Русия отсъствуваше могъщият национален момент, събиращ в един лагер революционните сили на страната, когато в днешен Китай националният момент не само съществува, но е и *преобладаващ* момент (борбата против империалистическите угнетители), който определя характера на взаимоотношенията между революционните сили на Китай вътре в Гоминдана.

2) В моя доклад на XIV конгрес⁵⁰ не се казва *нищо една дума* за „отстъпки на Япония“, още повече „за сметка на Китай“. Това е несериозно, др. Чугунов. Аз говоря там само за дружески отношения с Япония. А що е дружески отношения от гледището на дипломацията? Това значи, че ние не искаме да воюваме с Япония, че ние сме за политиката на мира.

3) Що се отнася до двусмислената политика на Северна Америка, тя, тази двусмисленост, е толкова ясна и неъмнена, че не се нуждае от разяснение.

С ком. привет *И. Сталин*

9 април 1927 г.

Печатане за първи път.

ЗА ТРИТЕ ОСНОВНИ ЛОЗУНГА НА ПАРТИЯТА ПО СЕЛСКИЯ ВЪПРОС

Отговор на Ян—ски

Вашето писмо получих, разбира се, своевременно. Отговарям с малко закъснение, за което моля да ме извините.

1) Ленин казва, че „най-главният въпрос във всяка революция е въпросът за държавната власт“ (виж т. XXI, стр. 142). В ръцете на коя класа или на кои класи е съсредоточена властта; коя класа или кои класи трябва да бъдат съборени, коя класа или кои класи трябва да вземат властта — това е „най-главният въпрос във всяка революция“.

Основните стратегически лозунги на партията, които остават в сила през целия период на един или друг етап на революцията, не могат да бъдат наречени основни лозунги, ако не се опират изцяло и напълно на този кардинален тезис на Ленин.

Основните лозунги могат да бъдат прави само в такъв случай, ако те се градят върху марксистия анализ на класовите сили, ако те набелязват правна схема за разположението на революционните сили на фронта на класовата борба, ако те улесняват доведенето на масите към фронта на борбата за побед на революцията, към фронта на борбата за вземане властта от новата класа, ако те улесняват партия да формира от широките народни маси широка мощна политическа армия, която е необходима за решаване на тази задача.

В течение на един или друг етап от революцията могат да се случат поражения и отстъпления, неуспехи и отделни тактически грешки, но това още не значи, че основният стратегически лозунг е неверен. Така например основният лозунг през *първия* етап на нашата революция — „заедно с всички селяни, против царя и помещиците при неутрализиране на буржоазията, за победа на буржоазнодемократическата революция“ — беше съвършено правилен, въпреки че революцията в 1905 год. претърпя поражение.

Не бива значи да се смесва въпросът за основния лозунг на партията с въпроса за успехите или неуспехите на революцията на едно или друго стъпало от нейното развитие.

В хода на революцията може да се случи, че основният лозунг на партията е вече довел до събаряне властта на старите класи или на старата класа, но редица съществени искания на революцията, които произтичат от този лозунг, не са осъществени, или тяхното осъществяване се е проточило през цял период от време, или за тяхното осъществяване е необходима нова революция; но това още не значи, че основният лозунг е неправилен. Така например февруарската революция в 1917 г. събори царизма и помещиците, но не осъществи конфискацията на помещическите земи и т. н.; но това още не значи, че нашият основен лозунг през първия етап на революцията бе неправилен.

Или друг пример: Октомврийската революция осъществи събарянето на буржоазията и преминаването на властта в ръцете на пролетариата, но не доведе изведнаж: а) до пълното завършване на буржоазната революция изобщо и б) до изолирането на кулачеството в село, по-специално, като проточи тая работа през известен период от време; но това още не значи, че нашият основен лозунг през *втория* етап на революцията — „заедно с бедните селяни, против капитализма в града и селото при неутрализиране на средните селяни, за властта на пролетариата“ — беше неправилен.

Не бива значи да се смесва въпросът за основния лозунг на партията с въпроса за срока и формите на

осъществяване на едни или други искания, които произтичат от този лозунг.

Поради това стратегическите лозунги на нашата партия не бива да се оценяват нито от гледището на епизодичните успехи или поражения на революционното движение през един или друг период, нито още по-малко от гледището на сроковете или формите, в които се осъществяват едни или други искания, произтичащи от тези лозунги. Стратегическите лозунги на партията могат да бъдат оценявани само от гледището на марксисткия анализ на класовите сили и правилното разположение на революционните сили на фронта на борбата за победа на революцията, за съсредоточаване на властта в ръцете на новата класа.

Вашата грешка е в това, че вие заобикаляте този извънредно важен методологичен въпрос или не сте го разбрали.

2) В писмото си Вие пишете:

„Правилно ли е твърдението, че ние вървахме в съюз с всички селяни *само* до Октомври? Не, не е правилно. Лозунгът „съюз с всички селяни“ беше действителен до Октомври, *в момента на Октомври и в първия период след Октомври* — доколкото всички селяни бяха заинтересовани от завършването докрай на буржоазната революция.“

По този начин от този цитат излиза, че стратегическият лозунг на партията през *първия* етап на революцията (1905 г. — февруари 1917 г.), когато борбата се водеше за събаряне на царско-помешчическата власт и за установяване диктатурата на пролетариата и селяните, *не се отличавал* от стратегическия лозунг през *втория* етап на революцията (февруари 1917 г. — октомври 1917 г.), когато борбата се водеше за събаряне властта на буржоазията и за установяване диктатурата на пролетариата.

Вие значи отричате основната разлика между буржоазнодемократическата и пролетарско-социалистическата революция. А правите тази грешка поради това, че не искате, изглежда, да разберете тая проста работа, че основната тема на стратегическия лозунг е въпросът за властта на дадения етап от революцията, въпросът —

коя класа се събаря и в ръцете на коя класа преминава властта. Едва ли е необходимо да се доказва, че Вие тук коренно грешите.

Вие казвате, че в момента на Октомври и в първия период след Октомври ние сме провеждали лозунга „съюз с всички селяни“, доколкото всички селяни били заинтересовани от завършването докрай на буржоазната революция. Но кой Ви е казал, че Октомврийският преврат и Октомврийската революция се изчерпваха или си поставяха за основна задача завършването докрай на буржоазната революция? Откъде сте взели това? Нима събарянето на властта на буржоазията и установяването на диктатурата на пролетариата може да се вмести в рамките на буржоазната революция? Нима завоюването на диктатурата на пролетариата не е излизане от рамките на буржоазната революция? Как може да се твърди, че кулаците (те нали също така са селяни) можеха да поддържат събарянето на буржоазията и минаването на властта в ръцете на пролетариата?

Как може да се отрича, че декретът за национализиране на земята, за отменяване частната собственост върху земята, за забраняване покупко-продажбите на земята и т. н., въпреки че той не може да се счита за социалистически декрет, се провеждаше у нас в борба против кулачеството, а не в съюз с него?

Как може да се твърди, че кулаците (които също така са селяни) можеха да поддържат декретите на Съветската власт за експроприиране на фабриките, заводите, железниците, банките и т. н. или лозунга на пролетариата за превръщане империалистическата война във война гражданска?

Как може да се твърди, че *основното* в Октомври не са тези и други подобни актове, не е събарянето на буржоазията и установяването на диктатурата на пролетариата, а завършването докрай на буржоазната революция?

Безспорно е, че Октомврийската революция имаше като една от своите главни задачи завършването докрай на буржоазната революция, че без Октомврийската революция буржоазната революция не би могла да бъде за-

вършена, както и самата Октомврийска революция не би могла да бъде заздравена без завършването на буржоазната революция. И доколкото Октомврийската революция завършваше буржоазната революция докрай, тя трябваше да срещне съчувствие от страна на всички селяни. Всичко това е безспорно. Но нима може на това основание да се твърди, че завършването на буржоазната революция беше не *производно явление* в хода на Октомврийската революция, а нейна *същност* или нейна *основна цел*? Ами къде се е дянала у вас главната цел на Октомврийската революция — събарянето на властта на буржоазията, установяването на диктатурата на пролетариата, превръщането на империалистическата война във война гражданска, експроприацията на капиталистите и т. н.?

И ако главната тема на стратегическия лозунг е основният въпрос на всяка революция, т. е. въпросът за преминаването на властта от ръцете на една класа в ръцете на друга класа, не става ли ясно отгук, че въпросът за завършването на буржоазната революция докрай от пролетарската власт не бива да се смесва с въпроса за събарянето на буржоазията и за завоюването на самата тази пролетарска власт, т. е. с въпроса, който е главна тема на стратегическия лозунг през втория етап на революцията?

Едно от най-големите постижения на диктатурата на пролетариата е това, че тя доведе буржоазната революция докрай и изрина напълно средновековната смет. За селото това имаше най-важно и наистина решаващо значение. Без това не можеше да бъде осъществено съединяването на селските войни с пролетарската революция, за което Маркс говореше още във втората половина на миналия век⁵¹. Без това не можеше да бъде заздравена самата пролетарска революция.

При това трябва да се има предвид следното важно обстоятелство. Довеждането на буржоазната революция докрай не е единичен акт. В действителност то се проточи през цял период, обхващайки не само част от 1918 година, както твърдите в своето писмо, но и част от 1919 година (Поволжието — Урал) и от

1919—1920 г. (Украйна). Аз имам предвид настъплението на Колчак и Деникин, когато пред селяните като цяло се изправи опасността от възстановяване властта на помещиците и когато те, именно като *цяло*, бяха принудени да се сплотят около Съветската власт, за да осигурят довеждането на буржоазната революция докрай и за да запазят за себе си плодовете на тази революция. Тази сложност и многообразие на процесите на живия живот, това „чудновато“ преплитане на непосредствено социалистическите задачи на диктатурата на пролетариата със задачата да бъде доведена буржоазната революция докрай трябва да се имат винаги пред очи, за да се разберат правилно както приведените от Вас цитати от съчиненията на Ленин, така и механиката на осъществяване партийните лозунги.

Може ли да се заключи от това преплитане, че лозунгът на партията през *втория* етап на революцията беше погрешен, че този лозунг не се отличава от лозунга през *първия* етап на революцията? Не, не може. Напротив, това преплитане само потвърждава правилността на лозунга на партията през втория етап на революцията: заедно с *бедните* селяни против капиталистическата буржоазия в града и селото, за властта на пролетариата и т. н. Защо? Затова защото, за да се доведе буржоазната революция докрай, трябваше *отначало*, през Октомври, да се събори буржоазната власт и създаде пролетарска власт, тъй като само такава власт е способна да доведе докрай буржоазната революция; а за да се създаде през Октомври пролетарска власт, трябваше да се подготви и организира преди Октомври *съответната* политическа армия, способна да събори буржоазията, способна да установи властта на пролетариата, като при това няма нужда да се доказва, че *такава* политическа армия ние можехме да подготвим и да организираме *само* под лозунга: съюз на пролетариата с бедните селяни против буржоазията, за диктатура на пролетариата.

Ясно е, че без *такъв* стратегически лозунг, който се провеждаше от април 1917 година до октомври 1917 година, ние не бихме могли да имаме *такава* по-

литическа армия, не бихме могли значи да победим през Октомври, не бихме съборили властта на буржоазията и не бихме имали следователно възможност да доведем докрай буржоазната революция.

Ето защо завършването на буржоазната революция не бива да се противопоставя на стратегическия лозунг от втория етап на революцията, който имаше за задача да осигури завземането на властта от пролетариата.

За да се избягнат всички тези „противоречия“, има само едно средство — да се признае основната разлика между стратегическия лозунг през първия етап на революцията (буржоазнодемократическата революция) и стратегическия лозунг през втория етап на революцията (пролетарската революция), да се признае, че през първия етап на революцията ние вървахме заедно с *всички* селяни за буржоазнодемократическа революция, а през втория етап на революцията ние вървахме заедно с *бедните* селяни против властта на капитала за пролетарска революция.

А това трябва да се признае, тъй като анализът на класовите сили през първия и втория етап на революцията ни задължава да направим това. В противен случай не би могъл да се обясни фактът, че преди февруари 1917 година ние се борехме под лозунга за революционнoдемократическа диктатура на пролетариата и *селяните*, а след февруари 1917 година ние заменихме този лозунг с лозунга за *социалистическа* диктатура на пролетариата и *бедните* селяни.

Съгласете се, че заменянето на единия лозунг с другия през март—април 1917 година не може да се обясни по Вашата схема.

Тази основна разлика между двата стратегически лозунга на партията Ленин отбеляза още в брошурата си „Две тактики на социалдемократията в демократическата революция“. Лозунга на партията при подготовката на буржоазнодемократическата революция той формулира така:

„Пролетариатът трябва да проведе докрай демократическия преврат, като присъединява към себе си масата на селяните, за да

смаже със сила съпротивата на самодържавието и парализира неустойчивостта на буржоазията“ (виж т. VIII, стр. 96)

Другояче казано: с всички селяни против самодържавието при неутрализиране на буржоазията — за демократически преврат.

Що се отнася до лозунга на партията през периода, когато се подготвяше социалистическата революция, той го формулира така:

„Пролетариатът трябва да извърши социалистическия преврат, като присъединява към себе си масата на полупролетарските елементи от населението, за да сломи със сила съпротивата на буржоазията и парализира неустойчивостта на селяните и на дребната буржоазия“ (виж пак там).

Другояче казано: заедно с бедните селяни и въобще с полупролетарските слоеве на населението против буржоазията при неутрализиране на дребната буржоазия в града и селото — за социалистически преврат.

Това беше в 1905 година.

През април 1917 година Ленин, характеризирайки тогавашното политическо положение като преплитане на революционндемократическата диктатура на пролетариата и селяните с фактическата власт на буржоазията, казваше:

„Своеобразието на текущия момент в Русия се състои в *прехода* от *първия** етап на революцията, който поради недостатъчната съзнателност и организираност на пролетариата предаде властта на буржоазията — към *втория* неин етап, който трябва да даде властта в ръцете на пролетариата и *бедните* селски *словес*“* (виж „Априлските тезиси“ на Ленин — т. XX, стр. 88).

В края на август 1917 година, когато подготовката за Октомври вървеше с пълна пара, Ленин в специална статия „Селяните и работниците“ писа:

„Само пролетариатът и *селяните** могат да съборят монархията — такова беше основното за онова време (има се предвид 1905 година. *И. Ст.*) определение на нашата класова политика. И това определение беше вярно. Февруари и март 1917 година за лишен път потвърдиха това. Само пролетариатът, който ръководи *бедните селяни** (полупролетариите, както казва нашата програма), може да завърши войната с демократически мир, да излекува нейните рани, да започне станалите безусловно необходими и *неот-*

---

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

ложни стъпки към социализма — такава е определението на нашата класова политика сега“ (виж т. XXI, стр. 111)

Това не трябва да се разбира така, като че ли у нас има *сега* диктатура на пролетариата и бедните селяни. Това, разбира се, не е вярно. Ние вървахме към Октомври под лозунга за диктатура на пролетариата и бедните селяни и формално осъществихме този лозунг през Октомври, доколкото бяхме в блок с левите есери и делеяхме ръководството с тях, макар че фактически още тогава у нас имаше диктатура на пролетариата, тъй като ние, болшевиките, бяхме мнозинство. Диктатурата на пролетариата и бедните селяни престана обаче да съществува формално след левоесерския „пуч“⁵², след скъсването на блока с левите есери, когато ръководството премина *изцяло и напълно* в ръцете на *една* партия, в ръцете на нашата партия, която не дели и не може да дели ръководството на държавата с друга партия. Това именно се нарича у нас диктатура на пролетариата.

Най-сетне, през ноември 1918 година Ленин, хвърляйки поглед назад, върху изминатия от революцията път, писа :

„Да, нашата революция е буржоазна, *докато* ние вървим *заедно* със селяните като *цяло*. Това ние съзнавахме съвсем ясно, стотици и хиляди пъти сме го казвали от 1905 година насам, никога не сме се опитвали нито да прескочим това необходимо стъпало на историческия процес, нито да го отменим с декрети . . . Но в 1917 година, от месец *април*, *много преди Октомврийската революция, преди вземането** на властта *от нас**, ние казвахме открито и разяснявахме на народа : сега революцията не ще може да се спре на това стъпало, защото страната отиде напред, капитализмът направи стъпка напред, разорението взе невиджани размери и то ще *наложи* (независимо дали някой желае или не желае това), ще наложи стъпки напред, *към социализма*. Защото иначе *не е възможно* да се върви напред, да се спасява измъчената от войната страна, *да се облекчат* мъките на трудещите се и експлоатираните. Стана именно така, както ние казвахме. Развитието на революцията потвърди правилността на нашето разсъждение. *Отначало* заедно с „всички“ селяни против монархията, против помешчиците, против средновековието (и дотолкова революцията си остава буржоазна, буржоазнодемократическа). *След това* заедно с бедните селяни, заедно с полупролетариата, заедно с всички експлоатирани *против капитализма*, в това число *против селските богаташи, кулаците, спекулантите** — и дотолкова революцията става *социалистическа**“ (виж т. XXIII, стр. 390—391).

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

Както виждате, Ленин нееднократно е подчертавал цялата дълбочина на разликата между първия стратегически лозунг през периода на подготовката на буржоазнодемократическата революция и втория стратегически лозунг през периода, когато се подготвяше Октомври. Там лозунгът е: *с всички селяни* против самодържавието, тука лозунгът е: *с бедните селяни* против буржоазията.

Фактът, че довеждането на буржоазната революция докрай се проточи през цял период след Октомври, че доколкото ние довеждахме буржоазната революция докрай, не можеше да нямаме съчувствието на „всички“ селяни — този факт, както вече казах по-горе, ни на йота не разклаща основното положение, че ние вървахме към Октомври и победихме през Октомври заедно с *бедните селяни*, че ние съборихме властта на буржоазията и установихме диктатурата на пролетариата (една от задачите на която беше да се доведе докрай буржоазната революция) заедно с *бедните селяни*, при съпротивата на кулачеството (също селяни) и при колебанията на средните селяни.

Струва ми се, че е ясно.

3) По-нататък Вие пишете в писмото си:

„Правилно ли е твърдението, че *„ние дойдохме до Октомври с лозунга съюз със селската беднота при неутрализиране на средняка“*? Не, не е правилно. По посочените вече по-горе съображения и от приведените цитати от Ленин се вижда, че този лозунг е можал да възникне само тогава, когато „назря класовото деление сред селяните“ (Ленин), т. е. „през лятото и есента на 1918 г.““

Според този цитат излиза, че партията е пристъпила към неутрализиране на средняка не през периода на подготовката и не през Октомври, а след Октомври и особено след 1918 година, след комбедите*. Това е *съвършено невярно*.

Напротив, политиката на неутрализиране средняка не започна, а *завърши* след комбедите, след 1918 година. Политиката на неутрализиране средняка беше *отменена* (а не въведена) в нашата практика именно след 1918

* Комбед — комитет на селската беднота. *Бълг. ред.*

година. Именно след 1918 година, през март 1919 година, Ленин, като откриваше VIII конгрес на нашата партия, каза :

„Най-добрите представители на социализма от старото време — когато те още вярваха в революцията и ѝ служеха теоретически и идейно — говореха за *неутрализиране на селяните*, т. е. да се превърнат средните селяни в такъв обществен слой, който, ако не помага активно на пролетарската революция, поне да стои неутрално, да не ѝ пречи и да не застава на страната на нашите врагове. Тази отвлечена, теоретическа постановка на задачата е за нас напълно ясна. *Но тя не е достатъчна**. Ние навлязохме в *такъв стадий на социалистическото строителство**, когато трябва да се изработят конкретно, подробно проверени по опита на работата в село основни правила и указания, от които ние трябва да се ръководим, *за да застанем* по отношение на средния селянин *върху почвата на траен съюз*“ (виж т. XXIV, стр. 114).

Получава се, както виждате, нещо право противоположно на онова, което Вие казвате в писмото си, като при това Вие обръщате тука нашата *действителна* партийна практика нагоре с краката, смесвайки *началото* на неутрализирането с неговия *край*.

Среднякът хленчеше и се колебаеше между революцията и контрареволуцията, докато сваляхме буржоазията, докато властта на Съветите не беше още заздравена, поради което и трябваше той да бъде неутрализиран. Среднякът почна да се обръща към нас, когато почна да се убеждава, че буржоазията е „сериозно“ съборена, че Съветската власт се заздравява, че надвиваме кулака, че Червената армия започва да побеждава на гражданските фронтове. Именно след този прелом стана възможен третият стратегически лозунг на партията, даден от Ленин на VIII конгрес на партията: опрени на беднотата и в траен съюз със средняка — напред към социалистическото строителство.

Как сте могли да забравите този общоизвестен факт ?

От Вашето писмо по-нататък произтича, че политиката за неутрализиране на средняка *при преминаването* към пролетарската революция и в *първите дни* след победата на тази революция е погрешна, непригодна и поради това неприемлива. Това е *съвършено невярно*. Работата стои тъкмо обратно. Именно при събаряне властта на буржоазията и до заздравяването властта

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

на пролетариата най-много се колебае и съпротивява среднякът. Именно през този период са необходими съюзът с беднотата и неутрализирането на средняка.

Настоявайки на своята грешка, Вие твърдите, че въпросът за селяните има голямо значение не само за нашата страна, но и за другите страни, които „повече или по-малко напомнят икономиката на дооктомврийска Русия“. Това, последното, разбира се, е вярно. Но ето какво казва Ленин в своите тезиси по аграрния въпрос на II конгрес на Коминтерна⁵³ за политиката на пролетарските партии по отношение на средняка през периода на вземане властта от пролетариата. След като определя бедните селяни или, по-точно, „трудещите се и експлоатирани маси в село“ като отделна група, състояща се от селскостопанските работници, полупролетариите или парцелните селяни и дребните селяни, и преминавайки след това към въпроса за средните селяни, взети като особена група в село, Ленин казва:

„Под „средни селяни“ в икономически смисъл трябва да се разбират дребните земеделци, които владеят като собственост или под аренда също неголеми участъци земя. но все пак такива, които, първо, при капитализма, като общо правило, дават не само оскъдна издръжка на семейството от стопанството, но и възможност да се получава известен излишък, способен поне в най-добрите години да се превръща в капитал, и които, второ, доста често прибъгват (например в едно от две или три стопанства) към наемане на чужда работна сила... Революционният пролетариат не може да си поставя за задача — поне за близкото бъдеще и за началния период на пролетарската диктатура — привличането на този слой на своя страна. Той трябва да се ограничи със задачата да го неутрализира, т. е. да го направи неутрален в борбата между пролетариата и буржоазията“* (виж т. XXV, стр. 271—272).

Как може след това да се твърди, че политиката на неутрализиране средняка е могла „да възникне“ у нас „едва“ „през лятото и есента на 1918 година“, т. е. след решителните успехи в укрепването на властта на Съветите, в укрепването на властта на пролетариата?

Както виждате, въпросът за стратегиче лозунг на пролетарските партии в момент, когато те минават към социалистическа революция и към укрепване властта

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

на пролетариата, както и въпросът за неутрализирането на средняка не е така прост, както Вие го представяте.

4) От всичко казано по-горе се вижда, че провежданите от Вас цитати от съчиненията на Ленин съвсем не могат да бъдат противопоставени на основния лозунг на партията през втория етап на революцията, защото те, тези цитати: а) разглеждат не основния лозунг на партията *преди* Октомври, а довеждането на буржоазната революция докрай *след* Октомври, б) те не опровергават, а потвърждават правилността на този лозунг.

Аз вече казах по-горе и съм принуден да повтора още веднаж, че на стратегическия лозунг на партията през втория етап на революцията, в периода *до* вземането на властта от пролетариата, главната тема на който лозунг е въпросът за властта, не може да се противопоставя провежданата *след* вземането властта от пролетариата задача — да бъде доведена докрай буржоазната революция.

5) Вие говорите за известната статия на др. Молотов в „Правда“ „За буржоазната революция в нашата страна“ (12 март 1927 г.), която, оказва се, Ви и „потикнала“ да се обърнете към мене за разяснение. Аз не зная как Вие четете статиите. Аз също четох статията на др. Молотов и мисля, че тя съвсем не противоречи на казаното в моя доклад пред XIV конгрес на нашата партия за лозунгите на партията относно селяните.⁵⁴

Др. Молотов разглежда в статията си не основния лозунг на партията през октомврийския период, а това, че доколкото партията след Октомври довеждаше докрай буржоазната революция, тя имаше съчувствието на всички селяни. Но аз вече казах по-горе, че констатирането на този факт не отрича, а, напротив, потвърждава правилността на основното положение, че ние съборихме властта на буржоазията и установихме диктатурата на пролетариата заедно с бедните селяни и при неутрализиране на средняка против буржоазията в града и селото, че без това ние не бихме могли да доведем докрай буржоазната революция.

„Большевик“ бр. 7—8,
15 април 1927 г.

ВЪПРОСИТЕ НА КИТАЙСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

Тезиси за пропагандистите, одобрени от ЦК на ВКП(б)

I

ПЕРСПЕКТИВИ НА КИТАЙСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

Основните факти, които определят характера на китайската революция:

а) полуколониалното положение на Китай и финансово-икономическото господство на империализма;

б) гнетът на феодалните остатъци, задълбочаван от гнета на милитаризма и бюрокрацията;

в) растящата революционна борба на милионните маси на работниците и селяните против феодално-чиновническия гнет, против милитаризма, против империализма;

г) политическата слабост на националната буржоазия, нейната зависимост от империализма, нейният страх от размаха на революционното движение;

д) растящата революционна активност на пролетариата, растежът на авторитета му сред милионните маси на трудещите се;

е) съществуването на пролетарска диктатура в съседство с Китай.

Оттук двата пътя за развитие на китайските събития:

или националната буржоазия ще разгроми пролетариата, ще се споразумее с империализма и заедно с него ще тръгне в поход срещу революцията, за да я завърши с установяване господството на капитализма;

или пролетариатът ще отхвърли настрана националната буржоазия, ще укрепи хегемонията си и ще поведе след себе си милионните маси на трудещите се от

града и селото, за да преодолее съпротивата на националната буржоазия, да завоюва пълната победа на буржоазнодемократическата революция и постепенно да я преведе след това на релсите на социалистическата революция с всички произтичащи от това последствия.

Едно от двете.

Кризата на световния капитализъм и съществуването на пролетарската диктатура в СССР, опитът на която може да се използва с успех от китайския пролетариат, значително улеснява възможността за осъществяването на втория път за китайската революция.

От друга страна, фактът, че империализмът настъпва срещу китайската революция главно в единен фронт, че сега между империалистите няма оня разкол и оная война, които съществуваха например преди Октомврийската революция в лагера на империализма и които отслабваха империализма — този факт говори за това, че китайската революция ще срещне по пътя си към победата много повече трудности отколкото революцията в Русия, че в хода на тая революция ще има несравнимо повече дезертърства и предателства отколкото в периода на гражданската война в СССР.

Затова борбата между тези два пътя на революцията е характерна черта на китайската революция.

Именно затова основната задача на комунистите е борбата за победа на втория път на китайската революция.

II

ПЪРВИЯТ ЕТАП НА КИТАЙСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

През първия период на китайската революция, през периода на първия поход на север, когато националната армия, приближавайки се към реката Янцзе, одържаше победа след победа, а мощното движение на работниците и селяните още не беше успяло да се разгърне, националната буржоазия (не компрадорите⁵⁵) вървеше заедно с революцията. Това беше революция на обединения *общонационален* фронт.

Това не значи, че не е имало противоречия между революцията и националната буржоазия. Това значи само, че националната буржоазия, подкрепяйки революцията, се стараеше да я използва за свои цели, така че насочвайки я главно по линията на териториалните завоевания, да ограничи нейния размах. Борбата между десните и левите в Гоминдана през този период беше отражение на тези противоречия. Опитът на Чан Кайши през март 1926 г. да изгони комунистите от Гоминдана беше първият сериозен опит на националната буржоазия да обуздае революцията. Известно е, че ЦК на ВКП (б) още тогава считаше, че е „необходимо да се държи линия на оставане на компартията в състава на Гоминдана“, че е необходимо „да се води работата към излизането или изключването на десните от Гоминдана“ (април 1926 г.).

Това беше линия на по-нататъшно разгръщане на революцията, на тясно сътрудничество на левите и комунистите вътре в Гоминдана и в състава на националното правителство, на укрепване единството на Гоминдана и едновременно — разобличаване и изолиране на десните гоминданци, на подчиняване десните на дисциплината на Гоминдана, на използване десните, техните връзки и техния опит, доколкото те се подчиняват на дисциплината на Гоминдана, или на изгонването на десните от Гоминдана, доколкото те накърняват тази дисциплина и изменят на интересите на революцията.

Последвалите събития напълно потвърдиха правилността на тази линия. Мощното развитие на селското движение и организацията на селските съюзи и селските комитети, мощната стачна вълна в градовете и създаването на съветите на професионалните съюзи, победоносното настъпление на националните войски към Шанхай, обсаден от флотата и войските на империалистите — всички тия и подобни на тях факти говорят, че приетата линия е била единствено правилната линия.

Само с това обстоятелство може да се обясни фактът, че опитът на десните през февруари 1927 г. да разцепят Гоминдана и да създадат в Нанчан нов център

претърпя крах пред лицето на единодушния отпор на революционния Гоминдан в Ухан.

Но този опит беше признак на това, че в страната става прегрупиране на класовите сили, че десните и националната буржоазия не ще се успокоят, че те ще засилват работата срещу революцията.

Затова ЦК на ВКП(б) беше прав, когато през март 1927 г. казваше, че:

а) „сега китайската революция, във връзка с прегрупирането на класовите сили и концентрацията на империалистическите армии, преживява критичен период и че нейните по-нагатъшни победи са възможни само при решителен курс на разгръщане на масово движение“;

б) „необходимо е да се следва курс на въоръжаване работниците и селяните, превръщане селските комитети по места във фактически органи на властта с въоръжена самоотбрана“;

в) „компартията не трябва да скрива изменническата и реакционна политика на десните гоминданци и трябва да мобилизира масите около Гоминдана и китайската комунистическа партия за разобличаване на десните“ (3 март 1927 г.).

Затова лесно е да се разбере, че по-нататък мощният размах на революцията, от една страна, и натискът на империалистите в Шанхай — от друга страна, не можеха да не отхвърлят националната китайска буржоазия в лагера на контрареволуцията, също както и вземането на Шанхай от националните войски и стачките на шанхайските работници не можеха да не обединят империалистите за задушаване на революцията.

Това така и стана. Нанкинските разстрели послужиха в това отношение за сигнал към ново разграничаване на борещите се сили в Китай. Стреляйки срещу Нанкин и предявявайки ултиматум, империалистите искаха да кажат, че те дирят подкрепата на националната буржоазия за съвместна борба срещу китайската революция.

Разстрелвайки работническите митинги и извършвайки преврат, Чан Кай-ши, като че ли в отговор на зова на империалистите, казваше, че той е готов да се

споразумее с империалистите заедно с националната буржоазия срещу китайските работници и селяни.

III

ВТОРИЯТ ЕТАП НА КИТАЙСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

Превратът на Чан Кай-ши знаменува отделяне на националната буржоазия от революцията, зараждане на център на националната контрареволуция и споразумение на десните гоминданци с империализма против китайската революция.

Превратът на Чан Кай-ши означава, че отсега нататък в Южен Китай ще има два лагера, две правителства, две армии, два центъра — център на революцията в Ухан и център на контрареволуцията в Нанкин.

Превратът на Чан Кай-ши означава, че революцията е стъпила във втория етап на своето развитие; че е започнал *поврат* от революция на *общонационалния* обединен фронт към революция на многомилионните маси на *работници и селяни*, към *аграрна* революция, която ще усилва и разшири борбата против империализма, против джентрите и феодалните помешчици, против милитаристите и контрареволуционната група на Чан Кай-ши.

Това значи, че борбата между двата пътя на революцията, между привържениците на нейното по-нататъшно разгръщане и привържениците на нейното ликвидирание, ще се изостря от ден на ден, като с това запълня целия сегашен период на революцията.

Това значи, че революционният Гоминдан в Ухан, водейки решителна борба срещу милитаризма и империализма, ще се превръща на дело в орган на революционно-демократическата диктатура на пролетариата и селячеството, а контрареволуционната група на Чан Кай-ши в Нанкин, откъсвайки се от работниците и селяните и сближавайки се с империализма, ще сподели в края на краищата съдбата на милитаристите.

Но от това следва, че политиката на запазване единството на Гоминдана, политиката на изолиране на десните в Гоминдана и използването им за целите на

революцията не отговаря вече на новите задачи на революцията. Тази политика трябва да бъде заменена с политиката на решително изгонване на десните от Гоминдана, с политиката на решителна борба с десните до пълното им политическо ликвидиране, с политиката на съсредоточаване цялата власт в страната в ръцете на *революционния* Гоминдан, Гоминдан без неговите десни елементи, Гоминдан като блок между левите гоминданци и комунистите.

От това по-нататък следва, че политиката на тясно сътрудничество на левите и комунистите вътре в Гоминдана придобива в дадения етап особена сила и значение, че това сътрудничество отразява оформяващия се съюз на работниците и селяните вън от Гоминдана, че без такова сътрудничество победата на революцията е невъзможна.

От това следва по-нататък, че основен източник на силата на революционния Гоминдан е по-нататъшното разгръщане на революционното движение на работниците и селяните и укрепването на техните масови организации — революционните селски комитети, профсъюзите на работниците и другите масови революционни организации, като подготвителни елементи за Съветите в бъдеще, че основен залог за победата на революцията е растежът на революционната активност на милионните маси на трудещите се, а главна противоотрова против контрареволуцията е въоръжаването на работниците и селяните.

От това най-после следва, че борейки се заедно с революционните гоминданци, компартията трябва повече от когато и да е да запазва своята самостоятелност като условие, необходимо за осигуряване хегемонията на пролетариата в буржоазнодемократическата революция.

IV

ГРЕШКИТЕ НА ОПОЗИЦИЯТА

Основната грешка на опозицията (Радек и компания) се състои в неразбиране характера на революцията в Китай, в неразбиране на това, какъв етап минава днес

тая революция, в неразбиране на днешната международна обстановка.

Опозицията иска китайската революция да се развива приблизително с такъв темп, с какъвто вървеше Октомврийската революция. Опозицията е недоволна, че шанхайските работници не са приели решителния бой против империалистите и техните лакеи.

Но тя не разбира, че революцията в Китай не може да се развива с бърз темп още и поради това, че международната обстановка днес е по-малко благоприятна отколкото в 1917 година (няма война между империалистите).

Тя не разбира, че не бива да се приема решителният бой при неизгодни условия, когато резервите не са още привлечени, също така както например болшевиките не приеха решителен бой нито през април, нито през юли 1917 година.

Опозицията не разбира, че да не се избягва решителният бой в неизгодни условия (когато той може да се избегне), значи да се улесни делото на враговете на революцията.

Опозицията иска незабавното създаване на Съвети на работнически, селски и войнишки депутати в Китай. Но какво значи да се създадат Съвети *сега*?

Първо, те не бива да се създадат в кой да е момент — те се създават само в период на особен подем на революционните вълни.

Второ, Съвети се създават не за дърдорене — те се създават преди всичко като органи на борбата против съществуващата власт, като органи на борбата за властта. Така беше в 1905 година. Така беше в 1917 година.

Но какво значи създаването на Съвети *в дадения момент* в района на действие например на Уханското правителство? Това значи да се даде лозунг за борба против съществуващата власт в този район. Това значи да се даде лозунг за създаване нови органи на властта, да се даде лозунг за борба против властта на революционния Гоминдан, в който влизат и комунистите, бло-

кираци се с левите гоминданци, тъй като никаква друга власт освен властта на революционния Гоминдан сега няма в този район.

Това значи, по-нататък, да се смесва задачата за създаването и укрепването на масовите организации на работниците и селяните във вид на стачни комитети, селски съюзи и комитети, съвети на профсъюзите, фабрично-заводски комитети и т. н., на които вече се опира революционният Гоминдан, със задачата за създаване на съветска система като нов тип държавна власт вместо властта на революционния Гоминдан.

Това значи, най-после, да не се разбира какъв етап преминава революцията в Китай в дадения момент. Това значи да се даде ново оръжие в ръцете на враговете на китайския народ за борба срещу революцията, да се създадат нови легенди за това, че в Китай се извършва не национална революция, а изкуствено се пресяжда „московската съветизация“.

По тоя начин опозицията, издигайки лозунга за създаване на Съвети *в дадения момент*, подпомага враговете на китайската революция.

Опозицията счита за нецелесъобразно участието на компартията в Гоминдана. Опозицията счита значи за целесъобразно излизането на компартията от Гоминдана. Но какво значи излизане на компартията от Гоминдана *сега*, когато цялата империалистическа глутница с всички свои лакеи иска изгонването на комунистите от Гоминдана? Това значи да се напусне бойното поле и се изоставят съюзниците в Гоминдана за радост на враговете на революцията. Това значи да се отслаби компартията, да се подкопае революционният Гоминдан, да се облекчи делото на шанхайските Кавеняковци и да се предаде знамето на Гоминдана, най-популярното от всички знамена в Китай, в ръцете на десните гоминданци.

Това именно и искат сега империалистите, милитаристите и десните гоминданци.

Следователно излиза, че изказвайки се за излизането на компартията от Гоминдана *в дадения момент*,

опозицията подпомага враговете на китайската революция.

Затова неотдавнашният пленум на ЦК на нашата партия постъпи съвършено правилно, като решително отхвърли платформата на опозицията.⁵⁶

*„Правда“ бр. 90,
21 април 1927 г.*

ДО ВЕСТНИК „ПРАВДА“

(По случай петнадесетгодишнината му)

Горещ привет на „Правда“, носителя на заветите на Ленин и знаменосца на революционната борба на пролетариата за комунизъм!

И. Сталин

*„Правда“ бр. 99,
5 май 1927 год.*

КЪМ ВЪПРОСИТЕ НА КИТАЙСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

Отговор на др. Марчулин

Вашето писмо до редакцията на „Деревенский Коммунист“⁵⁷ по въпроса за Съветите в Китай ми бе пратено от редакцията за отговор. Смятайки, че Вие няма да имате нищо против, пращам Ви кратък отговор на Вашето писмо.

Аз мисля, др. Марчулин, че Вашето писмо е предизвикано от недоразумение. И ето защо:

1) В тезисите на Сталин за пропагандистите се говори против *незабавното* образуване на Съвети на *работническите*, селски и войнишки депутати в *сегашия* Китай. Вие пък, възразявайки против Сталин, се позовавате на тезисите и речта на Ленин на II конгрес на Коминтерна⁵⁸, където се говори само за *селски* Съвети, за Съвети на *трудощите се*, за Съвети на *трудошия се народ*, но нито една дума не е казана за образуването на Съвети на *работническите* депутати.

Защо Ленин не говори за образуването на Съвети на *работническите* депутати нито в своите тезиси, нито в своята реч? Затова защото в своята реч и в своите тезиси Ленин има предвид такива страни, където „не може да става и дума за чисто пролетарско движение“, където „почти няма индустриален пролетариат“ (виж т. XXV, стр. 353). Ленин открито казва в своята реч, че той има предвид такива страни като Средна Азия, Персия, където „почти няма индустриален пролетариат“ (виж пак там). Може ли да се отнесе към числото на такива

страни Китай с неговите индустриални центрове като Шанхай, Ханкоу, Нанкин, Чанша и т. н., където има вече около три милиона организирани в профсъюзи работници? Ясно е, че не може.

Ясно е, че когато говорят за съвременния Китай, където има известен минимум от индустриален пролетариат, трябва да се има предвид създаването не просто на *селски Съвети* или *Съвети на трудещите се*, а образуване на съвети на *работническите* и селски депутати.

Друг е въпросът, ако ставаше дума за Персия, за Авганистан и т. н. Но в тезисите на Сталин става дума, както е известно, за Китай, а не за Персия, Авганистан и т. н.

Затова Вашето възражение против Сталин и Вашето позоваване на речта и тезисите на Ленин на II конгрес на Коминтерна са неправилни и безпредметни.

2) В своето писмо Вие привеждате цитат от „Допълнителните тезиси“ на II конгрес на Коминтерна по националния и колониалния въпрос, където се говори, че на Изток „пролетарските партии трябва да водят усилена пропаганда на комунистическите идеи и при първа възможност да учредяват *работнически* и селски Съвети“. При това Вие изобразявате работата така, че тези „Допълнителни тезиси“ и цитатът от тях принадлежали на Ленин. Това не е вярно, др. Марчулин. Тук Вие просто сте сбъркали. „Допълнителните тезиси“ принадлежат на Рой. Те така и минаха на II конгрес като тезиси на Рой, приети като „допълнение“ към тезисите на Ленин (виж II конгрес на Коминтерна, стеногр. отчет, стр. 122—126).

Защо бяха необходими „Допълнителните тезиси“? Затова за да отделят от изостаналите колониални страни, които нямат индустриален пролетариат, такива страни като Китай и Индия, за които не може да се твърди, че там „почти няма индустриален пролетариат“. Прочетете тия „Допълнителни тезиси“ и ще разберете, че там става въпрос главно за Китай и Индия (виж II конгрес на Коминтерна, стеногр. отчет, стр. 122).

Как е могло да се случи така, че са станали необходими специалните тезиси на Рой, „допълнящи“ тези-

сите на Ленин? Работата е в това, че тезисите на Ленин бяха написани и публикувани много време преди откриването на II конгрес, много време преди пристигането на представителите на колониалните страни и преди дискусиата в специалната комисия на II конгрес. И тъй като дискусиата в комисията на конгреса показва, че е необходимо отделянето от числото на изостаналите колонии на Изтока на такива страни като Китай и Индия, яви се необходимост от „Допълнителни тезиси“.

Затова не бива да се смесват речта и тезисите на Ленин с „Допълнителните тезиси“ на Рой, също както не бива да се забравя и това, че когато става въпрос за такива страни като Китай и Индия, трябва да се има предвид образуването на *работнически* и селски Съвети, а не просто селски Съвети.

3) Ще трябва ли да се образуват в Китай *работнически* и селски Съвети? Да, непременно ще трябва. За това открито се говори в тезисите на Сталин за пропагандистите, където е казано:

„Основен източник на силата на революционния Гоминдан е по-нататъшното разгръщане на революционното движение на работниците и селяните и укрепването на техните масови организации — революционните селски комитети, профсъюзите на работниците и другите масови революционни организации като *подготвителни елементи за Съветите в бъдеще*“ . . .*

Целият въпрос е в това, *кога* да се създават те, при *какви* условия, при *каква* обстановка?

Съветите на работническите депутати са всеобхващаща и затова най-добра революционна организация на работническата класа. Но това още не значи, че те могат да се създават всякога и при всякакви условия. Когато Хрустальов, първият председател на Съвета на работническите депутати в Питер, постави през лятото на 1906 г., след отлива на революцията, въпроса за образуването на Съвети на работническите депутати, Ленин му възразяваше, като каза, че в дадения момент, когато ариергардът (селячеството) още не беше се приближил към авангарда (към пролетариата), нецелесъобразно е

* Виж настоящия том, стр. 186.

да се създават Съвети на работническите депутати. И Ленин беше свършено прав. Защо? Затова защото Съветите на работническите депутати не са проста организация на работниците. Съветите на работническите депутати са органи за борба на работническата класа против съществуващата власт, органи на въстанието, органи на новата революционна власт и само като такива те могат да се развиват и крепнат. И ако няма условия за непосредствена масова борба против съществуващата власт, за масово въстание против дадената власт, за организиране на нова революционна власт, създаването на работнически Съвети е нецелесъобразно, тъй като те без такива условия рискуват да изгният и се превърнат в празна говорилня.

Ето какво казваше Ленин за Съветите на работническите депутати:

„Съветите на работническите депутати са органи на масовата непосредствена борба“ . . . „Не някаква си теория, не зов на някого, не тактика, измислена от някого, не партийната доктрина, а силата на нещата доведе тези безпартийни масови органи до необходимостта от въстание и ги направи органи на въстанието. И в сегашно време да се учредяват такива органи — значи да се създават органи на *въстанието**, да се призовава към тяхното учредяване — значи да се *призовава към въстание**. Да се забравя това или да се замъглява то пред широките народни маси би било най-непростимо късогледство и най-лоша политика“ (виж том X, стр. 15).

Или още:

„Целият опит на двете революции както в 1905 г., така и в 1917 г., а така също и всички решения на болшевишката партия, всичките ѝ политически заявления през много години се свеждат към това, че Съветът на работническите и войнишки депутати е реален само като *орган на въстанието**, само като *орган на революционната власт**. Вън от тази задача Съветите са празна играчка, която неминуемо дожда до апатия, равнодушие, разочарование на масите, на които напълно законно са опротивели безкрайните повторения на резолюции и протести“ (виж том XXI, стр. 288).

Какво значи при такова положение на нещата да се призовава към *незабавно* образуване на Съвети на *работническите*, селски и войнишки депутати в сегаш-

* Курсивът е мой. И. Ст. •

ния Южен Китай, в района, да речем, на уханското правителство, където сега е на власт революционният Гоминдан, където сега се развива движението под лозунга „цялата власт на революционния Гоминдан“? Да се призовава сега към създаване на Съвети на *работническите* и селски депутати в този район — това значи да се призовава към въстание против властта на революционния Гоминдан. Целесъобразно ли е това? Ясно е, че не е целесъобразно. Ясно е, че който призовава сега към незабавно създаване на Съвети на *работническите* депутати в този район, той се мъчи да *прескочи* гоминданската фаза на китайската революция, той рискува да постави революцията в Китай в най-трудно положение.

Ето как стои работата, др. Марчулин, с въпроса за незабавното образуване на Съвети на *работнически*, селски и войнишки депутати в Китай.

На II конгрес на Коминтерна беше приета специална резолюция под заглавие: „Кога и при какви условия може да се създават Съвети на работнически депутати“. Тази резолюция беше приета при Ленин. Бих Ви съветвал да прочетете тази резолюция. Тя не е лишена от интерес (виж II конгрес на Коминтерна, стеногр. отчет, стр. 580—583).

4) Кога ще бъде нужно да се образуват в Китай Съвети на *работническите* и селски депутати? Съвети на работническите и селски депутати ще трябва непременно да се създават в Китай в такъв момент, когато победоносната аграрна революция се съвсем разрасне, когато Гоминданът като *блок на революционните народници в Китай* (левият Гоминдан) и *компартията* започне да изживява времето си, когато буржоазнодемократическата революция, която още не е победила и която още скоро няма да победи, започне да проявява своите отрицателни черти, когато от днешния гоминдански тип на държавна организация ще трябва крачка по крачка да се премине към новия *пролетарски* тип на организация на държавата.

Така именно и трябва да се разбира известното място за *работническите* и селски Съвети в „Допълни-

телните тезиси“ на Рой, приети на II конгрес на Коминтерна.

Настъпил ли е вече този момент?

Не е нужно да се доказва, че такъв момент още не е настъпил.

А какво да се прави сега? Трябва да се разширява и задълбочава аграрната революция в Китай. Трябва да се създават и укрепват всички и всякакви масови организации на работниците и селяните, от съветите на профсъюзите и стачните комитети до селските съюзи и селските революционни комитети, за да ги превръщаме съответно с растежа на революционното движение и съответно с неговите успехи в организационни и политически бази за Съветите на работническите, селски и войнишки депутати в бъдеще.

Такава е сега задачата.

9 май 1927 год.

*Списание „Деревенский
Коммунист“ бр. 10,
15 май 1927 год.*

Подпис: И. Сталин.

БЕСЕДА СЪС СТУДЕНТИТЕ ОТ УНИВЕРСИТЕТА „СУН ЯТ-СЕН“

13 май 1927 година

Другари! За съжаление днес аз мога да разполагам само с два-три часа за беседа. Може би следния път ние ще устроим по-дълго събеседване. А днес мисля, че ние бихме могли да се ограничим с разбора на ония въпроси, които са формуирани от вас в писмена форма. Аз получих всичко десет въпроса. На тях аз ще отговоря в днешната беседа. Ако има допълнителни въпроси — а такива, както казват, има, — аз ще се постарая да отговоря на тях в следното събеседване. И така, да пристъпим към работа.

ПЪРВИ ВЪПРОС

„Защо е неправилно твърдението на Радек, че в китайското село борбата на селячеството е насочена не толкова против остатъците от феодализма, колкото срещу буржоазията?“

Може ли да се твърди, че в Китай господствува търговският капитализъм или остатъците от феодализма?“

Защо китайските милитаристи като господари на крупни промишлени предприятия в същото време са представители на феодализма?“

Радек действително твърди нещо подобно на това, за което се говори в този въпрос. Доколкото аз помня, в своето изказване пред актива на московската органи-

зация Радек или отричаше съвсем наличието на остатъци от феодализма, или не признаваше сериозното значение на остатъците от феодализма в китайското село.

Това, разбира се, е голяма грешка от страна на Радек.

Ако нямаше остатъци от феодализма в Китай, ако тия остатъци няхаха най-сериозно значение за китайското село, тогава не би имало почва за аграрна революция, тогава нямаше защо да се говори за аграрната революция като за една от главните задачи на компартията в сегашния етап на китайската революция.

Съществува ли търговски капитал в китайското село?

Да, съществува, и не само съществува, но той смучи сокове от селянина не по-лошо от всеки феодал. Но този търговски капитал от типа на първоначалното натрупване своеобразно *се съчетава* в китайското село с господството на феодала, с господството на помещика, като заема от последния средновековните методи на експлоатация и угнетяване на селяните. Ето в какво е въпросът, другари.

Грешката на Радек се заключава в това, че той не е разбрал това своеобразие, това *съчетание* на господството на феодалните остатъци със съществуването на търговския капитал в китайското село при запазването на феодално-средновековните методи на експлоатация и угнетяване на селячеството.

Милитаризмът, дзюдзюните, всякакви губернатори и цялата днешна жестока, грабителска военна и невоенна бюрокрация са надстройка над това своеобразие в Китай.

Империализмът поддържа и укрепва цялата тази феодалнобюрократическа машина.

Това, че някои милитаристи, притежавайки чифлици, са в същото време и собственици на индустриални предприятия — това обстоятелство не изменя в основата си въпроса. Много руски помещици също са имали на времето си фабрики и други индустриални предприятия, което обаче не им пречеше да си остават представители на феодалните остатъци.

Ако 70% от дохода на селянина в редица райони отива у джентрите и помещика; ако помещикът се пол-

зува с фактическа власт и в икономическата област, и в административната и съдебна област; ако досега още в редица провинции съществува покупката и продажбата на жени и деца — трябва да се признае, че господстващата сила в тази средновековна обстановка е силата на феодалните остатъци, силата на помешчиците, силата на помешчическата бюрокрация, военна и невоенна, която своеобразно се съчетава със силата на търговския капитал.

Тези именно своеобразни условия създават почвата за онова аграрно движение на селячеството, което расте и ще продължава още да расте в Китай.

Без тези условия, без феодалните остатъци и феодалния гнет, в Китай не би ставало въпрос за аграрна революция, за конфискация на помешчическите земи и др. такива.

Без тези условия аграрната революция в Китай би била непонятна.

ВТОРИ ВЪПРОС

„В какво не е прав Радзк, като твърди, че понеже марксистите не признават партия на няколко класи, Гоминданът е дребнобуржоазна партия?“

Необходимо е да се направят няколко забележки по този въпрос.

Първо. Въпросът е поставен тук неправилно. Ние съвсем не сме казвали и не казваме, че Гоминданът е партия на няколко класи. Това не е вярно. Ние казвахме и казваме, че Гоминданът е партия на блока на няколко угнетени класи. Това не е едно и също, другари. Ако Гоминданът беше партия на няколко класи, работата би се свела към това, че нито една от класите, присъединени към Гоминдана, не би имала своя собствена партия вън от Гоминдана, а самият Гоминдан би представлявал една обща и *единствена* партия за всички тия класи. Но нима така стои въпросът в действителност? Нима китайският пролетариат, присъединен към Гоминдана, няма заедно с това и своя отделна партия, комунистическа партия, която се отличава от Гоминдана и

има своя отделна програма, своя отделна организация? Ясно е, че Гоминданът не е партия на няколко угнетени класи, а е партия на *блока* на няколко угнетени класи, които имат свои собствени партийни организации. Следователно въпросът тук е поставен неправилно. В действителност в съвременен Китай може да става дума само за Гоминдан като партия на *блока* на угнетените класи.

Второ. Не е вярно, че марксизмът по принцип не ще приеме партията на блока на угнетените, на революционните класи, че за марксистите принципно е недопустимо влизането в състава на такава партия. Това, другари, е абсолютно невярно. Всъщност марксизмът не само е признавал (и продължава да признава) принципната допустимост за марксистите да влизат в състава, на такава партия, но е и осъществявал такова влизане при известни исторически условия. Аз бих могъл да се позова на такъв пример като примера със самия Маркс в 1848 година, през време на германската революция, когато Маркс и неговите съмишленици са влизали в състава на известния буржоазнодемократически съюз в Германия⁵⁹ и са сътрудничили в него с представителите на революционната буржоазия. Известно е, че в този буржоазнодемократически съюз, в тази буржоазнореволюционна партия освен марксистите са влизали още и представители на революционната буржоазия. „Нов рейнски вестник“⁶⁰, който Маркс редактирал тогава, е бил орган на този буржоазнодемократически съюз. Едва през пролетта на 1849 година, когато революцията в Германия започнала да спада, Маркс и неговите съмишленици излезли от този буржоазнодемократически съюз, като решили да създадат съвършено самостоятелна организация на работническата класа със самостоятелна класова политика.

Както виждате, Маркс е отивал даже по-далеч отколкото китайските комунисти в наше време, които влизат в Гоминдана именно като самостоятелна пролетарска партия със своя отделна организация.

Може да се спори или да не се спори за *целесъобразността* на влизането на Маркс и неговите съмишленици в състава на буржоазнодемократическия съюз

в Германия в 1848 година, когато се е касало до революционна борба против абсолютизма съвместно с революционната буржоазия. Това е въпрос на *тактика*. Но че Маркс по принцип е признавал такова влизане — в това не може да има никакво съмнение.

Трето. Съвършено неправилно би било да се каже, че Гоминданът в Ухан е дребнобуржоазна партия, и да се постави точка на това. Така могат да характеризират Гоминдана само хора, които не са разбрали нито империализма в Китай, нито характера на китайската революция. Гоминданът не е „обикновена“ дребнобуржоазна партия. Има разни дребнобуржоазни партии. Меншевиките и есерите в Русия бяха също дребнобуржоазни партии, но заедно с това те бяха и *империалистически* партии, тъй като те бяха в боен съюз с френските и английските империалисти и заедно с тях *завладяваха* и *угнетяваха* други страни — Турция, Персия, Месопотамия, Галиция.

Може ли да се каже, че Гоминданът е империалистическа партия? Ясно е, че не може. Гоминданът е *антиимпериалистическа* партия, също както е антиимпериалистическа и революцията в Китай. Разликата тук е коренна. Да не виждаш тази разлика и да смесваш *антиимпериалистическия* Гоминдан с есери-меншевишките *империалистически* партии — значи нищо да не разбереш от национал-революционното движение в Китай.

Разбира се, ако Гоминданът беше империалистическа дребнобуржоазна партия, китайските комунисти не биха се блокирали с него, а биха го пратили по дяволите. Но тъкмо в това е работата, че Гоминданът е *антиимпериалистическа* партия, която води революционна борба с империалистите и техните агенти в Китай. В този смисъл Гоминданът стои с три глави по-високо от всички и всякакви *империалистически* „социалисти“ от типа на Керенски и Церетели.

Даже Чан Кай-ши, десният гоминданец Чан Кай-ши, който *преди* извършения от него преврат създаваше всички и всякакви интриги срещу левите гоминданци и комунистите — даже Чан Кай-ши тогава стоеше по-високо от керенскиевци и церетелиевци, тъй като керенскиевци и

церетелиевци водеха война *за* заробването на Турция, Персия, Месопотамия, Галиция, *укрепвайки* с това империализма, а Чан Кай-ши водеше война — добре или зле — *против* заробването на Китай, като с това *отслабваше* империализма.

Грешката на Радек, и въобще на опозицията, се състои в това, че той се отвлича от полуколониалното положение на Китай, не вижда антиимпериалистическия характер на китайската революция и не забелязва това, че Гоминданът в Ухан, Гоминданът без десните гоминданци, е център на борбата на китайските трудещи се маси *против* империализма.

ТРЕТИ ВЪПРОС

„Няма ли противоречие между Вашата оценка за Гоминдана (речта на събранието на студентите от КУТВ на 18 май 1925 година) като блок на две сили — компартията и дребната буржоазия — и оценката, дадена в резолюцията на Коминтърна за Гоминдана като блок на четири класи, в това число и едрата буржоазия?“

Възможно ли е влизането на китайската компартия в Гоминдана при диктатурата на пролетариата в Китай?“

Първо, необходимо е да се отбележи, че определянето на фактическото положение в Гоминдана, дадено от Коминтерна през декември 1926 година (VII разширен пленум), е предадено във вашия въпрос неправилно, не съвсем точно. Във „въпроса“ е казано: „в това число и *едрата* буржоазия“. Но компрадорите са също едра буржоазия. Значи ли това, че през декември 1926 година Коминтернът е смятал компрадорската буржоазия за член в блока на Гоминдана? Ясно е, че не значи, тъй като компрадорската буржоазия е била и си остава заклет враг на Гоминдана. В резолюцията на Коминтерна се говори не за едрата буржоазия въобще, а за „*част* от капиталистическата буржоазия“. Значи тук може да става дума не за всяка едра буржоазия, а за националната буржоазия от *некомпрадорски* тип.

Второ, трябва да заявя, че аз не виждам противоречие между тези две определения на Гоминдана. Не виждам, тъй като тук ние имаме работа с определението на Гоминдана от две различни гледни точки, от които нито една не може да бъде наречена неправилна, тъй като и двете са правилни.

Когато аз говорех в 1925 година за Гоминдана като партия на блока на работниците и селяните, аз съвсем нямах предвид характеристиката на *фактическото* положение на работите в Гоминдана, характеристика на това, какви класи са се присъединявали *фактически* към Гоминдана в 1925 година. Когато говорех за Гоминдана, аз тогава имах предвид Гоминдана само като *тип* на изграждане своеобразна народно-революционна партия в угнетените страни на Изтока, особено в такива страни като Китай, Индия, като *тип* за изграждане на такава народно-революционна партия, която *трябва* да се опира на революционния блок на работниците и дребната буржоазия от града и селото. Аз открито казах тогава, „че в такива страни комунистите *трябва да преминат* от политиката на *единен национален фронт* към политика на *революционен блок* на работниците и дребната буржоазия“ (виж *Сталин*, „За политическите задачи на университета на народите от Изток“, „Вопросы ленинизма“, стр. 264⁶¹).

Значи аз имах предвид не настоящето, а бъдещето на народно-революционните партии въобще и на Гоминдана по-специално. И тук аз бях свършено прав. Тъй като организации като Гоминдана могат да имат бъдеще само в такъв случай, когато те се стремят да се опрат на блока на работниците и дребната буржоазия, при което, говорейки за дребната буржоазия, трябва да се имат предвид главно *селяните*, които представляват *основната* сила на дребната буржоазия в капиталистически изостаналите страни.

А Коминтерна го интересуваше другата страна на въпроса. На своя VII разширен пленум той разглеждаше Гоминдана не от гледна точка на неговото бъдеще, не от гледна точка какъв трябва да стане той, а от гледна точка на *настоящото*, от гледна точка на това, какво е

фактическото положение вътре в Гоминдана и какви именно класи *действително* са се присъединявали към Гоминдана в 1926 година. И Коминтернът беше свършено прав, когато каза, че в този момент, в момента, *когато още нямаше разцепление в Гоминдана*, Гоминданът беше *действително* блок на работниците, дребната буржоазия (от града и селото) и националната буржоазия. Тук би могло да се добави, че не само в 1926 година, но и в 1925 година Гоминданът се опираше именно на блока на тия класи. В резолюцията на Коминтерна, в изработването на която аз взех най-активно участие, ясно се казва, че „пролетариатът образува блок със селяните, които активно се борят за своите интереси с дребната градска буржоазия и част от капиталистическата буржоазия“, че „това съчетание на силите е намерило своя политически израз в съответната групировка в партията на Гоминдана и кантонското правителство“ (виж резолюцията⁶²).

Но доколкото Коминтернът не се ограничи с *фактическото* положение на нещата в 1926 година и засегна така също и *бъдещето* на Гоминдана, той не можеше да не каже, че този блок е само временен блок, че в най-скоро време този блок трябва да бъде заменен с блока на пролетариата и дребната буржоазия. Именно затова по-нататък в резолюцията на Коминтерна се казва, че „в настоящия момент движението се намира пред прага на третия стадий, в навечерието на нова прегрупировка на класите“, че „през този стадий на развитие като основна сила на движението ще се яви блок с още по-революционен характер — блокът на пролетариата, селяните и градската дребна буржоазия, *при отстраняване** на по-голямата част от едрата капиталистическа буржоазия“ (виж пак там).

Това е същият оня блок на работниците и дребната буржоазия (селяните), на който трябваше да се опре Гоминданът, който започва да се образува вече в Ухан след разцеплението на Гоминдана и излизането на на-

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

ционалната буржоазия и за който аз говорех в своя доклад в КУТВ в 1925 година (виж по-горе).

И така ние имаме значи характеристика на Гоминдана от две различни страни :

а) от страна на неговото *настояще*, от страна на фактическото положение на нещата в Гоминдана в 1926 година и

б) от страна на неговото *бъдеще*, от страна на това, какъв трябва да бъде Гоминданът като *тип* за построяване на народно-революционна партия в страните на Изтока.

Двете тези характеристики са правомерни и правилни, тъй като обхващайки Гоминдана от две различни страни, те общо дават изчерпваща картина.

Пита се, къде е тук противоречието ?

За по-голяма ясност да вземем „работническата партия в Англия“ („Лейбър парти“). Известно е, че в Англия съществува особена партия на работниците, която се опира на професионалните организации на работниците и служащите. Никой не ще се поколебае да нарече тази партия работническа партия. Така тя се нарича не само в английската, но и във всяка друга марксистка литература.

Но може ли да се каже, че тази партия е действително работническа партия, класова партия на работниците, противопоставяща се на буржоазията ? Може ли да се каже, че тя е *действително* партия на една класа, класата на работниците, а не партия, да речем, на две класи ? Не, не може да се каже. *В действителност* работническата партия в Англия е партия на блока на работниците и дребната градска буржоазия. *В действителност* тази партия е партия на блока на две класи, при което, ако се говори за това, чие влияние е по-силно в тази партия, влиянието на работниците ли, които се противопоставят на буржоазията, или влиянието на дребната буржоазия, трябва да се каже, че влиянието на дребната буржоазия е преобладаващо в тази партия.

С това собствено се и обяснява, че работническата партия в Англия е *в действителност* придагък към либерално-буржоазната партия. А при все това в марксистката литература я наричат *работническа* партия. С какво

да се обясни това „противоречие“? То се обяснява с това, че при определянето на тази партия като партия на *работниците* обикновено имат предвид не фактическото положение на нещата в тази партия *понастоящем*, а този *тип* на устройство на работническа партия, по силата на което при известни условия тя трябва в *бъдеще* да се превърне в действителна класова партия на работниците, противопоставяща се на буржоазния свят. Това не изключва, а, наопаки, предполага факта, че в *действителност* тази партия засега е партия на блока на работниците и дребната градска буржоазия.

Тук също така няма противоречие, както няма противоречие във всичко онова, за което аз току-що говорих по отношение на Гоминдана.

Възможно ли е влизането на китайската компартия в Гоминдана при диктатурата на пролетариата в Китай?

Аз мисля, че е нецелесъобразно и затова — невъзможно. Нецелесъобразно е влизането не само при диктатурата на пролетариата, но и при образуването на Съветите на работническите и селски депутати. Защото какво е това образуване на Съвети на работническите и селски депутати в Китай? Това е създаване на двувластие. Това е борба за власт между Гоминдана и Съветите. Образуването на Съвети на работническите и селски депутати е подготовка към преминаването от буржоазно-демократическата революция към пролетарска революция, към социалистическа революция. Може ли да се води такава подготовка под ръководството на *две* партии, които влизат в една обща революционндемократическа партия? Не, не може. Историята на революцията говори, че подготовката на диктатурата на пролетариата и переходът към социалистическа революция могат да бъдат извършени само под ръководството на *една* партия — комунистическата партия, ако, разбира се, става дума за истинска пролетарска революция. Историята на революцията говори, че диктатурата на пролетариата може да бъде завоювана и развита само под ръководството на *една* партия, комунистическата партия. Без това няма и не може да се осъществи действителна и пълна диктатура на пролетариата при условията на империализма.

Затова не само при диктатурата на пролетариата, но и преди такава диктатура, при образуването на Съвети на работнически и селски депутати, на компартията ще се наложи да излезе от Гоминдана, за да води подготовката на китайския Октомври под своето изключително ръководство.

Аз мисля, че през периода на образуване на Съвети на работническите и селски депутати в Китай и подготовката на китайския Октомври на китайската комунистическа партия ще се наложи да замени сегашния блок *вътре* в Гоминдана с блок *вън* от Гоминдана по образа на оня блок, който ние бяхме образували например през периода на прехода към Октомври с левите есери.

ЧЕТВЪРТИ ВЪПРОС

„Уханското правителство демократическа диктатура на пролетариата и селячеството ли е, а ако не е, какви са по-нататъшните пътища на борбата за завоюването на демократическата диктатура?“

Правилно ли е твърдението на Мартинов, че преходът към диктатурата на пролетариата е възможен без „втора“ революция, и ако да, къде е границата между демократическата диктатура и диктатурата на пролетариата в Китай?“

Уханското правителство не е още демократическа диктатура на пролетариата и селячеството. То може да стане такава. То несъмнено ще стане демократическа диктатура, ако аграрната революция се разгъне напълно, но то още не е орган на такава диктатура.

Какво е нужно, за да се превърне уханското правителство в орган на демократическата диктатура на пролетариата и селячеството? За това са необходими поне две неща:

Първо, необходимо е уханското правителство да стане правителство на аграрно-селската революция в Китай, правителство, което всемерно да поддържа тази революция.

Второ, необходимо е Гоминданът да попълни своето ръководно ядро с нови лидери на аграрното дви-

жение от селяните и работниците и да разшири своите низови организации, като включи в тях селските съюзи, съветите на работническите профсъюзи и други революционни организации от града и селото.

Сега Гоминданът обединява някакви 500 хиляди членове. Това е малко, страшно малко за Китай. Необходимо е Гоминданът да включи в своя състав милиони революционни селяни и работници и по тоя начин да се превърне в многомилionна революционнoдемократическа организация.

Само при такива условия Гоминданът ще получи възможност да създаде такова революционно правителство, което ще се превърне в орган на революционнoдемократическата диктатура на пролетариата и селяните.

Говорил ли е действително др. Мартинов за мирен преход към диктатурата на пролетариата — това аз не зная. Аз не съм чел статиите на др. Мартинов, не съм ги чел, тъй като нямам възможност да обхвана цялата наша всекидневна литература. Но ако той действително е говорил, че е възможен мирен преход от буржоазнодемократическата революция в Китай към пролетарска революция — това е грешка.

Веднаж др. Чугунов ме запитва: „А не може ли, др. Сталин, да се направи така, че чрез Гоминдана изведнаж, без всякакви заобикалки, да се премине към диктатурата на пролетариата по мирен път?“ Аз на свой ред го запитвах: „А как е у вас, др. Чугунов, в Китай, има ли у вас десни гоминданци, капиталистическа буржоазия и империалисти?“ Той отговори утвърдително. „Е, тогава без бой не може“ — му казах аз.

Това беше още преди преврата на Чан Кай-ши. По принцип може, разбира се, да се постави въпросът за възможност на мирно развитие на революцията в Китай. Ленин например считаше известно време за възможно мирното развитие на революцията в Русия чрез Съветите. Това беше в периода от април до юли 1917 г. Но след юлското поражение Ленин дойде до заключение, че мирният преход към пролетарската революция трябва да се счита за изключен. Аз мисля, че в Китай още повече трябва

да се счита за изключен мирният преход към пролетарската революция.

Защо?

Първо, затова че твърде многочислени и силни са враговете на китайската революция, както вътрешните (Чжан Цзо-лин, Чан Кай-ши, едрата буржоазия, джентриите, помещиците и т. н.), така и външните (империалистите), за да може да се мисли, че работата може да мине без сериозни класови битки и без сериозни разцепления и дезертърства при по-нататъшното развитие на революцията.

Второ, затова че няма основание гоминданската форма на държавна организация да се счита за целесъобразна форма за преход от буржоазнодемократичката революция към пролетарската революция.

Най-после, затова че ако например в Русия не можа да стане мирен преход към пролетарската революция чрез Съветите, които са класическа форма на пролетарската революция, какво основание има да се предполага, че такъв преход може да стане чрез Гоминдана?

Затова аз мисля, че мирният преход към пролетарската революция в Китай трябва да се счита за изключен.

ПЕТИ ВЪПРОС

„Защо уханското правителство не води настъпление срещу Чан Кай-ши, а настъпва против Чжан Цзо-лин?“

Едновременното настъпление на уханското правителство и на Чан Кай-ши на север не е ли замазване фронта на борбата срещу китайската буржоазия?“

Е, другари, вие твърде много искате от уханското правителство. Разбира се, че би било много добре да се набият едновременно и Чжан Цзо-лин, и Чан Кай-ши, и Ли Ти-син, и Ян Сен. Но сега положението на уханското правителство е такова, че не му позволява да настъпва изведнаж по всичките четири фронта. Уханското правителство предприе настъпление срещу мукденци главно по две причини.

Първо, затова че мукденци нападат Ухан и искат да го ликвидират, поради което настъплението срещу мукденци е съвършено неотложна отбранителна мярка.

Второ, затова че уханци искат да се съединят с войските на Фин Юй-сян и да отидат по-нататък за разширяване базата на революцията, което също така е много важен военно-политически въпрос за Ухан в сегашния момент.

Едновременното настъпление на два такива важни фронта като фронтите против Чан Кай-ши и Чжан Цзо-лин е непосилна работа за уханското правителство в сегашно време. Аз и не говоря за настъплението на запад срещу Ян Сен и на юг против Ли Ти-син.

През време на гражданската война ние, болшевиките, бяхме по-силни и въпреки това не ни се удаваше да развиваме успешни настъпателни операции по всички фронтове. Какво основание има да се иска нещо повече от уханското правителство в дадения момент?

И после, какво значи сега да се настъпва срещу Шанхай, когато от север срещу Ухан настъпват мукденци и привържениците на У Пей-фу? Това значи да се облекчи работата на мукденци и да се отложи за неопределено време съединението с войските на Фин, без да се спечели нещо на изток. Нека поне засега Чан Кай-ши да си блъска главата в района на Шанхай, като се заплита там с империалистите.

За Шанхай ще има още боеве, и то не такива, каквито се водят сега за Чанчжоу и т. н. Не, там ще има по-сериозни боеве. Империализмът няма да отстъпи така лесно Шанхай, който е световен възел, където се кръстосват най-важните интереси на империалистическите групи.

Не е ли по-целесъобразно най-напред да се съединят с Фин, да укрепнат в достатъчна степен във военно отношение, да се разгърне напълно аграрната революция, да се води усилена работа по разлагането на тила и фронта на Чан Кай-ши и тогава, след това, да се постави въпросът за Шанхай в целия му обем? Аз мисля, че така ще бъде по-целесъобразно.

Затова тук работата съвсем не е в „замазване“ фронта на борбата срещу китайската буржоазия, тъй като него все едно не ще го замажеш, ако аграрната революция продължава да се развива, а тя се развива и ще се развива още — в това сега едва ли може да има съмнение. Въпросът е, повтарям, не в „замазването“, а в това, да се изгради целесъобразна тактика на борба.

Някои другари мислят, че настъплението по всички фронтове е сега основният признак на революционност. Не, другари, това не е вярно. Настъплението по всички фронтове в дадения момент е глупост, а не революционност. Не бива да се смесва глупостта с революционността.

ШЕСТИ ВЪПРОС

„Възможна ли е кемалистка революция в Китай?“

Аз я считам за невероятна и затова невъзможна в Китай.

Кемалистка революция е възможна само в такива страни като Турция, Персия, Авганистан, където няма или почти няма индустриален пролетариат и където няма могъща аграрно-селска революция. Кемалистката революция е революция на върховете на националната търговска буржоазия, възникнала в борбата с чуждестранните империалисти и насочена в своето по-нататъшно развитие фактически против селяните и работниците, против самите възможности за аграрна революция.

Кемалистка революция е невъзможна в Китай, затова защото :

а) там, в Китай, има известен минимум боеви и активен индустриален пролетариат, който се ползува с грамаден авторитет сред селяните ;

б) там има разгърнатата аграрна революция, която помита по пътя си остатъците на феодализма.

Многомилионното селячество, което се е добрало вече до земята в цял ред провинции и е ръководено в своята борба от революционния пролетариат в Китай — ето къде е противотровата срещу така наречената кемалистка революция.

Не бива да се поставят на една дъска партията на кемалистите и партията на левия Гоминдан в Ухан, както и не бива да се поставят на една дъска Турция и Китай. В Турция няма такива центрове като Шанхай, Ухан, Нанкин, Тянцин и т. н. Анкара е така далеч от Ухан, както партията на кемалистите е далеч от левия Гоминдан.

Трябва също така да се има предвид разликата между Китай и Турция от гледна точка на международното положение. По отношение на Турция империализмът постигна вече цял ред свои основни искания, като отне от Турция Сирия, Палестина, Месопотамия и други важни за империалистите пунктове. Сега Турция е доведена до размерите на малка държава с население от 10—12 милиона. Тя не представлява за империализма нито сериозен пазар, нито решаващи точки за приложение на капитали. Това може да стане, между другото, затова че стара Турция беше конгломерат от националности и че компактно турско население имаше само в Анадола.

Не е така в Китай. Китай е компактна в национално отношение страна, с няколко стотин милиона население, представляваща най-важният в целия свят пазар за пласмент и износ на капитал. Ако там, в Турция, империализмът можеше да се задоволи с откъсването на редица важни области на Изтока, използвайки националния антагонизъм вътре между турците и арабите в стара Турция, тук, в Китай, империализмът трябва да бие по живото тяло на националния Китай, като го реже на късове и му отнема цели провинции, за да запази своите стари позиции или поне да задържи част от тези позиции.

Затова ако там, в Турция, борбата с империализма можа да завърши с куца антиимпериалистическа революция от страна на кемалистите, тук, в Китай, борбата с империализма трябва да добие дълбоко народен и ярко национален характер и трябва да се задълбочава стъпка по стъпка, достигайки до отчаяни схватки с империализма и разтърсвайки самите основи на империализма в целия свят.

Най-голямата грешка на опозицията (Зиновиев, Радек, Гроцки) се състои в това, че тя не вижда цялата тая разлика между Турция и Китай, смесва кемалистката революция с аграрната революция и струпва всичко безразборно в един куп.

Аз зная, че между китайските националисти има хора, които лелеят идеята на кемализма. Претенденти за ролята на Кемал там има не малко сега. Между тях първият е Чан Кай-ши. Аз зная, че някои японски журналисти са склонни да считат Чан Кай-ши за китайски Кемал. Но всичко това са мечти, илюзии на изплашените буржоа. В Китай трябва да победят *или* китайските мусолиниевци от рода на Чжан Цзо-лин и Чжан Цзун-чан, за да бъдат после свалени от размаха на аграрната революция, *или* Ухан.

Чан Кай-ши и сподвижниците му, които се стараят да се задържат по средата между тези два лагера, трябва неминуемо да паднат, като споделят съдбата на Чжан Цзо-лин и Чжан Цзун-чан.

СЕДМИ ВЪПРОС

„Необходимо ли е в този момент да се издигне лозунг за незабавното завземане на земята от селяните в Китай и как да се преценяват фактите по завземането на земята в Хунан?“

Аз мисля, че е необходимо. Фактически лозунгът за конфискацията на земята вече се провежда в някои райони. В цял ред райони като Хунан, Хубей и т. н. селяните вече завземат земите отдолу, организират свой съд, свои наказателни органи своя самоотбрана. Аз мисля, че към лозунга за конфискацията на земята в скоро време ще премине цялото селячество на Китай. В това е силата на китайската революция.

Ако Ухан иска да победи, ако той иска да създаде действителна сила и против Чжан Цзо-лин, и против Чан Кай-ши, и против империалистите — той трябва всемерно да подкрепи аграрно-селската революция за вземане на помещическите земи.

Глураво е да се мисли, че феодализмът и империализмът в Китай могат да се свалят само с военни сили. Без аграрна революция и без активна подкрепа на уханските войски от страна на многомилionните селски и работнически маси да се свалят такива сили е невъзможно.

Превратът на Чан Кай-ши често се преценява от опозицията като упадък на китайската революция. Това е грешка. Хората, които преценяват преврата на Чан Кай-ши като упадък на китайската революция, фактически са за Чан Кай-ши, фактически са за възвръщането на Чан Кай-ши в уханския Гоминдан. Те, види се, мислят, че ако Чан Кай-ши не беше се отцепил, делото на революцията би вървяло по-добре. Това е глураво и нереволуционерно. Превратът на Чан Кай-ши доведе всъщност до очистването на Гоминдана от нечистотиите и към придвижването на ядрото на Гоминдана наляво. Разбира се, че превратът на Чан Кай-ши не можеше да мине без частично поражение на работниците в редица райони. Но това е само частично и временно поражение. В действителност с преврата на Чан Кай-ши революцията *изцяло* стъпи във висшата фаза на своето развитие, във фазата на *аграрното* движение.

В това е силата и могъществото на китайската революция.

Движението на революцията не бива да се разглежда като движение по непрекъснато възходяща линия. Това е книжна, нереална представа за революцията. Революцията всякога се движи със зигзази, като настъпва и громи старите порядки в едни райони, като търпи частични поражения и отстъпва в други райони. Превратът на Чан Кай-ши е един от тия зигзази в хода на китайската революция, който беше необходим, за да се очисти революцията от мръсотията и да се тласне напред по пътя на мощното аграрно движение.

Но за да може то, това аграрно движение, да се оформи, то трябва да има свой обобщаващ лозунг. Такъв лозунг е конфискацията на помещическите земи.

ОСМИ ВЪПРОС

„Защо лозунгът за организиране на Съвети в сегашния момент е неправилен?“

Китайската компартия не е ли заплашена от опасност да остане в опашката на движението във връзка с фактите за организиране работнически Съвети в Хенан?“

За какви Съвети става дума — за пролетарски Съвети или за непролетарски Съвети, за „селски“ Съвети, Съвети на „трудещите се“, „народни“ Съвети? В своите тезиси на II конгрес на Коминтерна Ленин говори за създаване на „селски Съвети“, „Съвети на трудещите се“ в изостаналите страни на Изтока. Той имаше предвид такива страни като Средна Азия, където „няма или почти няма индустриален пролетариат“. Той имаше предвид такива страни като Персия, Авганистан и т. н. С това собствено се и обяснява, че в тезисите на Ленин няма нито една дума за организиране на работнически Съвети в такива страни.

Но от това се вижда, че тезисите на Ленин са имали предвид не Китай, по отношение на който не може да се каже, че там „няма или почти няма индустриален пролетариат“, а други страни на Изтока, поизостанали.

Значи въпросът е за незабавното създаване на Съвети на работнически и селски депутати в Китай. Значи при разрешаването на този въпрос трябва да се имат предвид не тезисите на Ленин, а тезисите на Рой, приети от същия II конгрес на Коминтерна, в които се говори за създаване на работнически и селски Съвети в такива страни като Китай и Индия. Но там се говори за това, че работнически и селски Съвети в тези страни трябва да се създават при прехода от буржоазнодемократическа революция към пролетарска революция.

Какво са Съветите на работническите и селски депутати? Съветите на работническите и селски депутати са главно органи на въстанието против съществуващата власт, органи на борбата за нова революционна власт,

органи на новата революционна власт. Съветите на работническите и селски депутати са едновременно и центрове за организирането на революцията.

Но Съветите на работническите и селски депутати могат да бъдат центрове за организиране на революцията само в случай че те са органи за събаряне на съществуващата власт, че те са органи на новата революционна власт. Без да бъдат органи на новата революционна власт, те не могат да бъдат центрове за организиране на революционното движение. Това не иска да разбере опозицията, като воюва против ленинското разбиране на Съветите на работническите и селски депутати.

Какво значи сега създаването на Съвети на работнически и селски депутати например в района на действие на уханското правителство? Това значи създаване на дувластие, създаване на органи за въстание против уханското правителство. Трябва ли китайските комунисти да събарят сега уханското правителство? Ясно е, че не трябва. Напротив, те трябва да го подкрепят, като го превръщат в орган за борба против Чжан Цзо-лин, против Чан Кай-ши, против помешчиците и джентрите, против империализма.

Но ако компартията не трябва сега да събаря уханското правителство, за какво да се създават *сега* Съвети на работническите и селски депутати?

Едно от двете:

или сега се създават Съвети на работническите и селски депутати, за да се събори уханското правителство, което е неправилно и недопустимо в дадения момент;

или, създавайки още сега Съвети на работническите и селски депутати, комунистите не провеждат линия на събаряне на уханското правителство, Съветите не се превръщат в органи на новата революционна власт — и тогава те, Съветите, умират, като се превръщат в пародия на Съвети.

Против това именно Ленин предпазваше всякога, когато говореше за създаване на Съвети на работническите и селски депутати.

Във вашия „въпрос“ се говори за появяването на работнически Съвети в Хенан и за това, че компартията рискува да остане в опашката на движението, ако тя не отиде сред масите с лозунга за създаване на Съвети. Това са празни приказки, другари. Никакви Съвети на работническите депутати няма сега в Хенан. Това е въдица, пусната от английската преса. Там има „червени пики“⁶³, там има селски съюзи, но от Съвети на работнически депутати няма засега и помен.

Разбира се, че може да се създадат работнически Съвети. Това не е много трудна работа. Но въпросът не е в създаването на работнически Съвети, а в това, те да се превърнат в органи на новата революционна власт. Без това Съветите са празна работа, пародия на Съвети. Да се създадат преждевременно работнически Съвети, за да се провалят след това и превърнат в нещо безсмислено — това именно и значи да се улесни превръщането на китайската компартия от водач на буржоазнодемократическата революция в придатък към всички и всякакви „ултралеви“ упражнения със Съветите.

Хрустальов, първият председател на Съвета на работническите депутати в Питер в 1905 година, също искаше възстановяването, а значи и създаването на Съвети на работнически депутати през лятото на 1906 г., считайки, че Съветите сами по себе си са способни да изменят съотношението на класовите сили независимо от обстановката. Ленин се изказа тогава против Хрустальов, като каза, че не следва да се създават Съвети на работнически депутати през лятото на 1906 година, тъй като ариергардът (селяните) още не се е приближил към авангарда (пролетариата), а при такива условия да се създават Съвети и с това да се издига лозунг за въстание е рисковано и нецелесъобразно.

Но от това следва, първо, че не бива да се преувеличава ролята на Съветите сами по себе си и, второ, при създаването на Съвети на работническите и селски депутати не може да не се взема под внимание окръжаващата обстановка.

Нужно ли е въобще да се създават Съвети на работнически и селски депутати в Китай?

Да, нужно е да се създават. Тяхното създаване ще стане нужно след укрепването на уханското революционно правителство, след разгръщането на аграрната революция, при прехода от аграрната революция, от буржоазнодемократическата революция към пролетарската революция.

Да се създават Съвети на работнически и селски депутати — значи да се положат основите на Съветска власт в Китай. Но да се положат основите на Съветска власт — това значи да се положат основи на двувластие и да се държи курс на сменяване днешната уханска гоминданска власт със Съветска власт.

Аз мисля, че за това още не е дошло време.

Във вашия „въпрос“ се говори за хегемонията на пролетариата и компартията в Китай.

А какво е необходимо, за да се улесни на китайския пролетариат ролята на вожд, ролята на хегемон в сегашната буржоазнодемократическа революция?

За това се иска преди всичко китайската компартия да представлява сплотена организация на работническата класа със своя програма, със своя платформа, със своя собствена организация, със своя собствена линия.

За това се иска, второ, китайските комунисти да стоят в първите редове на аграрно-селското движение, да учат селяните, особено селската беднота, да се организират в революционни съюзи и комитети и да насочват движението към конфискация на помещическите земи.

За това се иска, трето, китайските комунисти да се укрепяват в армията, да я революционизират, да я преобразуват и да я превръщат от оръдие на отделните авантюристи в оръдие на революцията.

За това се иска, най-после, китайските комунисти да участвуват в местните и централните органи на уханското правителство, в местните и централните органи на уханския Гоминдан и да водят там решителна политика за по-нататъшното разгръщане на революцията както против помещиците, така и против империализма.

Опозицията мисли да запази самостоятелността на китайската компартия чрез откъсването ѝ от револю-

ционндемократическите сили и излизането ѝ от Гоминдана и уханското правителство. Но това би било такава твърде съмнителна „самостоятелност“, за която говореха у нас меншевиките в 1905 година. Известно е, че меншевиките, опълчвайки се тогава против Ленин, казваха: „нам е нужна *не* хегемония, а самостоятелност на работническата партия“. Ленин правилно отговаряше тогава, че това е отричане на самостоятелността, тъй като да се противопоставя самостоятелността на хегемонията — значи да се превръща пролетариатът в придатък на либералната буржоазия.

Аз мисля, че опозицията, която сега говори за самостоятелност на китайската компартия и заедно с това иска или намеква за излизане на китайската компартия от Гоминдана и уханското правителство, се свлича на пътя на меншевишката „самостоятелност“ от периода на 1905 година. Действителна самостоятелност и действителна хегемония компартията може да запази само в случай ако тя стане ръководна сила както вътре в Гоминдана, така и вън от него, сред широките трудещи се маси.

Не излизане от Гоминдана, а осигуряване ръководната роля на компартията както в Гоминдана, така и вън от него — ето какво се изисква сега от китайската компартия, ако тя иска да бъде действително самостоятелна.

ДЕВЕТИ ВЪПРОС

„Може ли в настоящия момент да се постави въпросът за образуване на редовна Червена армия в Китай?“

Аз мисля, че перспективно този въпрос трябва непременно да се има предвид. Но ако въпросът се постави практически, то сега, в дадената минута, да се замени сегашната армия с нова армия, с Червена армия, не е възможно просто затова че засега няма с какво да се замени.

Главното *в тоя момент* е, като се подобрява и революционизира съществуващата армия с всички достъпни

средства, още сега да се поставят основите на новите революционни полкове и дивизии от революционни селяни, преминали школата на аграрната революция, и от революционни работници, да се създадат редица нови, действително надеждни корпуси с надежден комсъстав и се направят опора на революционното правителство в Ухан.

Тези корпуси ще бъдат и ядрото на оная нова армия, която после ще се разгърне в Червена армия.

Това е необходимо както за борбата на фронтовете, така и особено за борбата в тила против всички и всякакви контрареволуционни парвенюта

Без това няма гаранция от провали в тила и на фронта, от дезертърства и измени.

Аз мисля, че този път е засега единствено възможният и целесъобразен път.

ДЕСЕТИ ВЪПРОС

„Възможен ли е сега, в момента на борбата с буржоазията, лозунгът за завземане на китайските предприятия?“

При какви условия е възможно завзemanето на чуждестранните фабрики в Китай и ще доведе ли това до едновременното завземане на китайските предприятия?“

Аз мисля, че въобще въпросът не е още назрял, за да се премине към завземане на китайските предприятия. Но не е изключено упоритият саботаж на китайските собственици, затварянето на цяла редица такива предприятия и изкуственото създаване на безработица да принуди уханското правителство още сега да започне национализацията на някои такива предприятия и да ги пусне в действие със силите на уханското правителство.

Възможно е още сега уханското правителство да бъде принудено да осъществи *в отделни случаи* такава мярка като предупредителна мярка против особено злостните и контрареволуционни китайски собственици.

Що се отнася до чуждестранните предприятия, въпросът за национализацията на тези предприятия е въпрос на бъдещето. Национализацията на тези предприятия е обявяване на открита война на империалистите. Но за да се обяви такава война, необходима е малко по-друга обстановка, по-благоприятна отколкото сегашната.

Аз мисля, че в дадения стадий на революцията, когато революцията още не е укрепнала, такава мярка е преждевременна и затова нецелесъобразна.

Задачата сега се състои не в това, а да се раздухва с всички сили пламъкът на аграрната революция, да се осигури хегемонията на пролетариата в тази революция, да се укрепи Ухан и се превърне в център на борбата против всички и всякакви врагове на китайската революция.

Не бива да се нагърбваме наведнаж с всички задачи, рискувайки да се пресилим. Още повече че Гоминданът и неговото правителство не са приспособени за разрешаването на такива кардинални задачи като задачата за експроприацията на китайската и чуждестранната буржоазия.

За разрешаването на такива задачи е нужна друга обстановка, друга фаза на революцията, други органи на революционната власт.

*И. Сталин. Революцията в Китай
и грешките на опозицията. М.—Л. 1927.*

ЗА ЛОЗУНГА „ДИКТАТУРА НА ПРОЛЕТАРИАТА И БЕДНИТЕ СЕЛЯНИ“ ПРЕЗ ПЕРИОДА НА ПОДГОТОВКАТА НА ОКТОМВРИ

Отговор на С. Покровски

Аз мисля, че Вашето писмо от 2 май т. г. не дава нито повод, нито основание да се отговаря подробно, така да се каже, по всички пунктове.

Всъщност то не дава нищо особено ново в сравнение с писмото на Ян—ски.

Ако все пак аз отговарям на писмото Ви, то е, защото че то съдържа известни елементи, които пряко възкресяват каменевщината от април—май 1917 г. Само за разобличаване на тези елементи, които възкресяват каменевщината, аз смятам за необходимо да отговоря накъсо на Вашето писмо.

1) В писмото си Вие пишете, че „в действителност нашият лозунг през периода от Февруари до Октомври беше съюз *с всички* селяни“, че през „периода от Февруари до Октомври партията отстояваше и защитаваше своя *стар* лозунг по отношение на селяните — съюз *с всички* селяни като цяло“.

Излиза, първо, че болшевиките през подготвителния период на Октомврийската революция (април—октомври 1917 г.) не си поставяха за задача да прокарат бразда между бедните селяни и заможните селяни, а вземаха селяните като цяло.

Излиза, второ, че през подготвителния период на Октомврийската революция болшевиките не замениха стария лозунг — „диктатура на пролетариата и селяните“ — с нов лозунг — „диктатура на пролетариата и бедните

селяни“, а останаха на старите позиции, изложени в брошурата на Ленин „Две тактики“ в 1905 г.

Излиза, трето, че болшевишката политика на борба против колебанията и съглашателството на Съветите през подготвителния период на Октомврийската революция (март—октомври 1917 година), против колебанията на средните селяни вътре в Съветите и на фронта, против колебанията между революцията и контрареволуцията, против колебанията и съглашателството, които взеха особено остър характер през юлските дни, когато Съветите начело със съглашателите есери и меншевики тръгнаха в крак с контрареволуционните генерали за изолиране на болшевиките — излиза, че болшевишката борба против тези колебания и против съглашателството на известни слоеве от селяните беше безпредметна и абсолютно ненужна.

Излиза, най-сетне, че Каменев е бил прав, когато през април—май 1917 год. отстояваше стария лозунг за диктатура на пролетариата и селяните, а Ленин, който смяташе този лозунг за вече остарял и който провъзгласи новия лозунг за диктатурата на пролетариата и бедните селяни, не е бил прав.

Достатъчно е само да се поставят тези въпроси, за да се разбере цялата несъобразност на цялото Ваше писмо.

Но тъй като Вие сте голям любител на отделни цитати от съчиненията на Ленин, да се обърнем към цитатите.

Не е нужен голям труд, за да се докаже, че *ново* в аграрните отношения на Русия след февруарския преврат от гледището на по-нататъшното развитие на революцията Ленин смяташе не общността на интересите между пролетариата и селяните като цяло, а *отцепването* на бедните селяни от заможните, първите от които, т. е. бедните селяни, теглеха към пролетариата, а вторите, т. е. заможните селяни, вървяха след Временното правителство.

Ето какво казваше Ленин по този повод през *април* 1917 год., полемизирайки с Каменев и каменевщината:

„Недопустимо е пролетарската партия да възлага *сега** надежди върху общността на интересите със селяните“ (виж речта на Ленин пред Априлската конференция в 1917 г., т. XX, стр. 245).

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

По-нататък :

„Още сегане вече срещаме в решенията на редица селски конгреси мисълта да се почака с разрешаването на аграрния въпрос до Учредителното събрание — това е победа на *заможните селяни**, които клонят към кадетите“ (виж речта на *Ленин* пред Петроградската общоградска конференция през април 1917 г., т. XX, стр: 176)

По-нататък :

„Възможно е селяните да вземат цялата земя и цялата власт. Аз не само не забравям тази възможност, не ограничавам своя кръгозор само с днешния ден, а открито и точно формулирам аграрната програма, вземайки под внимание *новото* явление: по-дълбоко *отцепване** на ратаите и бедните селяни от заможните селяни“ (виж априлската статия на *Ленин* „Писма върху тактиката“, т. XX, стр. 103).

Ето къде виждаше *Ленин* *новото* и *важното* при новата обстановка в село *след* февруарската революция.

Ето от какво изхождаше *Ленин* при построяване политиката на партията през периода след февруари 1917 година.

От това положение изхождаше *Ленин*, когато казваше пред Петроградската общоградска конференция през април 1917 г.:

„Едва на това място ние узнахме вече, че Съветът на работническите и войнишки депутати е предал властта на Временното правителство. Съветът на работническите и войнишки депутати е осъществяване диктатурата на пролетариата и войниците; сред последните мнозинството са селяни. Това е именно диктатура на пролетариата и селяните. Но тази „диктатура“ влезе в съглашение с буржоазията. Тук именно е необходима *ревизия на „стария“ большевизъм.*“* (виж т. XX, стр. 176).

От същото това положение изхождаше *Ленин*, когато през април 1917 г. писа:

„Който говори *сега* само за „революционндемократическа диктатура на пролетариата и селяните“, той е останал назад от живота, той по такъв начин е *преминал* фактически към дребната буржоазия против пролетарската класова борба, той трябва да бъде предаден в архива на „болшевишките“ дореволюционни рядкости (може да се нарече: архив от „стари болшевики“)“ (пак там, стр. 101).

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

На тази почва именно се роди лозунгът за диктатура на пролетариата и *бедните* селяни *вместо* стария лозунг — диктатура на пролетариата и селяните.

Вие може да кажете, както и правите това в писмото си, че това е троцкистко прескачане през още незавършената селска революция, но това ще бъде толкова убедително, колкото беше убедително подобното възражение на Каменев против Ленин през април 1917 год.

Ленин имаше напълно предвид именно такова възражение, когато казваше:

„Троцкизъм значи — „без цар, а правителство работническо“. Това не е вярно. Дребната буржоазия съществува, тя не може да се изхвърли. Но тя има две части. *Бедната** ѝ част върви с работническата класа“ (виж т. XX, стр. 182).

Грешката на Каменев, а сега и Вашата грешка е в неумението да се забележи и подчертае разликата между двете части на дребната буржоазия, в дадения случай на селяните, в неумението да се *отдели* бедната част на селяните от селската маса като цяло и върху това *да се построи* политиката на партията в обстановката на преминаването от първия етап на революцията в 1917 год. към втория ѝ етап, в неумението *да се изведе* оттук новият лозунг, вторият стратегически лозунг на партията за диктатурата на пролетариата и бедните селяни.

Да проследим последователно в трудовете на Ленин практическата история на лозунга за „диктатурата на пролетариата и бедните селяни“ от април до октомври 1917 год.

Април 1917 година:

„Своеобразието на текущия момент в Русия се състои в *прехода от първия** етап на революцията, който поради недостатъчната съзнателност и организираност на пролетариата даде властта на буржоазията — *към втория* неин етап, който трябва да предаде властта в ръцете на пролетариата и *бедните селски слоеве***“ (виж „Априлските тезиси“ на Ленин, т. XX, стр. 88).

Юли 1917 година:

„Единствено само революционните работници, ако ги подкрепят *бедните селяни**, са в състояние да сломят съпротивата на капиталистите, да поведат народа на борба за завоюване на земята

* Курсивът е мой *И. Ст.*

без откуп, за пълна свобода, за победа над глада, за победа над войната, за справедлив и траен мир* (виж т. XXI, стр. 77).

Август 1917 година:

„Само пролетариатът, който ръководи *бедните селяни** (полу-пролетариите, както казва нашата програма), може да завърши войната с демократически мир, да излекува нейните рани, да започне станалите безусловно необходими и *неотложни* стъпки към социализма — такова е определението на нашата класова политика сега“ (пак там, стр. 111).

Септември 1917 година:

„Само диктатурата на пролетариата и *бедните селяни** е способна да сломи съпротивата на капиталистите, да прояви действително величествена смелост и решителност като власт, да си осигури възторжената, беззаветна и наистина героична подкрепа на масите и в армията, и сред селяните“ (пак там, стр. 147).

Септември—октомври 1917 година, брошурата „Ще одържат ли болшевиките държавната власт?“, в която Ленин полемизира с „Новая Жизнь“⁶⁴:

„*Или** цялата власт на буржоазията — това вие отдавна не защитавате, а и сама буржоазията не смее дори да помене за това, като помни, че народът още на 20—21 април само с едно раздвижване на раменете събори една такава власт и сега ще я събори три пъти по-решително и по-безпощадно. *Или** власт на дребната буржоазия, т. е. коалирането (съюзът, съглашението) ѝ с буржоазията, защото самостоятелно и независимо дребната буржоазия не иска и *не може* да вземе властта, както доказва опитът от всички революции, както доказва и икономическата наука, която разяснява, че в капиталистическа страна можеш да бъдеш за капитала, можеш да бъдеш за труда, но по срединката не можеш да се задържиш. Тази коалиция в Русия в течение на половин година изпробва десетки начини и се провали. *Или**, най-сетне, цялата власт в ръцете на пролетариите и *бедните селяни** против буржоазията, за смазване на нейната съпротива. Това още не е изпробвано и вие, господа от „Новая Жизнь“, *разубеждавате* народа, като го плашите с вашия собствен страх пред буржоазията. Никакво четвърто не може и да се измисли“ (пак там, стр. 275).

Такива са фактите.

Всички тези факти и събития от историята на подготвянето на Октомври Вие „благополучно“ *заобикаляте*, „благополучно“ *зачертавате* от историята на болшевизма *борбата* на болшевиките през подготвителния период

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

на Октомври против *колебанията и съглашателството* на „селяните-стопани“, които влизаха тогава в Съветите, „благополучно“ *погребват* лозунга на Ленин за диктатурата на пролетариата и бедните селяни и в същото време си въобразяват, че това не е *насилие* над историята и над ленинизма.

От тези цитати, количеството на които би могло да се увеличи, Вие трябва да видите, че болшевиките вземаха за изходен пункт след февруари 1917 година не селяните като цяло, а бедната им част, те отиваха към Октомври не под *стария* лозунг за диктатура на пролетариата и селяните, а под *новия* лозунг — за диктатура на пролетариата и бедните селяни.

От това се вижда, че болшевиките провеждаха този лозунг, като се бореха против колебанията и съглашателството на Съветите, против колебанията и съглашателството на известна част от селяните, която влизаше в Съветите, против колебанията и съглашателството на известни партии на дребнобуржоазната демокрация, чието име е есери и меншевики.

От това се вижда, че без новия лозунг за диктатура на пролетариата и бедните селяни ние не бихме могли да съберем достатъчно мощна политическа армия, способна да преодолее съглашателството на есерите и меншевиките, да неутрализира колебанията на известна част от селяните, да събори буржоазната власт и по този начин да направи възможно завършването на буржоазната революция.

От това се вижда, че „ние вървахме към Октомври и победихме през Октомври заедно с бедните селяни при съпротивата на кулачеството (също така селяни) и при колебания на средните селяни“ (виж моя отговор на Ян—ски*).

Излиза по този начин, че през април 1917 година, както и през целия период, през който се подготвяше Октомври, прав беше Ленин, а не Каменев, а Вие, който възкресяват сега каменевщината, попадате като че ли в не съвсем добра компания.

---

* Виж настоящия том, стр. 177. *Ред.*

2) В противовес на всичко казано по-горе Вие цитирате думите на Ленин, че през Октомври 1917 година ние взехме властта с подкрепата на селяните *като цяло*. Че ние взехме властта при *известна* подкрепа на селяните като цяло, това е свършено вярно. Но Вие сте забравили да прибавите една „дреболия“, а именно, че селяните *като цяло* ни поддържаха през Октомври и след Октомври само *дотогава, доколкото* ние довеждахме докрай буржоазната революция. Това е много важна „дреболия“, която в дадения случай решава въпроса. „Да се забравя“ такава важна „дреболия“ и да се замазва по този начин такъв важен въпрос е недопустимо за един болшевик.

От Вашето писмо се вижда, че думите на Ленин за поддръжката от селяните *като цяло* Вие *противопоставяте* на лозунга на партията за „диктатура на пролетариата и бедните селяни“, даден от същия този Ленин. Но за да се противопоставят тези думи на Ленин на предидущите цитати от съчиненията на Ленин, за да има основание да се опровергават предидущите цитати от Ленин относно лозунга за диктатурата на пролетариата и бедните селяни с цитираните от Вас думи на същия този Ленин за селяните като цяло — за това трябва да се докажат най-малко две неща.

Първо. Трябва да се докаже, че довеждането докрай буржоазната революция е *главното* в Октомврийската революция. Ленин смята, че довеждането докрай буржоазната революция е „*страничен*“ продукт на Октомврийската революция, която „*мимоходом*“ разреши тази задача. Трябва преди всичко да се опровергае това положение на Ленин и да се докаже, че *главното* в Октомврийската революция не е събарянето на властта на буржоазията и преминаването на властта в ръцете на пролетариата, а довеждането докрай буржоазната революция. Опитайте се да докажете това и тогава аз съм готов да призная, че лозунгът на нашата партия от април до октомври 1917 год. беше не диктатура на пролетариата и бедните селяни, а диктатура на пролетариата и селяните.

От Вашето писмо се вижда, че Вие, не смятайки за възможно да вземете върху себе си тази повече от рискована задача, се опитвате обаче „мимоходом“ да докажете, че по един от най-важните въпроси на Октомврийската революция, по въпроса за мира, нас са ни поддържали уж *всички* селяни като цяло. Това, разбира се, не е вярно. Това съвсем не е вярно. По въпроса за мира Вие сте изпаднали на филистерско гледище. В действителност тогава у нас въпросът за мира беше въпрос за властта, защото само с преминаването на властта в ръцете на пролетариата можеше да се разчита на излизане от империалистическата война.

Вие сте забравили значи думите на Ленин, че „войната може да се свърши само с преминаването на властта в ръцете на друга класа“, че „„долу войната“ — не означава хвърляне на щика, това значи преминаване на властта в ръцете на друга класа“ (виж речта на Ленин пред Петроградската общоградска конференция през април 1917 г., т. XX, стр. 181 и 178).

И така, едно от двете: или Вие трябва да докажете, че *главното* в Октомврийската революция е довеждането докрай буржоазната революция, или това Вие не ще докажете — и тогава от само себе си се налага изводът, че селяните *като цяло* можеха да ни поддържат през Октомври само дотолкова, *доколкото* ние довеждахме докрай буржоазната революция като ликвидирахме монархията, помешчическата собственост и помешчическите порядки.

Второ. Вие трябва да докажете, че през Октомври и след Октомври болшевиките можеха да спечелят поддръжката на селяните като цяло, доколкото те довеждаха докрай буржоазната революция *без* системното провеждане на лозунга за диктатурата на пролетариата и *бедните* селяни през целия подготвителен период на Октомври, *без* системната борба против съглашателството на дребнобуржоазните партии, която произтичаше от този лозунг, *без* системното разобличаване колебанията на известни селски слоеве и на техните представители в Съветите, което произтичаше от същия лозунг.

Опитайте се да докажете това. И наистина, защо успяхме да си осигурим поддръжката на селяните като цяло през Октомври и след Октомври? Защото получихме възможност да доведем докрай буржоазната революция.

Защо получихме такава възможност? Защото ни се удаде да съборим буржоазната власт и да я заменим с властта на пролетариата, която единствено е способна да доведе докрай буржоазната революция.

Защо успяхме да съборим властта на буржоазията и да създадем властта на пролетариата? Защото подготвихме Октомври под лозунга за диктатурата на пролетариата и *бедните* селяни, защото като изхождахме от този лозунг, ние водехме системна борба против съглашателството на дребнобуржоазните партии, защото изхождайки от този лозунг, ние водехме системна борба против колебанията на средните селяни в Съветите, защото *само при такъв лозунг* ние можехме да преодолеем колебанията на средняка, да разбием съглашателството на дребнобуржоазните партии и да съберем такава политическа армия, която е способна да поведе борба за преминаването на властта в ръцете на пролетариата.

Едва ли е нужно да се доказва, че без тези предварителни условия, които определиха съдбата на Октомврийската революция, ние не бихме могли да спечелим поддръжката на селяните *като цяло* за довеждане докрай на буржоазната революция нито през Октомври, нито след Октомври.

Ето как трябва да се разбира съединението на селските войни с пролетарската революция.

Ето защо *да противопоставяш* поддръжката на селяните като цяло за довеждане докрай на буржоазната революция през Октомври и след Октомври на факта, че Октомври се подготви под лозунга за диктатурата на пролетариата и *бедните* селяни — значи *да не разбираш нищо от ленинизма*.

Вашата основна грешка е в това, че Вие не сте разбрали нито факта, че в хода на Октомврийската революция *социалистическите* задачи се преплитаха със задачата да бъде доведена докрай *буржоазната* революция, нито

механиката на осъществяването на отделните искания на Октомврийската революция, които произтичаха от втория стратегически лозунг на партията за диктатурата на пролетариата и бедните селяни.

Като чете човек Вашето писмо, може да помисли, че не ние взехме селяните на служба на пролетарската революция, а, напротив, „селяните като цяло“, включително и кулаците, взеха на служба болшевиките. Лоши щяха да бъдат работите на болшевиките, ако те така лесно „постъпваха“ на служба у непролетарските класи.

Каменевщината от априлския период на 1917 г. — ето какво Ви тегли за краката.

3) Вие твърдите, че Сталин не вижда разликата между обстановката през 1905 година и обстановката през февруари 1917 година. Това, разбира се, е несериозно. Аз не съм казвал това и не можех да го кажа. В писмото си аз казвах само, че лозунгът на партията за диктатурата на пролетариата и селяните, издигнат през 1905 година, бе потвърден от февруарската революция в 1917 година. И това, разбира се, е вярно. Именно така Ленин рисуваше положението в статията си „Селяните и работниците“ през август 1917 година:

„Само пролетариатът и селяните могат да съборят монархията — такова беше основното за онова време (има се предвид 1905 година. *И. Ст.*) определение на нашата класова политика. И това определение беше вярно. *Февруари и март 1917 година за лишен път потвърдиха това** (виж т. XXI, стр. 111).

Вие просто прекалявате.

4) Вие се опитвате, по нататък, да изобличите Сталин в противоречия, като неговата теза за съглашателството на средняка *преди Октомври* противопоставяте на един цитат от брошурата на Сталин „Въпроси на ленинизма“, където се говори, че е възможно строителство на социализма заедно със средните селяни *след укрепване пролетарската диктатура*.

Не е нужен голям труд, за да се докаже абсолютната ненаучност на такова отъждествяване на две различни явления. Среднякът преди Октомври, когато на власт

---

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

беше буржоазията, и среднякът след укрепването на пролетарската диктатура, когато буржоазията вече е свалена и експроприирана, кооперацията се е развила и основните средства за производство са съсредоточени в ръцете на пролетариата — са две различни неща. Да се отъждествяват тези два вида средни селяни и да се поставят те на една дъска — това значи да се разглеждат явленията без връзка с историческата обстановка и да се загубят всякакви перспективи. Това е нещо като Зиновиевия маниер на цитиране с объркване на всички дати и периоди.

Ако това се нарича „революционна диалектика“, аз трябва да призная, че Покровски е надминал всички рекорди на „диалектическото“ фокусничество.

5) Останалите въпроси не засягам, защото смятам, че те са вече изчерпани в преписката с Ян—ски.

20 май 1927 г.

За пръв път напечатано в книгата:

И. Сталин. Вопросы ленинизма, 4-е изд., 1928.

РЕВОЛЮЦИЯТА В КИТАЙ И ЗАДАЧИТЕ НА КОМИНТЕРНА

Реч на X заседание на VIII пленум на ИККИ⁶⁵
24 май 1927 г.

I

НЯКОИ ДРЕБНИ ВЪПРОСИ

Другари! Аз трябва да се извиня, че закъснях днес на заседанието на Изпълкома и не можах да изслушам напълно речта на Троцки, която той е чел тук пред Изпълкома.

Аз мисля обаче, че през последните дни Троцки даде такава маса литература, тезиси и писма по китайския въпрос в Изпълкома, че ние не може да имаме недостиг от материали за критика на опозицията.

Затова в своята критика на грешките на Троцки аз ще изхождам от тия документи, без да се съмнявам, че тази критика ще бъде заедно с това критика на основите на днешната реч на Троцки.

Аз ще се постарая по възможност да избягна личния елемент в полемиката. Личните нападки на Троцки и Зиновиев срещу отделните членове на Политбюро на ЦК на ВКП(б) и президиума на ИККИ не заслужават да се спирам на тях.

Вижда се, Троцки би желал да се изобрази като някакъв герой в заседанията на Изпълкома на Коминтерна, за да превърне работата на Изпълкома по въпроса за военната опасност, китайската революция и т. н. в работа по въпроса за Троцки. Аз мисля, че Троцки не заслужава толкова голямо внимание. (Глас от местата: „Вярно“!) Толкова повече че той напомня повече актьор отколкото герой, а да се смесва актьорът с героя в никой случай не бива.

Не се спирам и на това, че няма нищо оскърбително за Бухарин или Сталин, ако такива хора като Троцки и Зиновиев, уличени от VII разширен пленум на Изпълкома в социалдемократически уклон, ругаят колкото могат болшевиките. Напротив, за мен би било най-голямо оскърбление, ако полуменшевиките от типа на Троцки и Зиновиев ме хвалеха, а не ме ругаеха.

Аз не ще се разпростирам също така и върху това, нарушила ли е опозицията със своите сегашни фракционни изказвания задълженията, дадени от нея на 16 октомври 1926 г. Троцки уверява, че съгласно декларацията на опозицията от 16 октомври 1926 г. той има право да защитава своите възгледи. Това, разбира се, е вярно. Но ако Троцки мисли да твърди, че с това се изчерпва декларацията, това не може да се нарече иначе освен софизъм.

В декларацията на опозицията от 16 октомври се говори не само за правата на опозицията да защитава своите възгледи, но и за това, че тия възгледи могат да бъдат защитавани само в партийно-допустимите рамки, че фракционността трябва да бъде отхвърлена и ликвидирана, че опозицията е длъжна „безусловно да се подчинява“ на волята на партията и решенията на ЦК, че опозицията е длъжна не само да се подчинява на тия решения, но и да ги „провежда“ добросъвестно.

Трябва ли още да се доказва след това, че декларацията на опозицията от 16 октомври 1926 г. е нарушена от нея и разкъсана на парчета по най-груб начин.

Няма също така да се разпростирам върху неприличните и грубо клеветнически извращения на позициите на ЦК на ВКП(б) и Коминтерна по китайския въпрос, дадени в многобройните тезиси, статии и речи на опозицията. Троцки и Зиновиев не престават да твърдят, че уж ЦК на ВКП(б) и Коминтернът защитавали и защитават политиката за „подкрепа“ на националната буржоазия в Китай.

Едва ли е нужно да се доказва, че това твърдение на Троцки и Зиновиев е измислица, клевета, умишлено извращаване на въпроса. В действителност ЦК на ВКП(б) и Коминтернът защитаваха не политиката на подкрепа

на националната буржоазия, а политиката на *използване* националната буржоазия, *докато* революцията в Китай беше революция на *общонационалния* обединен фронт, и тази политика те после *замениха* с политиката на *въоръжена борба* с националната буржоазия, *когато* революцията в Китай стана *аграрна* революция, а националната буржоазия започна да се оттегля от революцията.

Достатъчно е да се прегледат такива документи като резолюцията на VII разширен пленум, известното възвание на Изпълкома на Коминтерна⁶⁶, тезисите на Сталин за пропагандистите*, най-после, тезисите на Бухарин, представени тия дни на президиума на Изпълкома на Коминтерна, за да се убедим в това.

Нещастиято на опозицията се състои именно в това, че тя не може да мине без клевети и извращавания.

Да преминем към въпроса.

II

АГРАРНО-СЕЛСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ КАТО ОСНОВА НА БУРЖОАЗНОДЕМОКРАТИЧЕСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

Основната грешка на Троцки се състои в това, че той не разбира смисъла и характера на китайската революция. Коминтернът изхожда от това, че преобладаващ фактор за гнета в Китай в дадения момент, който стимулира аграрната революция, са *остатъците от феодализма*. Коминтернът изхожда от това, че остатъците от феодализма в китайското село и цялата милитаристично-бюрократична надстройка над тези остатъци с всички дзюдзюни, губернатори, генерали, Чжанцзолиновци и т. н. — са оная база, върху основата на която възникна и се разгръща сегашната аграрна революция.

Ако 70% от селските доходи в цяла редица провинции принадлежат на помешчика и джентрите, ако помешчиците, въоръжени и невъоръжени, са не само икономическа, но и административна и съдебна власт, ако досега още в редица провинции се практикува среднове-

---

* Виж настоящия том, стр. 181—189. *Ред.*

ковната покупка и продажба на жени и деца, не може да не се признае, че феодалните остатъци са основна форма на гнет в китайските провинции.

Именно затова че феодалните остатъци с цялата си милитаристично-буржоазна надстройка са основните форми на гнета в Китай — именно затова сега Китай преживява най-голямата по своята сила и размах аграрна революция.

А какво е аграрната революция? Тя е именно и основата, и съдържанието на буржоазнодемократическата революция.

Именно затова Коминтернът казва, че в настоящия момент Китай преживява буржоазнодемократическа революция.

Но буржоазнодемократическата революция в Китай е насочена не само против феодалните остатъци. Тя е насочена заедно с това и против империализма.

Защо?

Защото империализмът с цялата своя финансова и военна мощ в Китай е оная сила, която подкрепя, вдъхновява, култивира и консервира феодалните остатъци с цялата им бюрократично-милитаристична надстройка.

Защото не може да се ликвидират феодалните остатъци в Китай, без да се води заедно с това революционна борба против империализма в Китай.

Защото който иска да унищожи феодалните остатъци в Китай, той трябва непременно да вдигне ръка срещу империализма и империалистическите групи в Китай.

Защото без да се води решителна борба с империализма, не може да се доубият и ликвидират феодалните остатъци в Китай.

Именно затова Коминтернът казва, че буржоазнодемократическата революция в Китай е едновременно и антиимпериалистическа революция.

Така че сегашната революция в Китай е съединение на двата потока на революционното движение — движението против феодалните остатъци и движението против империализма. Буржоазнодемократическата рево-

люция в Китай е съединение на борбата против феодалните остатъци с борбата против империализма.

Такъв е изходният пункт на цялата линия на Коминтерна (а значи и на ЦК на ВКП(б)) по въпросите на китайската революция.

А какъв е изходният пункт на позицията на Троцки по китайския въпрос? Той е *точно противоположен* на току-що изложеното гледище на Коминтерна. Троцки или съвсем *не признава* наличието на феодални остатъци в Китай, или не им придава решаващо значение. Троцки (а значи и опозицията), недооценявайки силата и значението на феодално-бюрократичния гнет в Китай, счита, че основна причина на китайската национална революция е държавно-митническата зависимост на Китай от империалистическите страни.

Позволете да се позова на известните тезиси на Троцки, изпратени в ЦК на ВКП(б) и в Изпълкома на Коминтерна преди няколко дни. Заглавието на тези тезиси на Троцки е: „Китайската революция и тезисите на Сталин“.

Ето какво пише Троцки в тия тезиси:

„Основно несъстоятелен е опитът на Бухарин да оправдае опортюнистическата съглашателска линия с доводи за уж преобладаващата роля на „остатъците от феодализма“ върху китайската икономика. Даже ако Бухариновата оценка на китайското стопанство беше основана на икономически анализ, а не върху схоластични определения, „остатъците на феодализма“ все пак не биха могли да оправдаят оная политика, която толкова явно улесни априлския преврат. Китайската революция има националнобуржоазен характер *по тази основна причина*, че развитието на производителните сили на китайския капитализъм се сблъска с *държавно-митническата** зависимост на Китай от империалистическите страни“ (виж Троцки „Китайската революция и тезисите на Сталин“).

При невнимателно отношение към този цитат може да се помисли, че Троцки воюва не против линията на Коминтерна по въпроса за характера на китайската революция, а против „съглашателската политика“ на Бухарин. Това, разбира се, не е вярно. В действителност в този цитат става дума за *отричане* „преобладаващата роля“ на феодалните остатъци в Китай. В действителност тук

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

става дума да се обяви разгръщащата се сега *аграрна* революция в Китай за революция на върховете, революция, така да се каже, антимитническа.

Дрънкането за „съглашателската политика“ на Бухарин е необходимо тук на Троцки, за да прикрие своето отстъпление от линията на Коминтерна. Това е — ще кажа направо — обикновеният мошенически похват на Троцки.

Така според Троцки излиза, че феодалните остатъци в Китай с цялата им милитаристическо-бюрократическа надстройка не са основната пружина на китайската революция в дадения момент, а второстепенна и незначителна сила, която заслужава само да бъде поставена в кавички.

Така според Троцки излиза, че „основната причина“ за националната революция в Китай е митническата зависимост на Китай от империалистите, че поради това революцията в Китай е главно революция, така да се каже, антимитническа.

Такъв е изходният пункт на концепцията на Троцки.

Такова е гледището на Троцки за характера на китайската революция.

Позволете да забележа, че това гледище е гледище на статския съветник на „негово величество“ Чжан Цзо-лин.

Ако гледището на Троцки е правилно, тогава трябва да признаем, че са прави и Чжан Цзо-лин, и Чан Кай-ши, които не желаят нито аграрна, нито работническа революция и се стремят само към премахването на неравноправните договори и към установяването на митническа автономия за Китай.

Троцки е изпаднал до гледището на канцеларистите на Чжан Цзо-лин и Чан Кай-ши.

Ако остатъците от феодализма трябва да се поставят в кавички; ако Коминтернът не е прав, заявявайки, че остатъците от феодализма имат преобладаващо значение за дадения стадий на революцията; ако основата на китайската революция е митническата зависимост, а не борбата с феодалните остатъци и с поддържащия ги империализъм — какво остава тогава от аграрната революция в Китай?

Откъде се е взела аграрната революция в Китай с искане за конфискация на помешчическите земи? В такъв случай на какво основание считат китайската революция за буржоазнодемократическа революция? Нима не е факт, че аграрната революция е основата на буржоазнодемократическата революция? Нима аграрната революция е могла да падне от небето?

Нима не е факт, че милиони и десетки милиони селяни са въввлечени в най-голямата аграрна революция в такива провинции като Хунан, Хубей, Хенан и т. н., където селяните установяват своя власт, свой съд, своя самоотбрана, като изгонват помешчиците и се разправят с тях „по плебейски“?

Как можеше да се появи такова мощно аграрно движение, ако феодално-милитаристическият гнет не е преобладаваща форма на гнета в Китай?

Как можеше това мощно движение на десетки милиони селяни да получи заедно с това антиимпериалистически характер, ако не се признава, че империализмът е главен съюзник на феодално-милитаристическите угнетители на китайския народ?

Нима не е факт, че сега само в Хунан се наброяват повече от два и половина милиона членове в селския съюз? А колко са те сега в Хубей, Хенан и колко ще бъдат те в най-скоро време в другите провинции на Китай?

А „червените пики“, „съюзите на пристегнатите корени“ и т. н. — нима всичко това е измислица, а не действителност?

Нима може сериозно да се твърди, че аграрната революция на десетките милиони селяни с лозунга за конфискация на помешчическите земи е насочена не против действителните и несъмнени остатъци от феодализма, а против въображаемите остатъци от феодализма в кавички?

Нима не е ясно, че Троцки се е смъкнал до гледището на канцеларистите на „негово величество“ Чжан Цзо-лин?

По този начин ние имаме две основни линии:

а) линията на Коминтерна, която отчита наличието на феодални остатъци в Китай като преоблада-

ваща форма на гнета, решаващото значение на мощното аграрно движение, връзките на феодалните остатъци с империализма, буржоазнодемократическия характер на китайската революция със заостряне борбата против империализма;

б) *линията на Троцки*, която отрича преобладаващото значение на феодално-милитаристическия гнет, не вижда решаващото значение на аграрно-революционното движение в Китай и обяснява антиимпериалистическия характер на китайската революция само с интересите на китайския капитализъм, който иска митническа самостоятелност на Китай.

Основната грешка на Троцки (а значи и на опозицията) се състои в недооценяване на аграрната революция в Китай, в неразбиране на буржоазнодемократическия характер на тази революция, в отричане на предпоставките за многомилionenното аграрно движение в Китай, в недооценяване ролята на селяните в китайската революция.

Тази грешка не е нова за Троцки. Тя е най-характерната черта на цялата линия на Троцки през целия период на борбата му с болшевиизма.

Недооценяването на ролята на селяните в буржоазнодемократическата революция е оная грешка, която преследва Троцки от 1905 г., която се прояви особено ярко в навечерието на февруарската революция в 1917 г. и която не го напуска и до ден днешен.

Позволете да се позова на някои факти от областта на борбата на Троцки с ленинизма например в навечерието на февруарската революция в 1917 г., когато ние отивахме към победата на буржоазнодемократическата революция в Русия.

Троцки твърдеше тогава, че тъй като сред селяните диференциацията се усилила, тъй като ние имаме сега господство на империализма и пролетариатът се противопоставя на буржоазната нация, ролята на селяните ще пада, а аграрната революция не ще има онова значение, което ѝ се придаваше в 1905 година.

Какво отговаряше Ленин на това? Позволете да ви приведа цитат от статията на Ленин от 1915 г. по въпроса

за ролята на селяните в буржоазнодемократическата революция в Русия:

„Оригиналната теория на Троцки (става дума за „перманентната революция“ на Троцки. *И. Ст.*) взема от болшевиките призива към решителна революционна борба на пролетариата и към завоюване на политическата власт от него, а от меншевиките „отричането“ на ролята на селяните. Селяните се били разслоили, диференцирали, тяхната възможна революционна роля все повече падала; в Русия е невъзможна „национална“ революция: „ние живеем в епохата на империализма“, а „империализмът противопоставя не буржоазната нация срещу стария режим, а пролетариата срещу буржоазната нация“.

Ето ви забавен пример на „игра с думата“: империализъм! Ако в Русия пролетариатът вече противостои срещу „буржоазната нация“, тогава значи Русия стои направо пред *социалистическа* революция!! тогава не е правилен лозунгът за „конфискация на помещицеските земи“ (повтарян от Троцки в 1915 г., след януарската конференция в 1912 г.), тогава трябва да се говори не за „революционно-работническо“, а за „работническо-социалистическо“ правителство!! До какви предели стига бърканицата у Троцки се вижда от неговата фраза, че с решителността си пролетариатът ще увлече и „непролетарските (!) народни маси“ (№ 217)!! Троцки не е помислил, че ако пролетариатът увлече непролетарските маси от селото към конфискация на помещицеските земи и събори монархията, това и ще бъде завършване на „националнобуржоазната революция“ в Русия, това и ще бъде *революционнодемократическа диктатура на пролетариата и селянството!**

Цялото десетилетие — велико десетилетие — 1905—1915 г. — доказва наличието на две и само две класови линии на руската революция. Разслоението на селяните усили класовата борба вътре в тях, пробуди твърде много политически спящи елементи, приближи към градския пролетариат селския (за *отделна* негова организация болшевиките настояваха от 1906 г. и вмъкнаха това искане в резолюцията на Стокхолмския, меншевишки конгрес). Но антагонизмът на „селяните“ с Марковци—Романовци—Хвостовци се усили, нарасна, изостри се. Това е такава истинг, че *даже* хилядите фрази в десетките парижки статии на Троцки не могат да я „опровергаят“. Троцки на дело помага на либералните работнически политици в Русия, които под „отричане“ ролята на селяните разбират *нежелание* да се вдигат селяните на революция! А в това е сега същността“ (виж т. XVIII, стр. 317—318).

Ето тази особеност на схемата на Троцки, която се състои в това, че той вижда буржоазията, вижда пролетариата, но не забелязва селяните и не разбира тяхната роля в буржоазнодемократическата революция — тази

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

именно особеност е и основната грешка на опозицията по китайския въпрос.

В това именно се и състои „полуменшевизмът“ на Троцки и опозицията по въпроса за характера на китайската революция.

От тази основна грешка произтичат всички останали грешки на опозицията, цялата бъркотия в тезисите на опозицията по китайския въпрос.

III

ГОМИНДАНЪТ НА ДЕСНИТЕ В НАНКИН, КОЙТО ИЗТРЕБВА КОМУНИСТИТЕ, И ГОМИНДАНЪТ НА ЛЕВИТЕ В УХАН, КОЙТО ПОДДЪРЖА СЪЮЗА С КОМУНИСТИТЕ

Да вземем например въпроса за Ухан. Становището на Коминтерна по въпроса за революционната роля на Ухан е известно и ясно. Тъй като Китай преживява аграрна революция; тъй като победата на аграрната революция е победа на буржоазнодемократическата революция, победа на революционната диктатура на пролетариата и селяните; тъй като Нанкин е център на националната контрареволуция, а Ухан — център на революционното движение в Китай — необходимо е да се поддържа уханският Гоминдан, необходимо е участието на комунистите в този Гоминдан и в неговото революционно правителство при условие че ще бъде осигурена ръководната роля на пролетариата и неговата партия както в Гоминдана, така и вън от Гоминдана.

Е ли сегашното уханско правителство орган на революционнодемократическата диктатура на пролетариата и селяните? Не, засега още не е и така скоро не ще стане такъв орган. Но то има всички шансове да се развие в такъв орган при по-нататъшното развитие на революцията, при успехите на тази революция.

Такова е становището на Коминтерна.

Свършено иначе гледа на въпроса Троцки. Той счита, че Ухан е „фикция“, а не център на революционното движение. На въпроса, какво представлява сега левият Гоминдан, Троцки отговаря: „Засега още нищо или почти нищо“.

Да допуснем, че Ухан е фикция. Но ако Ухан е фикция, защо Троцки не иска решителна борба против тази фикция? Откога комунистите започнаха да поддържат фикцията, да участвуват във фикция, да оглавяват фикцията и т. н.? Нима не е факт, че комунистите са длъжни да се борят с фикцията? Нима не е факт, че отказването от борба с фикцията от страна на комунистите е измаване на пролетариата и селяните? А защо Троцки не предлага борба с фикцията, макар и чрез незабавното излизане на комунистите от уханския Гоминдан и уханското правителство? Защо Троцки предлага да останем в тази фикция, да не излизаме оттам? Къде е тук логиката?

Тази „логическа“ несъобразност не се ли обяснява с това, че Троцки, след като замахна срещу Ухан и го нарече фикция, после се уплаши и не се реши да направи съответния извод в своите тезиси?

Или да вземем например Зиновиев. В своите тезиси, раздадени на пленума на ЦК на ВКП(б) през април тази година, Зиновиев квалифицира Гоминдана в Ухан като правителство на кемалисти от периода на 1920 година. Но правителството на кемалистите е правителство за борба срещу работниците и селяните, правителство, в което няма и не може да има комунисти. Изглежда, че от такава квалификация на Ухан може да има само един извод: решителна борба с Ухан, събаряне на уханското правителство.

Но така могат да мислят обикновените хора, с обикновена човешка логика.

Не така мисли Зиновиев. Квалифицирайки уханското правителство в Ханкоу като правителство на кемалисти, той заедно с това предлага да се окаже най-енергична подкрепа на същото това правителство, комунистите да не излизат оттам, да не напускат Гоминдана в Ухан и т. н. Той направо казва:

„Необходимо е да се окаже най-енергична и всестранна помощ на Ханкоу, като се организира оттам отпор срещу Кавеняковци. Необходимо е в най-близко време да се съсредоточат усилията именно върху това, да се помогне да се организираме и закрепим в Ханкоу“ (виж тезисите на Зиновиев).

Иди го разбери!

Троцки казва, че Ухан, т. е. Ханкоу, е фикция. Зиновиев, напротив, твърди, че Ухан е правителство на кемалисти. Оттук би следвало да се направи извод: борба с фикцията или борба за събарянето на уханското правителство. А при това както Троцки, така и Зиновиев пасуват пред извода, който произтича неизбежно от техните предпоставки, а Зиновиев отива дори подалеч, като предлага „най-енергична и всестранна помощ на Ханкоу“.

Какво показва всичко това? Това показва, че опозицията се е забъркала в противоречия. Тя е изгубила способността да мисли логически и е изгубила всички перспективи.

Бъркотия във възгледите, изгубване на всякаква перспектива по въпроса за Ухан — такова е становището на Троцки и опозицията, ако въобще бъркотията може да се нарече становище.

IV

ЗА СЪВЕТИТЕ НА РАБОТНИЧЕСКИТЕ И СЕЛСКИТЕ ДЕПУТАТИ В КИТАЙ

Или да вземем например въпроса за Съветите на работническите и селските депутати в Китай.

По въпроса за организиране на Съвети ние имаме три резолюции, приети от II конгрес на Коминтерна: тезисите на Ленин за образуване на *непролетарски*, селски Съвети в изостаналите страни, тезисите на Рой за образуване на *работнически* и селски Съвети в такива страни като Китай и Индия и специални тезиси за това, „Кога и при какви условия може да се създават Съвети на работническите депутати“.

Тезисите на Ленин говорят за образуване на „селски“, „народни“, *непролетарски* Съвети в страните като Средна Азия, където няма или почти няма индустриален пролетариат. В тезисите на Ленин няма нито една дума за образуване на Съвети на *работническите* депутати в такива страни. При това тезисите на Ленин считат като едно от необходимите условия за развитието и образуването на „селски“, „народни“ Съвети в изостаналите

страни *пряката* подкрепа на революцията в такива страни от страна на пролетариата на СССР. Ясно е, че тия тезиси имат предвид не Китай или Индия, където има известен минимум индустриален пролетариат и където, при известни условия, създаването на *работнически* Съвети е предпоставка за образуването на селски Съвети, а други страни, по-изостанали, като Персия и т. н.

Тезисите на Рой имат предвид главно Китай и Индия, където има индустриален пролетариат. В тия тезиси се предлага образуването, при известни условия, в преходния период от буржоазната революция към пролетарската — на Съвети на *работническите* и селски депутати. Ясно е, че тия тезиси имат пряко значение за Китай.

Специалните тезиси на II конгрес под заглавие: „Кога и при какви условия може да се създават Съвети на работническите депутати“, говорят за ролята на Съветите на работническите депутати въз основа на опита на революцията в Русия и Германия. Тия тезиси говорят, че „Съветите без пролетарска революция се превръщат неизбежно в пародия на Съвети“. Ясно е, че при обсъждането на въпроса за незабавното образуване Съвети на работническите и селски депутати в Китай ние трябва да имаме предвид и тия последни тезиси.

Как стои работата с въпроса за незабавното създаване на Съвети на работническите и селски депутати в Китай, ако при това се взема предвид както обстановката в Китай в дадения момент и съществуването на Гоминдана в Ухан като център на революционното движение, така и указанията на двата последни тезиса на II конгрес на Коминтерна?

Да се създадат Съвети на работнически и селски депутати *сега* например в района на дейността на уханското правителство — това значи да се създаде дувластие, да се даде лозунг за борба, за събаряне на левия Гоминдан и образуване на нова, Съветска власт в Китай.

Съветите на работническите и селски депутати са органи за борба за събаряне на съществуващата власт, органи за борба за нова власт. Появяването на Съвети

на работническите и селски депутати не може да не създаде дувластие, а дувластието не може да не изостри въпроса за това, кому трябва да принадлежи *цялата* власт.

Как стоеше работата в Русия през март—април—май—юни 1917 година? Тогава съществуваше Временното правителство, което имаше в ръцете си половината власт, но положително по-реалната власт, тъй като войската все още го подкрепяше. Наред с това съществуваха Съветите на работническите и войнишки депутати, които също така имаха в ръцете си нещо като половината власт, макар и не толкова реална власт като тая на Временното правителство. Тогава лозунгът на болшевиките беше отстраняване на Временното правителство и предаване *цялата* власт в ръцете на Съветите на работническите и войнишки депутати. Никой от болшевиките не мислеше тогава за влизане в състава на Временното правителство, тъй като не бива да влизаш в едно правителство, ако водиш борба за събарянето на това правителство.

Може ли да се каже, че обстановката в Русия през март и юни 1917 година е аналогична със сегашната обстановка в Китай? Не, не може да се каже. Не може да се каже не само затова че тогава Русия беше пред пролетарска революция, когато сега Китай се намира пред буржоазнодемократическа революция, но и затова че Временното правителство в Русия беше тогава контрареволуционно и империалистическо правителство, а сегашното правителство в Ухан е правителство антиимпериалистическо и революционно в буржоазнодемократическия смисъл на тази дума.

Какво ни предлага опозицията във връзка с това?

Тя предлага незабавното създаване на Съвети на работническите, селски и войнишки депутати в Китай като центрове за организиране на революционното движение. Но Съветите на работническите и селски депутати не са само центрове за организиране на революционното движение. Те са преди всичко и главно органи на въстанието срещу съществуващата власт, органи за образуване на нова, революционна власт. Опозицията не раз-

бира, че *само* като органи на въстанието, само като органи на новата власт Съветите на работническите и селски депутати могат да се превърнат в центрове на революционното движение. Без това Съветите на работническите депутати се превръщат във фикция, в придатък към съществуващата власт, както това беше в Германия през 1918 година и в Русия през юли 1917 година.

Разбира ли опозицията, че създаването на Съвети на работническите и селски депутати в Китай сега означава създаване на двувластие между Съветите и уханското правителство и води непременно и неизбежно към лозунга за събарянето на уханското правителство?

Аз много се съмнявам, че Зиновиев разбира това просто нещо. Но Троцки напълно разбира това, тъй като в своите тезиси той направо казва, че: „лозунгът за Съвети означава призив към създаване на действителни органи на властта през преходния режим на двувластието“ (виж тезисите на Троцки „Китайската революция и тезисите на Сталин“).

По този начин излиза, че като създаваме Съвети в Китай, ние заедно с това създаваме „режим на двувластие“, събаряме уханското правителство и образуваме нова, революционна власт. Очевидно Троцки взема тук за образец събитията от историята на революцията в Русия през периода преди Октомври 1917 година. Тогава ние действително имаме двувластие, ние тогава действително събаряхме Временното правителство.

Но аз вече казах, че тогава никой не мислеше да влиза в състава на Временното правителство. А защо Троцки не предлага сега незабавното излизане на комунистите от Гоминдана и уханското правителство? Как може да създаваме Съвети, да създаваме режим на двувластие и заедно с това да влизаме в състава на същото това уханско правителство, което се готвим да събаряме? Тезисите на Троцки не дават отговор на този въпрос.

А при това ясно е, че тук Троцки безнадеждно се е обърнал в дебрите на своите собствени противоречия.

Той е обърнал буржоазнодемократическата революция с пролетарската революция. Той е „забравил“, че буржоазнодемократическата революция в Китай не само че не е завършена и не само че още не е победила, а се намира едва в първата фаза от своето развитие. Троцки не разбира, че да се откажеш от поддръжката на уханското правителство, да дадеш лозунг за двувластие и да събаряш уханското правителство *сега* чрез незабавно образуване на Съвети, това значи да окажеш пряка и несъмнена поддръжка на Чан Кай-ши и Чжан Цзо-лин.

Казват ни: а как да се разбере в такъв случай образуването на Съвети на работническите депутати в 1905 година в Русия — нима тогава ние не преживявахме буржоазнодемократическа революция?

Но, първо, тогава имаше само два Съвета — в Петербург и Москва, и съществуването на два Съвета не създаваше още системата на Съветска власт в Русия.

Второ, Петербургският и Московският Съвети бяха тогава органи на въстанието против старата, царската власт, което за лишен път потвърждава, че не бива Съветите да се разглеждат само като центрове за организиране на революцията, че Съветите могат да бъдат такива центрове само като органи на въстанието и органи на новата власт.

Трето, историята на работническите Съвети показва, че такива Съвети могат да съществуват и се развиват по-нататък само в случай че има благоприятни условия за прекия преход на буржоазнодемократическата революция в пролетарска революция, ако има следователно благоприятни условия за прехода от буржоазната власт към диктатура на пролетариата.

Не затова ли загинаха работническите Съвети в Петербург и Москва в 1905 г., както загинаха и работническите Съвети в Германия в 1918 г., защото тогава нямаше такива благоприятни условия?

Възможно е, че в 1905 г. в Русия не би имало Съвети, ако съществуваше тогава в Русия широка революционна организация като сегашния ляв Го-миндан в Китай. Но такава организация не можеше да съществува тогава в Русия, тъй като сред руските

работници и селяни нямаше елементи на национален гнет, русите сами угнетяваха други националности, а организация като левия Гоминдан може да възникне само в обстановката на национален гнет от страна на чуждестранните империалисти, който сплотява революционните елементи в страната в една широка организация.

Само слепите могат да отричат ролята на левия Гоминдан като орган за революционна борба, ролята на орган за въстание срещу феодалните остатъци и империализма в Китай.

Но какво следва от това?

От това следва, че левият Гоминдан в Китай играе за днешната буржоазнодемократическа революция в Китай приблизително също такава роля, каквато играеха Съветите в 1905 г. за буржоазнодемократическата революция в Русия.

Друг е въпросът, ако в Китай нямаше такава популярна и революционндемократическа организация като левия Гоминдан. Но щом има такава специфична революционна организация, приспособена към особеностите на китайските условия и доказала своята пригодност за по-нататъшното развитие на буржоазнодемократическата революция в Китай — би било глупаво и неразумно да се разрушава сега тази създадена от години организация, когато току-що е започнала буржоазнодемократическата революция, която още не е победила и която не скоро ще победи.

Изхождайки от това, някои другари правят извод, че Гоминданът може да бъде използван и в бъдеще, при прехода към пролетарската революция, като форма на държавна организация на диктатурата на пролетариата, при което в това те виждат възможност за мирен преход от буржоазнодемократическата революция към пролетарската революция.

Възможността за мирно развитие на революцията, изобщо казано, разбира се, не е изключена. У нас, в Русия, в началото на 1917 година също се говореше за възможност за мирно развитие на революцията чрез Съветите.

Но, първо, Гоминданът не е Съвети и ако той е пригоден към развитието на буржоазнодемократическата революция, това още не значи, че той може да бъде пригоден към развитието на пролетарската революция, докато Съветите на работническите депутати са най-пригодната форма на пролетарската диктатура.

Второ, даже при Съветите в Русия в 1917 година мирният преход към пролетарската революция се оказа на дело изключен.

Трето, пролетарските центрове в Китай са така малко, а враговете на китайската революция са така силни и многобройни, че всяко придвижване на революцията напред и всеки натиск от страна на империалистите неизбежно ще се придружават с нови отцепвания от Гоминдана и с ново усилване на компартията за сметка на авторитета на Гоминдана.

Аз мисля, че мирният път за развитието на китайската революция трябва да се счита за изключен.

Аз мисля, че Съвети на работническите и селски депутати ще трябва да се създават в Китай в преходния период от буржоазнодемократическата революция към пролетарската революция. Защото в съвременните условия без Съвети на работническите и селски депутати такъв преход е невъзможен.

Трябва отначало да се разгърне аграрното движение по целия Китай, трябва да се укрепят Ухан и да му се окаже поддръжка в борбата с феодално-бюрократическия режим, трябва да се помогне на Ухан да спечели победата над контрареволуцията, трябва да се развият широко и повсеместно селските съюзи, профсъюзите на работниците и другите революционни организации като бази за създаване на Съвети в бъдеще, трябва да се даде възможност на китайската компартия да укрепят своето влияние сред селяните и армията и едва след това може да се създадат Съвети на работническите и селски депутати като органи на борбата за новата власт, като фактори на двувластието, като фактори за подготовката на прехода от буржоазнодемократическата революция към пролетарска революция.

Създаването на работнически Съвети в Китай не е празна дума, празна „революционна“ декламация. На този въпрос не бива да се гледа така лекомислено, както това прави Троцки.

Да се образуват работнически и селски Съвети — това значи преди всичко да се излезе от Гоминдана, тъй като не може да се създават Съвети и да се движи напред двувластието, като се призовават работниците и селяните към създаване на новата власт, и същевременно да се стои в състава на Гоминдана и неговото правителство.

Да се създадат Съвети на работническите депутати — това по-нататък значи да се замени сегашният блок *вътре* в Гоминдана с блок *вън* от Гоминдана, блок, аналогичен на блока, в който бяха болшевиките през Октомври 1917 г. с левите есери.

Защо?

Защото ако там, при буржоазнодемократическата революция, става дума за създаване на революционна диктатура на пролетариата и селяните и на това напълно съответствува политиката на блока *вътре* в Гоминдана, тук, при образуването на Съвети и при прехода към пролетарска революция, ще става дума за създаването на диктатура на пролетариата, за създаване на Съветска власт, а такава власт може да се подготвя и създава само под ръководството на *една* партия, партията на комунистите.

По-нататък. Съветите на работническите депутати задължават. Сега работниците в Китай получават 8—15 рубли на месец, живеят в невъзможни условия, работят извънредно много. На това може и трябва да се тури край още сега, като се увеличи работната заплата, като се въведе осемчасов работен ден, като се подобрят жилищните условия на работническата класа и т. н. Но работниците няма да се задоволят с това при Съветите на работническите депутати. Те ще кажат на комунистите (и те ще бъдат прави): ако ние имаме Съвети, а Съветите са органи на властта, не може ли да се притисне буржоазията и „мъничко“ да се експроприира? Комунистите ще бъдат празни дърдорковци, ако не тръгнат

по пътя на експроприацията на буржоазията при наличието на Съвети на работнически и селски депутати.

Пита се: може ли и нужно ли е да се тръгне по този път сега, в дадената фаза на революцията?

Не, не е нужно.

Може ли и нужно ли е да се отказваме в бъдеще от експроприацията на буржоазията при Съветите на работническите и селски депутати? Не, не може. Но да се мисли, че при това може да се запази блокът на комунистите *вътре* в Гоминдана — значи да се изпадне в илюзия и да не се разбира механиката на борбата на класовите сили в периода на прехода от буржоазнодемократическата революция към пролетарската революция.

Ето как стои въпросът с образуването на Съвети на работнически и селски депутати в Китай.

Както виждате, той не е така прост, както го изобразяват някои твърде лекомислени хора като Троцки и Зиновиев.

Допустимо ли е въобще, от *принципна* гледна точка, участие на марксистите и сътрудничество с революционната буржоазия в една обща революционндемократическа партия или в едно общо революционндемократическо правителство?

Някои от опозиционерите мислят, че е недопустимо. А историята на марксизма показва, че при известни условия и за известен срок такова участие е напълно допустимо.

Аз бих могъл да се позова на такъв пример като примера с Маркс през 1848 година в Германия, във времето на революцията против германския абсолютизъм, когато Маркс със своите съмишленици влизаше в буржоазнодемократическия съюз в Рейнската провинция и когато органът на тази революционндемократическа партия „Нов рейнски вестник“ се редактираше от Маркс.

Намирайки се в този буржоазнодемократически съюз и тласкайки напред революционната буржоазия, Маркс и неговите съмишленици всемерно критикуваха половинчатостта на своите съюзници отдясно, както и компартията в Китай, намирайки се в Гоминдана, трябва все-

мерно да критикува колебанията и половинчатостта на своите съюзници от левите гоминданци.

Известно е, че едва през пролетта на 1849 година Маркс и неговите съмишленици напуснаха този буржоазнодемократически съюз и пристъпиха към самостоятелно организиране на работническата класа със съвършено самостоятелна класова политика.

Както виждате, Маркс отиваше даже по-далеч отколкото китайската компартия, която влиза в Гоминдана като самостоятелна класова партия на пролетариата.

Може да се спори или да не се спори относно целесъобразността на влизането на Маркс и неговите съмишленици в този буржоазнодемократически съюз в 1848 година. Роза Люксембург например мислеше, че Маркс не трябвало да влиза в този буржоазнодемократически съюз. Това е въпрос на *тактика*. Но че Маркс и Енгелс *по принцип* са допускали възможността и целесъобразността на влизането в състава на буржоазно-революционната партия през периода на буржоазнодемократическата революция при известни условия и за известен срок — в това не може да има никакви съмнения. Що се отнася до участието на марксистите в революционноевропейско правителство и до сътрудничеството в него с революционната буржоазия при известни условия и известна обстановка, по този въпрос ние имаме указанията на такива марксисти като Енгелс и Ленин. Известно е, че Енгелс в своята брошура: „Бакунинци на работа“⁶⁷ се изказваше за такова участие. Известно е, че Ленин в 1905 година също така се изказваше за допустимостта на такова участие в буржоазнодемократическо революционно правителство.

V

ДВЕ ЛИНИИ

И така пред нас са две съвършено различни линии по китайския въпрос — линията на Коминтерна и линията на Троцки и Зиновиев.

Линията на Коминтерна. Феодалните остатъци и опиращата се на тях бюрократично-милитаристична над-

стройка, всячески поддържана от империалистите от всички страни, са основният факт на сегашната китайска действителност.

В настоящия момент Китай преживява аграрна революция, насочена както срещу феодалните остатъци, така и срещу империализма.

Аграрната революция съставлява основата и съдържанието на буржоазнодемократическата революция в Китай.

Гоминданът в Ухан и уханското правителство са център на буржоазнодемократическото революционно движение.

Нанкин и нанкинското правителство представляват център на националната контрареволуция.

Политиката на поддръжка на Ухан е заедно с това и политика на разгръщане буржоазнодемократическата революция с всички произтичащи оттук последствия. Оттук и участието на комунистите в уханския Гоминдан и в уханското революционно правителство, участие, което не изключва, а предполага всестранна критика от страна на комунистите на половинчатостта и колебанията на техните съюзници в Гоминдана.

Това участие на комунистите трябва да бъде използвано, за да се улесни ролята на пролетариата като хегемон в китайската буржоазнодемократическа революция и да се приближи моментът на прехода към пролетарска революция.

Към момента, когато буржоазнодемократическата революция ще се приближава към пълна победа и когато в хода на буржоазната революция ще се набеязват пътищата за прехода към пролетарската революция — към този момент трябва да се създават Съвети на работническите, селски и войнишки депутати като фактори на дувластието, като органи на борбата за новата власт, като органи на новата власт, властта на Съветите.

Към това време блокът на комунистите вътре в Гоминдана трябва да бъде заменен с блока вън от Гоминдана, а компартията трябва да стане *единствена* ръководителка на *новата* революция в Китай.

Да се предлага сега, както това правят Троцки и Зиновиев, *незабавно* образуване на Съвети на работническите и селски депутати и *незабавно* създаване на двувластие, сега, когато буржоазнодемократическата революция се намира още в началната фаза на своето развитие, когато Гоминданът е най-пригодната и най-съответстващата на специфичните особености на Китай форма за организиране на националнодемократическата революция — това значи да се дезорганизира революционното движение, да се отслаби Ухан, да се облекчи неговото падане и да се окаже помощ на Чжан Цзо-лин и Чан Кай-ши.

Линията на Троцки и Зиновиев. Остатъци от феодализма в Китай — това е измислица на Бухарин. Те или съвсем липсват в Китай, или са така незначителни, че не могат да имат каквото и да било сериозно значение.

Оказва се, че сега има аграрна революция в Китай. Но откъде се е взела тя сам дяволът не може да разбере (С мя х).

Но щом тя самата, тази аграрна революция, съществува, разбира се, ще трябва така или иначе да се поддържа.

Главното сега не е в аграрната революция, а в революцията за митническа независимост на Китай, така да се каже, в антимитническата революция.

Уханският Гоминдан и уханското правителство са или „фикция“ (Троцки), или кемализъм (Зиновиев).

От една страна, трябва да се създаде двувластие за *събарянето* на уханското правителство чрез *незабавното* образуване на Съвети (Троцки). От друга страна, трябва *да се укрепят* уханското правителство, необходима е енергична и всестранна *помощ* на уханското правителство също, оказва се, чрез *незабавното* образуване на Съвети (Зиновиев).

По правило би следвало комунистите *незабавно* да излязат от тази „фикция“, от уханското правителство и уханския Гоминдан. А впрочем по-добре би било те да си останат в тази „фикция“, т. е. и в уханското правителство, и в уханския Гоминдан. А защо да останат в

Ухан, ако Ухан е „фикция“ — това, оказва се, само един бог знае. А който не е съгласен с това — той е изменник и предател.

Такава е така наречената линия на Троцки и Зиновиев.

Едва ли може и да си представим нещо по-несъобразно и объркано отколкото тази тъй наречена линия.

Получава се впечатление, че ние имаме работа не с марксисти, а с някакви откъснати от живота канцеларисти или, още по-добре — „революционни“ туристи, които пътували по разни Сухуми и Кисловодски, не забелязали VII разширен пленум на Изпълкома на Коминтерна, който даде основното становище по китайската революция, след това узнали от вестниците, че в Китай наистина се е разиграла някаква революция, било аграрна, било антимитническа, и решили, че е необходимо да се съставят цял куп тезиси — през април едни тезиси, в началото на май други тезиси, в края на май трети тезиси, и като съставили цял куп тезиси, да затрупат с тях Изпълкома на Коминтерна, считайки, очевидно, че изобилието от объркани и противоречиви тезиси е основното средство за спасяването на китайската революция.

Такива са, другари, двете линии по въпросите на китайската революция.

Вие ще трябва да избирате между тези две линии.

Аз свършвам, другари.

Накрая бих искал да кажа няколко думи за политическия смисъл и значение на фракционните изказвания на Троцки и Зиновиев в *дадения момент*. Те се оплакват, че не им се дава достатъчно свобода за безпримерни ругатни и недопустими нападки по адрес на ЦК на ВКП(б) и ИККИ. Те се оплакват от „режима“ в Коминтерна и ВКП(б). Всъщност те искат свобода за дезорганизация на Коминтерна и ВКП(б). Всъщност те искат да присадят в Коминтерна и ВКП(б) нравите на Маслов и К^о.

Аз трябва да кажа, другари, че за своите нападения срещу партията и Коминтерна Троцки е избрал твърде неподходящ момент. Аз току-що получих съобщение, че английското консервативно правителство е решило да скъса сношенията си със СССР. Няма защо да се доказва, че сега ще се предприеме повсеместен поход

срещу комунистите. Този поход вече започна. Едни заплашват ВКП(б) с война и интервенция. Други с разцепление. Създава се нещо като единен фронт от Чембърлейн до Троцки.

Възможно е да искат с това да ни сплашат. Но едва ли е нужно да се доказва, че болшевиките не са плашливи деца. Историята на болшевизма знае много такива „фронтове“. Историята на болшевизма показва, че такива „фронтове“ неизменно са били разбивани от революционната решителност и безпримерна смелост на болшевиките.

Може да не се съмняваме, че ние ще съумеем да разбием и този нов „фронт“ (Аплодисменти).

*„Большевик“ бр. 10,
31 май 1927 г.*

ДО СТУДЕНТИТЕ ОТ КОМУНИСТИЧЕСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ НА ТРУДЕЩИТЕ СЕ ОТ ИЗТОКА

Скъпи другари,

Преди две години, излизайки пред вас по повод четиригодишнината от съществуването на КУТВ, аз говорих за задачите на университета както по отношение на съветските републики, така и по отношение на угнетените страни на Изтока⁶⁸.

Изпълнявайки своите задачи, университетът изпраща сега в огъня на борбата нови кадри борци, своя четвърти випуск, завършили университета слушатели, представляващи 74 националности, другари, въоръжени с могъщото оръжие на ленинизма.

Другарите отиват на бойна работа в един от най-отговорните моменти на историята, в момент, когато световният и преди всичко английският империализъм се мъчи да сграбчи за гърлото китайската революция и в същото време хвърля предизвикателство срещу първата в света пролетарска държава — Съветския съюз — с надежда да унищожи непоколебимата и могъща опора на пролетариите от всички страни.

Като приветствувам другарите випускници, изразявам твърда увереност, че те ще изпълнят с чест своя дълг пред пролетариата и ще отдадат всичките си сили и знания на освободителното дело на трудещите се на Изтока от гнета на империализма.

И. Сталин

ОТГОВОР НА С. ПОКРОВСКИ

Когато започнах преписката с Вас, аз мислех, че имам работа с човек, който дири истината. Сега, след Вашето второ писмо, аз виждам, че водя преписка със самовлюбен нахалник, който поставя „интересите“ на своята персона по-високо от интересите на истината. Затова не се учудвайте, ако в този кратък (и последен) отговор аз направо ще наричам нещата с техните имена.

1) Аз твърдах, че през периода след февруарската революция 1917 г. партията *замени* стария стратегически лозунг за диктатура на пролетариата и селяните и „съюз с всички селяни“ с нов стратегически лозунг — за диктатура на пролетариата и бедните селяни и „съюз с бедните селяни“.

Аз твърдах, че партията вървеше и стигна до Октомври, като провеждаше този нов лозунг, че без провеждането на такъв лозунг партията не би могла да изгради необходимата политическа армия, способна да събори властта на буржоазията и да установи властта на пролетариата.

Вие решително възразявахте срещу това мое твърдение и доказвахте, че „през периода от Февруари до Октомври партията защищавала своя *стар* лозунг по отношение на селяните — съюз с всички селяни“ (вижте Вашето първо писмо). И Вие не само доказвахте, но считяхте почти за аксиома тази антиленинска, чисто каменевска концепция.

Така *беше* работата и именно за *това* беше спорът помежду ни.

Сега Вие, виждайки в какви дебри Ви заведоха Вашата упоритост и самонадеяност, сте принуден да признаете шепнешком, че не сте прав, като твърдите, че „стратегически лозунг на партията през периода април—октомври бил именно лозунгът за диктатура на пролетариата и бедните селяни“ (вижте Вашето второ писмо).

Но признавайки шепнешком, че не сте прав, Вие веднага се стараете гръмогласно да сведете това към дреболии, произлезли от „словесни“ неточности, като заявявате, че онова „словесно оформяване, което аз съм предал на своята мисъл в миналото писмо, където казвам, че партията отхвърли своя стар лозунг за съюз със селяните като цяло, било способно да предизвика неясност“ (вижте Вашето второ писмо).

Излиза, че нашият спор е бил спор по „словесност“, а не за две *принципно* различни концепции!

Това у нас се нарича, меко казано — *нахапство*.

2) Аз твърдя, че у нас подготовката на Октомври ставаше в условията на борба със съглашателството и колебанията на известна част от селяните в Съветите, че тези колебания и това съглашателство създаваха най-големи опасности за революцията (поражението на болшевиките през юли 1917 година), че само с лозунга за диктатура на пролетариата и бедните селяни можеше да се води успешна борба с тези колебания и съглашателство, че само благодарение на този лозунг болшевиките успяха да неутрализират колебанията и съглашателството на средняка.

Вие решително възразявахте против това, като настоявахте на своята грешка, че в периода от Февруари до Октомври партията действувала под стария лозунг за „съюз със селяните като цяло“, и възразявайки, вие с това заличавахте от историята на болшевизма най-добрите ѝ страници, които говорят за борбата на болшевиките, за откъсване на средняшките слоеве на селяните от дребнобуржоазните партии, за изолиране на тези партии, за неутрализиране на колебанията и съглашателството на известни слоеве от селяните.

Така беше работата.

Сега Вие сте принуден да признаете и факта за колебанието и съглашателството на известна част от селяните в периода от Февруари до Октомври, и факта за борбата на болшевиките с тези колебания и съглашателство.

Но признавайки всичко това, Вие си давате вид, че това като че ли няма отношение към въпроса за неутрализирането на средняка, и даже се изхитрявате да ме упрекнете, че аз „не съм отговорил“ на въпроса за неутрализирането на средняка.

Едно от двете: или Вие сте твърде наивен, или Вие съзнателно си надявате маската на наивността за някаква съвсем ненаучна цел.

3) Аз твърдя, че партията е спечелила победата през Октомври благодарение успешното провеждане на новия стратегически лозунг за диктатурата на пролетариата и бедните селяни, че без замяната на стария лозунг за съюз със селяните като цяло с новия лозунг за съюз със селската беднота тя не би могла да спечели нито победата в Октомври, нито поддръжката на селяните като цяло в хода на Октомврийската революция, че селяните като цяло поддържаха болшевиките само дотолкова, доколкото те довеждаха докрай буржоазната революция, че тъй като основната цел на Октомври е социалистическата, а не буржоазната революция, тази поддръжка от страна на селяните като цяло имаше условен и ограничен характер.

Вие всъщност възразявахте против това, тъй като в своето първо писмо отричахте факта за замяна на стария лозунг с нов лозунг в периода след февруарската революция.

Така беше работата.

Сега Вие сте принуден да признаете словесно, че старият стратегически лозунг за селяните като цяло е бил действително заменен с нов стратегически лозунг за съюз с бедните селяни.

Но признал тази истина, Вие веднага се заловихте по каменевски да заличите следите, като *противопоставяте* „тактическата“ задача за осигуряване поддръжката

на селяните като цяло на „стратегическата“ задача за осигуряване съюза с бедните селяни, по каменевски развенчахте току-що признатата от Вас истина за втория стратегически лозунг и се върнахте всъщност към старите каменевски позиции, като се изхитрихте веднага да ме оклеветите, че аз уж не съм признавал известна условна подкрепа на болшевиките от страна на селяните като цяло през време на Октомври.

Вие очевидно не разбирате, че тактическите задачи съставляват част от стратегическата задача, че първите не могат да бъдат отъждествени с втората и толкова повече не могат да бъдат противопоставяни на втората.

Вие очевидно не разбирате, че поддръжката на пролетарската революция от страна на селяните *като цяло* можеше да бъде само твърде условна и ограничена, доколкото Октомврийската революция довеждаше докрай буржоазната революция, т. е. доколкото тя унищожаваше помешчическата собственост, помешчическите порядки и политическата надстройка на помешчическите порядки — монархията.

Вие очевидно не знаете, че питерският гарнизон (селски) през Октомври 1917 година след вземането на властта от Съветите *отказа* да отиде на фронта против Керенски, когато последният настъпваше срещу Питер, като заяви при това, че той, този гарнизон, е „за мира и против нова война“, разбирайки очевидно мира не като превръщане на империалистическата война в гражданска война, а като забиване на щика в земята, т. е. разбирайки го също като Вас и много други политически еснафи (вижте Вашето първо писмо).

Вие очевидно не знаете, че Питер беше спасен тогава от нашествието на Керенски и Краснов от червеногвардейците и матросите.

Вие очевидно не знаете, че гражданската война в първата ѝ фаза — през периода октомври 1917 година — пролетта на 1918 година, у нас се водеше главно със силите на работниците и матросите, а така наречената поддръжка на „селяните като цяло“ през това време се изразяваше почти навсякъде в това, че те пряко не ни пречеха да бием враговете на пролетарската революция.

Вие очевидно не знаете, че ние успяхме да създадем фактически Червената армия като масова армия едва във втората половина на 1918 година, когато земята вече беше раззета от селяните, когато кулакът беше достатъчно обезсилен, Съветската власт вече беше успяла да се защити и когато *се появи възможността* за провеждане лозунга за „траен съюз със средняка“...

Разбира се, може да се пишат всякакви глупости и небивалици — книгата всичко търпи, — може по каменевски да се извърта и да се заличават следите... Но трябва да се знае мярка.

4) Увлекли се от „художествата“ на своето перо и благополучно забравили своето първо писмо, Вие твърдите, че аз не съм разбрал въпроса за *прерастването* на буржоазната революция в социалистическа революция.

Това вече значи да се стоварва от болната глава на здравата!

А що е прерастване на буржоазната революция в социалистическа? Може ли да си представим това прерастване в нашата страна без заменяването на стария лозунг за диктатура на пролетариата и селяните с нов лозунг за диктатура на пролетариата и бедните селяни? Ясно е, че не може.

За какво се бори Ленин с Каменев през април 1917 година, като ратуваше за заменяването на стария лозунг с нов и свързваше това заменяване с прехода от първия етап на руската революция (буржоазнодемократическата революция) към нейния втори етап (пролетарската революция)? Не за това ли, за да се направи възможно и да се улесни прерастването на буржоазната революция в социалистическа? Ясно е, че за това.

Кой възразяваше тогава против прехода от стария лозунг към новия? Ясно е, че Каменев.

Кой отричаше през пролетта на 1927 година *факта* на заменяването на стария стратегически лозунг от болшевиките с нов стратегически лозунг в периода на подготовката на Октомври? Ясно е, че Вие, уважаеми Покровски.

Кой поправяше тази каменевска грешка на Покровски? Ясно е, че др. Сталин.

Не е ли ясно от това, че Вие нищо — съвсем нищо — не сте разбрали от въпроса за прерастването на буржоазната революция в пролетарска?

Извод: Трябва да притежаваш нахалството на невежата и самодоволството на ограничения еквилибрист, за да преобръщаш така безцеремонно нещата с главата надолу, както това вършите Вие, уважаеми Покровски.

Аз мисля, че е настъпило време да прекратя преписката с Вас.

И. Сталин

23 юни 1927 г.

Печата се за първи път

БЕЛЕЖКИ НА СЪВРЕМЕННИ ТЕМИ

I

ЗА ЗАПЛАХАТА ОТ ВОЙНА

Едва ли може да се съмняваме, че основният въпрос на съвременността е въпросът за заплахата от нова империалистическа война. Става дума не за някаква неопределена и безплътна „заплаха“ от нова война. Става дума за реална и действителна *заплаха* от нова война въобще и война против СССР по-специално.

Преразделянето на света и сферите на влияние, извършено в резултат на последната империалистическа война, успя вече „да остарее“. Излязоха напред някои нови страни (Америка, Япония). Остават назад някои стари страни (Англия). Съживява се и расте, усилвайки се все повече, уж погребаната във Версай капиталистическа Германия. Катери се нагоре буржоазна Италия, поглеждайки със завист към Франция.

Води се бясна борба за пазари на стоки, за пазари за износ на капитал, за морски и сухопътни пътища към тези пазари, за ново преразделяне на света. Растат противоречията между Америка и Англия, между Япония и Америка, между Англия и Франция, между Италия и Франция.

Растат противоречията вътре в капиталистическите страни, проявявайки се от време-навреме във вид на открити революционни акции на пролетариата (Англия, Австрия).

Растат противоречията между империалистическия свят и зависимите страни, проявявайки се често във вид

на открити конфликти и революционни избухвания (Китай, Индонезия, Северна Африка, Южна Америка).

Но растежът на всички тези противоречия означава растеж на кризата на световния капитализъм, въпреки факта на стабилизацията, криза несравнено по-дълбока отколкото кризата преди последната империалистическа война. Съществуването и преуспяването на СССР, страната на пролетарската диктатура, само задълбочава и изостря тази криза.

Не е чудно, че империализмът се готви за нова война, виждайки в нея единствения път за разрешаването на тази криза. Небивалият растеж на въоръженията, общият курс на буржоазните правителства към фашистки методи на „управление“, кръстоносният поход против комунистите, бясната хайка срещу СССР, откритата интервенция в Китай — всичко това са различни страни на едно и също явление — подготовка към нова война за ново преразделяне на света.

Те, империалистите, отдавна биха се сбили помежду си, ако не бяха комунистическите партии, които водят решителна борба против империалистическите войни, ако не беше СССР, чиято мирна политика е тежка верига на краката на подстрекателите към нова война, ако не беше страхът да се отслабят един друг и с това да облекчат новия пробив на империалистическия фронт.

Аз мисля, че последното обстоятелство, т. е. страхът да се отслабят един друг и с това да улеснят новия пробив на империалистическия фронт, е един от важните фактори, който съдържа засега тяхното влечение към взаимно сбиване.

Оттук и „естественият“ стремеж на известни империалистически кръгове да оставят настрана противоречията в своя собствен лагер, да ги замажат временно, да създадат единен фронт на империалистите и тръгнат на поход против СССР, за да разрешат задълбочаващата се криза на капитализма, макар и частично, макар и временно, за сметка на СССР.

Фактът, че инициативата за тази работа, за работата по създаването на единния фронт на империалистите против СССР, са поели върху себе си английската бур-

жоазия и нейният боеви щаб, партията на консерваторите — този факт не трябва да представлява за нас нещо неочаквано. Английският капитализъм всякога е бил, е и ще бъде най-злостният душител на народните революции. Като се почне от Великата френска буржоазна революция в края на XVIII век и се свърши с извършващата се сега китайска революция, английската буржоазия всякога е стояла и продължава да стои в първите редове на погромниците на освободителното движение на човечеството. Съветските хора никога не ще забравят ония насилия, грабежи и военни нашествия, на които беше изложена преди няколко години нашата страна по милостта на английските капиталисти. Какво чудно има в това, ако английският капитал и неговата консервативна партия се залавят отново да възглавят войната против световното огнище на пролетарската революция, против СССР?

Но английската буржоазия не обича да воюва със своите собствени ръце. Тя винаги е предпочитала да води войната с чужди ръце. И на нея понякога действително ѝ се е удавало да намери дураци, готови да вадят за нея кестените от огъня.

Така беше през времето на Великата френска буржоазна революция, когато английската буржоазия успя да създаде съюз на европейските държави против революционна Франция.

Така беше след Октомврийската революция в СССР, когато английската буржоазия, след като нападна СССР, се помъчи да създаде „съюз на четиринадесетте държави“ и когато тя въпреки това беше изтласкана вън от пределите на СССР.

Така стои работата сега в Китай, където английската буржоазия се опитва да създаде единен фронт против китайската революция.

Напълно понятно е, че партията на консерваторите, готвейки се за война със СССР, ето вече няколко години води подготвителна работа за създаването на „свещен съюз“ на големите и малките държави против СССР.

Ако по-рано, до последно време тази подготвителна работа на консерваторите се водеше много или

малко прикрито, сега, през последно време те преминаха към „преки действия“, като нанасят на СССР открити удари и се опитват пред очите на всички да скърпят прословутия „свещен съюз“.

Първият открит удар от английското консервативно правителство беше нанесен при нападението на съветското полпредство в Пекин. Това нападение преследваше главно две цели. То трябваше да открие „ужасни“ документи за „разрушителната“ работа на СССР, които трябваше да създадат атмосфера на всеобщо възмущение и почва за единен фронт против СССР. То трябваше да създаде военен конфликт с пекинското правителство и да въвлече СССР във война с Китай.

Този удар, както е известно, се провали.

Вторият открит удар беше нанесен в Лондон при нападението на Аркос и скъсването със СССР. Този удар имаше за цел да създаде единен фронт против СССР, да се започне дипломатическа блокада против СССР в цяла Европа и да предизвика серия от скъсване на договорните отношения със Съветския съюз.

Както е известно, този удар също се провали.

Третият открит удар беше нанесен във Варшава чрез организиране убийството на Войков. Убийството на Войков, организирано от агентите на консервативната партия, според замисъла на неговите автори трябваше да изиграе ролята на убийството в Сараево, като въвлече СССР във военен конфликт с Полша.

Този удар също като че ли се провали.

С какво да се обясни, че тези удари не дадоха за сега оня ефект, който очакваха от тях консерваторите?

С противоречивите интереси на различните буржоазни държави, много от които са заинтересовани в запазване на икономическите връзки със СССР.

С миролюбивата политика на СССР, твърдо и непоколебимо провеждана от съветското правителство.

С нежеланието на зависимите от Англия държави, все едно става ли дума за държавата на Чжан Цзо-лин или за държавата на Пилсудски — да служат като безгласно оръдие на консерваторите в ущърб на своите собствени интереси.

Почтените лордове, види се, не искат да разберат, че всяка държава, била тя най-незначителната, е склонна да счита себе си за известна единица, която се старее да живее свой собствен живот и не желае да поставя на карта своето съществуване заради черните очи на консерваторите. Английските консерватори са забравили да отчетат всички тези обстоятелства.

Значи ли това, че не ще има повече такива удари? Не, не значи. Напротив, това значи само, че ударите ще се повторят с нова сила.

Не бива да се считат тези удари за случайност. Те естествено произлязоха от цялата международна обстановка, от положението на английската буржоазия както в „метрополията“, така и в колониите, от положението на консервативната партия като управляваща партия.

Цялата сегашна международна обстановка, всички факти от областта на „операциите“ на английското правителство против СССР и това, че то организира финансова блокада против СССР, и това, че то води тайни разговори с държавите за политика против СССР, и това, че то субсидира емигрантските „правителства“ на Украйна, Грузия, Азербайджан, Армения и т. н. за организиране на въстания в тия страни на СССР, и това, че то финансира шпионско-терористическите групи, които хвърлят във въздуха мостове, подпалват фабрики и тероризират полпредите на СССР — всичко това несъмнено ни говори, че английското консервативно правителство е тръгнало твърдо и решително по пътя на организиране война против СССР. При това в никой случай не бива да се счита за изключено, че консерваторите може при известни условия да скърпят един или друг военен блок против СССР.

Какви са нашите задачи?

Задачата се състои в това, да бием тревога във всички страни на Европа за опасността от нова война, да повдигнем бдителността на работниците и войниците в капиталистическите страни и да готвим масите, непрестанно да ги готвим да посрещнат напълно готови за революционна борба всички и всякакви опити на буржоазните правителства за организиране на нова война.

Задачата се състои в това, да приковаваме на позорния стълб всички ония дейци в работническото движение, които „считат“ опасността от нова война за „измислица“, които приспиват работниците с пацифистка лъжа, които си закриват очите пред това, как буржоазията подготвя нова война, защото тези хора искат войната да изненада работниците.

Задачата се състои в това, съветското правителство и занаят да води твърдо и непоколебимо политика на мир, политика на мирни отношения, въпреки провокационните действия на нашите врагове, въпреки убожданията по нашия престиж.

Нас ни дразнят и ще ни дразнят провокаторите от враждебния лагер, твърдейки, че нашата мирна политика се обяснява с нашата слабост, със слабостта на нашата армия. Това кара понякога някои от нашите другари, склонни да се поддадат на провокацията, да избухват и да искат вземане на „решителни“ мерки. Това е слабост на нервите. Това е липса на издържливост. Ние не може и не бива да играем по свирката на нашите противници. Ние трябва да вървим по своя път, като защитаваме делото на мира, като демонстрираме своята воля за мир, като разобличаваме грабителските намерения на нашите врагове и ги излагаме като подпалвачи на война.

Защото само такава политика може да ни даде възможност да сплотим трудещите се маси в СССР в единен боеви лагер, ако врагът ни натрапи, или по-право, когато врагът ни натрапи войната.

Що се отнася до нашата „слабост“ или „слабостта“ на нашата армия, нашите врагове не за първи път допускат грешки в това отношение. Преди осем години, когато английската буржоазия предприе интервенция против СССР, а Чърчил заплашваше с похода на „четирнадесет държави“, буржоазната преса също крещеше за „слабостта“ на нашата армия, обаче цял свят знае, че и английските интервенти, и техните съюзници бяха позорно изхвърлени от пределите на нашата страна от нашата победоносна армия.

Не е зле да помнят това господа подпалвачите на нова война.

Задачата се състои в това, да се издигне отбранителната способност на нашата страна, да се издига нашето народно стопанство, да се подобрява нашата промишленост, военна и невоенна, да се повишава бдителността на работниците, селяните и червеноармейците в нашата страна, като закаляваме у тях волята за защита на социалистическото отечество и ликвидираме разхлабеността, която за съжаление далеч още не е ликвидирана.

Задачата се състои в укрепването на нашия тил и в очистването му от мерзавците, като не се спираме пред разправата със „светлейшите“ терористи и подпалвачи на наши фабрики и заводи, тъй като отбраната на нашата страна е невъзможна без здрав революционен тил.

Неотдавна бе получен протест от известни дейци на английското работническо движение — Лансбъри, Макстън и Брокуей, по повод разстрелването на двадесет терористи и подпалвачи из средата на руските князе и дворяни. Аз не мога да считам тези дейци на английското работническо движение за врагове на СССР. Те са нещо по-лошо от врагове.

Те са по-лоши от враговете, защото наричайки се приятели на СССР, те същевременно със своя протест улесняват руските помешници и английските шпиони да организират и занапред убийства на представителите на СССР.

Те са по-лоши от враговете, защото със своя протест водят работата към това, работниците на СССР да се окажат обезоръжени пред лицето на своите заклетии врагове.

Те са по-лоши от враговете, защото не искат да разберат, че разстрелването на двадесетте „светлейши“ е необходима мярка за самоотбраната на революцията.

Не напразно е казано: „да ни избави бог от такива приятели, а с враговете ние сами ще се справим“.

Що се касае до разстрела на двадесетте „сиятелни“, нека знаят враговете на СССР, както вътрешните, така и външните врагове, че пролетарската диктатура в СССР живее и ръката ѝ е твърда.

Какво да се каже след това за нашата злочеста опозиция във връзка с нейните нови нападки против партията пред лицето на заплахата от нова война? Какво да се каже по това, че тя, самата тази опозиция, е намерила за уместно по повод заплахата от война да усили нападките си против партията? Какво хубаво може да има в това, че тя, вместо да се сплоти около партията против външната заплаха, намира за уместно да използва трудностите в положението на СССР за нови нападения срещу партията? Нима опозицията е против победата на СССР в бъдещите боеве с империализма, против засилването на отбранителната мощ на Съветския съюз, против укрепването на нашия тил? Или може би това е страх пред новите трудности, дезертьорство, желание да се избегне от отговорност, прикривано от шума на левите фрази?...

II ЗА КИТАЙ

Сега, когато революцията в Китай встъпи в нова фаза на развитие, ние можем да направим известна равностметка за изминатия път и да разгледаме въпроса за проверката на линията на Коминтерна в Китай.

Съществуват няколко тактически принципи на ленинизма, които, ако не се вземат под внимание, не са възможни нито правилното ръководство на революцията, нито проверката на линията на Коминтерна в Китай. Тези принципи нашите опозиционери отдавна са ги забравили. Но именно затова че нашата опозиция страда от склонност да забравя, необходимо е още и още веднаж да напомним за тях.

Аз имам предвид такива тактически принципи на ленинизма като:

- а) принципа задължително да се отчита национално-особеното и национално-специфичното във всяка отделна страна при изработването на ръководните указания на Коминтерна за работническото движение в тия страни;
- б) принципа за непременното използване от компартията на всяка страна и най-малката възможност да

се осигури на пролетариата масов съюзник, макар и временен, колеблив, неустойчив, ненадежден;

в) принципа задължително да се има предвид истината, че за политическото възпитание на милионните маси е недостатъчно само пропаганда и агитация, че за това е необходим собственият политически опит на самите маси.

Аз мисля, че отчитането на тези тактически принципи на ленинизма е онова необходимо условие, без което е невъзможна марксистка проверка на линията на Коминтерна в китайската революция.

Да разгледаме въпросите на китайската революция в светлината на тези тактически принципи.

Въпреки идейния растеж на нашата партия, в партията още съществува за съжаление известен сорт „ръководители“, които искрено вярват, че може да се ръководи революцията в Китай, така да се каже, по телеграфа, въз основа на известните признати от всички общи положения на Коминтерна, *без да се държи сметка* за националните особености на китайската икономика, китайския политически строй, китайската култура, китайските нрави, традиции. Тези „ръководители“ собствено с това се и отличават от истинските ръководители, че те винаги имат в джоба си две-три готови формули, „годни“ за всички страни и „задължителни“ при всички условия. За тях не съществува въпросът за отчитане национално-особеното и национално-специфичното във всяка страна. За тях не съществува въпросът за съгласуване общите положения на Коминтерна с националните особености на революционното движение във всяка страна, за приспособяване на общите положения на Коминтерна към национално-държавните особености на отделните страни.

Те не разбират, че главната задача на ръководството сега, когато компартиите израснаха и станаха масови партии, се заключава в това, да намери, да схване и умело да съчетае национално-особените черти на движението във всяка страна с общите положения на Коминтерна, за да облекчи и направи практически осъществими основните цели на комунистическото движение.

Оттук и опитите да се шаблонизира ръководството за всички страни. Оттук и опитите да се приложат механически някои общи формули, без да се съобразяват с конкретните условия на движението в отделните страни. Оттук и вечните конфликти между формулите и революционното движение в отделните страни като основен резултат от ръководството на тези лъжеръководители.

Нашите опозиционери принадлежат именно към разряда на такива лъжеръководители.

Опозицията е чувала, че в *Китай* става буржоазна революция. При това тя знае, че буржоазната революция в *Русия* беше против буржоазията. Оттук и готовата формула за *Китай*: долу всякакви съвместни действия с буржоазията, да живее незабавното излизане на комунистите от Гоминдана (април 1926 г.).

Но опозицията забрави, че Китай за разлика от Русия през 1905 г. представлява полуколониална страна, угнетявана от империализма, че поради това революцията в Китай е не просто буржоазна революция, а буржоазна революция от антиимпериалистически тип, че империализмът държи в Китай в свои ръце основните нишки на промишлеността, търговията и транспорта, че гнетът на империализма засяга не само трудещите се маси на Китай, но и известни слоеве на китайската буржоазия, че поради това китайската буржоазия може при известни условия и за известен срок да подкрепи китайската революция.

Както е известно, фактически така се и случи. Ако се вземе кантонският период на китайската революция, периодът, когато националните войски се приближаваха към Янцзе, периодът до разцеплението на Гоминдана, не може да не се признае, че китайската буржоазия подкрепяше революцията в Китай, че линията на Коминтерна за допустимостта на съвместни действия с тази буржоазия за известен срок и при известни условия се оказва съвършено правилна.

В резултат — отстъпление на опозицията от своята стара формула и провъзгласяване на „нова“ формула: съвместните действия с китайската буржоазия са необ-

ходими, комунистите не трябва да излизат от Гоминдана (април 1927 г.).

Това беше първото наказание на опозицията, което я постигна, защото тя не иска да се вземат под внимание националните особености на китайската революция.

Опозицията е чувала, че пекинското правителство спори с представителите на империалистическите държави по въпроса за митническата автономия на Китай. Опозицията знае, че митническата автономия е нужна преди всичко на китайските капиталисти. Оттук готова формула: китайската революция е национална, антиимпериалистическа, защото тя има за своя главна цел завоюването на митническата автономия на Китай.

Но опозицията е забравила, че силата на империализма в Китай се заключава главно не в митническите ограничения на Китай, а в това, че той владее там фабриките, заводите, мините, железниците, параходите, банките, търговските кантори, които изсмукват кръвта на работниците и селяните, на многомилионния Китай.

Опозицията е забравила, че революционната борба на китайския народ против империализма се обяснява преди всичко и главно с това, че империализмът в Китай е оная сила, която поддържа и вдъхновява непосредствените експлоататори на китайския народ — феодалите, милитаристите, капиталистите, бюрократите и т. н., че китайските работници и селяни не могат да победят тези свои експлоататори, без да водят едновременно с това и революционна борба против империализма.

Опозицията забравя, че именно това обстоятелство е един от ония особено важни фактори, които правят възможно прерастването на буржоазната революция в Китай в социалистическа революция.

Опозицията забравя, че който обявява китайската антиимпериалистическа революция за революция за митническа автономия, той отрича възможността за прерастване на буржоазната революция в Китай в социалистическа революция, защото той предава китайската революция под ръководството на китайската буржоазия.

И действително, фактите по-сетне показаха, че митническата автономия е всъщност платформа на китай-

ската буржоазия, защото даже такива заклетни реакционери като Чжан Цзо-лин и Чан Кай-ши се изказват сега за премахването на неравноправните договори и установяването на митническа автономия в Китай.

Оттук раздвояването на опозицията, опити да се измъкнат от своята собствена формула за митническата автономия, опити тихомълком да се откажат от нея и да се присламчат към позицията на Коминтерна за възможността буржоазната революция в Китай да прерасне в социалистическа революция.

Това беше второто наказание на опозицията, което я постигна, затова че тя не иска сериозно да изучава националните особености на китайската революция.

Опозицията е чувала, че в китайското село е проникнала търговската буржоазия, която дава под аренда земя на бедните селяни. Опозицията знае, че търговецът не е феодал. Оттук и готовата формула: остатъците от феодализма, а значи и борбата на селячеството против остатъците от феодализма нямат сериозно значение в китайската революция, че главното сега в Китай е не аграрната революция, а въпросът за държавно-митническата зависимост на Китай от империалистическите страни.

Но опозицията не вижда, че своеобразието на китайската икономика се състои не в проникването на търговския капитал в село, а в съчетание *господството* на феодалните остатъци със съществуването на търговския капитал в китайското село *при запазване* на феодално-средновековните методи на експлоатация и угнетяване на селяните.

Опозицията не разбира, че цялата сегашна военно-бюрократическа машина в Китай, която безчовечно граби и угнетява китайските селяни, е всъщност политическа надстройка над това съчетание на *господството* на феодалните остатъци и феодалните методи на експлоатация със съществуването на търговския капитал в село.

И действително по-сетне фактите показаха, че в Китай се разгърна грандиозна аграрна революция, насочена преди всичко и главно против малките и големите феодали в Китай.

Фактите показаха, че тази революция обхвана десетки милиони селяни и има тенденция да се разпространи в целия Китай.

Фактите показаха, че феодалите, действителните и живи феодали, не само съществуват в Китай, но и държат в свои ръце властта в цяла редица провинции, подчиняват на своята воля командния състав на армията, подчиняват под своето влияние Гоминдана и нанасят на китайската революция удар след удар.

Да се отрича след това наличието на феодални остатъци и феодална система на експлоатация като основна форма на гнета в китайското село, да не се признава след това аграрната революция като основен факт на китайското революционно движение в дадения момент — би значило да се върви против очевидните факти.

Оттук отстъплението на опозицията от нейната стара формула по въпроса за феодалните остатъци и аграрната революция. Оттук опитите на опозицията да се измъкне пълзешком от своята стара формула и мълчаливо да признае правилността на позициите на Коминтерна.

Това е третото наказание на опозицията за нейното нежелание да се съобразява с националните особености на китайската икономика.

И т. н. и др. т.

Противоречие между формулите и действителността — такава е учащата на лъжеръководителите от опозицията.

А това противоречие е пряк резултат от скъсването на опозицията с известния тактически принцип на ленинизма за задължителното съобразяване с национално-особеното и национално-специфичното в революционното движение на всяка отделна страна.

Ето как Ленин формулира този принцип:

„Цялата работа сега е в това, комунистите във всяка страна напълно съзнателно да имат предвид както основните принципни задачи на борбата с опортюнизма и „лявото“ доктринерство, така и *конкретните особености*, които тази борба приема и неизбежно трябва да приеме във всяка отделна страна съобразно с оригиналните черти на нейната икономика, политика, култура, нейния национален състав (Ирландия и др. такива), нейните колонии, нейните религиозни деления и т. н. и др. т. Навсякъде се чувствава, шири се и расте недоволството от II Интернационал и заради неговия опор

тюнизъм, и заради неговото неумение или неспособност да създаде действително централизиран, действително ръководещ център, способен да насочва международната тактика на революционния пролетариат в неговата борба за всемирна съветска република. Необходимо е да си дадем ясен отчет за това, че *такъв ръководещ център в никой случай не може да се построи с шаблонизиране, с механическо изравняване, с отъждествяване на тактическите правила на борбата*.* Докато съществуват национални и държавни различия между народите и страните — а тези различия ще съществуват още много и много дълго, даже след осъществяване диктатурата на пролетариата в световен мащаб, — единството на интернационалната тактика на комунистическото работническо движение във всички страни изисква не отстраняване на разнообразието, не унищожаване на националните различия (това е празна мечта за сегашния момент), а такова прилагане на *основните* принципи на комунизма (Съветската власт и диктатурата на пролетариата), което би *видоизменявало правилно* тези принципи в *частностите*, правилно би ги приспособявало и прилагало към националните и национално-държавните различия. *Да се изследва, изучи, намери, отгатне, схване национално-особеното, национално-специфичното в конкретните подходи на всяка страна за разрешаване на единната интернационална задача за победа над опортюнизма и лявото доктринерство вътре в работническото движение, за събаряне на буржоазията, за учредяване на съветската република и пролетарската диктатура** — ето в какво се състои главната задача на преживявания от всички напреднали (и не само от напредналите) страни исторически момент“ (виж „„Левичарството“ — детската болест на комунизма“, т. XXV, стр 227—228).

Линията на Коминтерна е линия на задължителното отчитане на този тактически принцип на ленинизма.

Напротив, линията на опозицията е линия на скъсване с този тактически принцип.

В това скъсване лежи и коренът на нещастията на опозицията по въпросите за характера и перспективите на китайската революция.

* * *

Да преминем към втория тактически принцип на ленинизма.

От характера и перспективите на китайската революция произтича въпросът за съюзниците на пролетариата в борбата му за победата на революцията.

---

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

Въпросът за съюзниците на пролетариата е един от основните въпроси на китайската революция. Пред китайския пролетариат стоят могъщи противници: малките и големите феодали, военнбюрократическата машина на старите и новите милитаристи, контрареволуционната нациснална буржоазия, империалистите от Изток и Запад, които са взели в свои ръце основните нишки на стопанския живот на Китай и подкрепят своето право за експлоатация на китайския народ със войски и флота.

За да се разбият тези могъщи противници, необходими са, независимо от всичко друго, гъвкава и обмислена политика на пролетариата, умение да се използва всяка пукнатина в лагера на противниците, умение да се намерят съюзници, даже ако тези съюзници са неустойчиви, нетрайни съюзници, при условие че тези съюзници са *масови* съюзници, че те *не ограничават* революционната пропаганда и агитация на партията на пролетариата, *не ограничават* работата на тази партия по организацията на работническата класа и трудещите се маси.

Такава политика е основното искане на втория тактически принцип на ленинизма. Без такава политика победата на пролетариата е невъзможна.

Опозицията счита такава политика за неправилна, неленинска. Но това говори само, че тя е изгубила и последните остатъци от ленинизма, че тя е също така далеч от ленинизма както небето от земята.

Имаше ли такива съюзници китайският пролетариат в недалечното минало?

Да, имаше.

През периода на първия етап на революцията, когато революцията беше революция на общонационалния *обединен* фронт (кантонския период), съюзници на пролетариата бяха селяните, градската беднота, дребнобуржоазната интелигенция, националната буржоазия.

Една от особеностите на китайското революционно движение се състои в това, че представителите на тези класи водеха съвместна работа заедно с комунистите в състава на една буржоазно-революционна организация, наричана Гоминдан.

Тези съюзници не бяха и не можеха да бъдат еднакво надеждни. Едни от тях бяха повече или по-малко надеждни съюзници (селяните, градската беднота), други — по-малко надеждни и колебливи (дренбуржоазната интелигенция), трети — съвсем ненадеждни (националната буржоазия).

Гоминданът тогава безспорно беше повече или по-малко масова организация. Политиката на комунистите вътре в Гоминдана се състоеше в това, да изолират представителите на националната буржоазия (десните), използвайки ги в интереса на революцията, да тласкат наляво дренбуржоазната интелигенция (левите), да сплотяват около пролетариата селяните и градската беднота.

Беше ли тогава Кантон център на революционното движение в Китай? Безусловно, да. Сега само луди могат да отричат това.

Какви са постиженията на комунистите през този период? Разширяване територията на революцията, тъй като кантонските войски излязоха на Янцзе; възможност за открита организация на пролетариата (профсъюзи, стачни комитети); оформяване на комунистическите организации в партия; създаване на първите ядки на селските организации (селските съюзи); проникване на комунистите в армията.

Излиза, че ръководството на Коминтерна през този период е било съвършено правилно.

През периода на втория етап на революцията, когато Чан Кай-ши и националната буржоазия преминаха в лагера на контрареволуцията, а центърът на революционното движение се премести от Кантон в Ухан, съюзници на пролетариата бяха селяните, градската беднота и дренбуржоазната интелигенция.

С какво да се обясни преминаването на националната буржоазия в лагера на контрареволуцията? Първо, със страха на националната буржоазия от размаха на революционното движение на работниците и, второ, с натиска на империалистите върху националната буржоазия в Шанхай.

По този начин революцията загуби националната буржоазия. Това беше частична загуба за революцията. Но затова тя встъпи във висшата фаза на своето развитие, във фазата на аграрна революция, като привлече по-близо към себе си широките маси на селяните. Това беше плюс за революцията.

Беше ли тогава Гоминданът, през периода на втория етап на революцията, масова организация? Безусловно, да. Той беше безспорно по-масова организация отколкото Гоминданът от кантонския период.

Беше ли тогава Ухан център на революционното движение? Безусловно, да. Това могат да отричат сега само слепите. В противен случай територията на Ухан (Хубей, Хунан) не би била тогава база за максимално развитие на аграрната революция, ръководена от компартията.

Тогава политиката на комунистите по отношение на Гоминдана се състоеше в това, да го тласкат наляво и да го превърнат в ядро на революционндемократическата диктатура на пролетариата и селяните.

Имаше ли тогава възможност за такова превръщане? Да, имаше. Във всеки случай нямаше основание да се счита такава възможност за изключена. Ние открито казахме тогава, че за превръщането на уханския Гоминдан в ядро на революционндемократическата диктатура на пролетариата и селяните са необходими поне две условия: радикалната демократизация на Гоминдана и прякото съдействие от Гоминдана на аграрната революция. Глупаво би било от страна на комунистите да се откажат от опити за такова превръщане.

Какви са постиженията на комунистите през този период?

През този период компартията израсна от малка партия, от пет-шест хиляди души, в голяма масова партия, от 50—60 хиляди члена.

Профсъюзите на работниците израснаха в грамадно всекитайско обединение, наброяващо около три милиона членове.

Първичните селски организации се разраснаха в грамадни обединения, обхващащи няколко десетки ми-

лиони души. Аграрното движение на селяните се разрасна до грандиозни размери, като зае централно място в китайското революционно движение. Компартията си извоюва възможност за открито организиране на революцията. Компартията става ръководител на аграрната революция. Хегемонията на пролетариата започва да се превръща от пожелание във факт.

Вярно е, че китайската компартия не съумя да използва всички възможности през този период. Вярно е, че ЦК на китайската компартия допусна през този период редица твърде големи грешки. Но би било смешно да се мисли, че китайската компартия може да стане истински болшевишка партия, така да се каже, наведнаж, въз основа на директивите на Коминтерна. Трябва само да се припомни историята на нашата партия, преминала през редица разцепления, откъсвания, измени, предателства и т. н., за да се разбере, че истинските болшевишки партии не се раждат изведнаж.

И така излиза, че ръководството на Коминтерна и през този период е било свършено правилно.

Има ли сега съюзници китайският пролетариат?

Да, има.

Тези съюзници са селяните и градската беднота.

Сегашният период се характеризира с преминаването на уханското ръководство на Гоминдана в лагера на контрареволуцията, с оттеглянето на дребнобуржоазната интелигенция от революцията.

Това оттегляне се обяснява, първо, със страха на дребнобуржоазната интелигенция от разрастващата се аграрна революция и натиска на феодалите върху уханското ръководство, второ, с натиска на империалистите в района на Тянцин, които искат от Гоминдана да скъса с комунистите като откуп, за да го пуснат на Север.

Опозицията се съмнява в наличието на феодални остатъци в Китай. Но сега за всекиго е ясно, че феодалните остатъци не само съществуват в Китай, но че те се оказаха даже по-силни отколкото натискът на революцията в дадения момент. И именно затова че империалистите и феодалите в Китай се оказаха засега по-силни, революцията претърпя временно поражение.

Този път революцията загуби дребнобуржоазната интелигенция.

Това е именно и признак за временното поражение на революцията.

Но затова пък тя още по-тясно сплоти около пролетариата широките маси на селяните и градската беднота, като по този начин създаде почва за пролетарската хегемония.

В това е плюсът за революцията.

Опозицията обяснява временното поражение на революцията с политиката на Коминтерна. Но така могат да говорят само хора, които са скъсали с марксизма. Само хора, които са скъсали с марксизма, могат да искат правилната политика да води всякога и непременно към *непосредствена* победа над противника.

Беше ли правилна политиката на болшевиките в революцията през 1905 година? Да, беше. Но защо революцията в 1905 година претърпя поражение, въпреки съществуването на Съвети, въпреки правилната политика на болшевиките? Защото тогава феодалните остатъци и самодържавието се оказаха по-силни отколкото революционното движение на работниците.

Беше ли правилна политиката на болшевиките през юли 1917 година? Да, беше. Но защо болшевиките претърпяха поражение тогава, въпреки че пак съществуваха Съвети, които тогава предадоха болшевиките, въпреки правилната политика на болшевиките? Защото тогава руският империализъм се оказа по-силен от революционното движение на работниците.

Правилната политика съвсем не трябва да води всякога и непременно към непосредствена победа над противника. Непосредствената победа над противника се определя не само от правилната политика, но преди всичко и главно от съотношението на класовите сили, от явното надмощие на силите на страната на революцията, от разпадането в лагера на противника и от благоприятната международна обстановка.

Само при тия условия правилната политика на пролетариата може да доведе до непосредствена победа.

Но има едно обязательно изискване, на което всякога и при всякакви условия трябва да отговаря правилната политика.

Това изискване е политиката на партията да повишава боеспособността на пролетариата, да разширява връзките му с трудещите се маси, да издига авторитета на пролетариата сред тези маси, да превръща пролетариата в хегемон на революцията.

Може ли да се твърди, че изтеклият период е представлявал максимум благоприятни условия за непосредствената победа на революцията в Китай? Ясно е, че не може.

Може ли да се твърди, че комунистическата политика в Китай не е повишавала боеспособността на пролетариата, не е увеличавала връзките му с широките маси и не е издигала авторитета на пролетариата сред тях маси? Ясно е, че не може.

Само слепите могат да не видят, че през това време китайският пролетариат успя да откъсне широки маси от селяните и от националната буржоазия, и от дребнобуржоазната интелигенция и да ги сплоти около своето знаме.

През първия етап на революцията компартията премина през блока с националната буржоазия в Кантон, за да разшири територията на революцията, да се оформи като масова партия, да си създаде възможност за открита организация на пролетариата и да си прокара път към селяните.

През втория етап на революцията компартията премина през блока с дребнобуржоазната интелигенция на Гоминдана в Ухан, за да увеличи своите сили, да разшири организацията на пролетариата, да откъсне от гоминданското ръководство широките селски маси и да създаде условия за хегемонията на пролетариата.

Националната буржоазия отиде в лагера на контрареволюцията, като загуби връзките си с широките народни маси.

След националната буржоазия се повлече и дребнобуржоазната интелигенция на Гоминдана в Ухан, която се изплаши от аграрната революция и окончателно се дискредитира в очите на милионните селски маси.

Но затова пък около пролетариата още по-тясно се сплотиха милионните селски маси, виждайки в него своя единствен надежден вожд и ръководител.

Нима не е ясно, че само правилната политика можеше да доведе до такива резултати?

Нима не е ясно, че само такава политика можеше да повиши боеспособността на пролетариата?

Кой освен лъжеръководителите от нашата опозиция може да отрече правилността и революционността на такава политика?

Опозицията твърди, че повратът на уханското гоминданско ръководство към страната на контрареволуцията говори за неправилността на политиката на блок с уханския Гоминдан през втория етап на революцията.

Но така могат да говорят само хора, забравили историята на болшеvizма и изгубили последните остатъци от ленинизма.

Правилна ли беше болшевишката политика за революционен блок с левите есери през Октомври и след Октомври, чак до пролетта на 1918 година? Аз мисля, че никой още не се е решавал да отрича правилността на този блок. С какво завърши този блок? С въстанието на левите есери против Съветската власт. Може ли *на това основание* да се твърди, че политиката на блок с есерите е била неправилна? Ясно е, че не може.

Правилна ли беше политиката на революционен блок с уханския Гоминдан през втория етап на китайската революция? Аз мисля, че никой още не се е решавал да отрича правилността на такъв блок през време на втория етап на революцията. Самата опозиция твърдеше тогава (април 1927 година), че такъв блок е правилен. *Как* може сега, след оттеглянето на уханското гоминданско ръководство от революцията, въз основа на това оттегляне да се твърди, че революционният блок с уханския Гоминдан е бил неправилен?

Нима не е ясно, че само безхарактерни хора могат да оперират с такива „аргументи“?

Нима някой е твърдял, че блокът с уханския Гоминдан е вечен и нескончаем блок? Нима в природата има вечни и нескончаеми блокове? Нима не е ясно,

че опозицията нищо, съвсем нищо не е разбрала от втория тактически принцип на ленинизма за революционния блок на пролетариата с непролетарските класи и групи.

Ето как Ленин формулира този тактически принцип :

„Да се победи по-могъщ противник може само при най-голямо напрежение на силите и при *задължително*, най-щателно, грижливо, предпазливо, умело използване както всяка, макар и най-малка „пукнатина“ между враговете, всяко противоречие на интересите между буржоазията на разните страни, между разните групи или видове буржоазия вътре в отделните страни — *така и всяка, макар и най-малка, възможност за спечелване на масов съюзник, макар дори временен, колеблив, несигурен, ненадежден, условен. Който не е разбрал това, той въобще не е разбрал нищичко от марксизма и от научния, съвременния социализъм въобще.*” Който не е доказал *практически* през твърде продължително време и в твърде разнообразни политически положения своето умение да прилага тази истина на дело, той още не се е научил да помага на революционната класа в борбата ѝ за освобождението на цялото трудещо се човечество от експлоататорите. И казаното се отнася еднакво към периода преди и след завладяването на политическата власт от пролетариата“ (виж „Левичарството“ — детската болест на комунизма“, т. XXV, стр. 210—211).

Нима не е ясно, че линията на опозицията е линия на скъсване с този тактически принцип на ленинизма?

Нима не е ясно, че, напротив, линията на Коминтерна е линия на задължително съобразяване с този тактически принцип?

* * *

Да преминем към третия тактически принцип на ленинизма.

Този тактически принцип се отнася до въпроса за сменяването на лозунгите, за реда и начините на това сменяване. Той се отнася до въпроса, по какъв начин да се превръщат лозунгите за партията в лозунги за масите, до въпроса, как и по какъв начин да се довеждат масите до революционните позиции, та масите сами да се убедят от своя собствен политически опит в правилността на партийните лозунги.

---

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

А масите не могат да се убеждават само с пропаганда и агитация. За това е необходим собственият политически опит на самите маси. За това е необходимо широките маси сами да изпитат върху своите собствени плещи неизбежността, да речем, от събарянето на даден строй, неизбежността от въвеждането на нови политически и социални порядки.

Добре е, ако челната група, партията, се е вече убедила в неизбежността на събарянето, да речем, на Временното правителство на Милюков—Керенски през април 1917 година. Но това е още недостатъчно, за да се заемем със събарянето на това правителство, да издигнем лозунга за събарянето на Временното правителство и установяването на Съветска власт като *лозунг на деня*. За да се превърне формулата „цялата власт в ръцете на Съветите“ от *перспектива* за най-близкия период в *лозунг на деня*, в лозунг за непосредствено действие, беше необходимо още едно решаващо обстоятелство, а именно това, масите сами да се убедят в правилността на този лозунг и да окажат на партията една или друга поддръжка за провеждането му в живота.

Трябва да се прави строга разлика между формулата като *перспектива* за най-близкото бъдеще и формулата като *лозунг на деня*. Тук именно се и провали групата болшевики в Питер начело с Багдатов през април 1917 година, когато тя издигна *преждевременно* лозунга „долу Временното правителство, цялата власт в ръцете на Съветите“. Тогава Ленин квалифицира този опит на групата на Багдатов като опасен авантюризъм и го заклеими публично.⁶⁹

Защо ?

Защото широките маси трудещи се в тила и на фронта не бяха още готови да възприемат този лозунг. Защото тази група смеси формулата „цялата власт в ръцете на Съветите“ като перспектива с лозунга „цялата власт в ръцете на Съветите“ като лозунг на деня. Защото тя *забягна* напред, като постави партията под заплахата на пълна изолация от широките маси, от Съветите, които тогава още вярваха в революционността на Временното правителство.

Трябваше ли китайските комунисти например преди половин година да издигнат лозунга „Долу гоминданското ръководство в Ухан“? Не, не трябваше.

Не трябваше, защото това би било опасно *забягване* напред, това би затруднило достъпа на комунистите към широките трудещи се маси, които още вярваха в гоминданското ръководство, това би изолирало компартията от широките селски маси.

Не трябваше, защото уханското гоминданско ръководство, уханският ЦК на Гоминдана не беше още успял да се изчерпи като буржоазнореволюционно правителство, не беше успял още да се оскандали и дискредитира в очите на широките трудещи се маси със своята борба против аграрната революция, със своята борба против работническата класа, със своята завой към страната на контрареволюцията.

Ние всякога сме казвали, че не бива да се взема курс на дискредитиране и замяна на уханското гоминданско ръководство, докато то не се е изчерпало като буржоазнореволюционно правителство, че трябва най-напред да се остави то да се изчерпи, та след това да се постави практически въпросът за неговата замяна.

Трябва ли сега китайските комунисти да издигнат лозунга „долу гоминданското ръководство в Ухан“? Да, трябва, обязательно трябва.

Сега, когато гоминданското ръководство се вече оскандали със своята борба против революцията, като се постави във враждебни отношения с широките работническо-селски маси, този лозунг ще намери могъщ отклик сред народните маси.

Сега всеки работник и всеки селянин ще разбере, че комунистите са постъпили правилно, като излизат от уханското правителство и уханския ЦК на Гоминдана и издигат лозунга „долу гоминданското ръководство в Ухан“.

Защото сега пред селските и работническите маси е поставен въпросът да избират: *или* сегашното ръководство на Гоминдана, и тогава — отказване от удовлетворяване насъщните нужди на тези маси, отказване от аграрната революция; *или* аграрна революция и ко-

ренно подобряване на положението на работническата класа, и тогава — сменяването на гоминданското ръководство в Ухан става лозунг на деня за масите.

Такива са изискванията на третия тактически принцип на ленинизма по въпроса за смяната на лозунгите, по въпроса за начините и пътищата за довеждането на широките маси към новите революционни позиции, по въпроса за това, със своята политика, със своите действия, със *своевременното* заместване на едни лозунги с други лозунги да се помогне на широките трудещи се маси да разпознаят от своя собствен опит правилността на партийната линия.

Ето как Ленин формулира този тактически принцип:

„Не може да се победи само с авангарда. Да се хвърли само авангардът в решителен бой, докато цялата класа, докато широките маси не са заели позиция било на пряка поддръжка на авангарда, било поне на благожелателен неутралитет към него и пълна неспособност да подкрепят неговия противник, би било не само глупост, но и престъпление. *А за да стигнат действително цялата класа, действително широките трудещи се и угнетени от капитала маси до такава позиция, за това само пропаганда, само агитация е малко. За това е нужен собственият политически опит на тия маси.*“ Такъв е основният закон на всички велики революции, потвърден сега с поразителна сила и релефност не само от Русия, но и от Германия. Не само на некултурните и често неграмотни маси на Русия, но и на високо културните и без изключение грамотните маси в Германия беше нужно да изпитат на собствената си кожа цялото безсилие, цялата безхарактерност, цялата безпомощност, цялото лакейство пред буржоазията, цялата подлост на правителството на рицарите от II Интернационал, цялата неизбежност на диктатурата на крайните реакционери (Корнилов в Русия. Кап и К⁰ в Германия) като единствена алтернатива по отношение към диктатурата на пролетариата, за да се обърнат решително към комунизма. Предстоящата задача на съзнателния авангард в международното работническо движение, тоест на комунистическите партии, групи, течения, е да умеят *да доведат* широките (сега в повечето случаи още спящи, апатични, консервативни, неподвижни, непробудени) маси към това ново тяхно положение, или по-право, да умеят да ръководят *не само* своята партия, но и тези маси през време на тяхното приближаване, преминаване на новата позиция“ (виж „Левичарството“ — детската болест на комунизма“, т XXV, стр. 228).

Основната грешка на опозицията се състои в това, че тя не разбира смисъла и значението на този такти-

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

чески принцип на ленинизма, не го признава, системно го нарушава.

Тя (троцкистите) нарушаваше този тактически принцип в началото на 1917 година, когато се опитваше „да прескочи“ през незавършеното още аграрно движение (виж Ленин).

Тя (Троцки—Зиновиев) го нарушаваше, когато се опитваше „да прескочи“ през реакционността на профсъюзите, като не признаваше целесъобразността на работата на комунистите в реакционните профсъюзи и отричаше необходимостта от временни блокове с тях.

Тя (Троцки—Зиновиев—Радек) го нарушаваше, когато се опитваше „да прескочи“ през националните особености на китайското революционно движение (Гоминдана), през изостаналостта на китайските народни маси, като искаше през април 1926 година незабавното излизане на комунистите от Гоминдана и излезе през април 1927 година с лозунг за незабавното организиране на Съвети в условията на незавършената още и неизживяна гоминданска фаза на развитие.

Опозицията мисли, че ако тя е разбрала, разпознала половинчатостта, колебанието, ненадеждността на гоминданското ръководство, ако тя е разпознала временния и условен характер на блока с Гоминдана (а да разпознае това не е трудно за всеки квалифициран политработник) — това е напълно достатъчно, за да се открият „решителни действия“ против Гоминдана, против властта на Гоминдана, напълно достатъчно масите, широките маси на работниците и селяните „изведнаж“ да подкрепят „нас“ и „нашите“ „решителни действия“.

Опозицията забравя, че „нашето“ разбиране тук е далеч още недостатъчно, за да могат китайските комунисти да поведат масите след себе си. Опозицията забравя, че за това е необходимо още самите маси да разпознаят от свой собствен опит ненадеждността, реакционността, контрареволуционността на гоминданското ръководство.

Опозицията забравя, че революцията я „правят“ не само челната група, не само партията, не само отдел-

ните, макар и „високи“ „личности“, но преди всичко и главно милионните народни маси.

Странно е, че опозицията забравя за състоянието, за разбирането, за готовността на милионните народни маси за решителни действия.

Знаехме ли ние, партията, Ленин през април 1917 година, че ще трябва да се събори Временното правителство на Милюков—Керенски, че съществуването на Временното правителство е несъвместимо с дейността на Съветите, че властта трябва да премине в ръцете на Съветите? Да, знаехме.

Защо тогава Ленин клеймеше като авантюристи известната група болшевики в Питер начело с Багдатов, когато през април 1917 година тя издигна лозунга „долу Временното правителство, цялата власт в ръцете на Съветите“ и когато тя се опита да свали Временното правителство?

Затова защото широките трудещи се маси, известна част от работниците, милионите селяни, широките маси от армията и най-последно самите Съвети не бяха още готови да възприемат този лозунг като лозунг на деня.

Затова защото Временното правителство и дребнобуржоазните партии на есерите и меншевиките не бяха успели още да се изчерпят, не бяха успели още достатъчно да се дискредитират в очите на милионните маси на трудещите се.

Затова защото Ленин знаеше, че за събарянето на Временното правителство и установяването на Съветска власт не е достатъчно само разбиране, съзнание на челната група на пролетариата, на партията на пролетариата — за това е необходимо още самите маси да се убедят от своя собствен опит в правилността на такава линия.

Затова защото беше необходимо да се мине през цялата коалиционна вакханалия, през измяната и предателството на дребнобуржоазните партии през юни, юли, август 1917 година, необходимо беше да се мине през позорното настъпление на фронта през юни 1917 г., през „честната“ коалиция на дребнобуржоазните партии с Корнилов и Милюков, през корниловското въстание и т. н., за да се убедят милионните маси на трудещите се в

неизбежността на събарянето на Временното правителство и установяването на Съветската власт.

Затова защото само при тези условия можеше да се превърне лозунгът за Съветска власт като *перспектива* в лозунг за Съветска власт като *лозунг на деня*.

Бедата на опозицията се състои в това, че тя постоянно допуска същата грешка, която на времето допусна групата на Багдатов, че тя, напускайки пътя на Ленин, предпочита „да шестува“ по пътя на Багдатов.

Знаехме ли ние, партията, Ленин, че Учредителното събрание е несъвместимо със системата на Съветската власт, когато вземахме участие в изборите за Учредително събрание и когато го свикахме в Питер? Да, знаехме.

А защо го свикахме ние? Как можа да се случи, че болшевиките, враговете на буржоазния парламентаризъм, след като построиха Съветската власт, не само взеха участие в изборите, но и сами свикаха Учредителното събрание? Не беше ли това „опашкарство“, изоставане от събитията, „задържане на масите“, нарушаване тактиката на „далечния прицел“? Разбира се, не.

Болшевиките направиха тази стъпка, за да помогнат на изостаналите народни маси нагледно да се убедят в негодността на Учредителното събрание, в неговата реакционност, в неговата контрареволуционност. Само по този начин можеше да се привлекат многомилionните маси на селяните и да се улесни разгонването на Учредителното събрание.

Ето какво пише Ленин за това:

„Ние участвахме в изборите за руския буржоазен парламент, за Учредителното събрание през септември—ноември 1917 година. Правилна ли беше нашата тактика или не? . . . Нямахме ли ние, руските болшевики, през септември—ноември 1917 година повече право отколкото каквито искате западни комунисти да считаме, че в Русия парламентаризмът е политически изживян? Разбира се, имахме, защото въпросът не е в това, отдавна или неотдавна съществуват буржоазните парламенти, а в това, доколко *са готови* (идейно, политически, практически) широките трудещи се маси да приемат съветския строй и да разгонят (или да допуснат разгонването) на буржоазнодемократическия парламент. Че в Русия през септември—ноември 1917 година работническата класа от градовете, войниците и селяните поради редица специални условия бяха

твърде добре подготвени, за да приемат съветския строй и за разгонване на най-демократичния буржоазен парламент, това е съвършено безспорен и напълно установен исторически факт. И въпреки това болшевиките *не* бойкотираха Учредителното събрание, а участваха в изборите и преди, и *след* завоюването на политическата власт от пролетариата . . .

Оттук и съвършено безспорният извод: доказано е, че даже няколко седмици преди победата на Съветската република, даже *след* такава победа участието в буржоазнодемократическия парламент не само че не вреди на революционния пролетариат, но улеснява възможността му *да докаже* на изостаналите маси защо *такива* парламенти заслужават разгонване, *улеснява* успеха на разгонването им, *улеснява* „политическото изживяване“ на буржоазния парламентаризъм“ (виж „Левичарството“ — детската болест на комунизма“, т. XXV, стр. 201—202).

Ето как болшевиките прилагат на дело третия тактически принцип на ленинизма.

Ето как трябва да се прилага тактиката на болшеvizма в Китай, все едно става ли дума за аграрната революция, за Гоминдана или за лозунга за Съвети.

Опозицията, вижда се, е склонна да приеме, че революцията в Китай е вече претърпяла пълен крах. Това, разбира се, не е вярно. Че революцията в Китай претърпя временно поражение, в това не може да има съмнение. Но какво е това поражение и колко дълбоко е то — ето в какво се състои въпросът сега.

Възможно е това да е приблизително такова продължително поражение, каквото беше поражението в Русия в 1905 година, когато революцията се прекъсна за цели дванадесет години, за да се разрази след това, през февруари 1917 година, с нова сила, да помете самодържавието и да разчисти пътя за нова, съветска революция.

Тази перспектива не бива да се счита за изключена. Това още не е пълно поражение на революцията, също както поражението през 1905 година не може да се счита за окончателно поражение. Това не е пълно поражение, защото основните задачи на китайската революция в сегашната фаза на развитие — аграрната революция, революционното обединение на Китай, освобождението от игото на империализма — чакат още своето разрешение. И ако тази перспектива стане реал-

ност, за незабавното създаване на Съвети на работнически и селски депутати в Китай, разбира се, не може и дума да става, защото Съветите се създават и процъфтяват само в обстановката на революционен подем.

Но едва ли тази перспектива може да се счита за вероятна. Във всеки случай засега няма основание да се счита за вероятна. Няма основание, тъй като контрареволуцията още не е обединена и скоро не ще се обедини, ако въобще ѝ е съдено да се обедини някога.

Защото войната между старите и новите милитаристи се разгаря с нова сила и тя не може да не отслабва силата на контрареволуцията, като заедно с това разорява и озлобява селяните.

Защото в Китай няма още такава група или правителство, което би било способно да извърши нещо като сталинската реформа, която би послужила като гръмотвод за управляващите групи.

Защото не е лесно да се обуздаят и притиснат към земята милионите селяни, които са се добрали вече до помешчическата земя.

Защото авторитетът на пролетариата в очите на трудещите се маси расте от ден на ден, а неговите сили далеч още не са разгромени.

Възможно е поражението на китайската революция да е аналогично по степента си на онова поражение на болшевиките, което те претърпяха през юли 1917 година, когато меншевишко-есеровските Съвети ги предадоха, когато те бяха принудени да минат в нелегалност и когато след няколко месеца революцията отново излезе на улицата, за да помете империалистическото правителство на Русия.

Аналогията тук е, разбира се, условна. Аз я допускам само с всички ония оговорки, които са необходими, ако се има предвид разликата между ситуацията в Китай в наши дни и в Русия през 1917 година. Аз прибягвам към такава аналогия само за да обрисувам приблизително степента на поражението на китайската революция.

Аз мисля, че тази перспектива е по-вероятна. И ако тя, тази перспектива, стане действителност, ако в най-

скоро време — не непременно след два месеца, а след половин година, след година — *новият подем на революцията стане факт*, въпросът за образуването на Съвети на работническите и селските депутати може да бъде поставен на дневен ред като лозунг на деня и като противовес на буржоазното правителство.

Защо?

Затова защото в условията на *новия подем на революцията*, на дадената фаза от нейното развитие образуването на Съвети ще бъде напълно назрял въпрос.

Вчера, преди няколко месеца, китайските комунисти не трябваше да издигат лозунга за образуване на Съвети, защото това би било авантюризм, свойствен на нашата опозиция, защото гоминданското ръководство не беше успяло още да се дискредитира като противник на революцията.

Сега, напротив, лозунгът за образуване на Съвети може да стане действително революционен лозунг, *ако* (ако!) в най-скоро време забушува нов и мощен революционен подем.

Затова още сега, още преди настъпването на подема, наред с борбата за заменяването на сегашното гоминданско ръководство с революционно трябва да се води най-широка пропаганда сред широките трудещи се маси за идеята на Съветите, без да се забягва напред и без да се образуват Съвети още сега, като се помни, че Съветите могат да разцъфтят само в условията на мощен революционен подем.

Опозицията може да каже, че тя „първа“ е казала това, че това е то, което у тях се нарича тактика на „далечния прицел“.

Не е вярно, милички. Това е съвършено невярно! Това не е тактика на „далечния прицел“, а тактика на лутания, тактика на вечни залитания и недолитания.

Когато през април 1926 година опозицията искаше незабавното излизане на комунистите от Гоминдана, това беше тактика на *залитане*, тъй като самата опозиция беше принудена да признае след това, че комунистите трябва да останат в Гоминдана.

Когато опозицията обяви китайската революция като революция за митническа автономия, това беше тактика на *недолитане*, защото след това самата опозиция беше принудена да се измъкне пълзешком от собствената си формула.

Когато през април 1927 година опозицията обяви феодалните остатъци в Китай за преувеличение, като забрави за съществуването на масовото аграрно движение, това беше тактика на *недолитане*, защото опозицията сама беше принудена след това мълчаливо да признае своята грешка.

Когато през април 1927 година опозицията издигна лозунга за незабавното образуване на Съвети, това беше тактика на *залитане*, тъй като самите опозиционери бяха принудени тогава да признаят противоречията в своя лагер, като единият от тях (Троцки) искаше да се вземе курс на събаряне уханското правителство, а другият (Зиновиев), напротив, искаше „всемерна помощ“ за същото това уханско правителство.

Но откога у нас започнаха да обявяват тактиката на лутанията, тактиката на вечните залитания и недолитания за тактика на „далечния прицел“?

Относно Съветите трябва да се каже, че за Съветите в Китай като *перспектива* Коминтернът е казал думата си в своите документи много по-рано от опозицията. Що се отнася до Съветите като *лозунг на деня*, издигнат от опозицията през пролетта на тази година като противовес на революционния Гоминдан (тогава Гоминданът беше революционен, иначе Зиновиев нямаше защо да крещи за „всемерна помощ“ на Гоминдана), това беше авантюра, кресливо забягване напред, също такава авантюра и такова забягване, каквито Багдатов допусна през април 1917 година.

От това, че лозунгът за Съвети в Китай може в *най-близко бъдеще* да стане лозунг на деня, далеч още не следва, че издигането на лозунга за Съвети от опозицията през *пролетта на тази година* не беше опасна и вредна авантюра.

Също както и от това, че лозунгът „цялата власт в ръцете на Съветите“ беше признат от Ленин за необходим и

навременен през *септември* 1917 година (известното решение на ЦК за въстанието)⁷⁰, далеч още не следва, че издигането на този лозунг през *април* 1917 година от Багдатов не беше вредна и опасна авантюра.

Багдатов също би могъл да каже през септември 1917 година, че той „пръв“ е заговорил за властта на Съветите още през април 1917 година. Значи ли това, че Багдатов е бил прав, а Ленин неправ, като квалифицира неговото действие през април 1917 година като авантюризм?

Вижда се, „лаврите“ на Багдатов не дават сън на нашата опозиция.

Опозицията не разбира, че работата съвсем не е в това, „пръв“ да заговориш, като забягваш напред и разстройваш делото на революцията, а в това, да говориш *навреме*, да говориш така, че казаното да бъде подхванато от масите и *прзвърнато в дело*.

Такива са фактите.

Отстъпление на опозицията от ленинската тактика, „ултраляв“ авантюризм на нейната политика — такъв е резултатът.

„Правда“ бр. 169,

28 юли 1927 г.

Подпис : И. Сталин

БЕЛЕЖКИ

- ¹ VII разширен пленум на Изпълкома на Коминтерна се състоя от 22 ноември до 16 декември 1926 година в Москва. Пленумът обсъди докладите: за международното положение и задачите на Комунистическия интернационал; по китайския и английския въпрос; за тръстификацията, рационализацията и задачите на комунистите в професионалните съюзи; за вътрешно-партийните въпроси на ВКП(б); по германския и холандския въпрос, а също така разгледа делото Маслов-Рут Фишер, делото на Брандлер и Талхаймер, делото на Суварин. На пленума бяха създадени комисии: политическа, китайска, английска, германска и други. И. В. Сталин беше избран в състава на политическата, китайската и германската комисии на пленума. Като обсъди доклада на И. В. Сталин „Вътрешно-партийните въпроси на ВКП(б)“, пленумът заклейми троцкистко-зиновиевския опозиционен блок във ВКП(б) като блок на разколници, изпаднали в своята платформа на меншевишки позиции. Пленумът задължи секциите на Коминтерна да водят решителна борба против всякакви опити на опозицията във ВКП(б) и нейните привърженици в другите комунистически партии да нарушат идейното и организационно единство в редовете на Коминтерна и ленинската партия, ръководителка на първата в света пролетарска държава. Пленумът утвърди резолюцията на XV конференция на ВКП(б) „За опозиционния блок във ВКП(б)“ и реши да я приложи към решенията на пленума като свое решение. Докладът на И. В. Сталин „Вътрешно-партийните въпроси на ВКП(б)“ и заключителното слово по доклада бяха напечатани

- през декември 1926 година в отделна брошура под название „Още веднаж за социалдемократическия уклон в нашата партия“. — 1.
- ² Изключителният закон против социалистите беше въведен в Германия в 1878 година от правителството на Бисмарк. С този закон бяха забранени всички организации на социалдемократическата партия, масовите работнически организации и работническият печат. Въз основа на този закон се конфискуваше социалистическата литература, социалдемократите се подлагаха на репресии. Германската социалдемократическа партия беше принудена да мине в нелегалност. Под напора на масовото работническо движение в 1890 година законът беше отменен. — 7.
- ³ „Социалдемократ“ („Der Sozialdemokrat“) — нелегален вестник, орган на германската социалдемократия; издаван от септември 1879 година до септември 1890 година отначало в Цюрих (Швейцария), а от октомври 1888 год. — в Лондон. — 7.
- ⁴ Виж К. Маркс и Ф. Енгелс „Избранные письма“ 1947, стр. 358—359. — 8.
- ⁵ Има се предвид антипартийната група в РКП(б), която наричаше себе си група на „демократическия централизъм“. Групата се образува през периода на военния комунизъм, възглавяваше се от Сапронов и Осински. „Демократическите централисти“ отричаха ръководната роля на партията в Съветите; обявяваха се против единоначалието и личната отговорност на директорите в промишлеността, против ленинската линия по организационните въпроси; искаха свобода на фракциите и групировките в партията. IX и X конгреси на партията решително осъдиха децистите. В 1927 година групата на „демократическите централисти“ заедно с активните дейци от троцкистката опозиция беше изключена от партията от XV конгрес на ВКП(б) — 11.
- ⁶ „Работническа опозиция“—антипартийна анархосиндикалистка група в РКП(б); възглавяваше се от Шляпников, Медведев и др. Групата се оформи през втората половина на 1920 година и водеше борба против ленинската линия в партията. X конгрес на РКП(б) осъди „работническата опозиция“ и призна пропагандирането на идеите на анархосин-

- дикалисткия уклон за несъвместимо с принадлежността към комунистическата партия. По-късно остатъците от разбитата „работническа опозиция“ се съединиха с контрареволуционния троцкизъм и бяха разгромени като врагове на партията и Съветската власт. — 11.
- ⁷ V Световен конгрес на Комунистическия интернационал, състоял се от 17 юни до 8 юли 1924 година в Москва, като обсъди въпроса „За икономическото положение на Съюза на ССР и за дискусиата в РКП(б)“, единодушно подкрепи болшевишката партия в борбата ѝ против троцкизма. Конгресът утвърди резолюцията на XIII конференция на РКП(б) „За резултатите от дискусиата и за дребнобуржоазния уклон в партията“, която беше потвърдена от XIII конгрес на РКП(б), и постанови да бъде публикувана като негово решение. — 12.
- ⁸ XV конференция на ВКП(б) се състоя от 26 октомври до 3 ноември 1926 година. Тезисите „За опозиционния блок във ВКП(б)“ бяха написани от И. В. Сталин по поръчение на Политбюро на ЦК на ВКП(б). На 3 ноември тезисите бяха единодушно приети от конференцията като резолюция на конференцията. В същия ден резолюцията бе утвърдена от обединения пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) (виж И. В. Сталин. Сочинения, т. 8, стр. 214—233 [бълг. изд., стр. 177—192. *Бълг. ред.*]). — 14.
- ⁹ Генсъвет (Генерален съвет) — изпълнителен орган на конгреса на английските трейдюниони; за пръв път избран в 1921 година. — 16.
- ¹⁰ Има се предвид резолюцията на XIV конференция на РКП(б) „За задачите на Коминтерна и РКП(б) във връзка с разширения пленум на ИККИ“ (виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 25—31). — 20.
- ¹¹ „Социал-Демократ“ — нелегален вестник, централен орган на РСДРП. Издаваше се от февруари 1908 година до януари 1917 година, излезли са 58 броя. Първият брой е излязъл в Русия, по-нататък издаването на вестника е било пренесено зад граница, отначало в Париж, а след това в Женева. Редакцията на „Социал-Демократ“ беше съставена, съгласно решенията на ЦК на РСДРП, от представители на болшевиките, меншевиките и полските социалдемократи. Непримиримата борба на Ленин върте в

редакцията на „Социал-Демократ“ за последователна болшевишка линия доведе до излизането на представителите на меншевиките и полските социалдемократи от състава на редакцията. От декември 1911 година вестник „Социал-Демократ“ се редактираше, от В. И. Ленин. Във вестника бяха напечатани редица статии на И. В. Сталин. Статията на В. И. Ленин „За лозунга за европейски съединени щати“ е напечатана в „Социал-Демократ“ бр. 44 от 23 август 1915 година (виж В. И. Ленин. Сочинения, 1 изд., том XVIII, стр. 230—233). — 25.

¹² „Наше слово“ — меншевишко-троцкистки вестник; издаван в Париж от януари 1915 до септември 1916 година. — 25.

¹³ Виж В. И. Ленин. „За продоволствения данък“ (Сочинения, 3 изд., том XXVI, стр. 317—352). — 27.

¹⁴ Виж И. В. Сталин. „За социалдемократическия уклон в нашата партия“ (Сочинения, том 8, стр. 224—297 [бълг. изд., стр. 193—243. *Бълг. ред.*]). — 31.

¹⁵ Има се предвид общата стачка на английските работници от 3 до 12 май 1926 година. В стачката участваха повече от 5 милиона организирани работници от всички най-важни клонове на промишлеността и транспорта. За причините на възникването и провала на стачката виж И. В. Сталин. Сочинения, том 8, стр. 155—168 [бълг. изд., стр. 129—139. *Бълг. ред.*]. — 37.

¹⁶ Виж В. И. Ленин. Сочинения, 3 изд., том XXVI, стр. 312—38.

¹⁷ Ведингци — една от „ултралевите“ групи в германската компартия; съществуваше в партийната организация на северозападния окръг на вътрешен Берлин — Вединг. Ръководителите на „ведингската опозиция“ се солидаризираха с троцкистко-зиновиевския опозиционен блок във ВКП(б). VII разширен пленум на ИККИ решително осъди „ведингската опозиция“, поиска от нея пълно прекратяване на фракционната дейност, скъсването на всякакви сношения с изключени от германската компартия и враждебни ней елементи и безусловно подчиняване на решенията на ГКП и Коминтерна. — 42.

- ¹⁸ „Последние Новости“ — ежедневен вестник, централен орган на контрреволюционната буржоазна партия на Милюков; издаван от април 1920 година до юли 1940 година в Париж. — 45.
- ¹⁹ Виж В. И. Ленин. „За задачите на пролетариата в настоящата революция“ (Сочинения, 3 изд., том XX, стр. 87—90). — 53.
- ²⁰ Левицата на Цимервалд — групата на левите интернационалисти; бешэ образувана от В. И. Ленин на първата международна конференция на интернационалистите, състояла се от 23 до 26 август (5—8 септември) 1915 година в Цимервалд (Швейцария). Болшевишката партия начело с В. И. Ленин заемаше в цимервалдската лява група единствено правилна, докрай последователна позиция против войната. За левицата на Цимервалд виж „История ВКП(б). Краткий курс“, стр. 160 [бълг. изд., стр. 181—182. *Бълг. ред.*] — 53.
- ²¹ Сменовеховец — привърженик на буржоазното политическо течение, възникнало в 1921 година зад граница между руската буржоазна емиграция и получило своето название от списанието „Смена Вех“. Сменовеховството беше отражение на възгледите на новата буржоазия и буржоазната интелигенция на Съветска Русия, които във връзка с въвеждането на новата икономическа политика се отказаха от откритата въоръжена борба против Съветската власт и разчитаха на постепенното израждане на съветския строй в обикновена буржоазна република. Идеолог на сменовеховството беше Устрялов. — 57.
- ²² Нечаевщина — тактика на заговорничество и тероризъм; получила названието си от името на руския анархист-бакунинец С. Г. Нечаев. В края на 60-те години на XIX столетие Нечаев създаде в Русия тясна заговорническа организация, откъсната от масите, в която съвършено са се потискали волята и мненията на нейните членове. — 65.
- ²³ Аракчеевщина — режим на неограничен полицейски деспотизъм, произвол на военщината и насилие над народа, който е съществувал в Русия през първата четвърт на XIX век; получил названието си по името на реакционния деец граф Аракчеев. — 65.
- ²⁴ Виж К. Маркс и Ф. Енгелс. Сочинения, том VIII, 1931, стр. 71. — 71.

- ²⁵ Виж също К. Маркс и Ф. Энгелс. Сочинения. т. XXII, 1931, стр. 362 — 71.
- ²⁶ Виж К. Маркс и Ф. Энгелс. „Манифест Коммунистической партии“. Приложения, 1939, стр. 75—97. — 73.
- ²⁷ Виж К. Маркс и Ф. Энгелс. Сочинения, том VII, 1930, стр. 103.—80.
- ²⁸ Виж В. И. Ленин. Сочинения, 3 изд., том III, стр. 1—477 и 4 изд., том 3, стр. 1—535 [бълг. изд., стр. 1—609. *Бълг. ред.*].—87.
- ²⁹ Виж В. И. Ленин. Сочинения, 3 изд., том XXI, стр. 365—455. — 93.
- ³⁰ Виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, част II, 1941, стр. 25—31. — 102.
- ³¹ Има се предвид „Планът и конспектите на брошурата „За продоволствения данък““ (виж В. И. Ленин. Сочинения, 3 изд., том XXVI, стр. 310—316). — 104.
- ³² Виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. I, 1941, стр. 281—295. — 107.
- ³³ Има се предвид резолюцията „За резултатите от дискусията и за дребнобуржоазния уклон в партията“, приета от XIII конференция на РКП(б) по доклада на И. В. Сталин „За предстоящите задачи на партийното строителство“ (виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, част I, 1941, стр. 540—545). — 118.
- ³⁴ Книгата на И. В. Сталин „За Ленин и ленинизма“ е издадена през май 1924 година. В книгата влязоха две работи: „За Ленин. Реч на вечерта на кремълските курсисти от 28 януари 1924 година“ и „За основите на ленинизма. Лекции, четени в Свердловския университет“ (виж И. В. Сталин. Сочинения, том 6, стр. 52—64, 69—188 [бълг. изд., стр. 47— 56, 61—158. *Бълг. ред.*]).—124.
- ³⁵ XV Московска губернска конференция на ВКП(б) се състоя от 8—15 януари 1927 година. Конференцията обсъди въпросите за международното и вътрешно положение на СССР, доклад за предстоящите задачи на ЦКК и РКИ, отчетен доклад на МК на

- ВКП(б) и други въпроси. И. В. Сталин държа реч на 14 януари на вечерното заседание на конференцията. Конференцията одобри политиката на ленинския ЦК на ВКП(б). — 126.
- ³⁶ Виж В. И. Ленин. Сочинения, 3 изд., том XXVII, стр. 255—259.—128.
- ³⁷ „Борьба“ — вестник, излизал от май 1917 година като орган на Царицинския комитет на РСДРП(б) и от края на 1917 година като орган на Царицинския съвет на работническите, войнишки, селски и казашки депутати. След преименуването на Царицин в Сталинград вестникът беше орган на сталинградските губернски и градски партийни и съветски организации. Последният брой 58 (4,670) на вестник „Борьба“ излезе на 14 март 1933 година. — 138.
- ³⁸ Има се предвид докладът на И. В. Сталин „Относно предстоящите задачи на партията по националния въпрос“ на X конгрес на РКП(б) на 10 март 1921 година (виж Сочинения, том 5, стр. 33—44 [бълг. изд., стр. 29—38. *Бълг. ред.*]). — 144.
- ³⁹ Имат се предвид тезисите на И. В. Сталин на X конгрес на РКП(б) „Относно предстоящите задачи на партията по националния въпрос“ (виж Сочинения, том 5, стр. 15—29 [бълг. изд., стр. 14—25. *Бълг. ред.*]). — 144.
- ⁴⁰ Виж И. В. Сталин. Сочинения, том 5, стр. 34 [бълг. изд., стр. 29—30. *Бълг. ред.*]. — 145.
- ⁴¹ Виж И. В. Сталин. Сочинения, том 5, стр. 15—16 [бълг. изд., стр. 14. *Бълг. ред.*]. — 145.
- ⁴² Виж И. В. Сталин. Сочинения, том 7, стр. 156—211 [бълг. изд., стр. 131—175. *Бълг. ред.*]. — 147.
- ⁴³ Виж В. И. Ленин. Сочинения, 3 изд., том XXVI, стр. 405 и том XXVII, стр. 262. — 156.
- ⁴⁴ Международната икономическа конференция в Генуа (Италия) се състоя от 10 април до 19 май 1922 година. В конференцията взеха участие, от една страна, Англия, Франция, Италия, Япония и други капиталистически държави, а от друга страна — Съвет-

ска Русия. Представителите на капиталистическите страни предявиха на съветската делегация искания, изпълнението на които би означавало превръщане на Съветската страна в колония на западноевропейския капитал (искане за изплащане на всичките военни и довоенни дългове, връщане на чуждестранните собственици тяхната национализирана собственост и пр.). Съветската делегация отхвърли исканията на чуждестранните капиталисти. За Генуезката конференция виж В. И. Ленин. Сочинения, 3 изд., том XXVII, стр. 168—179 и 225—227. — 156

⁴⁵ V Всесъюзна конференция на ВЛКСМ се състоя в Москва от 24—31 март 1927 година. Конференцията обсъди докладите: за работата на ЦК на ВЛКСМ, за текущия момент и политиката на партията, за участието на младежта в производствения живот и задачите на икономическата работа на ВЛКСМ, за участието на Комсомола в повдигането на селското стопанство и кооперирането на селото и други. И. В. Сталин държа реч във вечерното заседание на конференцията на 29 март. В своите решения конференцията обеща на партията, че ленинският Комсомол и за-напред ще остане верен помощник на партията в работата по строителството на социализма в СССР. — 158.

⁴⁶ В хода на успешните боеве против северните милитаристи за обединението на Китай частите на националнореволуционната армия на 23 март 1927 година завзеха град Нанкин. Стремейки се да задушат революцията, империалистическите държави преминаха от подпомагане на китайските милитаристи към открита интервенция в Китай: на 24 март английски и американски военни кораби откриха артилерийски огън срещу Нанкин. — 158.

⁴⁷ Постановлението на ЦК на ВКП(б) „Въпроси на рационализацията на производството“ от 24 март 1927 година е публикувано във вестник „Правда“ бр. 68, 25 март 1927 година. — 161.

⁴⁸ Гоминдан — политическа партия в Китай, основана от Сун Ят-сен в 1912 година за борба за република и национална независимост на страната. Влизането на китайската комунистическа партия в Гоминдана (1924 година) съдейства за превръщането му в масова народнореволуционна партия. В първия етап от развитието на китайската революция през 1925—1927 година, когато тя беше антиимпериалистическа революция на обединения общо-

национален фронт, Гоминданът беше партия на блока на пролетариата, дребната буржоазия от града и селото и част от едрата национална буржоазия. През втория етап, в периода на аграрната, буржоазнодемократическа революция, след преминаването на националната буржоазия в лагера на контрареволуцията, Гоминданът, представлявайки блок на пролетариата, селячеството и градската дребна буржоазия, провеждаше антиимпериалистическа, революционна политика. Разгръщането на аграрната революция и натискът на феодалите върху Гоминдана, от една страна, натискът на империалистите, които искаха от Гоминдана скъсване с комунистите — от друга, изплашиха дребнобуржоазната интелигенция (левите в Гоминдана), която мина на страната на контрареволуцията. Когато започна оттеглянето на левите гоминданци от революцията (лятото на 1927 година), комунистите излязоха от Гоминдана, а последният се превърна в център на борбата против революцията. — 165.

⁴⁹ Виж В. И. Ленин. „Демокрацията и народничеството в Китай“ (Сочинения, 3 изд., том XVI, стр. 26—31 и 4 изд., том XVIII, стр. 143—149). — 166.

⁵⁰ Виж И. В. Сталин. Сочинения, том 7, стр. 293—294 [бълг. изд., стр. 245—246; *Бълг. ред.*] — 167.

⁵¹ Виж К. Маркс и Ф. Енгелс. „Избранные произведения в двух томах“, том II, 1948, стр. 434. — 172.

⁵² Има се предвид контрареволуционният метеж на „левите“ есери в Москва на 6 и 7 юли 1918 година. Метежът беше смазан в течение на няколко часа — 176.

⁵³ Виж В. И. Ленин. Сочинения, 3 изд., том XXV, стр. 266—278. — 179.

⁵⁴ Виж И. В. Сталин. Сочинения, том 7, стр. 325—333 [бълг. изд., стр. 271—279; *Бълг. ред.*] — 180.

⁵⁵ Компрадори — посредници между чуждестранния капитал и местния пазар, съставляващи част от едрата местна търговска буржоазия в колониалните и зависимите страни. Компрадорската буржоазия в Китай се прояви като агентура на чуждестранния

империализъм и заклет враг на китайската революция през 1925—1927 година. — 182.

⁵⁶ Има се предвид пленумът на ЦК на ВКП(б), състоял се от 13 до 16 април 1927 година. Пленумът обсъди редица въпроси, свързани с конгресите на Съветите на СССР и РСФСР, и реши въпроса за сроковете за свикване XV конгрес на ВКП(б). На 13 април И. В. Сталин говори по въпроса за дневния ред на пленума и по доклада на М. И. Калинин „Въпросите на конгресите на Съветите на СССР и РСФСР“. Като обсъди съобщението на Политбюро на ЦК на ВКП(б) за решенията, взети от него във връзка с международните събития (събитията в Китай и др.), пленумът одобри политиката на Политбюро на ЦК по международния въпрос и решително отхвърли антипартийната платформа на троцкистко-зиновиевската позиция — 189.

⁵⁷ „Деревенский Коммунист“, двуседмично списание за селския партиен актив, орган на ЦК на ВКП(б). Списанието излизаше от декември 1924 год. до август 1930 година. Отговорен редактор на списанието до февруари 1927 година беше В. М. Молотов. — 191.

⁵⁸ Виж В. И. Ленин. Сочинения. 3 изд., том XXV, стр. 285—290, 351—355. — 191.

⁵⁹ Има се предвид Кьолнското демократическо дружество, възникнало в Германия в периода на буржоазната революция в 1848 година. В това дружество наред с буржоазнодемократическите елементи са влизали също така и работници. К. Маркс е бил избран в състава на окръжния комитет на демократическите дружества в Рейнската област и Вестфалия и е бил един от неговите ръководители. — 200.

⁶⁰ „Нов рейнски вестник“ („Neue Rheinische Zeitung“) се издавал в Кьолн от 1 юни 1848 година до 19 май 1849 година. Ръководители на вестника са били К. Маркс и Ф. Енгелс, главен редактор — К. Маркс. За „Нов рейнски вестник“ виж К. Маркс и Ф. Енгелс. Сочинения, том XVI, ч. I, 1937, стр. 165—173. — 200.

⁶¹ Виж И. В. Сталин. Сочинения, том 7, стр. 147 — 203.

- ⁶² Има се предвид резолюцията на VII разширен пленум на Изпълкома на Коминтерна по въпроса за положението в Китай, приета на 16 декември 1926 година. Резолюцията на пленума виж в книгата „Тезиси и резолюции на седмия разширен пленум на Изпълкома на Коминтерна“ М.—Л., 1927 — 204.
- ⁶³ „Червените пики“ — въоръжени отреди за самоотбрана в китайското село, които се бореха против гнета на помещиците и милитаристите. През периода на китайската революция, 1925—1927 година, „Червените пики“ и подобните им селски организации („Жълтите пики“, „Черните пики“, „Големите ножове“, „Стегнатите кореми“ и др.) оказваха значителна помощ на националнореволюционната армия в борбата за независимостта на Китай. — 217.
- ⁶⁴ „Новая жизнь“ — меншевишки вестник, излизал в Петроград от април 1917 до юли 1918 година. — 226.
- ⁶⁵ VIII пленум на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал се състоя от 18—30 май 1927 година в Москва. Пленумът обсъди задачите на Коминтерна в борбата против войната и военната опасност, задачите на компартията в Англия, въпросите на китайската революция и други. И. В. Сталин държа на 24 май на десетото заседание на пленума реч „Революцията в Китай и задачите на Коминтерна“. Пленумът даде оценка на международното положение, набеляза програмата за борба против заплахата от нова война и във връзка със скъсването на дипломатическите и търговските сношения от Англия със СССР прие позив „Към работниците и селяните от целия свят. Към всички угнетени народи, към войниците и моряците.“ Лидерите на антипартийния троцкистко-зиновиевски блок се възползуваха от изострянето на международното положение на СССР и излязоха на пленума с клеветнически нападки против ръководството на Коминтерна и ВКП(б). Със специално постановление пленумът рязко осъди разколническото поведение на лидерите на опозицията и ги предупреди, че ако продължават фракционната борба, те ще бъдат изключени от Изпълкома на Коминтерна. — 233.
- ⁶⁶ Има се предвид възванието на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал от 14 април 1927 година „Към пролетарите и селяните от целия свят. Към всички угнетени

- народи“. Възванието е публикувано във вестник „Правда“ бр. 85 от 15 април 1927 година. —235.
- ⁶⁷ Виж К. Маркс и Ф. Енгелс. Сочинения, том XV, 1935, стр. 105—124. — 253.
- ⁶⁸ Виж И. В. Сталин. „За политическите задачи на Университета на народите от Изтока“, Сочинения, том 7, стр. 133—152 [бълг. изд., стр. 112—127; *Бълг. ред.*]. — 258.
- ⁶⁹ Виж В. И. Ленин. Сочинения, 3 изд., том XX, стр. 224—225. — 287.
- ⁷⁰ В. И. Ленин в своите статии и писма от подполието до Централния комитет и към болшевишките организации през септември 1917 година издигна лозунга „Цялага власт в ръцете на Съветите“ като непосредствена задача за организирането на въоръжено въстание (виж Сочинения, 3 изд., том XXI, стр. 137—148, 193—199). При обсъждането на писмата на В. И. Ленин в заседанието на Централния комитет на партията на 15 септември И. В. Сталин даде решителен отпор на капитуланта Каменев, който искаше унищожаването на тези документи, и предложи да се разпратят писмата на В. И. Ленин за обсъждане в най-крупните партийни организации. На 10 октомври 1917 година с участието на В. И. Ленин, И. В. Сталин, Я. М. Свердлов, Ф. Е. Дзержински, М. С. Урицки се състоя историческото заседание на Централния комитет на болшевишката партия, на което беше взето решение за въоръжено въстание, написано от В. И. Ленин (виж В. И. Ленин. Сочинения, 3 изд., том XXI, стр. 330). — 297.

БИОГРАФИЧНА ХРОНИКА

(декември 1926—юли 1927)

1926

- 22 ноември—
16 декември И. В. Сталин взема участие в работите на VII разширен пленум на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал (ИККИ).
- 2 декември На заседанието на VII разширен пленум на ИККИ И. В. Сталин бива избран за член на германската комисия на пленума.
- 4 декември И. В. Сталин беседва с представителя на индийската комунистическа партия.
- 7 декември На заседанието на VII разширен пленум на ИККИ И. В. Сталин прави доклад за вътрешно-партийните въпроси във ВКП(б).
- 13 декември На заседанието на VII разширен пленум на ИККИ И. В. Сталин излиза със заключително слово по доклада за вътрешно-партийните въпроси във ВКП(б).
- 17 декември И. В. Сталин беседва с представителите на българската комунистическа партия Димитров, Коларов и др.

- 18 декември** На заседанията на Изпълкома на Коминтерна И. В. Сталин е избран за член на Президиума на ИККИ.
- 22 декември** И. В. Сталин взема участие в обсъждането на въпроса за борбата срещу „ултралевите“ в Германия на обединеното заседание на делегатите на ВКП(б) и германската комунистическа партия, участвували в работата на VII разширен пленум на ИККИ.
- 23 декември** На VII партийна конференция в Краснопресненския район в Москва И. В. Сталин бива избран за делегат на XV Московска губернска конференция на ВКП(б).
- 24 декември** На обединеното заседание на представителите на делегациите на ВКП(б) и комунистическата партия на САЩ, участвували в работата на VII разширен пленум на ИККИ, И. В. Сталин излиза с реч за положението в комунистическата партия на САЩ.
- Излиза от печат брошурата на И. В. Сталин „Още веднаж за социалдемократическия уклон в нашата партия“ — доклад и заключително слово по доклада пред VII разширен пленум на ИККИ.
- 29 декември** И. В. Сталин беседва с делегацията на работниците от Московския арматурен завод.
- 30 декември** И. В. Сталин пише писмо на Ксенофонтов.

1927

- 7 януари** И. В. Сталин беседва с делегат на селяните от село Юревка от Семиреченска област по въпроса за земята.

- 8 януари** И. В. Сталин беседва с делегацията на работниците от Соколническия район на Москва.
- 14 януари** И. В. Сталин държи реч на заседанието на XV Московска губернска партийна конференция. И. В. Сталин беседва с представителите на Полската комунистическа партия.
- 21 януари** И. В. Сталин присъства в Большой театър в Москва на траурното заседание, посветено на третата годишнина от смъртта на В. И. Ленин.
- 28 януари** И. В. Сталин пише писмо на др. Зайцев.
- 29 януари** XXIV Ленинградска губернска партийна конференция избира И. В. Сталин за член на Ленинградския губернский комитет на ВКП(б).
- 7—12 февруари** И. В. Сталин ръководи работата на пленума на ЦК на ВКП(б).
- 22 февруари** И. В. Сталин пише писмо на работниците от Ленските златни рудници във връзка с петнадесетгодишнината от ленския разстрел.
- И. В. Сталин пише приветствие до сталинградския вестник „Борьба“ във връзка с десетгодишнината му.
- 23 февруари** На заседанието на френската комисия на президиума на ИККИ И. В. Сталин говори по въпросите за тактиката на компартията във Франция.
- И. В. Сталин присъства в Большой театър в Москва на тържественото заседание, посветено на деветгодишнината на Червената армия.
- 25 февруари** На съвещанието на работниците от текстилната промишленост, свикано от ЦК на ВКП(б), И. В. Сталин говори за методите на большевишкото ръководство и за пътищата на по-

нататъшното развитие на текстилната промишленост на Съветския съюз.

- 28 февруари** И. В. Сталин беседва с делегацията на работниците от Сталинските железопътни работилници на Октомврийската железопътна линия.
- 1 март** И. В. Сталин говори пред събранието на работниците от Сталинските железопътни работилници на Октомврийската ж.-п. линия.
- На събранието на работниците от Сталинските железопътни работилници на Октомврийската ж.-п. линия И. В. Сталин бива избран за депутат в Московския съвет.
- 7 март** И. В. Сталин пише писмо до другарите Цветков и Ялипов.
- 9 март** И. В. Сталин говори на заседанието на френската комисия в президиума на ИККИ.
- 15 март** Статията на И. В. Сталин „Към въпроса за работническо-селското правителство. Отговор на Дмитриев“ е публикувана в списание „Большевик“ бр. 6, 1927 година.
- 20 март** И. В. Сталин пише писмо на Шинкевич.
- 29 март** И. В. Сталин държи реч пред V Всесъюзна конференция на ВЛКСМ в Москва.
- 2 април** VIII Московски губернски конгрес на Съветите избира И. В. Сталин за делегат на XIII Всеруски конгрес на Съветите.
- 5 април** Пред събранието на актива на московската партийна организация И. В. Сталин държи реч за характера и перспективите на китайската революция.
- 8 април** XVI Ленинградски губернски конгрес на Съветите избира И. В. Сталин за делегат на XIII Всеруски конгрес на Съветите.

- 9 април И. В. Сталин пише писмо на Чугунов.
- 10—16 април И. В. Сталин взема участие в работата на XIII Всеруски конгрес на Съветите.
- 13—16 април И. В. Сталин ръководи работата на пленума на ЦК на ВКП(б).
- 13 април На заседанието на пленума на ЦК на ВКП(б) И. В. Сталин говори по въпроса за дневния ред на пленума и в разискванията по доклада на М. И. Калинин „Въпросите на конгресите на Съветите на СССР и РСФСР“.
- 15 април Статията на И. В. Сталин „За трите основни лозунга на партията по селския въпрос. Отговор на Ян—ски“ е публикувана в списанието „Большевик“ бр. 7—8, 1927 година.
- 16 април XIII Всеруски конгрес на Съветите избира И. В. Сталин за член на Всеруския централен изпълнителен комитет.
- 18—26 април И. В. Сталин взема участие в работата на IV конгрес на Съветите на СССР.
- 19—20 април И. В. Сталин пише тезиси за пропагандистите по „Въпросите на китайската революция“. Тезисите, одобрени от ЦК на ВКП(б), са публикувани във вестник „Правда“ бр. 90 от 21 април 1927 год.
- 26 април IV конгрес на Съветите на Съюза на ССР избира И. В. Сталин за член на Централния изпълнителен комитет на Съюза на ССР.
- 1 май И. В. Сталин присъства на първомайския парад на войските на московския гарнизон и демонстрацията на трудещите се от столицата на Червения площад
- 5 май Приветствието на И. В. Сталин до вестник „Правда“ в деня на неговата петнадесет-

- годишнина е публикувано в бр. 99 на вестник „Правда“.
- 9 май** И. В. Сталин пише статия „Към въпросите на китайската революция. Отговор на др. Марчулин.“ Статията е публикувана в списанието „Деревенский Коммунист“ бр. 10 от 15 май 1927 година.
- 13 май** И. В. Сталин беседва със студентите от университета „Сун Ят-сен“ по въпросите на китайската революция.
- 20 май** И. В. Сталин пише статия „За лозунга „Диктатура на пролетариата и бедните селяни“ в периода на подготовката на Октомври. Отговор на С. Покровски.“ Статията е публикувана за първи път в 1928 година в книгата : И. Сталин. Въпроси на ленинизма
- 24 май** На заседанието на VIII пленум на Изпълкома на Коминтерна И. В. Сталин държи реч за „Революцията в Китай и задачите на Коминтерна“.
- 30 май** И. В. Сталин пише приветствие до студентите от IV випуск на Комунистическия университет на трудещите се от Изтока.
- 23 юни** И. В. Сталин пише отговор на С. Покровски.
- 24—27 юни** И. В. Сталин пише статия „Бележки на съвременни теми“. Статията е публикувана във вестник „Правда“ бр. 169, 28 юли 1927 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
<i>Предговор</i>	V
VII РАЗШИРЕН ПЛЕНУМ НА ИККИ. <i>22 ноември — 16 декември 1926 г.</i>	1
ОЩЕ ВЕДНАЖ ЗА СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКИЯ УКЛОН В НАШАТА ПАРТИЯ. <i>Доклад на 7 декември</i>	3
I. Предварителни бележки	3
1) Противоречията на вътрешно партийното развитие	3
2) Източниците на противоречията вътре в партията	8
II. Особеностите на опозицията във ВКП(б)	11
III. Разногласията във ВКП(б)	17
1) Въпроси на социалистическото строителство	17
2) Факторите на „отдыха“	21
3) Единството и неразделността на „националните“ и интернационалните задачи на революцията	22
4) Към историята на въпроса за строителството на социализма	24
5) Особено важното значение на въпроса за строителството на социализма в СССР в дадения момент	29
6) За перспективите на революцията	32
7) Как стои въпросът в действителност	33
8) Шансовете за победа	35
9) Практическо-политическите разногласия	37
IV. Опозицията на работа	39

V. За какво враговете на диктатурата на пролетариата хвалят опозицията	43
VI. Поражението на опозиционния блок	46
VII. Практическият смисъл и значението на XV конференция на ВКП(б)	49
ЗАКЛЮЧИТЕЛНО СЛОВО. 13 декември	51
I. Отделни бележки	51
1) Нужни са ни факти, а не измислици и интриги	51
2) За какво враговете на диктатурата на пролетариата хвалят опозицията	57
3) Има грешки и грешки	61
4) Диктатурата на пролетариата според Зиновиев	64
5) Оракулските премъдрости на Троцки	68
6) Зиновиев в ролята на ученик, който цитира Маркс, Енгелс, Ленин	70
7) Ревизионизмът според Зиновиев	79
II. Въпросът за победата на социализма в отделни капиталистически страни	82
1) Предпоставки за пролетарските революции в отделни страни през периода на империализма	82
2) Как Зиновиев „обработва“ Ленин	91
III. Въпросът за строителството на социализма в СССР	95
1) „Маневрите“ на опозицията и „национал-реформизмът“ на партията на Ленин	95
2) Ние строим и можем да построим икономическата база на социализма в СССР	103
3) Ние строим социализъм в съюз със световния пролетариат	113
4) Въпросът за израждането	116
IV. Опозицията и въпросът за единството на партията	118
V. Заключение	122
ПИСМО ДО КСЕНОФОНТОВ	124
РЕЧ НА XV МОСКОВСКА ГУБЕРНСКА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ. 14 януари 1927 г.	126
ПИСМО ДО ДР. ЗАЙЦЕВ	133
ДО ЛЕНСКИТЕ РАБОТНИЦИ	137
ПРИВЕТСТВИЕ ДО СТАЛИНГРАДСКИЯ ВЕСТНИК „БОРЬБА“	138

РЕЧ НА СЪБРАНИЕТО НА РАБОТНИЦИТЕ ОТ СТАЛИНСКИТЕ Ж.-П. РАБОТИЛНИЦИ НА ОКТОМВРИЙСКАТА Ж.-П. ЛИНИЯ. <i>1 март 1927 г.</i> (Кратко изложение) . . .	139
ПИСМО ДО ДРУГАРИТЕ ЦВЕТКОВ И АЛИПОВ	144
КЪМ ВЪПРОСА ЗА РАБОТНИЧЕСКО-СЕЛСКОТО ПРАВИТЕЛСТВО. <i>Отговор на Дмитриев</i>	146
ПИСМО ДО ШИНКЕВИЧ	156
РЕЧ НА V ВСЕСЪЮЗНА КОНФЕРЕНЦИЯ НА ВЛКСМ. <i>29 март 1927 г.</i>	158
ПИСМО ДО ЧУГУНОВ	166
ЗА ТРИТЕ ОСНОВНИ ЛОЗУНГА НА ПАРТИЯТА ПО СЕЛСКИЯ ВЪПРОС. <i>Отговор на Ян—ски</i>	168
ВЪПРОСИТЕ НА КИТАЙСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ. <i>Тезиси за пропагандистите, одобрени от ЦК на ВКП(б)</i>	181
I. Перспективи на китайската революция	181
II. Първият етап на китайската революция	182
III. Вторият етап на китайската революция	185
IV. Грешките на опозицията	186
ДО ВЕСТНИК „ПРАВДА“ (<i>По случай 15-годишнината му</i>) .	190
КЪМ ВЪПРОСИТЕ НА КИТАЙСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ. <i>Отговор на др. Марчулин</i>	191
БЕСЕДА СЪС СТУДЕНТИТЕ ОТ УНИВЕРСИТЕТА „СУН ЯТ—СЕН“. <i>13 май 1927 г.</i>	197
ЗА ЛОЗУНГА „ДИКТАТУРА НА ПРОЛЕТАРИАТА И БЕДНИТЕ СЕЛЯНИ“ ПРЕЗ ПЕРИОДА НА ПОДГОТОВКАТА НА ОКТОМВРИ. <i>Отговор на С. Покровски</i>	222
РЕВОЛЮЦИЯТА В КИТАЙ И ЗАДАЧИТЕ НА КОМИНТЕРНА. <i>Реч на X заседание на VIII пленум на ИККИ, 24 май 1927 г.</i>	233
I. Някои дребни въпроси	233
II. Аграрно-селската революция като основа на буржоазнодемократическата революция	235
III. Гоминданът на десните в Нанкин, който изстребва комунистите, и Гоминданът на левите в Ухан, който поддържа съюза с комунистите	242

IV. За Съветите на работническите и селските депутати в Китай	244
V. Две линии	253
ДО СТУДЕНТИТЕ ОТ КОМУНИСТИЧЕСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ НА ТРУДЕЩИТЕ СЕ ОТ ИЗТОКА	258
ОТГОВОР НА С. ПОКРОВСКИ	259
БЕЛЕЖКИ НА СЪВРЕМЕННИ ТЕМИ	265
I. За заплахата от война	265
II. За Китай	272
<i>Бележки</i>	298
<i>Биографична хроника (декември 1926—юли 1927)</i>	310

Превел : *Асен Македонов*

Редактори : { *Иван Георгиев*
                  { *Христо Халачев*

Контр. редактор : *Неделчо Манев*

Коректор : *Л и л я н а А н г е л о в а*

* * *

Дадена за печат на 12. VII. 1952 г.

Тираж 15,000

Формат: $1\frac{1}{16} \times 5\frac{8}{16}$

Печатни коли 20. Авторски коли 27*10

* * *

Печатница на Бълг. комунистическа партия

София

№ 1370

1952

ЗАБЕЛЯЗАНИ ГРЕШКИ

<i>Стр.</i>	<i>Ред</i>	<i>Напечатано</i>	<i>Да се четe</i>	<i>Допуснати от</i>
179	3	стратегиче	стратегически	печатницата
204	13—14	интереси	интереси,	редактора
275	19	селяните	селяните,	коректора

И. В. Сталин, том 9